

Preot lector dr. Vasile GORDON

UNIVERSITATEA DIN BUCURESTI
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXA

INTRODUCERE
ÎN
OMILETICA

Preot lector dr. VASILE GORDON

Preot lector dr. Vasile GORDON

Editura Universitatii din Bucuresti
– 2 0 0 1 –

© *Editura Universitatii din Bucuresti*
Sos. Panduri 90-92, Bucuresti - 76235; Tel./Fax: 410.23.84
E-mail: editura@unibuc.ro
Internet: www.editura.unibuc.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Nationale
GORDON, VASILE

Introducere în omiletica / preot Vasile Gordon. Bucuresti:
Editura Universitatii din Bucuresti, 2001
364 p. ; 24 cm.
ISBN 973-575-549-1

251:281.95

Tehnoredactare computerizata: Constanta TITU

Preot lector dr. Vasile GORDON

C U P R I N S

Abrevieri	3
Cuvânt înainte	5

I. ELEMENTE DE OMILETICA GENERALA

1. Notiuni introductive	7
2. Propovaduirea cuvântului, dimensiune esentiala a slujirii preotesti	
Preliminarii	10
Predica - act liturgic	11
Oratoria clasica si predica crestina	14
Prescriptii canonice	20
Implicatii actuale	21
Concluzii	27
3. Predica în Vechiul Testament. Câteva repere	28
Predica profetilor	30
Tematica predicii vetero-testamentare	32
Exemplificari: <i>Sf. Prooroc Isaia.</i>	32
<i>Ilie Tesviteanul</i>	34
<i>Sf. Ioan Botezatorul</i>	36
Adaos: versete utile pentru predica actuala	38
4. Predica Mântuitorului Iisus Hristos si kerigma apostolica	
Intentii.	42
Mântuitorul Iisus Hristos, Învatatorul nostru suprem	42
Parabolele, mijloace preferate în predica Mântuitorului	44
Kerigma apostolica.	46
5. Excurs în predica post-apostolica si patristica.	49
Predica Parintilor Apostolici	49
Predicile Parintilor din sec. II-III.	51
Perioada a II-a a literaturii patristice: <i>în Rasarit.</i>	53
<i>În Apus.</i>	57
6. Întâlnirea predicii crestine cu retorica greco - romana.	60

Scurt raport între Retorica antica si predica crestina.	64
7. Repere ale predicii post-patristice: În Rasarit	66
În Apus.	72
8. Predica în Biserica noastra (pâna în sec. al XX-lea).	76
Prima predica pastrata în literatura omiletica.	78
Diaconul Coresi, <i>Cartea cu învatatura.</i>	84
<i>Cazania</i> Mitropolitului Varlaam..	91
Sf. Mc. Antim Ivireanul..	96
Prot. Petru Maior.	102
Pr. Vasile Mitrofanovici.	109
Pr. Zaharia Boiu.	110
9. Predica în Biserica Ortodoxa Româna (în sec. al XX-lea).	118
† Irineu Mihalcescu.	121
Arhim. Iuliu Scriban..	125
Pr. Ioan Lupas..	129
Pr. Toma Chiricuta..	133
† Grigorie Comsa..	140
Pr. Marin Ionescu...	142
Pr. Grigorie Cristescu..	149
Pr. Mihail Bulacu..	151
Pr. Dumitru Belu..	155
Pr. Ilarion Felea..	159
Pr. Simion Radu.	164
Pr. Sebastian Chilea.	168
Pr. Nicolae Petrescu.	172
† Vasile Coman..	176
Pr. Ioan Bunea.	178
Arhim. Ilie Cleopa.	182
Pr. Stefan Slevoaca.	186
Ierom. Nicolae Steinhard..	189
Pr. Constantin Galeriu..	195
Pr. Gh. Litiu.	200
† Bartolomeu Anania.	205
† Antonie Plamadeala.	210
Arhim. Teofil Paraian..	216
Arhim. Veniamin Micle.	218

II. ELEMENTE DE OMILETICA SPECIALA

1. Factori ai reusitei predicii	
Predica de succes	227
Notiuni de limbaj omiletic.	231
Stil, gestică, material ilustrativ.	238
Despre metalimbaj	240
2. Personalitatea predicatorului și ascultătorii predicii	
Noțiunea de personalitate	246
Însusiri specifice personalității propovăduitorului.	248
Ascultătorii predicii, în general.	254
Ascultătorii parenezei.	257
3. Privire de ansamblu asupra genurilor propovăduirii.	262
Omilia.	263
Predica propriu-zisă (tematică)..	265
Panegiricul.	268
Pareneza...	269
Conferințele religioase.	273
Genurile omiletice la catolici și protestanți.	274
4. Elaborarea și prezentarea predicii, între teorie și practică	280
Etapele pregătirii predicii.	282
Pregătirea "îndepartată".	282
Pregătirea "apropiată"	285
Planul predicii.	288
Exemplificări de predici pentru genurile aflate în uz:	
Omilie exegetică (duminică după înălțarea Sf. Cruci).	296
Predică dogmatică (duminică a VII-a după Paști)	299
Predică morală (duminică a XI-a după Rusalii).	302
Predică liturgică (despre Sfintele Icoane)	306
Panegiric (la Sfintii Împărați Constantin și Elena)..	310
Pareneza la Botez	314
Pareneza la Cununie.	316
Pareneza la înmormântare.	318

Preot lector dr. Vasile GORDON

Pareneza la instalarea preotului în parohie.	322
Pareneza simpla pentru Sf. Pasti.	326
Pareneza simpla pentru Anul Nou.	327
Pareneza simpla pentru Boboteaza.	330
Pareneza la sfintirea bisericii.	333
Pareneza la început de an scolar	336
Pareneza la parastas.	339
Pareneza la vremuri de încercare.	341
În loc de concluzii: atitudinea preotului dupa sustinerea predicii.	
Câteva sugestii	345
Bibliografie obligatorie pentru examene.	347
Bibliografie omiletica generala ..	347

A B R E V I E R I

- BAILLY = Dictionnaire grec - français.
B A R = Biblioteca Academiei Române.
B F T = Biblioteca Facultatii de Teologie.
B P T = Biblioteca Pentru Toti
B O = Biserica Ortodoxa.
B O R = Rev. „Biserica Ortodoxa Româna”, Bucuresti.
B R C = Biserica Romano- Catolica.
B S S = Biblioteca Sfântului Sinod.
D E X = Dictionarul explicativ al limbii române moderne.
E A = Editura Academiei
G B = Rev. „Glasul Bisericii”, Bucuresti.
IBMBOR = Institutul Biblic si de Misiune al B. O. R.
I B R = Istoria Bisericii Române
M A = Rev. „Mitropolia Ardealului”, Sibiu.
M B = Rev. „Mitropolia Banatului”, Timisoara.
MIGNE P.G. & P.L. = „Patrologia Cursus Completus”, graeca & latina.
M M S = Rev. „Mitropolia Moldovei si Sucevei”, Iasi.
M O = Rev. „Mitropolia Olteniei”, Craiova.
O = Rev. „Ortodoxia”, Bucuresti.
P S B = Parintisi scriitoribisericesci.
R T = „Revista Teologica”, serie noua, Sibiu.
S T = Rev. „Studii Teologice”, Bucuresti.
T R = „Telegraful Român”, Sibiu.
V O = „Vestitorul Ortodoxiei”, Bucuresti.
QUICHERAT = Dictionnaire latin - français.

Preot lector dr. Vasile GORDON

*Profesorilor mei de Omiletica: parintele
ANATOLIE ZAREA (la Seminar) si parintele
CONSTANTIN GALERIU (la Facultate si doctorat),
pretuire si recunostinta.*

Autorul

CUVÂNT ÎNAINTE

Prin bunavointa Rectoratului si a Editurii Universitatii din Bucuresti, oferim studentilor nostri elementele omiletice pe care le consideram prioritare pentru pregatirea lor, în vederea informarii si formarii ca viitori predicatori. Editarea acestui curs încearca sa acopere, fie si partial, lipsa unui manual omiletic de nivel universitar, întrucât ultimul tiparit în biserica noastra este cel din anul 1875 (!), aparținând eruditului preot-profesor de la Cernauti, Vasile Mitrofanovici (1831-1888). Este adevarat ca între timp studentii generatiilor secolului al XX-lea au beneficiat de cursuri de Omiletica dactilografiate foarte valoroase, între care, în vremea din urma, s-au remarcat mai ales doua: cel al pr. prof. Dumitru Belu (1902-1980), pentru Sibiu, si cel al arhid. prof. Nicolae Balca (1903-1983), pentru Bucuresti. Atât manualul cât si aceste doua cursuri, în mare masura valabile înca din punct de vedere al teoriei predicii, nu mai sunt actuale, însa, din punct de vedere al limbajului si al exemplificarilor. În plus, nu se mai gasesc decât în bibliotecile teologice, în câte un singur exemplar, iar multiplicarea lor, o data cu inconvenientul lipsei de actualitate, s-ar lovi si de cel al nepracticitatii: sunt mult prea voluminoase raportat la numarul de ore de Omiletica din programa actuala (2 ore pe saptamâna / sem. I si 1 ora pe saptamâna / sem. al II-lea).

De aceea, dam la tipar prelegerile de fata, experimentate în ultimii trei ani cu studentii anului IV, Sectia Pastorală, curs de zi. Chiar daca ele au înca un caracter de proba, au fost în general bine primite de catre ei. Este ceea ce, psihologic, poate fi parcurs si asimilat în limitele unui an universitar. Dupa cum lesne se va observa, am imprimat cursului un caracter mai mult practic decât teoretic, el continând un numar însemnat de predici ilustrative (peste 30 ale diferitilor autori si 16 personale), cu mai mare zabovire asupra celor care apartin predicatorilor români. Am încercat sa nu

aglomeram prelegerile cu prea multe notiuni teoretice, iar cele care sunt, au mai mult un rol de semnalare a reperelor bibliografice, la care cei interesati pot face apel fara greutate, spre a-si completa elemente de tehnica a redactarii si prezentarii predicii. Asa se explica cele peste 550 de note de subsol si cele peste 200 de lucrari mentionate în lista bibliografica finala. Partea aplicativa, atât de necesara într-un domeniu ca al nostru, va fi întregita de volumul-anexa, *Mergând, învățati...*, care contine aprox. 70 de predici, pentru toate genurile omiletice, la sfârșit fiind prevazut cu un capitol ce cuprinde *Pilde din Pateric si alte istorioare...*, deosebit de utile pentru ilustrarea predicilor. Aceasta carte de predici se afla deja sub tipar, tot la Editura Universitatii, urmând a fi pusa la dispozitia celor interesati, o data cu volumul de fata. Datorita caracterului de proba al cursului nostru, asteptam cu mare interes sugestii si observatii din partea celor care îl vor utiliza. El se adreseaza, desigur, studentilor anului IV - Teologie Pastorală, dar socotim ca poate fi util si preotilor, în general, mai ales celor începatori. Astfel, vom fi deosebit de recunoscatori tuturor celor care ne vor semnala eventualele greseli, lipsuri si inadvertente, spre a face apoi îndreptarile necesare pentru o eventuala noua editie.

Facem precizarea, totodata, ca aparitia lucrării de fata nu era posibila fara girul a doi referenti stiintifici, potrivit normelor editoriale universitare, raspundere acceptata cu bunavointa de catre parintele profesor dr. Nicolae D. Necula, decanul Facultatii noastre, si de catre parintele profesor dr. Nicu Moldoveanu, seful Catedrei Practice, carora le multumesc din toata inima pentru încredere si încurajare.

În final, îmi revine o placuta datorie sa multumesc Rectoratului, care a aprobat editarea, totodata ostenitorilor Editurii si Tipografiei Universitatii.

A U T O R U L

I. ELEMENTE DE OMILETICA GENERALA

1. NOTIUNI INTRODUCTIVE.

Între disciplinele cu tradiție ale Catedrei Practice, Secția Pastorală, se numără și Catehetica-Omiletică, alături de Liturgică, Pastorală, Drept și Muzică Bisericească. În primii ani ai funcționării Facultății de Teologie (care și-a deschis cursurile la București în anul 1881), următoarele materii constituiau o singură Catedră: Catehetică, Omiletică, Liturgică și Pastorală, deloc întâmplător, având în vedere strânsa lor legătură. Pe parcurs, datorită dezvoltării individuale, fiecare disciplină și-a câștigat statut propriu, în funcție și de profesorii specializați pentru una sau alta dintre ele. Omiletică și-a obținut independența propriu-zisă în anul 1928, dar asociată cu Catehetică, avându-l ca titular pe părintele Grigorie Cristescu (1928-1938). Ea va fi legată apoi, potrivit unei bune orientări, de Pastorală, ca de pildă în anii 1939, 1941-1943, 1948-1955. Din anul 1955, *Omiletică, Catehetică, cu notiuni de Pedagogie*, vor forma o singură catedră, care va funcționa în această formulă până în anul 1992, când, o dată cu reîntrirea Facultăților de Teologie în Universitate, vor rămâne asociate doar Catehetică și Omiletică, Pedagogia intrând în atribuțiile profesorilor laici, cu specializare propriu-zisă în domeniu.

Omiletică se aseamănă, într-un anumit fel, cu Retorica de altădată, care a constituit în antichitate o preocupare de mare cinste pentru multe minți luminate ale vremii. Se știe că idealul majorității tinerilor de atunci era să ajungă buni oratori, dar pentru creștinism retorica antică nu a reprezentat un model decât în privința anumitor tehnici ale vorbirii, așa cum vom vedea într-o prelegere separată, care se va ocupa de raportul dintre predică creștină și retorica greco-romană. Conținutul omiletic se deosebește esențial de cel al Retoricii. În timp ce Retorica avea drept tel câștigarea proceselor în tribunale, sau pur și simplu susținerea unor discursuri frumoase, rostite cel mai adesea în piețele publice, Omiletică vizează transmiterea către ascultători a învățăturilor creștine și înduplecarea voinței lor spre fapte bune, în vederea mântuirii.

Etimologic, cuvântul *omiletică*, ca disciplină teologică și termenul *omilie*, ca gen al predicii, provin din grecescul **οἰμῆλις**, care înseamnă *a fi în relație cu, a se întâlni, a convorbi*; iar **οἰμῆλις**, ca substantiv, înseamnă *reuniune, adunare, întreținere familială, asadar dialog (οἰμῆλις = multime, adunare)*. În Noul Testament, termenul **οἰμῆλις**

apare de trei ori: Luca, 24,14, Fapte 20, 11 si Fapte 24, 26:

- Luca 24, 14: *Kai; aujtoiv wJmivloun pro;j ajllhvlou; peri; pavntwn tw`n sumbebkhovtwn touvtwn* (Si aceia vorbeau între ei despre toate întâmplările acestea). Este vorba despre convorbirea dintre Luca si Cleopa, în timpul calatoriei lor spre Emaus, înainte de întâlnirea cu Mântuitorul.
- Fapte 20, 11: *Anaba;" de kai; klavsa" to;n a[rton kai; geusavmeno" eif j iJkanovn te oJmilhvta" a[cri aujgh`", ou{tw" ejxh`lqen* (Si daca s-a suit si a frânt pâinea si a mâncat, a vorbit cu ei mult, pâna-n zori). Este vorba de activitatea Sfântului Apostol Pavel în Troa.
- Fapte 24, 26: *Ama kai; ejlpivzwn o{ti crhvmata doqhvsetai aujtw`/ uJpo; tou` Pavvlou: dio; kai; puknovteron aujto;n metapempovmeno" wJmivlei aujtw`* (nadajduind – Felix, n. n.- totodata ca Pavel îi va da bani; de aceea trimitea dupa el mai des si **sta de vorba** cu el...).

Observam, asadar, ca sensul nou-testamentar al verbului **oJmilei`n** este de *convorbire*, înteles pe care trebuie sa-l retinem si sa-l aplicam în demersul omiletic actual. Caci, asa cum vom vedea în partea aplicativa, predica nu înseamna monolog, ci convorbire, *întreita convorbire* a predicatorului: cu Dumnezeu, cu ascultatorii si cu sine însusi.

Din punct de vedere istoric, în legatura cu disciplina *Omileticii*, facem câteva precizari: **a)** predica a fost parte integranta a cultului divin înca din zorii crestinismului, ca mijloc concret de exercitare a functiei didactice, sau învatatoresti; **b)** *omilia*, ca termen, își are paternitatea la Origen (185-254), ca gen al predicii fiind utilizata, însa, chiar înainte de Hristos, crestinismul preluând-o de la Templul iudaic; iar termenul de *predica* a fost consacrat de Tertulian (160-240), preluat din retorica pagâna. Apogeul omiliei si al predicii va fi atins prin zelul inegalat al Sf. Ioan Gura de Aur; **c)** ca stiinta, însa, termenul *Omiletica* va fi impus de germanii W. Leyser (+1649), în lucrarea *Cursus Homileticus* si S. Göbel (+1685) în *Methodologia Homiletica*. Lor le urmeaza Bayer, care tipareste *Compendium theologie homileticae* (Jena, 1677).

La noi, ca prim tratat de Omiletica este socotita *Ritorica sau învatatura si întocmirea frumosei cuvântari* (Buda, 1798), atribuita lui

Ioan Piuariu-Molnar, fiul preotului ortodox Ioan Molnar, cunoscut si sub numele de „Popa Tunsu”, persecutat de autoritatile politice, datorita zelului sau pentru apararea credintei ortodoxe în fata actiunilor de catolicizare. O a doua omiletica reprezentativa este o traducere din ruseste, în original fiind cuprinsa într-o lucrare de Pastorală a ierarhilor Gheorghe Koniski si Partenie Sopkovski, aparând în româneste în doua editii, la Buda (1817) si la Sibiu (1857), cu binecuvântarea mitropolitului Andrei Saguna (cu titlul: *Teologia pastorală cea pentru preoti de legea ortodoxă răsăriteană*). Propriu-zis, este cea dintâi carte de Omiletică în româneste.

Tratatul care a impus în Biserica noastră, însa, termenul ca atare este *Omiletică bisericii dreptcredincioase răsăritene*, aparținând eruditului Vasile Mitrofanovici (Cernauti, 1875). Este cel dintâi tratat modern al acestei discipline, în mare masura valabil si astazi.

Ca disciplina teologica, omiletică va fi predată la noi de personalitati binecunoscute. La Bucuresti: Badea Cireseanu, pr. Marin Ionescu, pr. Grigorie Cristescu, pr. Mihail Bulacu, arhid. Nicolae Balca si pr. Constantin Galeriu; la Sibiu: pr. Dumitru Belu, pr. Dumitru Calugar si pr. Sebastian Sebu.

*

Întrucât în anul al III-lea al Sectiei Pastorale s-a studiat Catehetica, atât partea teoretică cât si cea aplicativă, se cuvin, în final, câteva precizari în legatura cu deosebirile esentiale dintre cateheza si predica:

- din punct de vedere cronologic, cateheza premerge predicii. În Biserica primară mai ales, înainte de a fi botezati, aspirantii la intrarea în crestinism (catehumenii) treceau printr-o perioada de pregătire sau catehizare. Propriu-zis, într-o comunitate se succedau aceste trei etape: *kerigma* (vestirea evangheliei), *cateheza* si *predica* (rostită în cadrul Sfintei Liturghii);
- predicatorul vorbește continuu (metoda *monologica*, sau *acroamatica*, de la grecescul *ajkroavomai* = *a povesti*), iar catehetul dialoghează (metoda *dialogica*, numita si *socratica* sau *erotematica*, de la *ejrotavw* = *a întreba*);
- predica se adresează cu precădere inimii, cateheza mintii sau ratiunii;
- în predica vorbitorul este mai liber în desfășurarea ideilor, iar în cateheza el trebuie sa se limiteze la subiectul respectiv.

2. PROPOVADUIREA CUVÂNTULUI, DIMENSIUNE ESENTIALA A SLUJIRII PREOTESTI.

Preliminarii. Ne gasim la începutul celui de-al XXI-lea secol de propovaduire creștina, când, la fel ca în ziua de naștere a Bisericii, la Cincizecime, misiunea preotească are în vedere aceleași dimensiuni de baza ale slujirii: învățătorească, sfântitoare și pastorală, potrivit slujirilor și poruncii Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Subliniem dintru început că, potrivit tradiției ortodoxe, slujirea învățătorească nu poate fi evaluată decât în contextul celorlalte două, propriu-zis între ele existând o legătură organică. Nu se poate afirma că una este mai importantă, iar celelalte două ar fi secundare. Despre toate trei se afirmă, însă, că sunt *esentiale*, întrucât tin de ființa sau esența Bisericii. De aceea nu pot fi evaluate decât împreună. Se recunoaște, totuși, o prioritate cronologică a slujirii învățătorești: era firească, ca înainte de botez, spre exemplu, să se desfășoare o activitate învățătorească, de catehizare, prioritară consacrată în însăși porunca Mântuitorului: „Mergând, **învatati** toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte am poruncit vouă...” (Mt. 28, 19-20). Misiunii învățătorești, sau didactice, îi consacram acest studiu, din dorința de a evidenția câteva dintre elementele de baza ale acestei slujiri, în contextul pastoratului actual confruntat cu o avalanșă fără precedent de „propovaduitori” veniți de unde nu te aștepti peste biții români. România, încetosată acum de incertitudinile „tranzitiei”, este considerată de acești falsi apostoli o *terra misionis*, un fel de ogor nelucrat, care trebuie, în concepția lor, numai decît „evanghelizat” și „adus la Domnul”. Cu un zel demn de alte cauze, oneste, falsii apostoli predica în tot locul unde li se permite: casele de adunare, parcuri, stadioane etc. Unii dintre ei o fac cu Biblia în mână, într-un limbaj îndelung ticluit și exersat. Vorbesc liber și de multe ori convingător pentru ortodocșii mai puțin avizați. Provoacă dialoguri, pun întrebări, sau răspund la întrebările ce li se pun. Mulți dintre biții români, abia ieșiți din bezna comunismului ateu, n-au încă discernământul necesar deosebirii grâului de neghina. În aceste condiții suntem martori îndurerăți ai ruperii unor confrăți ortodocși de comunitatea de credință românească, dar nu încetăm a trăi și speranța reîntoarcerii la Biserica mamă, *știind că dezbinarea între frați nu bucură pe Dumnezeu și nu folosește mântuirii și viții noastre*. În plus, trebuie să

observam ca democratia prost înțeleasa a permis importarea unor curente atragatoare, dar periculoase, pentru tinerii români neancorati bine în dogmele ortodoxiei. Noutatea si mirajul acestor curente fac numeroase victime printre ei, carora, trebuie s-o recunoastem, nu întotdeauna li se prezinta învătatura ortodoxa pe masura importantei ei mântuitoare. Predicatorii neghinei fac, însa, din cuvânt arma cu foc continuu! În fata acestei situatii tot mai alarmante suntem obligati, ca slujitori ortodocsi, sa dam predicii importanta cuvenita, asa cum au facut-o înaintea noastra atâtea generatii de parinti de vrednica pomenire.

Predica - act liturgic. Trebuie sa precizam mai întâi ca slujirea didactica se manifesta autentic doar în contextul celorlalte doua misiuni, asa cum am pomenit mai sus. Caci predica, modul concret de manifestare al slujirii didactice este, în acelasi timp, *parte integranta a cultului divin*. Asa a fost dintru început. Adunarile de cult, numite în Noul Testament, când ***sunagw;gai*** (Iacov, 2, 2), când ***ekklhsivai*** (Fapte... 12, 5), aveau urmatoarele momente liturgice: frângerea pâinii, rugaciunea si lauda adusa lui Dumnezeu, citirile din cartile sfinte, ***predica*** si cântarile religioase, momente unite cu agapele fratesti, colectele pentru saraci si manifestarile harismelor. Marturiile din Sfânta Scriptura, cunoscute îndeobste, sunt întregite cu cele din scrierile ulterioare, dintre care consemnam mai întâi una aparținând perioadei Parintilor Apostolici: „Iar în asa-zisa zi a soarelui, se face adunarea tuturor celor ce traiesc la orase sau la sate si se citesc memoriile apostolilor sau scrierile profetilor, câta vreme îngaduie timpul. Apoi, dupa ce cititorul înceteaza, ***întâi-statatorul tine un cuvânt prin care sfatuieste si îndeamna la imitarea acestor frumoase învataturi (Ð proestěj di' INgon tln nouqes...an ka? prNklhsin tÁj tîn kalîn toÚtwn mim)sewj poie(tai)***. Apoi, ne ridicam în picioare toti laolalta si înaltam rugaciuni; dupa care, încetând noi rugaciunea, asa cum am aratat mai înainte, se aduce pâine si vin si apa, iar întâi-statatorul înalta deopotriiva rugaciuni si multumiri, cât poate mai multe, la care poporul raspunde într-un singur glas, rostind „Amin”.

Cutul crestin s-a îmbogătit treptat, iar predica si-a pastrat locul firesc în cuprinsul lui, caci ea a fost fara încetare „o piesa sau element al cultului”. O scriere deosebit de valoroasa din secolul al IV-lea, *Peregrinatio ad Loca Sancta (Itinerarium Egeriae)*, propriu-zis un memorial de calatorie al peregrinei apusene *Egeria*, cunoscuta si sub numele de Silvia, consemneaza la un moment dat: „Aici (la Ierusalim, n. n.) e obiceiul ca dintre toti preotii care sunt de fata, sa vorbeasca toti

care doresc, si, în urma tuturor, predica episcopul. De aceea, aceste predici se tin totdeauna în zile de duminica, pentru ca totdeauna sa se instruiasca poporul în Sfintele Scripturi si în dragostea de Dumnezeu; si pâna ce se tin aceste predici se asteapta mult, ca sa se faca Liturghia în Biserica”. Asadar, un prim aspect, care se evidentiaza de la sine, îl reprezinta faptul ca dintru început cultul a inclus în rânduiala sa predica, rânduiala care este respectata în Biserica noastra pâna astazi. Trebuie sa facem mentiune asupra faptului ca slujirea didactica este un atribut prin excelență al episcopului. Preotul numai cu binecuvântare de la arhieru o exercita, el fiind un reprezentant al episcopului eparhial într-o anumita parohie. Asa se explica faptul ca atât în Rasarit cât si în Apus, întâlnim - în primele veacuri crestine - situatii în care unii episcopi nu îngaduiau deloc ca preotii din eparhia lor sa predice. Cercetatorul Louis Duchesne relateaza, spre exemplu, ca în Apus, înainte de Leon cel Mare (+ 461), „preotii romani nu aveau dreptul sa predice si papii vedeau cu ochi rai (*d'un mauvais œil*) ca alti episcopi sa-i lase sa predice pe ai lor, asa cum rezulta dintr-o scrisoare a papei Celestin trimisa episcopilor Proventei (anul 381). Sozomen, în a sa *Istorie bisericeasca*, noteaza ca nimeni nu predica la Roma în acea vreme. Abia al doilea conciliu de la Vaison din Arles (529) a dat dreptul ca si în parohiile rurale sa se predice”. Astfel de situatii sunt confirmate si de Fericitul Ieronim, care scrie într-o epistola a sa catre Nepotian: „În unele biserici s-a luat urâtul obicei ca preotii sa nu cuvânteze în fata episcopilor, ca si cum acestia ar fi gelosi, sau n-ar voi sa asculte...”. Aceeasi practica este confirmata si în Rasarit. Însusi Sf. Ioan Gura de Aur, pe când era preot în Antiohia, nu predica decât cu încuviintarea episcopului Flavian, cu precadere atunci când lipsea din localitate. Cu timpul dispozitiile restrictive s-au diminuat, preotul fiind investit, de fapt, prin hirotonie si cu puterea învatatoareasca, alaturi de celelalte doua, sfintitoare si pastorală (*îndrumatoare*).

De altfel, cultul însusi are si o *dimensiune didactica*, alaturi de functiile latreutica si harismatica. Faptul ca „în conceptia ortodoxa, scopul didactic al cultului este un scop secundar, accesoriu si subordonat fata de cele doua scopuri fundamentale“, cum afirma parintele profesor Ene Braniste, nu trebuie înțeles ca o minimalizare a importantei cuvântului în cadrul serviciilor divine, ci arata specificitatea ortodoxiei comparativ cu celelalte mari confesiuni, catolica si protestanta.

Slujirea cuvântului este esentiala atât preotiei, cât si firii umane însesi, pentru ca omul este fiinta cuvântatoare: fiinta care se distinge, se

manifesta prin cuvânt. Vorbirea este un dar divin dat omului, o cale de comunicare a mesajului divin, astfel ca propovaduirea se manifesta ca vestire si însusire a învățaturii Bisericii .

Propovaduirea este esentiala în actul mântuirii. De eficienta ei depinde nasterea credintei în ascultator: *...Credinta este din auzire, iar auzirea prin cuvântul lui Hristos* (Rom., 10, 17). De aici rezida uriasa responsabilitate a celui chemat sa predice. Evident, pregatirea lui se cere a fi direct proportionala cu aceasta responsabilitate.

Oratoria clasica si predica crestina. Mari predicatori, mai vechi si mai noi, considera slujirea omiletica o *arta*. Întrebuintarea inteligenta a limbajului a constituit o grija speciala chiar la oratorii pagâni, cu toate ca rostirea lor avea scopuri limitate exclusiv la relatiile inter-umane, orizontale. Iata, bunaoara, opinia lui Cicero, numit si „printul oratorilor „: „Nimic nu mi se pare mai frumos decât sa captivezi prin puterea cuvântului atentia unei adunari, sa încânti mintea ascultatorilor si sa le determini vointele într-un sens sau altul. Aceasta este prin excelenta arta care a înflorit întotdeauna la orice popor liber, mai ales în statele asezate si pasnice, si a predominat totdeauna. Caci ce poate fi mai minunat decât ca, dintr-o multime nesfârșita de oameni, sa se ridice unul care sa poata face singur, ceea ce natura le-a dat tuturor putinta sa faca? Ce este mai placut mintii sau auzului decât o cuvântare împodobita cu idei înțelepte si cuvinte alese, si slefuita cu îngrijire? Exista oare ceva mai puternic si mai mare decât ca un singur om sa poata sa schimbe numai cu cuvântul pornirile multimii, sa zdruncine constiintele judecatorilor si autoritatea Senatului?” .

Admirator al lui Cicero, socotindu-se discipol al sau, M. Fabius Quintilianus a redactat la rândul-i un alt celebru tratat de Retorica, *Institutio oratoria*, în care elogiaza arta rostirii înțelepte: „Un discurs, spune el, nu alunga oare de multe ori teama din sufletele înspaimântate ale ostasilor? Si nu învata pe cei care au de înfruntat atâtea primejdii în lupta ca gloria este preferabila vietii acesteia?... De altfel nu cred ca întemeietorii de orase ar fi putut reusi în alt chip sa închege în popoare acea multime ratacitoare, daca nu ar fi convins-o vreun glas priceput; nici legiuitorii n-ar fi obtinut - fara neîntrecuta putere a elocintei - ca oamenii sa se supuna de bunavoie robiei legilor. Ba, mai mult: însesi preceptele morale, oricât sunt de nobile prin natura lor, totusi au mai mare putere în formarea caracterelor când stralucirea cuvântului pune în lumina frumusetea fondului...”. Astfel de pledoarii (si ar mai putea fi citate înca

multe altele), explica influența pozitivă a oratoriei păgâne asupra omileticii creștine, nu în ceea ce privește conținutul, ci legat de forma sau regulile de expunere. După cum omilia iudaică, spre exemplu, a constituit sursa de inspirație pentru omilia creștină, schimbându-i-se conținutul, desigur, dar păstrându-se în mare măsură regulile exegetice, tot așa normele retoricii păgâne au fost utilizate de predicatorii creștini, fără ca prin această eficiență propovăduirii să fie pierdut ceva. Dimpotrivă, utilizând aceste norme, se venea în sprijinul stimulării receptivității noilor convertiți, a caror ureche era familiarizată cu discursul retoric păgân. Să ne amintim, de asemenea, că mari Sfinți Părinți, ca Vasile Cel Mare, Grigorie de Nazianz, sau Ioan Gura de Aur, au fost instruiți în arta oratorică de retori păgâni, unii dintre ei celebrii. Este adevărat că a existat o mare disonanță între mesajul retoricii păgâne și cel al creștinismului, mai ales că în primele secole după Hristos retorica era vehiculul de idei filosofico-religioase păgâne, idolatre și imorale în mare parte. De aici aversiunea unor reprezentanți de seamă ai creștinismului față de o astfel de artă a cuvântului, față de conținutul ei nociv, de fapt. Prin aceasta, însă, iluștrii propovăduitori ai Evangheliei nu excludeau retorica în sine: ei își dădeau bine seama că experiența acumulată în domeniul oratoriei, principiile și metodele elocvenței, nu pot fi neglijate de slujitorii prin cuvânt ai religiei creștine, chiar în acea vreme de confruntare. Profesorul Dimitrie Gusti, cunoscut specialist în câmpul retoricii, este foarte transant cu privire la deosebirile între elocința bisericească și cea laică, afirmând: „Elocvența sacra sau cea de amvonă, este cea care vorbește oamenilor pentru a le înlănczi și îmbunătăți pasiunile lor; ea este cu totul contrarie elocvenței profane, a cărei scop principal este de a misca. Elocvența profană nu poate fi dezbrăcată de toată arta; ea cere întorsături ingenioase, pregătiri agere, cu un cuvânt tot ceea ce arată că ea se îngrijeste de puternicia sa și că cuvântul ominesc nu are în sine tot ceea ce trebuie spre a subjuga pasiunile popoarelor. Elocvența sacra, creștină, din contra, nu cunoaște această îngrijire, această temere, pentru că puterea sa o are aiurea (în *alta parte, la Dumnezeu*, n.n.), iară nu în geniul ominesc. Și fiindcă ea vorbește în numele lui Dumnezeu, de aceea comandă cu autoritate pasiunilor și, sau, ca ajunge de a subjuga sau nu, limbajul sau tot are aceeași măreție și superioritate ce nu se află în discursurile inspirate din ideile ominești. Aice dară, se cuvine ca numai adevărul curat să fie fundamentul acestei elocvențe “.

Dacă oratori păgâni, ca cei citați mai sus, constientizau marea

raspundere fata de cuvânt, cu toate ca scopul rostirii lor nu depasea interesele lumii imanente, cu mult mai adâncă trebuie sa fie constientizarea propovaduitorilor Evangheliei, a caror misiune are drept tel mântuirea sufletelor. Pentru împlinirea acestui scop, propovaduitorii au un izvor de valoare si autoritate unica, dumnezeiasca Scriptura, în fata careia scrierile pagâne palesc, precum stelele la aparitia soarelui. Cu deosebire, Evanghelia propovaduita de Iisus Hristos, *Învatatorul nostru suprem*, este temelia predicii crestine. Chiar si în Vechiul Testament, întâlnim modele admirabile ale grijii fata de rostirea frumoasa (cum sunt *Psalmii, scrierile profetilor, Cântarea Cântarilor* s.a.). Isus, fiul lui Sirah, spre exemplu, recomanda vorbirea aleasa drept criteriu de lauda pentru cineva: „Sa nu lauzi pe nimeni înainte de a vorbi cu el, caci cuvântul este piatra de încercare a omului...”(27, 7). Dar limbajul dumnezeiesc al Mântuitorului avea sa uimeasca multimea ce-L ascultau, încât vor exclama la un moment dat: „Niciodata n-a vorbit un om asa cum vorbeste Omul Acesta” (Ioan, 7, 46). Mântuitorul nu a dat doar un exemplu unic de respect fata de cuvânt, El fiind Dumnezeu-Cuvântul întrupat (Ioan I, 14), ci a attentionat ca vom raspunde în fata judecatii de apoi pentru modul de întrebuintare al cuvântului: „Pentru orice cuvânt desert pe care îl vor rosti oamenii, vor da socoteala în ziua judecatii”(Matei, 12, 36). Si iarasi: „Din cuvintele tale vei fi gasit drept si din cuvintele tale vei fi osândit”(Matei, 12, 37). De aceea Sf. Apostol Petru îndeamna: „Daca vorbeste cineva, cuvintele lui sa fie ca ale lui Dumnezeu...” (Ep. I, 4, 11). Iar Sf. Ap. Pavel scrie colosenilor: „Vorba voastra sa fie totdeauna placuta, dreasa cu sare, ca sa stiti cum trebuie sa raspundeti fiecaruia” (4, 6).

Daca în vorbirea obisnuita, cuvintele nu pot fi întrebuintate la întâmplare, în predica grija rostirii trebuie sa fie maxima. Pentru a nu gresi, propovaduitorii vor urma Modelului Suprem, Învatatorul Iisus Hristos. Atât în limbaj, cât si în continut, asa cum au facut Sfintii Apostoli. Caci în ei s-a întiparit si vietuia, în Duhul Sfânt, prezenta lui Iisus Hristos, icoana, cuvântul Lui . „Continutul” este, de fapt, El însusi, precum scrie inspirat Sf. Ap. Pavel: „Caci nu ne propovaduiam pe noi însine ci pe Hristos!” (II Cor., 4, 5). Cunoscutul teolog Paul Evdochimov sugereaza o adapostire smerita, „o estompare” a propovaduitorului în umbra Mântuitorului, ca El sa vorbeasca: „Nu devii peste noapte propovaduitor. A te apropia de om, de omul modern, este o arta. Esentiala este acea putere minunata de a te pune în pielea lui, de a privi lumea cu

ochii lui si de a aduce încet la suprafata ceea ce dormiteaza în el: comuniunea. Esential este sa te estompezi, pentru a-L lasa pe Hristos sa vorbeasca”.

Fideli învataturilor Sfintei Scripturi, Sfintii Parinti au dovedit un respect exemplar fata de cuvânt, predicile lor fiind si astazi modele de oratorie crestina, atât în forma cât si în mesaj. Sfântul Ioan Gura de Aur, recunoscut unanim ca cel mai mare predicator din epoca patristica, în binecunoscutul *Tratat despre preotie* (*Per? „erwsÚnhj*) vorbește despre importanta covârsitoare a predicii, în termeni testamentari: „În afara de pilda prin fapta, preotii n-au decât un singur mijloc, o singura cale de vindecare: învatatura cu cuvântul, predica. Aceasta e instrumentul, aceasta e hrana, aceasta e cel mai bun aer; Aceasta tine loc de medicament, aceasta tine loc de cauterizare, tine loc de bisturiu. Daca preotul trebuie sa arda sau sa taie, trebuie neaparat sa se foloseasca de predica. Daca predica nu-i în stare sa faca asta, zadarnice sunt toate celelalte. Prin predica ridicam sufletul deznadajduit; prin predica smerim sufletul îngâmfat; prin predica taiem ce-i de prisos; prin predica împlinim cele de lipsa; prin predica lucram pe toate celelalte câte ne ajuta la însanatosirea sufletului ...”. Cu aceeasi constiinta a responsabilitatii fata de importanta cuvântului, Sf. Ioan Gura de Aur a rostit, pe când era preot în Antiohia, *Omilia despre predica* (*Omil...a per? tÁj khrÚxewj*) de care am mai amintit, în care atrage atentia, între altele, ca predicatorul nu trebuie sa se asemene doar cu un chirurg care taie partea bolnava, asa cum reiese si din citatul mai sus-mentionat, ci are îndatorirea sa si vindece, sa îngrijeasca ranile respective: „Cel mai bun mijloc de vindecare nu-i numai taierea partii bolnave, ci si oblojirea ranilor; iar cea mai minunata lege de predicare nu-i numai mustrea, ci si sfatul si mângâierea. Asa a poruncit si Pavel: „Mustra, cearta, mângâie „(II Tim. 4, 2). Daca-i mângâi mereu pe ascultatori, îi faci trândavi; daca îi certi numai, îi faci îndaratnici, ca, neputând îndura povara unor continui mustrari, te parasesc îndata. De aceea felul predicarii trebuie sa fie variat...”.

Prescriptii canonice. Obligativitatea slujirii învatatoresti este, de altfel, stipulata si în *Canoanele Bisericii*, înca din perioada apostolica. Bunaoara, **Canonul 58** „apostolic“, prevede afurisirea si chiar caterisirea celui neglijent în predicarea cuvântului: „Episcopul sau presbiterul aratând nepasare clerului sau poporului si neînvatându-i pe acestia dreapta

credinta, sa se afuriseasca, iar staruind în nepasare si în lenevie, sa se cateriseasca“ .

Iar **Canonul 19**, fixat la Sinodul Trulan (Constantinopol - 692) reprezinta cea mai detaliata reglementare cu privire la predica, dintre toate celelalte canoane, atât apostolice, ale sinoadelor ecumenice si particulare, cât si ale Sfintilor Parinti. Din acest motiv, socotim util sa-l redam integral: „Se cuvine, ca înainte statatorii Bisericii sa învete în fiecare zi, si cu deosebire în duminici, întregul cler si popor, cuvintele dreptei credinte, culegând din Scriptura dumnezeiasca întelesurile si judecatile adevarurilor si sa nu treaca hotarele cele ce si sânt puse, sau predania de Dumnezeu purtatorilor parinti. Dar si daca s-ar dezbate vreun cuvânt din Scriptura, pe acesta sa nu-l tâlcuiasca altfel decât au aratat luminatorii si dascalii Bisericii prin scrierile lor proprii si mai vârtos întru acestea sa se multumeasca, decât alcatuind cuvântari proprii, ca nu cumva sa ajunga ca fiind neiscusiti pentru aceasta, sa se abata de la ceea ce se cuvine. Pentru ca popoarele prin învatatura pomenitilor parinti au ajuns la cunostinta celor vrednice si de dorit, precum si a celor nefolositoare si de lepadat, sa-si potriveasca viata spre mai bine si sa nu fie cuprinsi de patima nestiintei, ci luând aminte la învatatura, se feresc pe ei ca sa nu pateasca ceva rau, si de frica pedepselor care au sa vie, își lucreaza loru-si mântuirea.”

Caracterul punitiv al primului canon citat si continutul parenetic al acestuia din urma ne aduce aminte de teama izvorâta dintr-o grija adâncă a Sf. Apostol Pavel, exemplu de constiinta misionara: „Caci daca vestesc Evanghelia nu-mi este lauda, pentru ca sta asupra mea datoria. Caci vai mie daca nu voi binevesti!" (I Cor. 6, 19), si de îndemnul fratresc adresat colosenilor, al aceluiasi: „Cuvântul lui Hristos sa locuiasca întru voi, bogat întru toata întelepciunea" (3, 16).

Pentru completarea imaginii cu privire la prescriptiile canonice, amintim înca doua reglementari, de data aceasta cu referire la interdictia laicilor, barbati si femei, de a predica:

– **Canonul 64 Trulan**: „Nu se cuvine ca laicul sa tina cuvântare sau sa învete în chip obstesc însusidu-si de aici slujba învatatoreasca, ci sa se supuna rânduielii predaniste de catre Domnul, si sa deschida urechea spre cei ca au darul cuvântului de dascalie si sa învete cele dumnezeiesti de la acestia. Caci în Biserica cea una, osebite madulare a facut Dumnezeu, dupa cuvântul Apostolului... Iar de s-ar prinde cineva atingând (calcând)

canonul de fata sa se afuriseasca pe 40 de zile". Canonul opreste, asadar, ca laicul sa-si aroge cu de la sine putere dreptul de a predica. Dar, cu o pregatire corespunzatoare, poate sa predice daca are binecuvântare de la episcop sau preot. Este solutia pentru care pledeaza majoritatea canonistilor si care a fost utilizata înca din primele veacuri crestine. Sa ne amintim, astfel, de „laicul” Origen, care a fost unul dintre cei mai mari predicatori nehirotoniti. Precizari de înalta competenta în legatura cu posibilitatea laicilor de a predica ne-a lasat eruditul canonist român Liviu Stan, în exceptionala carte „Mirenii în Biserica”.

– **Canonul 70 Trulan:** „Sa nu se îngaduie femeilor sa vorbeasca în timpul dumnezeiestilor liturghii, ci dupa cuvântul apostolului Pavel, sa taca, pentru ca nu li s-a îngaduit lor de a vorbi, - ci sa se supuna, precum si legea zice: „Iar de voiesc sa învete ceva, sa-si întrebe acasa pe barbatii lor” (I Cor. 14, 34-35). Fara comentarii!

Implicatii actuale. Trecerea timpului n-a micșorat gradul de raspundere al propovaduitorilor. Dimpotriva. Raspunderea a crescut o data cu mutatiile multiple pe care omenirea le-a suferit. Se vorbește, însa, nu fara temei, de o *criza a predicii*, atât cu privire la forma cât si la continut. Între cauzele acestei stari de fapt, credem ca prevaleaza lipsa unei temeinice orientari pastorale. Propovaduitorii contemporani trebuie sa tina seama ca ascultatorii traiesc *hic et nunc*, iar predica sa încerce sa raspunda nevoilor si framântarilor prezente. Predicile Sfintilor Parinti constituie modele si sursa de inspiratie de valoare perena, dar a le reproduce acum, aidoma, la amvon, ar constitui un anacronism. Lumea carora s-au adresat Sfintii Parinti a apus de mult. De aceea, sfatul parintelui profesor, de vrednica pomenire, Sebastian Chilea, unul din cei mai mari predicatori români ai secolului al XX-lea, este extrem de binevenit: „Predicatorii de astazi trebuie sa plece de la o anume prezenta sufleteasca a ascultatorilor, sau de la ceea ce înțelegem prin **actualitatea sufleteasca**. Sa nu nadajduiasca niciodata ca atentia ascultatorilor îi poate urmari în orice conditii, daca au de spus ceva de seama. Este iluzia cea mai frecventa. Atentia ascultatorilor nu poate sa urmareasca decât o dezvoltare care porneste de la ceva actual, cunoscut, trait si de înalta valoare pentru ei „. Ca sa-si împlineasca scopul, predica trebuie sa raspunda exigentelor credinciosilor de azi. Ei asteapta o vorbire *în limba lor*, a veacului în care traiesc. Rostirea de la Amvon presupune argumente indubitabile, *logica, desfasurare de idei, stil sobru si ales*. Lumea nu se mai multumeste *cu retoricii ieftine si cu floricele....* Adevarurile eterne ale

credinței creștine vor fi exprimate într-o formă adaptată la înnoirile prezente. Slujirea preotească autentică este consecința succesiunii neîntrerupte a preotiei lui Hristos, care este născută din Înviere - ca o nouă creație, o înnoire a vieții. Preotia lui Hristos este slujire a înnoirii neînțetate a vieții, a creației în genere. Preotia este astfel slujire a iubirii, a vieții, a tuturor valorilor în slujba vieții, a acelor înnoiri creatoare prin care crește mereu calitatea vieții. *Actualitatea sufletească* a ascultătorilor, de care vorbeam mai sus, este legată implicit de înnoirile care apar în mod firesc și spontan în viața lor. De aceea, se impune o neîntreruptă actualizare a predicii, mai ales sub aspect misionar. De ce *misionar*? Atât ca un imperativ al responsabilității misiunii învățătoarești, în general, cât și pentru prevenirea și contracararea prozelitismului de orice fel. Aceste considerente presupun o anumită *strategie* omiletică, în paralel cu promovarea unei *doctrină a predicării*. În lumea protestantă, care profesază o slujire prioritara a cuvântului (din păcate, în detrimentul cultului), se vorbește tot mai mult de respectarea cu strictețe a acestei *doctrină a predicării*, demers a cărui valoare nu poate fi negată. Desigur, nu suntem de acord cu dezechilibrul produs în protestantism între cult și predică, atât ca proporții cât și ca tematică, dar zelul predicatorial incontestabil care-și propune chiar o *doctrină a predicării*, poate constitui un subiect de reflexie pentru propovăduitorii ortodocși contemporani. Încercând să recupereze pierderile spirituale cauzate de Reforma, protestantismul accentuează prioritar dimensiunea didactică a slujirii. Așa se explică abundența de manuale și tratate de predică, cu un apreciabil număr de pagini, vizavi de sărăcia în conținut a cărților cu caracter liturgic.

La noi fenomenul este invers: în timp ce Liturgica și-a urmat drumul firesc, prin tipărirea periodică a manualelor, Omiletica a beneficiat doar de cursuri dactilografiate, e adevărat foarte bune, dar cu ultimul manual, la nivel universitar, tipărit acum mai bine de 100 de ani. De altfel, manualul nu poate fi considerat depășit, decât sub aspectul limbii. Regretabil este faptul că exemplarele sunt foarte rare. Cu regret observăm, iarăși, că predicii s-a acordat o mai puțină atenție decât cultului, cel puțin sub aspectul pe care l-am semnalat. Această lipsă a fost dublată și de o concepție greșită care s-a strecurat pe alocuri în gândirea unor propovăduitori, potrivit căreia o slujba bine făcută ar face de prisos predică. Unei astfel de păreri îi răspunde strălucitul reprezentant al

Amvonului de la sfârșitul sec. al 17-lea - începutul sec. al 18-lea, Episcopul de Cernika și Kalavrita din Peloponez, Ilie Miniati, răspuns pe care-l socotim, valabil și azi: „Amar când este tăcere în Biserică, adică dacă nu se aude cuvântul lui Dumnezeu, dacă pazitorii staulului, pastorii oilor celor cuvântătoare, urmașii Apostolilor nu cuvântează, ci sunt fără de glas, fie din neștiință, fie din lenevie. Atunci diavolul ia îndrăzneala, iese fără frică, intră înăuntru în turma lui Hristos, și ca un lup mănăcator de sânge, mănâncă sufletele creștinilor ca pe niște oi fără de păzire... Hrana iudeilor în pustie a fost mană, iar hrana creștinilor este cuvântul lui Dumnezeu. De ar fi lipsit mană în pustie, ce s-ar fi făcut ticalosii iudei? Și dacă s-ar fi lipsit cuvântul lui Dumnezeu din Biserică, ce se vor face ticalosii creștini? Urgia dumnezeiască nu poate trimite o foamete mai rea decât lipsa cuvântului lui Dumnezeu din Biserică. Pentru că dacă nu se aude cuvântul lui Dumnezeu în Biserică, dacă nu se află această mană cerească, dacă pierde de tot samânta propovăduirii evanghelice, atunci aceasta este o foamete, care a făcut să moară nu trupurile, ci sufletele, și moartea sufletelor este munca iadului...” .

Chiar dacă preotul este înzestrat cu toate calitățile unui liturghisitor desăvârșit și ale unui îndrumător cu tact pastoral admirabil, fără predică misiunea lui va fi neroditoare, incompletă. Sfântul Ioan Gura de Aur atrage atenția că nu este greu să-i administrezi cuiva Sfintele Taine, după ce a fost instruit și a devenit credincios, problema este „să înveți și să convertești pe cel necredincios”. Chiar dacă ar fi cineva *facator de minuni*, nu se poate lipsi de ajutorul predicii. „Și fericitul Pavel a întrebuințat-o, deși uimea pe toți cu minunile sale”, zice în alta parte același Sf. Ioan Gura de Aur.

Una din problemele esențiale cu privire la eficiența predicii este aflarea modalităților optime de comunicare a mesajului propus. Cu alte cuvinte, este necesară o grijă specială pentru *adaptare, limbaj, gestica* s.a., întrucât puterea de convingere nu are numai mesajul omiletic, în sine, ci și forma în care este prezentat. Cuvântul poate zidi, poate apropia pe ascultători de Dumnezeu, dar, prost întrebuințat, poate să-i și îndeparteze. Parintele Dumitru Staniloae remarcă puterea de influențare a cuvântului, în rău sau în bine, după felul cum este întrebuințat: „Cuvântul zidește, dar poate și darâma în ordinea spirituală a vieții, deoarece prin cuvânt omul devine subiect plin de putere asupra altora”. Capcanele vorbirii „care darâma” sunt extrem de periculoase, mai ales atunci când exprimarea

de-a dreptul cinica, Talleyrand Perigord, prelat si om politic francez, avea sa spuna în acest sens: *Graiul i-a fost dat omului ca sa-si ascunda gândirea*. De fapt, aproape în acelasi sens se exprimase si Euripide, cu mai bine de 2000 de ani în urma: *Ah! Ce pacat*, spune el, *ca lucrurile nu au glas, pentru ca vorbele mestesugite sa nu aiba nici o putere. Pe când asa, prin elocventa lor, ei (vorbitorii, n. n.) ascund lucrurile cele mai învederate, astfel încât nu credem ce trebuie crezut...*

Cuvântul este ziditor, însa, atunci când se îmbina armonios: continutul mântuitor al mesajului, acuratetea limbii, o forma cucernica de prezentare si urmarirea unui scop nobil al vorbirii. De aceea, se impune încercarea unei definitii a predicii, care sa puncteze succint elementele enumerate anterior. Daca pentru oratorii pagâni, elocinta urmarea doar asigurarea unui succes imediat, în coordonatele limitate ale imanentului (Quintilian, de pilda, spune ca *Elocinta este stiinta de a vorbi bine*, iar Gorgias ca *este forta de a convinge prin cuvânt*), scopul principal al vorbitorilor fiind câstigarea bunavointei judecatorilor în tribunale, pentru predicatorii crestini scopul propovaduirii este fiintial legat de mântuirea ascultatorilor. Între obiectivele prioritare ale predicii se numara si refacerea ordinii religios-morale surpata de pacatul stramosesc „restaurând omul în integritatea lui primordiala. Caderea a facut ca faptura umana sa apara ca un vas spart în mii de cioburi. Readucerea particulelor risipite, într-o noua unitate, este o lucrare pe care Dumnezeu o savârseste progresiv, începând cu reconstituirea cuvântului sau scris în Scriptura „. De aceea, din orice unghi ar fi privita predica, trebuie mai întâi sa se aiba în vedere scopul ei principal, fapt care se reflecta si în definitiile date. Pentru exemplificare optam pentru cea propusa de Dimitrie Gusti, în a sa *Ritorica pentru tinerimea româna*, care ni se pare, deodata, plastica, sugestiva si completa: „Predicatiunea este publicarea si declaratiunea vointei lui Dumnezeu facuta oamenilor, prin acela ce acolo este legiuit trimis, pentru ca sa-i lumineze si sa-i miste de a servi marirea dumnezeiasca pe lumea aceasta, spre a-i mântui pe cealalta!”.

*

Concluzii. Am încercat prin aceste consideratii sa evidentiem importanta mântuitoare a predicii, în contextul celorlalte slujiri din Biserica. Trebuie sa mai amintim ca una din cerintele *sine qua non* ale reusitei este concordanta între învataturile propovaduite si viata, *trairea*,

celui chemat sa împlineasca aceasta slujire. Predicatorul autentic este un om cu personalitate, care se impune prin cultura, moralitate si realizari practice. Sfântul Ioan Gura de Aur spune ca *ascultatorii judeca predica nu dupa cuvintele rostite, ci dupa faima predicatorului...* Propovaduitorul trebuie sa fie un om cu viziune larga, cu perspectiva spre cele viitoare. Predica trebuie sa se realizeze, asadar, în perspectiva vesniciei, fiind orientata permanent spre Dumnezeu. Parintele prof. Nicolae Balca evalueaza predica autentica din perspectiva *theotropica* si *theocentrica*, izvorul nevazut dar adânc si ineputabil al propovaduirii fiind rugaciunea, cale unica de comunicare cu Dumnezeu. Ceea ce înseamna, în esenta, ca predica poate fi actuala numai în masura în care ea se alimenteaza, ca substanta, din imuabila si eterna descoperire a Bisericii tritoare în veac. Propovaduitorul cu o vietuire cucernica potrivit unei puternice credinte în Dumnezeu, va face *slujba evangelistului, deplin* (II Tim. 4, 3-5), manifestând o netarmurita dragoste fata de sufletele încredintate spre pastoire. Deci „*theotropism* în interpretarea doctrinei, dar si *antropocentrism* în aplicarea ei. Dincolo de text si de tema, predicatorul trebuie sa vada, sus, pe verticala, adica *pe verticala crucii*, a înaltarii la cer si a celei de-a doua veniri a Domnului, si, în acelasi timp, pe orizontala existentei planetare a omului. Numai în aceste conditii predica va realiza cele doua imperative fundamentale: al acordului cu vesnicia si al conformitatii cu actualitatea”.

În perspectiva unei atare abordari, atât pastorul cât si pastortii vor constientiza ca *propovaduirea cuvântului este o dimensiune liturgica esentiala a slujirii preotesti*.

3. PREDICA ÎN VECHIUL TESTAMENT. CÂTEVA REPERE

Una dintre carentele predicii zilelor noastre este ca folosește extrem de puțin Vechiul Testament, ignorând totodată pe cei care, prin râvna exemplară, pot fi numiți pe drept cuvânt *propovăduitori ai voii Domnului*. În condițiile în care astăzi oficiul Amvonului are o responsabilitate crescândă, deodată cu a celorlalte slujiri, desigur, propovăduitorii trebuie să reconsidere cu atenție maximă toate izvoarele autentice ale demersului omiletic. În acest scop, nu trebuie ignorată nici o sursă care poate servi slujirii învățatoresc, între care Vechiul Testament ocupă, fără îndoială, un loc prioritar. Nu trebuie să uităm, de asemenea, că Biserica Ortodoxă se confruntă astăzi într-o măsură din ce în ce mai îngrijorătoare cu „propovăduitori” sectari tot mai numeroși, între care foarte mulți exploatează scrierile vetero-testamentare cu un zel cantitativ apreciabil. „Cantitativ” doar, pentru că, așa cum se cunoaște, sub aspectul calității și al corectitudinii ermineutice propovăduirea lor este, de fapt, un act anti-omiletic. Trebuie să recunoaștem însă că zelul lor este real, că citesc și comentează pasaje întregi din Legea Veche, chiar dacă o fac *fara pricepere*, cum inspirat se exprimă pentru astfel de cazuri Sfântul Apostol Pavel: „Căci le marturisesc că au râvna pentru Dumnezeu, dar sunt fără pricepere!” (Romani 10, 2). Ei bine, chiar fără această pricepere ei „propovăduiesc”, iar acest fapt se rasfrânge dureros asupra sutelor și miilor de ascultători, nefericite victime ale ignoranței și separării de Biserica cea una. Concluzia este limpede: dacă predicatorii autentici nu vor include în actul omiletic și Vechiul Testament, și nu vor explica ei însși cele cuprinse în el, mulți dintre potențialii beneficiari, ascultători dornici ai cuvântului Domnului, își vor pleca urechea, constient sau nu, către „misionarii” sectari, care o fac cu atâtă zel, cum spuneam.

Din aceste motive considerăm oportun să readucem în atenție acest subiect, în care s-a mai scris, de altfel, cu multă competență în literatura omiletică românească, dar care se cere actualizat *iara și iara*.

Pornim la drum remarcând faptul că însuși Mântuitorul Iisus Hristos făcea deseori referiri la învățăturile din Legea Veche, aprobativ față de unele, critic față de altele, începând de obicei cu expresia „Ați auzit că s-a zis...” Era aprobativ față de cele cu valabilitate veșnică, critic cu cele care nu mai corespundeau mesajului evanghelic. Spunem „critic” nu în sensul

strict al dezaprobarii, ci al precizarii unei *împliniri* a ceea ce s-a spus si s-a scris a fi valabil pâna la El. Sa ne amintim ca celor care-L suspectau de nerespectarea sau „stricarea” Legii, Mântuitorul le-a spus limpede si neînvaluit, tocmai pentru a nu îngadui cuiva ispita interpretarii echivoce: „Sa nu socotiti ca am venit sa stric Legea sau proorocii; n-am venit sa stric, ci sa împlinesc!” (Matei 5, 17). „Sa împlinesc” se refera la acele prescriptii cu valabilitate limitata, care s-au împlinit în El, si care nu mai trebuia sa constituie o povara în Legea Harului (*multitudinea jertfelor, ziua sâmbetei* etc.). Altele au primit, însa, confirmare prin însesi poruncile si pildele Sale (*cele zece porunci, iubirea de Dumnezeu si aproapele* etc.) carora le-a imprimat un nou sens, acela al desavârsirii. Retinem, asadar, ca Mântuitorul nu a înlaturat tezaurul vetero-testamentar, ci *a cladit pe el*, asa cum un constructor înțelept procedeaza la ridicarea unei case, facându-i mai întâi temelia. Predica crestina s-a cladit, astfel, pe stradaniile omiletice ale predicatorilor Vechiului Asezamânt, iar ca o confirmare imediata amintim faptul ca însasi *omilia, ca termen si ca gen al predicii*, a fost preluata de la Templul iudaic. De altfel, Evangheliile sunt pline de marturii în care ni se vorbeste ca Mântuitorul intra adesea în sinagogi, citea din „Scripturi” si tâlcuia întelesul lor (facea, adica, *o omilie*), în fata ascultatorilor fascinati de înțelepciunea si puterea cuvântului Sau. Caci ne spune Sfântul Evanghelist Matei: „... îi învăta pe ei ca unul care are putere, iar nu cum îi învătau carturarii lor” (7, 29), iar Sfântul Evanghelist Ioan completeaza exclamatia de admiratie a fericitilor Sai ascultatori: „Niciodata n-a vorbit vreun om ca Omul Acesta!” (7, 46).

De aceea, mergând pe urmele Mântuitorului, vom încerca în cele ce urmeaza sa redeschidem „Vechile Scripturi”, dupa îndemnul Sau (*Cercetati Scripturile...*, Ioan 5, 39), sa ne amintim de câtiva slujitori remarcabili ai cuvântului dumnezeiesc si sa evidentiem totodata câteva repere omiletice, pentru împlinirea scopului marturisit deja, acela de a valorifica mai eficient tezaurul Vechiului Testament în predica actuala.

Trebuie sa ne amintim si sa recunoastem mai întâi faptul ca înca de la începutul istoriei neamului omenesc, cu toata caderea lui de la desavârsirea sfinteniei, legatura între Ziditorul si faptura Sa nu s-a întrerupt. Dumnezeu a vorbit oamenilor necontenit si i-a ajutat sa se ridice la „frumusetea cea dintâi”, adevarul Lui fiind totdeauna marturisit. A existat, deci, continuu, o revelatie a voii Lui, facuta constiintei neamului omenesc, care a fost comunicata, interpretata si întarita printr-o

lucrare omeneasca constienta si independenta, desi condusa în chip supranatural. Interpretii vointei si cuvântului lui Dumnezeu, care au explicat uneori mai limpede, alteori mai obscur, se pot numi pe buna dreptate *predicatori*, deoarece ei au vestit cuvântul lui Dumnezeu, pregatind omenirea pentru întruparea Mântuitorului Iisus Hristos. Evident, ne ducem cu gândul la prooroci, dupa marturisirea Sf. Ap. Pavel: „Dupa ce Dumnezeu odinioara, în multe feluri si chipuri a vorbit parintilor nostri prin prooroci, în zilele acestea mai de pe urma ne-a grait noua prin Fiul...” (Evrei I, 1-2). Sa nu-i uitam, însa, pe predecesorii lor, între care mai însemnati sunt *Noe, Moise si Aaron*, dar, alaturi de ei, si alti slujitori ai învataturii. Noe nu a fost doar un patriarh „drept si neprihanit între oamenii timpului sau, care mergea pe calea Domnului” (*Facerea* 6, 9), ci si un *marturisor* prin cuvânt al dreptatii, cum inspirat l-a numit Sf. Ap. Petru: „Caci Dumnezeu n-a crutat pe îngerii care au pacatuit, ci, legându-i cu legaturile întunericului în iad, i-a dat sa fie pazit spre judecata. Si n-a crutat lumea veche, ci **a pastrat numai pe Noe, ca al optulea propovaduator al dreptatii**, când a adus potopul peste cei fara de credinta” (II Pt. 2, 4-5; subl. n.). Moise, care a condus un „exod” si a eliberat pe fratii sai din robia politica a Egiptului, om de stat si eminent organizator sub ascultarea nemijlocita a Domnului, nu s-a simtit, totusi, în stare sa vesteasca adevarul dumnezeiesc în adunari obstesti „ca era zabavnic în grai si încurcat în limba” (*Iesire* 4, 10), lasând aceasta slujba lui Aaron. Totusi, chiar si cu neiscusinta în grai, misiunea de eliberator si organizator presupune o permanenta *comunicare* si este exclus ca *tot timpul* Aaron sa fi vorbit în locul sau. El este, de altfel, unanim recunoscut ca autor al *Pentateuhului*, asadar un *propovaduator cel putin prin scris*, dupa cum consemneaza cartea *Deuteronom*: „Apoi a scris Moise legea aceasta si a dat-o pretilor, fiilor levitilor, care purtau chivotul legii Domnului si tuturor batrânilor fiilor lui Israel” (31, 9).

Din sirul altor exemple ale slujirii didactice, afara de cea a profetilor despre care vom vorbi în chip special, mai amintim un moment relevant. În vremea lui Iosafat (870-846), care a domnit în Iuda dupa Roboam si Asa, au fost trimise „cinci dintre capeteniile sale, Benhail, Obadia, Zaharia, Natanael si Miheia, **ca sa învete poporul prin cetatile lui Iuda**. Împreuna cu ei au trimis si leviti... Iar din preoti pe Elisama si Ioram. Acestia **au învatat în Iuda, având cu ei cartea Legii Domnului; si au cutreierat toate cetatile lui Iuda si au învatat poporul**” (II Paral.

17, 7-9). Iata, asadar, câteva repere limpezi ale slujirii învățatoresci în Testamentul cel Vechi, exemplificatoare, la care se pot adauga, desigur, multe altele. Trebuie sa precizam ca nu numai cuvântul învățatorilor (= *predicatorilor*) era pretuit ca atare de catre ascultatorii receptivi, ci si vorbirea în sine, comunicarea obisnuita. Iata ce spune în aceasta privinta Isus, fiul lui Sirah: „Sa nu lauzi pe nimeni înainte de a vorbi cu el, caci cuvântul este piatra de încercare a omului...Vorba celui cuvios este totdeauna cu înțelepciune, iar cel nebun se schimba ca luna;...Vorbirea prostilor este groaznica si răsul lor izbucneste în desfatarile pacatului...” (27, 7, 9, 13).

Predica profetilor. Cu toate ca darul profetiei nu era ereditar ca al preotiei, proorocii s-au apropiat mai mult decât preotii legii vechi de propovaduitorii predicii crestine, fiind învățatorii propriu-zisi ai poporului. Vechiul Testament consemneaza chiar scoli unde erau instruiti tineri, într-un regim de rabdare, saracie si lepadare de sine. Ei sunt denumiti *fiii proorocilor* (IV Regi, 2, 15: 4, 38 etc.). Scoli ale profetilor se gaseau în Ghibeea, Rama, Ghilgal, Betel, Ierihon si Muntele Efraim. Iar despre instruirea în arta muzicala si duhul profetic gasim mai multe mentiuni la I Regi, X, 5, 6; I Paralip. 25, 1; II Regi, 6, 5 etc.

Cel mai vechi sens al cuvântului ebraic „profet” (*nabi*, pl. *nebiim*) nu este atât cel de prezicator cât de *cuvântator, orator, interpret*. Iar ***profhvth*** din greaca clasica înseamna *persoana care vorbeste pentru altul*, asadar cineva care se gaseste sub influenta superioara, respectiv a lui Dumnezeu, interpretând voia Lui. Practic, prin profet vorbeste însusi Dumnezeu. Desi profetii erau oameni din popor, chemarea lor la misiune o facea direct Dumnezeu, fapt care le dadea o autoritate suprema în slujirea cuvântului. Profetii spun poporului ce pacate îi pasc, fara sa se teama de cineva. Nu putine erau cazurile când predica lor producea cainta, inclusiv izbavire, în sânul ascultatorilor. Sa ne amintim ca cetatea Ninive a fost crutata în urma cainteii datorate predicii lui Iona, fapt evocat chiar de Mântuitorul (Matei 12, 41). Oameni prin excelenta ai lui Dumnezeu, ei se socoteau raspunzatori numai fata de El. De aceea mustrarile lor nu-i crutau nici pe regi (cazurile cele mai cunoscute sunt mustrarea lui David de catre Natan si a lui Ahab de catre Ilie). Profetul marturisea adevarul si credinta mai mult moral-spiritual decât dogmatic si cu o elocinta atât de impetuoasa si patetica încât provocau adesea profunde zguduiri de constiinte.

Tematica prioritara a propovaduirii lor s-a axat pe doua coordonate: **monoteismul** si **mesianismul**. Monoteismul, însoțit de o lupta acerbă împotriva idolatriei, a pregătit, de fapt, omenirea pentru întruparea lui Mesia, Fiului Dumnezeuului Celui Unic. Mesianismul este, de altfel, firul roșu al Vechiului Testament, de la un cap la altul, de aceea *profetiile mesianice*, constituie miezul conținutului omiletic vetero-testamentar. Alături de propovăduirea credinței în Dumnezeuul Unic și demascarea desertăciunii idolilor, profetii vorbeau neconștient de pedeapsa păcatului și a tuturor răzăcirilor. Ei nu aduc ceva nou sau contrariu față de legea lui Moise, ci, pe această temelie, zidesc mai departe, adâncind, desăvârșind și spiritualizând o moștenire transmisă posterității. Pe lângă conținutul ei religios, predica profetilor a avut și miscătoare accente sociale. Ei prevăd o ordine socială superioară ce se va instaura după venirea lui Mesia, Pastorul cel drept, „Parintele păcii” (Isaia 9, 6), Care face dreptate celor apăsați, iar pe împilatori îi va bate cu toiagul gurii Sale. Sub stăpânirea Lui „sabiile se vor prefăce în fiare de plug și lăncile în cosoare...” (Isaia 2, 4). Predica Vechiului Testament este o dovadă a luptei lor neîncetate pentru rânduirea unei lumi superioare, fiind predica tuturor timpurilor. De aceea proorocii pot fi numiți, pe drept cuvânt, *contemporanii noștri*.

Exemplificari. Cu toate că fiecare profet ar merita atenție separată, spațiul propus acestui studiu ne obligă să ne restrângem. Astfel, alegem trei profeti pe care-i socotim reprezentativi prin raportare la temele fundamentale: *Isaia și profetiile mesianice, Ilie și lupta împotriva idolatriei și Ioan Botezătorul și pregătirea propovăduirii Mântuitorului*.

Isaia, numit pe bună dreptate *evangelistul Vechiului Testament*, rostește cele mai multe profetii mesianice. Parintele Nicolae Neaga, în excepționala lucrare, *Hristos în Vechiul Testament* (Sibiu, 1944), rezervă profetului Isaia cel mai mare spațiu (p. 49-84), analizând 18 profetii mesianice, multe din ele cu ajutorul tâlcuirilor Sfinților Părinți. Face, totodată, analize din punct de vedere etimologic, prin explicarea termenilor ebraici originali. Textele mesianice ale profetului Isaia sunt în general cunoscute și ușor de reperat (II, 2-3; II, 4; VII, 14; IX, 1,5,6 etc.). Nu le mai reproducem, dar recomandăm studiul lor cu ajutorul sus-pomenitei lucrări.

Cu privire la dimensiunea oratorică a slujirii Profetului Isaia,

evidentem cinci aspecte (alese pe considerentul actualitatii, evident cu adaptarile de rigoare):

3. **Forma de adresare** (*de attentionare*, de fapt) este pe masura autoritatii lui, conforma totodata cu starea morala jalnica în care cazuse poporul lui Iuda, în sânul caruia a propovaduit: „Ascultati cuvântul Domnului, voi conducatori ai Sodomei, luati aminte la învățatura Domnului, voi popor al Gomorei!” (I, 10);
4. **Isaia este un iscusit utilizator al proverbelor**. De exemplu: „Vai de cei ce zic raului bine si binelui rau” (V, 20); sau: „Gândurile Mele nu sunt ca gândurile voastre, si cugetele Mele precum cugetele voastre, zice Domnul...” (LV, 8) etc.
5. **Isaia este un neobosit propovaduitor al dreptatii si pacii sociale**: „Învatati sa faceti binele, cautati dreptatea, ajutati pe cel apasat, faceti dreptate orfanului, aparati pe vaduva” (I, 17); „Preface-vor sabiile în fiare de pluguri si lancile lor în cosoare. Nici un neam nu va mai ridica sabia împotriva altuia si nu vor mai învăța razboiul...” (II, 4) ; „Dreptatea va fi ca o cingatoare pentru rarunchii Lui si credinciosia ca un brâu pentru coapsele Lui. Atunci lupul va locui laolalta cu mielul si leopardul se va culca lângă caprioara; si vitelul si puiul de leu vor mânca împreuna si un copil îi va paste. Junica se va duce la pascut împreuna cu ursoaica si puii lor vor salaslui la un loc, iar leul ca si boul va mânca paie; Pruncul de tâta se va juca lângă culcusul viperei si în vizuina sarpelui otravitor copilul abia întarcat își va întinde mâna. Nu va fi nici o nenorocire si nici un prapad în tot muntele Meu cel sfânt!” (XI, 5-9).
6. **Isaia utilizeaza parabolele (pildele), în predicile sale**. La capitolul al V-lea al cartii, bunaoara, întâlnim *pilda viei neroditoare*, care anticipeaza profetic *parabola smochinului neroditor*, rostita de Mântuitorul la trecerea a peste 700 de ani (Luca XIII, 6-9), cu acelasi înțeles: nerodirea poporului ales, înșelând, astfel, asteptarile Stăpânului-saditor, Dumnezeu.
7. În cadrul profetiei întâlnim în special **cuvântari parenetice si panegirice** de o frumusetate deosebita, care pot fi reproduse si acum la amvon, fara modificari esentiale. Din prima categorie am exemplifica *pareneza despre post* (cap. LVIII), de o actualitate evidenta: „...Nu stiti voi postul care Îmi place? – zice Domnul.

Rupeti lanturile nedreptatii, dezlegati legaturile jugului, dati drumul celor asupriti si sfarâmati jugul lor. Împarte pâinea ta cu cel flamând, adaposteste în casa pe cel sarman, pe cel gol îmbraca-l si nu te ascunde de cel de un neam cu tine...” (v. 6-7); Din a doua categorie, a panegiricelor (cu accente parenetice, de altfel), reproducem un fragment din profetia despre patimile si jertfa Mântuitorului: „...Dispretuit era si cel din urma dintre oameni; om al durerilor si cunosculator al suferintei, unul înaintea caruia sa-ti acoperi fata; dispretuit si nebagat în seama. Dar El a luat asupra-Si durerile noastre si cu suferintele noastre S-a împovarat... Chinuit a fost, dar S-a supus si nu si-a deschis gura Sa; ca un miel spre junghiere S-a adus si ca o oaie fara de glas înaintea celor ce o tund, asa nu si-a deschis gura Sa...” (LIII, 3-12).

În concluzie, notam ca din toate aceste exemplificari se remarca o mare actualitate a temelor si modalitatilor de abordare ale marelui profet, deodata cu posibilitatea utilizarii unor parti însemnate din profetiile sale în predicile noastre.

Ilie Tesviteanul, aprig luptator împotriva idolatriei si a slujitorilor ei, poate fi numit, prin actualitatea temelor predicii lui, *contemporan al nostru*. Exemplificarile de mai jos vor fi, credem, întru-totul ilustrative:

1. *Sf. Ilie, luptator împotriva idolatriei si a falsilor preoti*. Ahab, rege nelegiut, casatorit cu idolatra Isabela, a acceptat închinarea la zeul pagân Baal, caruia i-a rânduit 450 de preoti mincinosi, iar pe preotii adevaratului Dumnezeu i-a omorât. Atunci Ilie, dupa ce, cu puterea Domnului, a încuiat cerul spre a nu mai ploua 3 ani si 6 luni, ca pedeapsa pentru aceasta nelegiure, i-a avertizat pe toti închinatorii la idoli: „Pâna când veti schiopata de amândoua picioarele? Daca Domnul este Dumnezeu, urmati lui!” Iar cu prilejul jertfei de pe Muntele Carmel, Ilie i-a facut de râs pe preotii idolatri, care strigau în zadar pe Baal: „Strigati mai tare.. Poate sta de vorba cu cineva, poate doarme...”, iar poporul lamurindu-se de minciosenia lor, i-a ucis pe loc. Ce ar face Ilie astazi, în mijlocul idolatriilor secolului XX, al puzderiilor de secte, al „taumaturgilor” rasariti din noaptea comunismului ateu, al pretinsilor „guru”, al abaterii quasi-generale de la normele moralei crestine? Ar striga raspicat: „Pâna când veti schiopata, o, românilor? Ziceti ca sunteti urmasii

lui Mircea cel Batrân, Alexandru cel Bun, Stefan cel Mare si Sfânt, Constantin Brâncoveanul-Mucenicul, Carol I, sau Mihai I cel Devotat? Daca da, va întreb: ce credinta au avut? Nu cea ortodoxa? Si atunci, de ce alergati dupa credinte straine de neam si dupa dumnezei straini?...” Ce ar face predicatorilor de tot felul (în fapt, *preoti mincinosi*)? Le-ar demasca impostura, cu temeuri biblice si patristice fara drept de replica, în asa fel încât poporul drept-credincios, luminat, sa nu le mai cada în nici un fel victima.

2. *Sf. Ilie si via lui Nabot*. Ne amintim cum regele Ahab, prin uneltirile Izabelei a rapit via lui Nabot, pe care o mostenise de la parintii lui. Ce i-a spus Ilie nelegiuitului rege? „L-ai ucis pe Nabot si i-ai rapit via? În locul unde au lins câinii sângele lui Nabot, vor linge si sângele tau!” Si asa a fost! Cum ar vorbi azi Sf. Ilie tuturor uzurpatorilor de proprietati, nomenclaturistilor care nu mai vor sa paraseasca proprietatile rapite de *Ahabii* comunisti cu *Izabelele* lor? Cam asa, credem: „Nu va este frica de mânia Domnului? Credeti ca veti sfârsi cu bine, uzurpatorilor? Pâna si Bisericii Ortodoxe, Biserica neamului, i-ati rapit proprietati pe care nu vreti sa le mai cedati... Un singur exemplu va dau: Asezamintele Sf. Pantelimon, altadata manastire sfânta, pe care ati transformat-o în cârciuma! Grabiti-va, uzurpatorilor sa reparati nedreptatea, pâna nu veti avea soarta lui Ahab!”

3. *Sf. Ilie, om al rugaciunii*. Sf. Ilie nu este doar un personaj aspru, justitiar intransigent, gata sa taie si sa arda cu foc pe cei nelegiuti. Este si un om tandru, al rugaciunii smerite, al râvnei exemplare, dupa cum însusi marturiseste: „Cu râvna am râvniit pentru Domnul Savaot!”. Pe muntele Carmel, la vremea jertfei de seara, se roaga staruitor: „Doamne Dumnezeul lui Avraam, al lui Isaac si al lui Israel! Auzi-ma Domne, ca sa cunoasca astazi poporul acesta ca Tu esti singur Dumnezeu... Ca Tu le întorci inima la Tine!” Precum atunci, si acum se roaga pentru cei ce-l cinstesc în Sfintele Biserici, caci el este un ales mijlocitor pentru toti care îngenuncheaza cu evlavie înaintea icoanei lui.

4. *Sf. Ilie lasa ucenici*. În timp ce un car cu cai de foc îl rapea spre cer, Elisei, caruia Ilie îi lasase cojocul, semn al alegerii spre slujire, striga uimit: „Parinte, parinte, carul lui Israel si calaretii lui!” Cuvinte pe care noi, preoti si credinciosi, urmasi ai lui Ilie în masura în care vom urma faptelor lui, înțelegem si marturisim: „Doamne, Doamne, minunata-i scara care urca spre cer! Fa-ne vrednici sa pasim pe ea spre a veni aproape de

Tine, precum Ilie proorocul a venit în carul cu cai de foc!”.

Sfântul Ioan Botezatorul, cel din urma si cel mai mare dintre profeti, este o sinteza perfecta a slujirii educativ-morale a profetilor predecesori. Fermitatea si asprimea vietii lui au fost, însa, înțelese gresit de cei care citesc superficial Sfintele Evanghelii. De aceea propunem mai jos analiza unor calitati nesesizabile la o lectura mai puțin atenta, calitati care anticipeaza (*profetesc*, de fapt), însusirile Învatatorului Suprem, Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Celor predispusi la aprecieri pripite li se poate întâmpla sa creada ca evanghelistii vad în Ioan doar un personaj aspru, dur si neiertator: un sfânt cu fata încruntata si mâna ridicata amenintator asupra oricarui pacatos ce i-ar iesi în cale. Caci, spun acestia, nu poate fi altfel cineva care striga conationalilor: „Pui de vipere” si „...iata securea sta la radacina pomilor!” Sau care, în ipostaza justitiarului intransigent, cu o mâna ridicata, tuna asupra pacatosului Irod Antipa: „Nu ti se cuvine sa tii de nevasta pe sotia fratelui tau” etc. Este greseala în care au cazut si unii regizori de filme ale vietii lui Iisus, în care Botezatorul apare doar ca un personaj pus pe strigate, tunete si fulgere, asupra a tot ce misca-n juru-i. Desigur, Sf. Ioan, cel numit *înger* în profetia lui Maleahi (III, 1) nu putea sa tolereze ipocrizia fariseilor si nici concubinajul din palatul regal. Si, totusi: care este, de fapt, nota dominanta a personalitatii sale? Poate *un înger* sa fie stapânit de duritate, asprime, intransigenta? Sa cercetam mai atent Noul Testament.

Evanghelistii, chiar în putinele amanunte pe care le surprind ne prezinta un Ioan Botezatorul nebanuit la prima vedere de mai puțin cunosculatorii textelor sfinte. În câteva versete pe deplin graitoare, sfântul ne apare *smerit, sfios, simplu, delicat, gingas, plin de tandrete, afabil, îndatoritor, bun si afectuos*, purtatorul unei mari si discrete iubiri. Sa exemplificam: *smerit si sfios*: Îi zice Mântuitorului înainte de Botez: „Eu am trebuinta sa fiu botezat de Tine si Tu vii la mine?” (Matei III, 14); *simplu si discret* în traiul zilnic: „...avea îmbracamintea lui din par de camila si o încingatoare de piele...iar hrana lui era lacuste si miere salbatica „ (Matei III, 4); *îndatoritor, afabil, bun-sfetnic*: „Si multimile îl întrebau zicând: ce sa facem? Raspunzând Ioan le zicea: Cel ce are doua haine sa dea celui ce nu are si cel ce are bucate asemenea; iar vamesilor le-a zis: nu faceti nimic mai mult peste ce va este rânduit...Iar ostasilor:

sa nu asupriti pe nimeni si sa fiti multumiti cu solda voastra!" (Luca III, 10-14); **nereceptiv la intrigi, delicat si gingas:** „Rabi -îi zic unii din ucenici- iata Acela (Iisus n. n.) despre Care tu ai marturisit, boteaza si toti se duc la El"...(Ioan III, 26). Cum raspunde la aceasta provocare? Cu o delicatete dezarmanta, în care se cuprind, deodata, **gingasia, duiosenia si smerenia:** „, Cel ce are mireasa este mire, iar prietenul mirelui, care sta si asculta pe mire, se bucura cu bucurie de glasul lui. Deci aceasta bucurie a mea s-a împlinit. Acela trebuie sa creasca, iar eu sa ma micsorez...” (v. 29-30). Dupa ce am parcurs aceste marturii, ne mai apare Ioan Botezatorul aspru, dur si neiertator? Sau, dimpotriva, *bun, delicat, îndatoritor?* Cu certitudine, oricine va vrea sa fie obiectiv se va opri la aceste din urma însusiri, la care se adauga si celelalte pomenite mai sus: *smerit, discret, gingas, afabil, simplu* s.a. Totodata, învatam din aceasta analiza sa nu ne grabim niciodata sa catalogam pe cineva înainte de a-i privi cu atentie însusirile. Caci zice înteleptul Sirah: „Mai'nainte de a cerceta nu judeca; cunoaste întâi si apoi dojeneste” (XI, 7).

Incontestabilele calitati ale Sf. Ioan aveau sa-l impresioneze chiar si pe învârtosatul, necioplitul, opacul Irod, caci ne zice Marcu Evanghelistul: „Irod îl ocrotea... si cu dragoste îl asculta” (VI, 20). Cum va fi decurs dialogul dintre marele profet si nefericitul rege? Putem banui ca Ioan îi va fi vorbit cu asprime, pe buna dreptate, dar si cu *mila si compasiune*, sperând, de ce nu, în îndreptarea pacatosului. Altfel, cum ar fi fost ascultat *cu dragoste?* Parca-l vedem pe Irod facând ochi mari, ca de copil rusinat, prins în flagrant de un învatator aspru, dar drept si bun, totodata. Un Irod ascultând docil si fascinat ...

Asadar, în realitate, „asprul” Botezator n-a fost decât un *miel-înaintemergator* al Mielului Hristos, pe care îl vedem în cele din urma asezându-se supus în genunchi, în fata calaului tocmit de Irodiada, plecându-si tacut capul spre taiere... Prevestire limpede a supunerii si jertfei Mântuitorului, Care se va lasa rastignit, *ca un Miel spre junghiere*, cum profetise Isaia Proorocul (LIII, 7).

Iar acum, Sf. Ioan ni se înfatiseaza senin lângă tronul Împaratului Hristos, de cealalta parte fiind Prea Sfânta Fecioara Maria, în preafrumoasa icoana ce se cheama *DEISIS (=rugaciune)*, stând smerit si sfios în straietele-i simplitatii cunoscute si rugându-se neîncetat pentru noi.

Pentru întregirea imaginii Botezatorului si Înainte-mergatorului Domnului, la marturiile din Evanghelia socotim potrivit sa adaugam si pe

cea a istoricului iudeu Iosif Flaviu (aprox. 37-95), care, în lucrarea sa *Antichitati iudaice*, noteaza urmatoarele: „Ioan a fost un om bun, care le-a cerut iudeilor sa practice virtutea, sa fie drepti unii cu altii si piosi fata de Dumnezeu...” (XVIII, 117).

*

Adaos. O data cu prezentarea acestor stradanii învatatoresti reprezentative, nu numai pentru vremea aceea ci în mare masura si pentru zilele noastre, semnalam în plus oportunitatea utilizarii în predica actuala a multor versete din Vechiul Testament, potrivit, desigur, cu temele si exigentele omiletice contemporane. În acest scop recomandam preotilor începatori o metoda practica de selectare si distribuire a textelor: notarea lor pe fise aranjate alfabetic, sau, mai eficient, într-un *caiet repertoar*. Fiecare text va fi trecut la litera corespunzatoare temei principale în care se încadreaza, tema care va fi consemnata drept titlu înainte de a copia textul respectiv, iar în paranteza se vor nota cartea, capitolul si versetul. De exemplu, la litera „P” se va scrie, bunaoara, titlul „Pace”, iar sub el versetul: „Cât de frumoase sunt pe munti picioarele trimisului care vesteste pacea...” (Isaia LII, 7). Sau, alt exemplu: sub titlul „Doctor”: „Cinsteste pe doctor cu cinstea care i se cuvine, ca si pe el l-a facut Domnul” (Sirah, XXXVIII, 1).

Pentru o si mai buna orientare a celor interesati în sensul celor propuse, notam în continuare si alte texte, de mare folos actual (câte unul pentru fiecare litera), texte care ne-au fost de multe ori noua însine de un real sprijin în anumite predici:

- **Ascultare:** *Fii grabnic la ascultat si zabavnic la dat raspunsul* (Sirah, V, 13);
- **Batrâni** (cinstirea lor): *Înainte celui batrân sa te ridici; sa cinsteti fata batrânului* (Levitic, XIX, 32);
- **Cersit:** *Fiule, viata cersetoare sa nu traiesti; mai bine sa mori decât sa ceri!* (Sirah, XL, 31);
- **Desertaciune:** *Desertaciunea desertaciunilor, toate sunt desertaciune* (Ecclesiatul, I, 2);
- **Educatie:** *Cine cruta toiagul sau își uraste copilul, iar cel care îl iubeste îl cearta la vreme* (Pilde, XIII, 24);
- **Femeie** (virtuoasa): *Femeia virtuoasa este o cununa pentru barbatul ei, iar femeia fara cinste un cariu în oasele lui* (Pilde

- XII, 4);
- **Ghicit:** Ghicitul, tâlcuirea semnelor si visele desarte sunt ca la aceea care este gata sa nasca: inima ei aiureaza (Sirah, XXXIV, 5);
 - **Hrana:** Arunca spre Domnul grija ta si El te va hrani...(Psalm LIV, 25);
 - **Iubire:** Sa iubesti pe aproapele tau ca pe tine însuti (Levitic XIX, 18); Sa iubesti pe Domnul Dumnezeuul tau... Deuteronom VI, 5);
 - **Întelepciune:** Întelepciunea nu patrunde în sufletul viclean si nu salasluieste în trupul supus pacatului (Înt. lui Solomon, I, 4);
 - **Juruinte:** Faceti juruinte si le împliniti Domnului Dumnezeuul vostru (Psalm LXXV, 11);
 - **Luceafar:** Mai'nainte de luceafar Te-am nascut (Psalm CIX, 3);

 - **Mustrare:** Mostra pe cel înțelept si te va iubi (Pilde IX, 8);
 - **Nume bun:** Un nume este mai de pret decât bogatia; cinstea este mai de pret decât aurul si argintul (Pilde XXII, 1);
 - **Ochi:** Ochii Tai (Doamne, n. n.) sunt prea curati ca sa vada raul (Avacum I, 13);
 - **Parinti:** Cel care cinsteste pe tata se va veseli de fii si în ziua rugaciunii sale va fi auzit (Sirah III, 5);
 - **Razbunare:** A Mea este razbunarea... (Deut. XXXII, 35);
 - **Simbrie:** Cel ce opreste simbria slugii este ca cel ce varsa sânge (Sirah XXXIV, 24);
 - **Tamâie:** Si precum s-a aprins tamâie pentru parintii tai si pentru ceilalti regi...la înmormântarea lor... (Ieremia XXXIV, 5);
 - **Usa:** Usa aceasta va ramâne încuiata... caci Domnul a intrat prin ea (Iezechiel XLIV, 1-2);
 - **Vise:** Ca cel care se prinde de umbra si alearga dupa vânt, asa este cel care crede viselor (Sirah XXXIV, 2).

*

Asadar, dupa cum usor se poate observa, texte ca cele de mai sus pot fi utilizate cu mult folos în predicile actuale, în special la cele care au ca tema cuvintele „cheie” la care am subscris versetele respective. Iar

Vechiul Testament, se cunoaste, este plin de astfel de texte semnificative, cu mare grad de oportunitate pentru omiletica actuala, purtând de altfel pecetea autoritatii dumnezeiesti, întrucât fac parte din ceea ce îndeobste numim „cuvântul Domnului”. Sa nu uitam ca în veacul de aur al crestinismului, teologii si parintii propovaduitori au zabovit cu mult folos pastoral asupra cartilor vetero-testamentare. Este suficient, credem, sa pomenim de omiliile biblice ale lui Origen, ale Sfintilor Parinti Ioan Gura de Aur, Vasile cel Mare, Macarie Egipteanul, Ambrozie, fer. Ieronim, fer. Augustin, papa Grigorie cel Mare etc., care au predicat în mod exemplar învatatura Domnului cuprinsa în Testamentul cel Vechi. Mare parte dintre aceste omilii au fost traduse si în limba româna, fiind astfel la îndemâna oricarui predicator constiincios.

Concluzii. Vechiul Testament nu este numai un veritabil izvor al propovaduirii, prin valorificarea continutului, ci si un model sub aspectul tehnicii oratorice utilizate îndeosebi de profeti. R. P. Rambaud, premiat de Academia franceza pentru exceptionalul sau *Tratat de predica*, remarca urmatoarele calitati oratorice ale profetilor: „*Imagini grandioase, suflu liric, modele ale elocintei viguroase si persuasive*”. Sa ne amintim, de asemenea, ca dupa captivitatea babilonica, preotii si levitii citeau legea în sinagogi, dar nu o interpretau. Comentariile sau expunerile libere care urmau erau facultative si putea sa ia cuvântul oricine se simtea pregatit s-o faca. Asa se explica faptul ca Mântuitorul intra în Sinagoga din Nazaret, sâmbata, „dupa obiceiul Sau” si a explicat locul de la Isaia LXI, 1-2. La fel va proceda Sf. Apostol Pavel în calatoriile sale (Fapte XVI, 26; XVII, 2; XVIII, 19). Oficiul propriu-zis al predicarii în sinagogi îl aveau *carturarii*, numiti si „învatatori de lege” (Luca V, 17).

Din scrierile Vechiului Testament si-n primul rând din cele profetice, se desprind câteva principii omiletice, aplicabile astazi, dintre care enumeram:

1. Hirotonia obliga pe cel învestit cu misiunea propovaduirii sa consacre întreaga energie în oficiul învatoresc, trecând peste toate obstacolele;
2. Propovaduirea sa fie sprijinita neaparat pe exemplul personal;
3. Propovaduirea sa tina seama si de viata externa, sociala si materiala a ascultatorilor.

4. Predica sa intervina neaparat si în apararea celor oprinati, pentru a fi sprijiniti moral si material, precum odinioara procedau profetii, al caror exemplu este de-a pururi actual.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVA: Arhid. prof. dr. Nicolae BALCA, *Omiletica*, Curs dactil., Ex. V, fasc. I, BFT- Bucuresti, cota 19351, f.a., p. 4-7; Pr. prof. dr. Dumitru BELU, *Curs de omiletica*, BFT-Sibiu, ms. 485, f.a, p. 80-87; Pr. prof. Nicolae PETRESCU, *Omiletica*, Bucuresti, 1977, p. 33-35; R. P. RAMBAUD, *Traité moderne de prédication*, Lyon-Paris, 1941, 95-96; Pr. prof. dr. Nicolae NEAGA, *Hristos în Vechiul Testament*, Sibiu, 1944, 149 p.; Pr. prof. dr. Dimitrie BELU, *Vechiul Testament ca izvor omiletic*, în „Mitropolia Ardealului”, 7-8, 11-12, an. II, 1957, p. 504-521, respectiv 849-865.

4. PREDICA MÂNTUITORULUI IISUS HRISTOS SI KERIGMA APOSTOLICA

Intentii. Prelegerea de fata își propune, mai întâi, studierea câtorva aspecte ale propovaduirii Mântuitorului, în dublu context: al vremii sec. I al erei crestine si în contemporaneitate; în al doilea rând, ne propunem a descoperi „cheia” succesului kerigmei apostolice, sub raportul continutului si al tehnicii omiletice, propriu-zis câteva dintre explicatiile reusitei aparent paradoxale, adica observarea mijloacelor cuceririi unei lumi pagâne, cufundate în bezna atâtor credinte, curente si superstitii, de catre niste predicatori simpli, pâna mai ieri atât de stângaci în a pricepe mesajul evanghelic, daramite a-l transmite si altora, ulterior, însa, dovedindu-se învatatori uriasi ai omenirii.

Trebuie din capul locului sa facem precizarea ca ambele propuneri constituie subiecte foarte vaste, care ar trebui tratate chiar la nivelul unor teze de doctorat, aspect care ne obliga sa constientizam ca în limitele unui simplu curs noi vom putea doar sa creionam datele mai importante, ramânând obligatia celor interesati de a le completa prin consultarea bibliografiei aferente.

I. Mântuitorul Iisus Hristos, Învatatorul nostru suprem.

Despre nici un alt învatator nu s-a spus vreodata *niciodata n-a vorbit om ca Omul Acesta* (Ioan VII, 46). Aceasta exprimare lapidara, surprinsa de evanghelist pe buzele unor slujbasi simpli, trimisi de farisei sa-L prinda pe Iisus si sa-L aduca legat, reprezinta punctul de plecare al demersului pe cât de placut pe atât de dificil de a patrunde în tainitele oratoriei divino-umane a Mântuitorului. Slujbasii s-au întors cu mâinile goale tocmai pentru faptul ca au ramas fascinati de verbul unui învatator, pe care-L catalogasera initial un „agitator oarecare”. Considerata din punct de vedere istoric, predica Mântuitorului este modelul prin excelenta al predicii crestine. El este Învatatorul unic, dupa propriile-i cuvinte: *Unul este Învatatorul vostru* (Matei XXIII, 8), Unul nu în sens de singular si exclusiv, ci de revelator suprem al adevarului, cu putere dumnezeiasca de a trezi spiritele, pentru a le purifica si face partase adevarului si în chipul cel mai profund. Mântuitorul nu a fost elevul scolii teologice iudaice. Dimpotriva, El a reprezentat opozitia fata de carturarii vremii Sale. A

staruit, însa, pe tâlcuirea Legii si a Proorocilor, lege pe care n-a *venit s-o strice ci s-o plineasca* (Matei V, 17), adica sa o desavârseasca, completând ceea ce lipsea, de fapt, Testamentului Vechi: *iubirea universala, extinsa*, pe de o parte *de la conationali la toate neamurile*, pe de alta *de la cei apropiati si la vrasmasi; totodata, iubirea totala, pâna la jertfa de sine*. Asa se explica si noutatea poruncii Domnului: „*Porunca noua dau voua, sa va iubiti unul pe altul, precum Eu v-am iubit pe voi...*” (Ioan XIII, 34). Asadar, noutatea consta în El, ca model al iubirii jertfelnice. Cu alte cuvinte *cine iubeste ca Iisus va grai ca El*. Iisus este „Profetul” prin Sine, nu printr-un dar venit din alta parte. În acest fel Mântuitorul a altoit adevarul nou si absolut pe slova veche, circumscrisa în limitele spatiului poporului ales. El a îmbratisat cu dragoste si mila nevoile si tristetile unei lumi înstrainate de Dumnezeu si a evidentiat descoperirea dumnezeiasca în natura înconjuratoare, în valea Nazaretului, în seninatatea lacului Ghenizaret, de-a lungul pitorestii vai a Iordanului, sau în tacerea muntilor pamântului fagaduintei.

Forma predicii Sale a fost variata si a avut în vedere caracterul si cultura ascultatorilor. Într-un fel a vorbit în fata carturarilor, fariseilor si bogatilor, altfel în fata oamenilor simpli si umili. Pacatosilor, barbati si femei, cuvântul Lui le-a trezit simtul remuscarii; celor ce aveau sa sufere pentru Evanghelia, le-a vorbit de slava împaratiei cerurilor. Pe cei obiditi i-a mângâiat, pe cei bolnavi i-a vindecat, pe cei morti i-a înviat, pe copii i-a binecuvântat, iar adevarurile spirituale pe care le rostea erau înfatisate într-o forma concreta si sugestiva, menita sa determine punerea în miscare a gândirii si constiintei ascultatorilor. Caci Mântuitorul s-a adresat, deopotriva, mintii si inimii celor ce-L ascultau. Asadar: adevaruri esentiale, vitale, formulate simplu, limpede, firesc si însufletit, iata fondul, forma si forta predicii Sale.

Tema centrala a predicii Mântuitorului este Evanghelia Împaratiei lui Dumnezeu. „Pocaiti-va, ca s-a apropiat Împaratia lui Dumnezeu” sunt cuvinte programative în Predica Domnului (Matei IV, 17, Mc. I, 15 etc.). Strâns legate de tema centrala, Mântuitorul a reliefat în predici trei subiecte principale: *Dumnezeu, lumea, omul. Dumnezeu* - Treime a iubirii: **Tatal**, a Carui dragoste nemarginita, marturisita de Iisus prin cuvintele „Atât de mult a iubit Dumnezeu lumea încât pe Fiul Sau Cel Unul-Nascut L-a dat ca oricine crede în El sa nu piara, ci sa aiba viata vesnica” (Ioan, III, 16), este reliefata îndeosebi prin parabola *Fiului*

Risipitor, a carei frumusetate si adâncime este inegalabila sub acest aspect; **Fiul**, a Carui iubire S-a dovedit prin actul suprem al jertfei, însoțit de cuvintele de pe Cruce: „Parinte, iarta-le lor ca nu stiu ce fac” (Luca, XXIII, 34); **Duhul Sfânt**, izvor nesecat al harului iubirii si adevarului (Ioan XIV, 26; Ioan XV, 26).

Lumea este înfatisata ca opera a iubirii lui Dumnezeu si mediul de viata al omului. Este, în acelasi timp, un *dar si un sacrament*, dupa expresia bine cunoscuta a parintelui Dumitru Staniloae.

Omul, ca subiect al propovaduirii Domnului, este un al doilea nume al Lui Înșusi (El se numeste pe Sine „*Fiu al Omului*”- Matei XVII, 9; XVIII, 11 etc.). Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat în lume pentru a releva chipul adevarat al omului în mijlocul creatiei.

Parabolele, mijloace preferate în predica Mântuitorului.

Cu toate ca în unele împrejurari folosea vorbirea obisnuita, numita *directa* (predica de pe munte, de ex.), Mântuitorul a întrebuținat cu precadere parabola, modalitate întâlnita, de altfel, frecvent la popoarele orientale. Ca termen, *parabola* (**vparabolhv**) înseamna „a pune lucrurile alaturi, a spune lucrurile în alt mod”. Enumeram câteva din avantajele întrebuținării parabolei:

- ◆ pentru ascultatorii simpli, istorioarele simple, intuitive, sunt mai usor de tinut minte;
- ◆ prin parabole se pot biciui mai usor pacatele, fara ca cei de fata sa fie atinsi direct;
- ◆ parabola solicita gândirea mai mult decât vorbirea directa, contribuindu-se, astfel, la ascutirea mintii;
- ◆ parabola da posibilitatea de a feri unele adevaruri sfinte sau taine dumnezeiesti. Sa ne amintim de cuvintele Mântuitorului: „Voua va este dat sa stiti tainele împaratiei cerurilor, iar acelora (fariseilor, n. n.), nu. Pentru aceasta le si graiesc în pilde, ca vazând sa nu vada si auzind sa nu auda si sa nu înțeleaga” (Matei, XIII, 13).

Exegeții au numarat 33 de parabole, care se întrec în frumusetate unele pe altele si prin care se fac cunoscute, în mod discret, adevaruri dogmatice care depasesc puterea obisnuita de înțelegere. Ne amintim în acest sens si de principiul pedagogic enuntat de filosoful britanic Herbert Spencer

(1820-1903): „Pe cele abstracte le facem sensibile prin cele cunoscute”. Asa se explica faptul ca parabolele contin tablouri luate din toate genurile de ocupatii cunoscute atunci în Tara Sfânta: agricultura, pescuit, gospodaria casnica din familie, relatiile sociale comune, tabieturile casei regale etc. La frumusetea lor stilistica si adâncimea mesajului omiletic, se adauga valoarea actualitatii: oricare dintre ele pare a fi rostita pentru noi, cei de azi.

*

Mântuitorul Iisus Hristos este modelul suprem al predicatorului ideal, absolut. El vorbea, dupa marturia evanghelistului, *ca Unul care are putere, iar nu cum îi învătau carturarii lor* (Matei VII, 29), putere ce izvora, de fapt, din fiinta Sa dumnezeiasca, totodata din lipsa de pacat: „Cine din voi Ma va vadi de pacat?” (Ioan, VIII, 16) De aici deducem fara greutate „cheia” principala a reusitei actului omiletic: sfintenia vietii predicatorului. De aceea se potrivesc si propovaduitorilor cuvintele Domnului: „Fiti desavârsiti, precum Tatal vostru Cel ceresc desavârsit este” (Matei, V, 48).

Iisus Hristos, Dumnezeu si om desavârsit, era numit nu întâmplator *Rabi* (învatator), El însusi marturisind ca pentru a învăta a venit în lume: „Sa mergem în orasele si satele care sunt mai aproape, ca sa vestim si acolo, **caci pentru aceasta am venit**” (Marcu I, 38), sau: „Se cade Mie sa vestesc împaratia lui Dumnezeu si altor cetati, caci spre aceasta sunt trimis” (Luca IV, 43). Evident, nu trebuie înțelese în sens exclusivist aceste cuvinte. O data cu misiunea învătatoreasca sau profetica, Mântuitorul le-a desfasurat si pe celelalte doua: pastorala (împarateasca) si sfintitoare sau arhierasca. Vrea sa sublinieze, însa, importanta mântuitoare a predicii, exemplu ce va fi urmat îndata de Sfintii Apostoli. Aproape la fel se va exprima si Sf. Ap. Pavel, de pilda: „Caci Hristos nu m-a trimis sa botez, ci sa binevestesc!” (I Cor., I, 17).

În concluzie, predica Mântuitorului are, în chip absolut, cele doua calitati necesare actului omiletic autentic: frumuseti si putere de convingere. Ambele dovedesc cu prisosinta ca „Iisus a fost cel dintâi mare educator al omenirii”, cum marturiseste profesorul savant Simion Mehedinti.

II. KERIGMA APOSTOLICA. Cuvântul *kerigma* provine din grecescul *khruvggw*, care înseamna *a fi crainic, vestitor, a anunta*. Sa ne imaginam cum se petreceau lucrurile într-o comunitate în care venea pentru prima oara un Apostol: spunea cine este, în numele cui vorbește și, apoi, prezenta pe scurt învățatura evanghelică. Cu alte cuvinte, *anunta, vestește* ceva, desfasura, adică, o acțiune kerigmatică. Dacă acea comunitate îl accepta, urma o perioadă, mai mare sau mai mică (de la caz la caz) de catehizare. După catehizare cei instruiți erau botezați, participau la Sfânta Liturghie și, aici, ascultau apoi omilia și, alternativ, predica tematică. Revenind la kerigma apostolică, precizăm că ea avea, în general, următoarea schemă: un mic rezumat al istoriei vetero-testamentară, cu evidențierea unor profetii mesianice, apoi întruparea, activitatea, moartea și învierea Domnului, încheindu-se cu anumite sfaturi morale.

Predica Sf. Apostoli, așa cum ne este înfățișată în Noul Testament, s-a desfășurat în patru etape: 1. predica din Ierusalim (Fapte II-VIII); 2. predica din Samaria, Damasc și Antiohia (Fapte VIII-XII); 3. predica Sf. Pavel și Barnaba în Galatia Meridională (Fapte XIII-XIV); 4. extinderea Evangheliei în Europa, prin predica Sf. Ap. Pavel (Fp. XV-XVIII);

Din izvoarele Tradiției putem completa aria kerigmei apostolice. Buna oară, istoricul bisericesc Eusebiu de Cezareea (aprox. 260-340), bazat pe câteva informații preluate de la Origen, în a sa istorie bisericească are un capitol special intitulat *În ce părți ale lumii au propovăduit Apostolii*, în care notează stările ce i-au parvenit.

Pentru a ne edifica, pe cât este posibil, asupra structurii, conținutului și modului de prezentare a kerigmei, trebuie să analizăm cuvântările cuprinse în Faptele Apostolilor:

- I. *Cuvântări ale Sf. Ap. Petru*: la alegerea lui Matia (I, 16-22); în ziua Pogorârii Sf. Duh (II, 14-40); în pridvorul lui Solomon (III, 12-26; două în fața Sinedriului (IV, 8-20 și V, 19-32); în fața lui Corneliu (X, 28-43); în fața ierusalimitenilor (XI, 5-17); la Sinodul Apostolic (XV, 7-11).
- II. *Cuvântări ale Sf. Ap. Pavel*: în Antiohia Pisidiei (XIII, 16-17); în Listra (XIV, 14-16); în fața Areopagului (XVII, 22-31); la Efes (XX, 18-35); la Ierusalim (XXII, 1-24); în fața Sinedriului; în fața lui Felix (XXIV, 10-31); în fața lui Festus (XXIV, 2-29).

*III. Cuvântarea Sf. Iacob la Sinodul I Apostolic (XV, 13-31);
Cuvântarea Sf. Stefan (VII, 2-53).*

Analizând aceste cuvântări desprindem câteva concluzii:

- ◆ pentru Sfinții Apostoli, predica este întâi de toate o *ascultare* a poruncii Domnului (*Mergând, învățați toate neamurile...*), precum marturiseste Sf. Ap. Pavel: „Caci Hristos ... m-a trimis... ca sa binevestesc” (I Cor. I, 17); „Porunca mare sta asupra mea. Vai mie daca nu voi binevesti” (I Cor. IX, 16); totodata un act de ascultare a ucenicilor Sf. Apostoli: „Propovaduieste cuvântul, staruieste cu timp si fara timp” – îndeamna Sf. Pavel pe Timotei (II Tim. IV, 2);
- ◆ caracterul preponderent al kerigmei este misionar, atât de necesar în Biserica primara;
- ◆ locul desfasurarii kerigmei era diferit, dupa împrejurari: în casele viitorilor crestini, sau ale celor convertiti deja, în Sinagogi, în piete etc.;
- ◆ kerigma era structurata, în principal, pe firul a doua procedee: 1. se pleca de la lectura biblica a unui text; 2. o anumita tema doctrinara (ex. *despre Euharistie*, I Cor, XI);
- ◆ Sf. Apostoli s-au dovedit buni cunoscatori ai psihologiei ascultatorilor, ai mentalitatii si culturii lor, factori de care înțelegeau sa tina seama în activitatea predicatoriala. Temele, argumentele si stilul folosit erau perfect adaptate la fondul apercceptiv si la posibilitatile ascultatorilor.
- ◆ predica apostolica este strâns legata de viata harismatica în Iisus Hristos. Cuvântului propovaduit îi era asociata administrarea Sf. Taine. Caci mântuirea nu se poate dobândi prin simpla ascultare a predicii, ci prin *ascultarea predicii si prin primirea Sf. Taine*. Dovada cea mai elocventa o avem la Cincizecime, când, în urma ascultarii cuvântarii Sf. Ap. Petru, cei de fata au fost „patrunsi la inima”, botezându-se ca la trei mii (Fapte, II).

*

Precum se cunoaste Sf. Apostoli nu au fost carturari, dar Sf. Duh le-a descoperit stiinta tainelor dumnezeiesti si darul limbilor. Cunoscând bine adevarurile divine pe care aveau sa le predice, fiind martori ai Domnului (*Fapte* I, 8) si fiind profund convinsi de aceste adevaruri, Apostolii au avut putinta sa expuna în limbajul propriu aceste adevaruri.

Exista o regula în retorica, dupa care cel care stapânește bine ideile, adica cel ce are notiunile clare în minte, le poate prezenta cu usurinta si în cuvinte. Romanii spuneau: *Res verba rapiunt* (ideile rapesc, smulg, cuvintele), cugetare din care desprindem ca toti retorii crestini trebuie sa-si contureze bine imaginea adevarului pe care îl au de înfatisat, pentru a-l putea transmite fara dificultati.

Sf. Apostoli nu au învatat retorica în vreo scoala speciala, nici nu si-au cultivat o vorbire rafinata, în stilul celui cu care se mândreau retorii greci pagâni, ci cu smerenie si-au însusit darurile primite de sus, pentru a pulbera parerea unora ca lumea a fost cucerita prin maiestria cuvintelor omenesti si nu prin dumnezeirea adevarurilor crestine. Este exact ceea ce a exprimat Sf. Ap. Pavel: „Iar cuvântul meu si propovaduirea nu stau în dovezile mestesugite ale înțelepciunii omenesti, ci în dovedirea Duhului lui Dumnezeu” (II Cor., II, 4).

5. EXCURS ÎN PREDICA POST-APOSTOLICA SI PATRISTICA

Preliminarii. După ce am analizat, în cursurile anterioare, elementele de bază ale predicii vetero și neo-testamentare, se impune observarea evoluției predicii creștine în perioada Parinților Apostolici și celorlalți Sfinți Părinți, cu precădere a celor care au înnobilit arta propovăduirii prin cuvântul scris și rostit de-a lungul secolelor patristice. Evident, spațiul limitat al unui curs nu ne permite decât semnalarea acestor contribuții și câteva scurte exemplificări. Utilizarea bibliografiei aferente, însă, va sprijini nelimitat demersul aprofundării succintei noastre prezentări, pentru cei interesați. Un aspect edificator al perioadei patristice îl reprezintă raportul predicii creștine cu retorica greco-romană, în special în veacul de aur al Bisericii, în care reprezentanții ei strălucite studiaseră arta oratorică pe lângă profesori păgâni celebri, dar al căror mesaj era centrat exclusiv pe Scriptură și Tradiția creștină, fără a respinge însă preceptele folosite din scrierile profane, în armonie cu cele creștine.

Predica Parinților apostolici. Denumirea de „Părinți apostolici” a fost pusă în circulație în secolul al XVII-lea, de primul editor al acestor scriitori, J. B. Cotelier, în lucrarea sa *Patres aevi apostolici* (2 volume, 1672). Sunt numiți „apostolici” scriitorii creștini din a doua jumătate a secolului I și prima jumătate a secolului al II-lea, care au fost ucenici ai Sfinților Apostoli sau cel puțin i-au cunoscut: *Barnaba, Clement Romanul, Ignatie al Antiohiei, Policarp, Pastorul lui Herma, Papias*, la care se adaugă autorii anonimi ai *Epistolei către Diognet* și ai *Didahiei celor doisprezece Apostoli*. Evident, titlul de „părinte” și de „apostolic” nu se poate da exclusiv tuturor acestor scriitori, pentru că nu sunt nici toți „părinți” nici toți „apostolici”, dar uzul, printr-un pogoramânt, i-a înglobat pe toți. Literatura patristică din această perioadă este strâns legată de scrierile Vechiului și Noului Testament, are o înfățișare modestă și un caracter dublu: *misionar* (adresându-se necreștinilor) și *catehetic* (pentru creștini). Se poate împărți în trei categorii principale: *epistolara, apologetica* și *antieretica* (sau polemică). Din istoria predicii se observă două fapte esențiale în perioada de care ne ocupăm: **a)** - a încetat inspirația divină specială, pentru că s-a încheiat elaborarea scrierilor Sfintei Scripturi și de acum înainte urmează

comentariul autentic al cuvântului lui Dumnezeu. **b)** - Intra în funcție natura umană, elocința și arta literară, mai mult ca în perioada apostolică, bineînțeles tot cu ajutorul harului divin. Predica se va sprijini, asadar, tot pe ajutorul lui Dumnezeu, dar ea trebuie să devină acum o predică cultivată, studiată, elocventă, ca și cum ar aștepta succesul numai de la ea. Oficiul predicatorial aparține prin excelență episcopului. Dar preoții, diaconii și chiar laicii (în anumite condiții) nu sunt excluși de la această slujire. Sfântul Apostol Pavel scria ucenicului său Timotei: „Preoții cei ce-și țin bine dregătoria să se învrednicească de îndoita cinstită, mai ales cei ce se ostensează în cuvânt și în învățătura” (I Tim. V, 17). Clement Alexandrinul († 215) știe că episcopul este cel care răspunde de propovăduirea cuvântului, dar notează că și prezbiterul are oficiul de propovăduitor. Mai mult: „Adevăratul prezbiter al Bisericii nu-i decât acela care face și învață cele ce sunt ale lui Dumnezeu”. De altfel și canonul 58 apostolic prevede că preotul este împreună răspunzător cu episcopul de instruirea credincioșilor: „Episcopul sau preotul care nu poartă grija de cler sau de popor și nu-l învață bună cinstită de Dumnezeu să se afurisească”. Diaconii predicau, de asemenea, când episcopul sau preotul erau bolnavi, ori lipseau cu treburi importante din localitate. Obisnuit, diaconii erau utilizați în activitatea de instruire a catehumenilor. Laicii puteau să predice în biserică numai cu încuviințarea episcopului. Origen, se știe, a predicat în Cezareea cu încuviințarea lui Teoctist al Cezareii și a lui Alexandru al Ierusalimului.

Pentru denumirea cuvântărilor religioase se foloseau termenii: **khvrugma** (*predici misionare*), **dialevxi** (*didactice populare*) **oJmiliva** (*exegeze*) și **lovgo** (*predici tematice*). Predica se rostea în toate zilele în care se oficiau servicii religioase. Se propovăduia în biserici anume construite pentru cult. Numai în cazuri excepționale se predică în catacombe și în bisericile cimitirelor. Episcopul predică stând jos în scaunul său, iar preotul în picioare, din fața Altarului. Uneori se rosteau mai multe cuvântări în cadrul aceleiași slujbe.

Pentru exemplificare evocăm lucrarea socotită a fi *cea mai veche cuvântare*, anume *Epistola a II-a a Sfântului Clement*, episcop al Romei (92-101), adresată corintenilor. Cu toate că paternitatea acestei lucrări omiletice este foarte controversată, fapt care creează dificultăți patrologice, din punctul nostru de vedere interesează, desigur, mai mult conținutul și felul în care este prezentat. Ca gen omiletic se încadrează în

categoria parenelor, fiind de fapt o grupare de pareneze, întrucât este plina de îndemnuri la virtute și pocăinta, în vederea îndreptării. Epistola are ca scop principal atenționarea acelor membri ai Bisericii din Corint, mai ales din rândul tinerilor, care produsesea anumite tulburări și alungasera pe preoții slujitori. Are 20 de paragrafe. Caracterul parenetic se evidențiază chiar de la început: „Fraților, așa trebuie să gândim de Iisus Hristos, ca de Dumnezeu, ca de Judecătorul viilor și al morților, ca nu trebuie să gândim lucruri mici despre mântuirea noastră. Dacă gândim lucruri mici de Iisus Hristos, lucruri mici nădăjduim să primim. Cei care ascultă vorbindu-li-se de Hristos, ca și cum li s-ar vorbi de niște lucruri mici, pacătuiesc; de facem așa, pacătuim și noi, ca nu știm de unde am fost chemați, de Cine și spre ce loc, ca nu știm câte a suferit Iisus Hristos patimind pentru noi...”. După însirarea feluritelor sfaturi, autorul face un apel fierbinte pentru pocăinta, mai ales în cap. XVI și XVII: „Să luăm, deci, fraților, nu mic prilej de a ne pocăi. Cât avem timp să ne întoarcem la Dumnezeu cel ce ne-a chemat, până îl mai avem încă pe Cel ce ne primește. Dacă ne lepadăm de plăcerile acestea și dacă ne stăpânim sufletul nostru și nu-i mai împlinim poftele lui cele rele, vom avea parte de Iisus... Să ne ajutăm, dar, unii pe alții și să-i povătuim pe cei slabi spre bine, ca să ne mântuim toți; să ne sfătuim unii pe alții și să ne întoarcem la credință. Să nu parem credincioși și cu luare aminte numai atunci când ne predica preoții, ci și când ne ducem acasă, să ne amintim de poruncile Domnului...” etc.

Ca este vorba de o predică și nu de epistolă se poate dovedi ușor: în cap. I se vorbește de *ascultarea* cuvântului, termenul exprimând atitudinea credincioșilor prezenți la slujba în timpul când se citea sau se rostea predică. În cap. XVII sunt cuprinse cuvintele: „Să ne arătăm credincioși și ascultători nu numai acum când suntem povățuiți de către preoți, ci și când mergem acasă...”. Astfel, acest îndemn nu poate avea alt înțeles decât că făcând parte dintr-o cuvântare adresată unor ascultători prezenți la slujba. Și dovezile ar putea continua.

Predicile Parinților din sec. II-III. Pentru această perioadă trebuie pomeniți îndeosebi următorii: *Clement Alexandrinul, Tertulian, Origen, Grigorie Taumaturgul, Ciprian, Lactantiu, Ilariu și Hipolit*. Fiecare din ei merita atenție, însă spațiul programat nu ne îngăduie să vorbim despre operele omiletice ale tuturor. De aceea zăbovim selectiv.

Clement Alexandrinul ne-a lasat o valoroasa omilie, *Care bogat se va mântui?*, cuvântare axata pe pericopa de la Marcu X, 17-31, îndeosebi pe textul: „*Mai lesne este camilei sa treaca prin urechile acului, decât bogatului sa intre întru împaratia lui Dumnezeu*” (Marcu X, 25). Particularitatea acestei omilii consta pe de o parte în faptul ca în ea se trateaza pentru prima data în mod amanuntit tema bunurilor materiale din unghiul de vedere al moralei crestine, iar pe de alta, în faptul ca valorifica în expunerea sa nu numai argumente teologice, dar si puncte de vedere sociale, privind bunurile materiale ca mijloace menite sa lege pe oameni între ei, sa-i sprijine în demersul lor legitim de a se organiza în cadrul comunitatii. Autorul condamna vehement, de la începutul cuvântarii, atât bogatia agonisita necinstit cât si pe cei care-i linguesc pe bogatasii egoisti si îmbuibati, : „Dupa parerea mea, cei ce aduc bogatilor ca daruri cuvinte de lauda ar trebui socotiti, pe buna dreptate, nu numai lingusitori si meschini, pentru ca cinstesc cu fatarnicie, peste masura, pe cale care nu merita a fi cinstite, ci si necredinciosi si vicleni...”.

Origen († 254) este cel dintâi teolog rasaritean de la care ne-au ramas un însemnat numar de predici. El este începatorul omiliei propriu-zise, inclusiv ca termen. Opera sa exegetica cuprinde aproape întreaga Scriptura, dar, din pacate, nu toate omiliile s-au pastrat. Dintre acestea le amintim doar pe cele traduse deja în românește: *Omilii la Facere, Iesire, Numeri, Iosua, Cântarea Cântarilor, Cartea Proorocului Ieremia*. Eruditia lui Origen este arhicunoscuta. Începuturile educatiei le datoreaza tatalui sau, Leonida, care, fericit ca fiul este atât de receptiv „*îi saruta pieptul, pe când Origen dormea*”, noteaza Parintele Ioan Coman în *Tratatul de Patrologie*. Înalta sa pregatire nu-l îngâmfa, însa. Într-una din omiliile la Exod (a III-a), transpare sfiosenia lui în fata textelor biblice, tâlcuirea având, în parte, nuanta autobiografica: „Cât timp Moise se afla în Egipt si se initia în toata înțelepciunea egiptenilor, nu era slab la cuvânt si neîndemânatic la vorbire. Nici nu a spus ca ar fi lipsit de iscusinta vorbirii. În Egipt avea si voce puternica si elocventa incomparabila. Dar când a auzit glasul lui Dumnezeu si felul Lui de a vorbi si-a dat seama de putinatatea si slabiciunea cuvântului sau si de limba sa târzielnica si împiedicata...”.

Sf. Ipolit († aprox. 250), ajuns papa al Romei, era atât de vestit încât însuși Origen l-a vizitat spre a-l asculta predicând. Asa se explica pastrarea omiliei „*De laude Domini Salvatoris*”, rostita în prezenta lui

Origen.

O privire de ansamblu asupra predicii post-apostolice impune acum câteva concluzii:

- ◆ este legată în primul rând de predica apostolică, neo-testamentară;
- ◆ nu mai este revelată ca în perioada apostolică, dar nu este nici o simplă parafrază a textelor sacre. Se formează acum conștiința că predica este și efort personal, pe baza de pregătire temeinică în cadrul Bisericii;
- ◆ ca metoda de interpretare s-a folosit mai mult cea alegorică, cu scopul de a atrage atenția asupra adâncimii Scripturilor și de a respinge păreri greșite asupra textelor scripturistice;
- ◆ propovăduitorii remarcabili au fost episcopii, dar, alături de ei, preoți, diaconi și chiar laici (*Origen, de ex.*);
- ◆ predica post-apostolică a avut un rol determinant în pregătirea terenului pentru predicatorii din veacul numit „de aur”, despre care vom vorbi mai încolo.

Perioada a II- a a literaturii patristice. Este vorba de perioada sec. IV-V, numită *de aur*, când strălucesc mai ales următorii predicatori: **în Rasarit:** Sf. Macarie Egipteanul, Sf. Efreem Sirul, Sf. Atanasie cel Mare, Sf. Grigorie de Nisa, Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Ioan Gura de Aur etc.; **în Apus:** Sf. Ambrozie, Fericitul Ieronim, Fericitul Augustin, Sf. Grigorie Dialogul etc.

Sf. Macarie Egipteanul († 390) ne-a lăsat, între altele, *50 de omilii duhovnicești*, la care se adaugă încă șapte. Nu ascundem faptul că paternitatea lor este controversată, dar majoritatea cercetătorilor le atribuie Sf. Macarie. Adresate inițial monahilor, ele sunt de folos deopotrivă tuturor oamenilor, pentru că toți tind spre desăvârșire. Fără a urma o expunere sistematică, omiliile cuprind întreaga gamă a trăirilor omenești, de la caderea în păcat până la îndumnezeire. Iată câteva titluri: *Explicarea alegorică a vedeniei descrise de profetul Iezechiel* (Omilia I), *Se cuvîne creștinilor să străbata cu luare aminte și cu grija stadionul acestei lumi...* (Omilia IV-a), *Numai Hristos, doctorul cel adevărat al omului celui dinlăuntru, poate să vindece sufletul și să-l împodobească cu veșmântul harului* (Omilia XX-a); *Despre paradis și despre legea duhovnicească* (Omilia XXXVII-a); *Dumnezeu este Cel Care face minuni prin sfinții Săi*

(Omilia L-a).

Sf. Efrem Sirul († 373), numit *lira Sfântului Duh*, pentru cuvântul sau vibrant. Lui îi datorăm și frumoasa rugăciune pe care o rostim în Postul Mare, *Doamne și Stăpânul vieții mele*. Cele mai importante predici sunt următoarele: *Cuvântările asupra judecării viitoare, Îndemnuri la căință, Cuvântul despre cei repauzați în Hristos și despre ceasul morții, Îndemnuri către calugari, Învatatura despre virtute, Cuvântări despre iubirea saracilor, Despre Post, Despre desertăciunea lumii, Despre disprețul bunurilor și poftelor lumesti, Lauda Sfintei Cruci, Cuvântare despre preotie;*

Editura „Buna-vestire”, a tipărit recent un volum de *Cuvinte și învățături* ale Sf. Efrem Sirul, care cuprinde peste 50 de predici, la care se adaugă cuvinte folosite care pot fi, de asemenea, valorificate la Amvon.

Sf. Atanasie cel Mare († 373), numit de Sf. Grigorie de Nazianz „trâmbița adevărului, viersul cel înalt, columna credinței, luminatorul lui Hristos”, a lasat opere apologetice, dogmatice, polemice, istorico-polemice, care prezintă un mare interes pentru Omiletică. Îndeosebi cuvântările împotriva arienilor. Are, de asemenea, opere exegetice, cele mai multe la Vechiul Testament. Multe dintre acestea ne-au parvenit prin mărturiile lui Fotie și Ieronim.

Sf. Chiril al Ierusalimului († 387) a devenit celebru în literatura omiletico-catehetică prin *Catehezele* rostite atât pentru catehumeni (18) cât și pentru neofiti (5). Sunt studiate cu deosebire în cadrul *Catehetei* (anul III-Pastorală).

Sf. Vasile cel Mare († 379), ne-a lasat 22 de omilii și 24 de cuvântări diferite: dogmatice, morale, panegirice, pedagogice. În lucrarea sa „Învățături morale”, da reguli pentru predicatori; are 9 omilii la Hexaimeron și 13 la Psalmi. Interpretarea este literală, autorul punând în contribuție știința antichității și a timpului său, în domeniul literaturii, filozofiei, medicinei etc. Omiliile la Hexaimeron, la Psalmi și alte diferite 24 de cuvântări diferite sunt traduse relativ recent de Pr. Dumitru Fecioru, în cunoscuta colecție *Parinti și Scriitori Bisericești*.

Sf. Grigore de Nisa († 394) a scris, în domeniul nostru, mai multe cuvântări funebre și panegirice: *Cuvânt funebru la marele Vasile, fratele său; Lauda sfântului parintelui nostru Efrem; Viata Sf. Grigorie, făcătorul de minuni; două cuvântări la Sfântul Stefan, întâiul mucenic; La*

marele mucenic Teodor; La sfintii patruzeci de mucenici etc. Din pacate, nici una nu este tradusa în limba româna pâna acum.

Sf. Grigorie de Nazianz († 390) are aprox. 45 de cuvântari, majoritatea cu caracter dogmatic, liturgic si ocazional. Practic, se grupeaza în: *cuvântari dogmatice, cuvântari la sarbatori mari, necrologuri, panegirice si cuvântari ocazionale*. Dintre acestea sunt traduse în limba româna urmatoarele: *Cele cinci cuvântari despre Dumnezeu, Apologia si elogiul Sf. Vasile, Elogiul funebru al lui Cezarie si Despre Macabei*.

Sf. Ioan Gura de Aur († 407), numit si „Pavel al sec. al IV-lea”, este recunoscut unanim ca cel mai mare predicator din perioada patristica, considerat, totodata, teoretician omiletic prin referirile la predica si predicator din *Tratatul despre preotie si Omilia despre predica*. Dintre parintii rasariteni, el ne-a lasat cel mai mare numar de omilii (aprox. 700), la aproape toate cartile Sfintei Scripturi, la care se adauga un mare numar de predici ocazionale, apologetico-polemice, morale, dogmatice, panegirice. Între studiile de analiza omiletica din literatura româneasca, consacrate Sf. Ioan Gura de Aur, mentionam doua de importanta deosebita: *Predicatorul în conceptia Sf. Ioan Gura de Aur si Omilia hrisostomica în ortodoxia româneasca* .

“Secretul” predicii hrisostomice consta în utilizarea optima a Sfintei Scripturi, pe care o cunoastea în chip admirabil (biografii spun ca sase ani, retras în ascetism, a studiat-o cu ardoare, sfârșind prin a o cunoaste în amanunt). În toate predicile, fara exceptie, apeleaza la Scriptura pentru a sustine dogmele crestine. El însusi atrage atentia ca „necunoasterea Sfintei Scripturi este pricina tuturor relelor“, iar cu alt prilej afirma: „Cunoasterea Scripturilor întareste duhul, curata constiinta, smulge patimile înrobitoare, seamana virtutea, ne ridica deasupra sagetilor diavolului, ne face sa locuim aproape de cer, elibereaza sufletul de legaturile trupului, dându-i aripi usoare si face sa intre în sufletul cititorilor tot ceea ce s-a putut spune vreodata mai bine”.

O data cu limbajul ales, în predicile sale întâlnim o permanenta vioiciune a ideilor. Atentia ascultatorilor este întretinuta, de asemenea, si prin expresii surpriza, prin actualizari socante, în sensul bun al cuvântului. Cum spuneam mai sus, prin sugestiile si sfaturile pe care le da, Sf. Ioan Gura de Aur trebuie considerat si un teoretician al predicii. Bunaoara, în binecunoscutul *Tratat despre preotie (Periv ijerosuvnh")* vorbeste

despre importanta covârsitoare a predicii, în termeni testamentari: „În afara de pilda prin fapta, preotii n-au decât un singur mijloc, o singura cale de vindecare: învatatura cu cuvântul, predica. Aceasta e instrumentul, aceasta e hrana, aceasta e cel mai bun aer; Aceasta tine loc de medicament, aceasta tine loc de cauterizare, tine loc de bisturiu. Dacă preotul trebuie sa arda sau sa taie, trebuie neaparat sa se foloseasca de predica. Dacă predica nu-i în stare sa faca asta, zadarnice sunt toate celelalte. Prin predica ridicam sufletul deznadajduit; prin predica smerim sufletul îngâmfat; prin predica taiem ce-i de prisos; prin predica împlinim cele de lipsa; prin predica lucrăm pe toate celelalte câte ne ajuta la însanatosirea sufletului...”. Cu aceeași constiinta a responsabilitatii fata de importanta cuvântului, Sf. Ioan Gura de Aur a rostit, pe când era preot în Antiohia, *Omilia despre predica (OJmiliva periv th`" khruvxew")* despre care am mai amintit, în care atrage atentia, între altele, ca predicatorul nu trebuie sa se asemene doar cu un chirurg care taie partea bolnava, asa cum reiese si din citatul mai sus-mentionat, ci are îndatorirea sa si vindece, sa îngrijeasca ranile respective: „Cel mai bun mijloc de vindecare nu-i numai taierea partii bolnave, ci si oblojirea ranilor; iar cea mai minunata lege de predicare nu-i numai mustrarea, ci si sfatul si mângâierea. Asa a poruncit si Pavel: „Mustra, cearta, mângâie „(II Tim. 4,2). Dacă-i mângâi mereu pe ascultatori, îi faci trândavi; dacă îi certi numai, îi faci îndaratnici, ca, neputând îndura povara unor continui mustrari, te parasesc îndata. De aceea felul predicarii trebuie sa fie variat...” .

Pentru Rasarit trebuie sa mai amintim, fie si în trecut, pe *Sofronie al Ierusalimului* († 638), supranumit „Scolasticul”, de la care au ramas 9 predici, *Gherman al Constantinopolului* († 740), panegirist vestit, îndeosebi al Maicii Domnului (din cele 9 cuvântari ramase de la el, 7 sunt consacrate Maicii Domnului) si *Sf. Ioan Damaschin* († 749), cu cele 13 omilii (se pare nu toate autentice).

Pentru Apus, cele mai sonore nume de predicatori sunt: Sf. Ambrozie, Fericitul Ieronim, Fericitul Augustin si Papa Grigorie cel Mare.

Sf. Ambrozie (†397). De la el s-au pastrat câteva necrologuri: *La moartea fratelui Satyrus* (doua), *La înmormântarea împaratilor Valentinian II si Teodosie*. Acestea se adauga si omiliile exegetice consacrate Evangheliei după Luca (10 carti), *Hexameronul*, în sase carti

(imitându-l fidel pe Sf. Vasile cel Mare). Amintim de asemenea omiliile dedicate patriarhilor și Comentarii la 12 Psalmi.

Fericitul Ieromim († 420). Opera omiletică a înregistrat 59 omilii asupra psalmilor, 10 omilii la Marcu, 10 asupra altor texte biblice; de asemenea, 14 omilii la Psalmi, 2 la Isaia. A fost unul din cei mai mari comentatori ai Sfintei Scripturi, lasând importante opere exegetice din care amintim: *Mici comentarii la Psalmi*, *Comentarii la Ecclesiast*, *Comentarii la Profeti*, *Comentarii la Matei*, *La câteva epistolele pauline (Galateni, Efeseni, Tit și Filimon)*, *Comentarii la Apocalipsa* etc.

Fericitul Augustin († 420) este cel mai prolific predicator din apus, identificându-se aprox. 800 de omilii (inclusiv cele exegetice). *De doctrina Christiana*, opera augustiniană de capetenie, este un tratat în patru cărți, dintre care primele două se ocupă cu pregătirea necesară în vederea înțelegerii Sfintei Scripturi, a treia este ermineutică, iar *a patra este omiletică*. Din păcate nu este tradusă încă în limba română, dar ca un auxiliar al textului latin dispunem de traducerea franceză alcătuită de Peronne Vincent și echipa sa. Predicile sale sunt scurte și simple („vulgare”, adică *populare*). Se spune că timp de 40 de ani a predicat în fiecare zi. Este deosebit de sugestivă una din marturisirile sale făcute ascultătorilor: „Dacă va predică și mă ascultați, eu mă mântuiesc; dacă va predică și nu mă ascultați, eu tot mă mântuiesc; dar eu nu vreau să mă mântuiesc fără voi...”

Papa Grigorie cel Mare-Dialogul († 604) este ultimul orator apusean remarcabil al perioadei patristice. Ne-au rămas de la el 62 omilii. Pentru viața sa exemplară este trecut în rândul sfinților și pomenit în ziua de 12 martie. În afara de omilii, pentru slujirea învățătorească este de mare importanță și *Cartea regulii pastorale (Liber regulae pastoralis)*, structurată în patru părți, dintre care ultimele două contin elemente cu preponderență omiletică. Astfel, spre exemplu, în partea III-a, cap. 1 se intitulează: „Câta varietate trebuie să fie în arta predicării”, iar cap. 40: „Despre faptele și cuvintele propovăduitorului”. Partea IV-a, *Calitățile și smerenia predicatorului*, atrage atenția asupra celei mai înalte virtuți morale, smerenia: „Predicatorul, după ce și-a împlinit îndatoririle slujbei lui, trebuie să se întoarcă în el însuși pentru că viața și propovăduirea sa nu-l ducă la trufie. Adeseori, o cuvântare reușită și bogată în conținut înalta sufletul cuvântătorului și succesul obținut îi poate cauza o bucurie tainică. Chiar pentru aceasta este nevoie ca predicatorul să trezească în el

frângerea de sine și să trăiască în smerenie sfântă...”.

Tot în perioada patristică se înscriu și următorii predicatori apuseni: *Papa Leon cel Mare* († 461), de la care avem 96 de cuvântări, la posturi, praznice împăratești, panegirice, accentul fiind în general liturgic; *Petru Hrisologul* († 450), arhiepiscopul Ravenei, cu 176 de cuvântări, în general cu teme luate din Sfânta Scriptură; *Beda Venerabilul* († 735), calugar și istoric englez, a lasat două volume cu omilii, câte 25 în fiecare, fiind adresate monahilor.

*

Ca o concluzie generală privind predica patristică, remarcăm, pe de o parte utilizarea cu preponderență a Sfintei Scripturi, pe de altă parte preocuparea asidua pentru problemele vremii. Mesajul evanghelic, de-a pururi valabil, este propovăduit în contextul framântărilor, durerilor și bucuriilor cotidiene, astfel ca predicile patristice ne dau, noua celor de azi, soluția eficienței omiletice: *actualizarea permanentă*. Este ceea ce părintele Sebastian Chilea, profesor de mare conștiință, spune într-unul din studiile sale: „Predicatorii de astăzi trebuie să plece de la o anumită prezentă sufletească a ascultătorilor, sau de la ceea ce înțelegem prin **actualitatea sufletească**. Să nu nădăjduiască niciodată că atenția ascultătorilor îi poate urmări în orice condiții, dacă au de spus ceva de seamă. Este iluzia cea mai frecventă. Atenția ascultătorilor nu poate să urmărească decât o dezvoltare care porneste de la ceva actual, cunoscut, trăit și de înaltă valoare pentru ei „.

De valoarea acestor observații nu ne vom da seama, însă, decât aprofundând, asimilând și utilizând scrierile patristice în predicile noastre.

6. ÎNTÂLNIREA PREDICII CRESTINE CU RETORICA GRECO - ROMANA

Este bine cunoscut faptul ca Sf. Vasile cel Mare, în celebra *Omilie catre tineri*, îndeamna pe tinerii crestini din vremea lui sa nu dispretuiasca scrierile profane, dar sa le utilizeze cu discernamânt, asa cum face alina: se aseaza pe toate florile, dar nu de la toate culege substantele pentru miere, ci numai de la cele neotravitore. Asa trebuie sa procedeze si predicatorul crestini: sa cerceteze si scrierile laice, alaturi de cele bisericesti, mai ales cele cu privire la tehnica redactarii si prezentarii predicii, respectiv *Retoricile*. De altfel, mare parte din regulile retoricii antice au fost însusite, cu mare folos, de catre predicatorii crestini. Sa nu uitam ca Sfintii Parinti, în marea lor majoritate, au studiat si retorica la scolile înalte ale vremii, alaturi de alte discipline în uz atunci. Nu numai ca au studiat-o dar au fost, multi dintre ei, retori, sau au practicat avocatura, pâna în momentul când s-au dedicat exclusiv misiunii crestine. Este bine sa exemplificam: *Tertulian* studiind retorica, a practicat avocatura; *Sf. Ciprian* a fost retor în Cartagina; *Lactantiu* a studiat retorica cu Arnobiu, devenind el însusi profesor de retorica în Nicomidia, iar mai apoi profesor de aceeași disciplina lui Crispus, fiul lui Constantin cel Mare; *Sf. Vasile cel Mare* studiaza retorica sub îndrumarea celebrilor profesori Libaniu, Proheresiu si Himeriu, el însusi profesând-o apoi; *Sf. Grigorie de Nyssa* o studiaza cu Libaniu; *Sf. Grigorie de Nazianz* sta în Atena aprox. 8-9 ani, studiind-o cu Himeriu si Proheresiu; *Sf. Ioan Gura de Aur* cu retorul Libaniu si filozoful Andragatiu... Si exemplele ar putea continua.

Din perioada patristica nu avem tratate omiletice care sa descrie amanuntit arta retoricii, dar se simte, nu numai în omilii sau predici, ci si în anumite încercari de teorie a predicii, prezenta unor reguli oratorice specifice uzului profan al perioadei antice. Mai târziu, când se vor alcatui manuale si tratate de retorica crestina, aceste reguli vor fi invocate aproape constant. Ca reprezentanti ai Retoricii antice grecesti, cei mai cunoscuti si utilizati sunt *Demostene* (384-322 î.Hr.), conducator al partidei antimacedonene, celebru prin „Filipicele” rostite împotriva lui Filip al II-lea Macedoneanul si *Aristotel* (384-322 î.Hr... coincidenta d.p.v. cronologic cu Demostene!), elev al lui Platon si magistrul lui

Alexandru Macedon, autor al câtorva tratate de Logica, Filozofie si Metafizica, dar si al unei Retorici, în care-si expune principiile dupa care s-a calauzit în aceasta disciplina.

Din spatiul latin, oratorii cei mai renumiti sunt, fara îndoiala, *Cicero* (106-44, î.Hr) si cel care se considera discipol al sau, *Quintilian* (35-96 d. Hr.). Cicero Marcus Tullius, celebru prin „Catilinarele” rostite împotriva lui Catilina, care condusesse o conjuratie împotriva Senatului, a lasat posteritatii celebrul tratat *De Oratore*, tradus în limba româna de harnicul latinist G. Gutu. Iata ce spune el, între altele: „Nimic nu mi se pare mai frumos decât sa captivezi prin puterea cuvântului atentia unei adunari, sa încânti mintea ascultatorilor si sa le determini vointele într-un sens sau altul. Aceasta este prin excelenta arta care a înflorit întotdeauna la orice popor liber, mai ales în statele asezate si pasnice, si a predominat totdeauna. Caci ce poate fi mai minunat decât ca, dintr-o multime nesfârșita de oameni, sa se ridice unul care sa poata face singur, ceea ce natura le-a dat tuturor putinta sa faca? Ce este mai placut mintii sau auzului decât o cuvântare împodobita cu idei înțelepte si cuvinte alese, si slefuita cu îngrijire? Exista oare ceva mai puternic si mai mare decât ca un singur om sa poata sa schimbe numai cu cuvântul pornirile multimii, sa zdruncine constiintele judecatorilor si autoritatea Senatului?”. Quintilian M. Fabius s-a impus în Retorica prin *Ars Rethorica*, în 12 carti, lucrare tradusa la noi de Maria Hetco. Pentru ilustrare vom reproduce un fragment: „Un discurs, spune el, nu alunga oare de multe ori teama din sufletele înspaimântate ale ostasilor? Si nu învata pe cei care au de înfruntat atâtea primejdii în lupta ca gloria este preferabila vietii acesteia? ... De altfel nu cred ca întemeietorii de orase ar fi putut reusi în alt chip sa închege în popoare acea multime ratacitoare, daca nu ar fi convins-o vreun glas priceput; nici legiuitorii n-ar fi obtinut - fara neîntrecuta putere a elocintei - ca oamenii sa se supuna de bunavoie robiei legilor. Ba, mai mult: însesi preceptele morale, oricât sunt de nobile prin natura lor, totusi au mai mare putere în formarea caracterelor când stralucirea cuvântului pune în lumina frumusetea fondului...”. Aceasta lucrare s-a impus mai mult decât precedentele, poate si pentru faptul ca autorul traieste ulterior celorlalti oratori amintiti, având astfel posibilitatea sa valorifice si experienta lor. De aceea vom starui doar asupra ei si vom observa anumite similitudini cu practica elaborarii predicii din zilele noastre, fapt care explica valabilitatea ei, fie si partiala.

Din punct de vedere didactic-bibliografic este util sa stim ca, desi neglijata veacuri de-a rândul, retorica antica a revenit în atentia oratorilor, crestini si laici, mai ales în secolul nostru. Pentru spatiul laic dispunem, spre edificare, de excelenta lucrare *Retorica si neoretorica*, datorata lui Vasile Florescu, care, desi scrisa în plina epoca atee-comunista, are curajul sa vorbeasca si despre Cel mai mare Orator al lumii, Dumnezeu-Omul Iisus Hristos: „Christos a fost un vorbitor cu totul peste nivel, iar parabolele Sale, chiar în traducere, impresioneaza si pe cel mai adânc adversar al crestinismului”.

În spatiul ecleziastic, literatura omiletica româneasca dispune în acest subiect de un amplu studiu, elaborat de parintele dr. Constantin Dutu, *Întâlnirea predicii crestine cu retorica greco-romana*, în care, dupa o descriere amanuntita a caracteristicilor retoricii antice, precizeaza diferentele dintre aceasta si practica omiletica crestina.

Parcurgând si numai aceste doua repere bibliografice, coroborate cu lectura operelor oratorilor antici mentionati mai sus, nu va fi greu sa ne dam seama de importanta si influenta majora a experientei retorice antice asupra predicii crestine. Piérre Guiraud, în lucrarea sa *La Stylistique* (Paris, 1967), afirma pe buna dreptate ca *retorica este altceva decât un simplu manunchi de reguli; ea este expresia unei autentice culturi, astfel ca dintre toate disciplinele antice ea este, cu siguranta, cea care merita cel mai mult numele de stiinta...* (p. 24, 29).

Cu privire la originea retoricii cercetatorul Vasile Florescu arata ca perioada ei de constituire coincide cu perioada marcata de modificarea structurala a polisurilor, cauzata de prabusirea aristocratiei gentilice. Caci democratia este favorabila retoricii, în vreme ce aristocratia îi este potrivnica. Cine poate constrânge n-are nevoie de stiinta convingerii si a persuasiunii (*Rhetorica rediviva*, p. 30).

Retinem din cele de mai sus, între altele, ca Retoricii i se asociaza mai tot timpul calificativul de „arta”. De fapt, de-a lungul timpului, i s-a spus *ars (scientia) bene dicendi* (Quintilian), *ars orandi*, *ars pulchere loquendi (et persuabile)* etc., definitii care sunt întru-totul potrivite si omileticii crestine din zilele noastre.

Operatiile discursului în retorica lui Quintilian, observate fie cât de succint, sunt ilustrative pentru anumite similitudini cu demersul elaborarii predicii din zilele noastre:

– *inventio* = gasirea materialului, propriu-zis faptele si ideile strâns

legate de tema ce urmeaza a fi tratata;

- *dispositio* = aranjarea ideilor selectate;
- *elocutio* = preocuparea pentru stilul cuvântarii;
- *memoria* = obligativitatea rostirii libere, printr-o cultivare atenta a memoriei;
- *actio* = actiunea oratorica (gesturi, mimica, atitudini etc.).

Observam ca aceste operatii sunt respectate întocmai si de oratorul crestin. De asemenea, chiar si ordinea momentelor logico-psihologice ale discursului antic:

- *exordium* = începutul, introducerea;
- *narratio* = istorisirea faptelor;
- *divisio* = enuntarea anticipata a ideilor ce vor fi dezvoltate (acest punct lipseste uneori);
- *argumentatio* = prezentarea probelor pentru sustinerea pledoariei;
- *digressio* = digresiunile, sau ilustratiile, care creeaza acel binevenit *respiro* într-un discurs;
- *peroratio* = încheiere (uneori) vehementa, aprinsa, a discursului;

Scurt raport dintre Retorica antica si predica creștina.

Similitudinile tehnice de mai sus nu pun, însă, semnul egalității între cele doua discipline, cu toate ca au fost unii „analisti” care au sustinut nu numai „egalitatea”, dar s-au exprimat chiar în detrimentul Omileticii, afirmând ca ar fi o fiica a Retoricii... Evident, lucrurile nu stau așa. Întâlnirea predicii creștine cu retorica păgâna s-a petrecut în veacul al IV-lea, când anumiți barbati ai Bisericii au început sa introduca în tehnica omiletica si elemente ale retoricii profane, învățate în scolile de retorica frecventate de ei, așa cum a fost cazul unor Sfinti Parinti, amintiti mai sus. Au procedat așa si pentru faptul ca urechea unor ascultatori era familiarizata cu expresii si figuri stilistice ale oratoriei profane, dar continutul era eminentemente creștin. Sa nu uitam, apoi, faptul ca până la întâlnirea cu retorica profana, *predica creștina avea un trecut de aproape patru veacuri*. Mântuitorul, Sfintii Apostoli si urmasii lor directi nu si-au scos regulile propovaduirii din retorica... Ei au predicat din adâncul fiintei lor, din bogatia sufletului lor, din dumnezeiasca iubire fata de misiunea lor si fata de oameni.

Deosebirea dintre Omiletica si Retorica nu rezida numai în continut, ci si în scopul diferit: retorii, care practicau în marea lor majoritate si avocatura, urmareau sa convinga în tribunale pe judecatori asupra unor

cauze omenesti, chiar când clientii nu aveau dreptate... Scopul suprem, urmarit cu încrâncenare, care pare sa scuze oarecum „mijloacele”, era *persuasiunea*. De aceea s-a afirmat ca Retorica în sine este, partial, o creatie a sofistilor (se stie ca „sofistii” erau acei filosofi care faceau afirmatii false, cu pretentie de adevar; de aici, cuvântul „sofism”; iar Sf. Vasile cel Mare spune în Omilia 22-a ca *Satana este primul si cel mai mare sofist!*). În opozitie cu Retorica, predicatorii crestini au în vedere nu numai dimensiunea orizontala a comunicarii, cu oamenii, ci si pe cea verticala, cu Dumnezeu. Evident, propovaduind numai adevarul, având ca **obiect** *Revelatia dumnezeiasca* si ca **scop** mântuirea ascultatorilor. Vasile Florescu observa, de asemenea, ca „deosebirea capitala dintre *ars praedicandi*, pe care unii o numesc cu exagerare *retorica crestina*, si disciplina traditionala (*omiletica, n.n.*) consta întâi în calitatea deosebita a auditoriului. Predicatorul vorbeste în fata unui public deja convins. El nu tinde sa transforme o *res dubia* în *res certa*. Auditoriul este de acord cu dogmele si cu preceptele morale, fiindca el apartine de drept ecclesiei. Ca urmare, preocuparea esentiala a retoricii, *obtinerea persuasiunii*, lipseste... Numai în cazul convertirii pagânilor, actiunea predicatorului implica un act retoric integral...” (*op. cit.*, p. 110). Partial, V. Florescu are dreptate. Spunem „partial” pentru ca, asa cum vom vedea în cursul special consacrat scopului predicii, predicatorul, prin orice cuvânt rostit, nu doar evoca niste adevaruri, ci trebuie mereu sa-i *re-convinga* pe ascultatori asupra lor, asa încât *persuasiunea* niciodata nu poate lipsi. Chiar una dintre definitiile acceptabile date predicii suna asa: *Predica este arta vorbirii frumoase si convingatoare*.

În concluzie întâlnirea predicii cu retorica greco-romana, petrecuta îndeosebi în veacul al IV-lea, n-a schimbat esential tehnica propovaduirii, dar predicatorii si-au îmbogătit-o în folosul crestinismului. Am observat, de asemenea, ca anumite operatii retorice, sistematizate de Quintilian, sunt înca utile predicatorului modern. *Adaptarea* în predica nu înseamna numai armonizarea limbajului si a continutului vizavi de nivelul auditoriului, ci si mentinerea pasului cu anumite norme ale retoricii moderne. Limbajul si tehnicile de utilizare, ca orice lucru omenesc, evolueaza, se schimba. De aceea, predicatorul nu trebuie sa se plaseze într-un conservatorism pagubos. În acest scop, va urmări noutatile editoriale din domeniu, fructificând tot ce sprijina demersul omiletic. În acest sens reamintim unul din reperele bibliografiei noastre, anume

Preot lector dr. Vasile GORDON

Limbajul vorbirii sau arta conversatiei, redactata de Allan Pease (& A. Garner), o carte scrisa, desigur, pentru mediul laic, dar care vorbeste, între altele, despre *metalimbaj* si avantajele utilizarii acestuia etc. Un alt reper, mai recent, îl constituie volumul editat la „Humanitas” de Mircea I. Manolescu, *Arta Avocatului* (sapte prelegeri), în special doua dintre capitole care vorbesc despre *Arta de a vorbi în public* (p. 144-175), totodata paginile care schiteaza trasaturile de baza ale personalitatii vorbitorului (151 s.u.). Si exemplele ar putea continua.

Asadar, studierea Retoricii antice, totodata, a tehnicilor moderne, nu numai ca este de mare folos Omileticii actuale, dar va fi si dovada unei deschideri firesti pe care propovaduitorii trebuie s-o aiba fata de valorile profane, evident a celor care nu contrazic dreapta-credinta.

7. REPERE ALE PREDICII POST-PATRISTICE

În Rasarit, după impresionanta preocupare omiletică din perioada patristică, în secolele următoare se constată un anumit declin. Treptat, omilia patristică a fost înlocuită pe alocuri cu predica tematică, uneori fără text scripturistic, cuvântările având mai mult un caracter retoric, bombastic. De fapt, predica devine o raritate, cultul fiind, în unele locuri, singura „predică”. Bineînțeles, preocupările omiletice nu s-au stins total. Istoria bisericească a înregistrat nume importante de predicatori, dintre care amintim selectiv:

- **Patriarhul Fotie al Constantinopolului** († 886). Mai cunoscute sunt două dintre predicile sale: la praznicul Nasterii Sfintei Fecioare și la târnosirea paraclisului împărațesc, cu hramul Maicii Domnului. Ele dovedesc marele talent de predicator al lui Fotie, cu fraze bogate, echilibrate, solemne.

- **Sf. Simeon Noul Teolog** († 1022). Printre scrierile sale, cele mai multe cu caracter moral, se găsesc și 33 de cuvântări despre obiceiurile creștinilor, în general, și al monahilor, în special.

- **Sf. Grigorie Palama** († 1359) are mai multe cuvântări despre isihasm, cu caracter dogmatic și speculativ.

- **Gheorghe Scolarul** († 1460), cel dintâi patriarh sub turci, calugarit mai apoi sub numele de Ghenadie, lasă posterității mai multe predică între care se remarcă: *Despre Cina cea de Taina* și *Despre Trupul tainic al Domnului*. Tot el rosteste o cuvântare (*pareneza*) în fața sultanului cuceritor Mahomed al II-lea, despre adevărul religiei creștine, tradusă în turcește.

- **ILIE MINIAT** († 1714) este, după opinia noastră, cel mai însemnat cuvântător grec din perioada post-patristică. A fost învățator și predicator al Bisericii celei Mari din Constantinopol, apoi episcop de Cernica și Kalavrita, în Peloponez. „Didahiile” sale au fost traduse în mai multe rânduri în limba română, ultima oară de părintele Dumitru Fecioru. Cele mai recente ediții ne-au fost oferite de Editura „Buna-Vestire” din Bacău, sub titlul „Didahii și Predici” (1995) și de Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (1996) sub titlul

„Didahii la Postul Mare”. De fapt, conținutul ultimului volum este inclus în primul, care cuprinde, pe lângă didahiile la Postul Mare (repartizate în trei serii) și didahii la diferite duminici și sărbători: duminici după Rusalii: *a II-a, a III-a, a IV-a, a XI-a, a XXI-a, a XXVI-a, a XXVIII-a, a XXX-a*; apoi: *Cuvânt despre dragoste, Cuvânt la Sf. Ierarh Nicolae, Cuvânt la duminica dinaintea Nasterii Domnului, Panegiric la Intrarea în Biserică a Maicii Domnului, Două panegirice la Buna-Vestire, Panegiric la Adormirea Maicii Domnului, Panegiric la Înălțarea Domnului*. Acestea se adaugă două cuvântări rostite în italiană, *Despre credință și Despre dragostea de vrăjmasi*.

Didahiile la Postul Mare, repartizate în patru serii, conform prezentării Editurii Institutului Biblic, sunt tematice (*dogmatice, morale și liturgice*) vorbind *despre credință, pacat, suflet, marturisire, moarte, conștiință, rai, predestinație, invidie, judecata viitoare, Sf. Cuminectura* etc.

Pentru ilustrare am ales cuvântul din Duminică Învierii, predica ce încheie sirul didahiilor din Postul Mare. Am ales-o din motive didactice: este mai scurtă, asadar mai ușor de asimilat, constituind, totodată, un model foarte apropiat de cerințele contemporane. Iată conținutul predicii: *S-au bucurat ucenicii când au văzut pe Domnul” (Ioan, 20, 20). Ma bucură și eu împreună cu voi, o ucenici dumnezeiești ai Stapânului înviat! Mai cu seamă, se bucură împreună cu voi toate popoarele purtătoare de Hristos, care au văzut în sfârșit strălucita lumină a marelui Duminică a Învierii! Se bucură de trei ori fericita cetate de sus și îngerii pacii, care înconjoară tronul Împăratului puterilor și cântă imnul de biruință. Se bucură iadul de jos, și se luminează cu totul la arătarea strălucitoare a Soarelui slavei Care a rasarit, Care aduce stramosilor întristată ziua neînserată a vieții! Se bucură strălucitoare mireasa a lui Hristos, Biserică, și îmbrățișează cu bucurie pe Mirele dumnezeiesc Care iese din mormânt ca dintr-o cameră de nunta! Chiar fata Golgotei s-a schimbat. Acolo unde era scena preînfricosată a jalnicei tragedii, acolo s-a făcut teatru preaslăvit al veseliei universale, Crucea, sulită, cununa de spini, unelte chinătoare ale înfricosatelor patimi, împodobesc, într-un chip vrednic de Dumnezeu, triumful Învingătorului dumnezeiesc: mormântul, salasul neplăcut al stricăciunii de altădată, s-a arătat cameră de viață purtătoare a nestricăciunii; iar ranile, pricinuitoarele morții, sunt izvoarele vieții nemuritoare. „S-au bucurat ucenicii când au văzut pe Domnul”- sa ne*

bucuram si noi, ascultatori purtatori de lumini, si sa ne minunam azi de harul dat de Dumnezeu slavitei Învieri a lui Hristos. Atunci când a fost închisa usa raiului, din care a fost izgonit omul (Fac. 3, 23-24), s-a deschis îndata usa pacatului prin care a intrat moartea în lume (Rom. 5, 12). Moartea a intrat întovarasita de blestem si de stricaciune. A împaratit ca un tiran peste neamul omenesc, care pastra în chip nenorocit jugul greu cu truda si cu oboseala si platea cu strasnicie datoria cu viata. Dar, dupa cum Adam a fost primul, dintre toti oamenii, care a pacatuit, tot asa trebuia ca Adam sa moara primul dintre toti oamenii. Cu toate acestea, primul dintre toti, chiar înaintea lui Adam, a murit dreptul si nevinovatul Abel, ucis de Cain – fratele invidios. Dar nu era oare drept sa înceapa moartea de la Adam si nu de la Abel, odata ce de la Adam a început pacatul?

Fiecare împaratie, ascultatorii mei, atunci este statornica si tare când este întemeiata pe dreptate. Când împaratesti dreptatea si conducerea împaratiei este neclatinata, atunci si dainuirea împaratiei este vesnica; dimpotriva, împaratia este cu totul nesigura când este nedreapta, si este de foarte putina durata când este silnica. Când conduce cu nedreptate, conducerea ei este gresita, iar când stapâneste cu forta, este aproape de sfârsit. În chip firesc nedreptatea nu da rezultate bune, iar forta nu dainuie.

Acum uitati-va la opera mare a proniei iubitoare de oameni a lui Dumnezeu, care a îngaduit si n-a murit întâi Adam, primul care a pacatuit, asa cum era drept, ci a murit întâi nevinovatul Abel. Prin aceasta, împaratia mortii a început de la nedreptate, ca sa aiba un început fals. Nu numai ca primul a murit nevinovatul Abel, dar n-a murit de moarte fireasca, ci de moarte silnica, ucis de fratele sau. Prin asta, împaratia mortii, începuta cu nedreptatea, are însa tovaras si forta, ca sa fie aproape de sfârsit. Prin urmare, moartea a împaratit în lume cu o împaratie nedreapta, ca sa fie nesigura, dar si cu una fortata, ca sa fie de putina durata. Acesta-i gândul marelui Atanasie în al saizecisiunulea raspuns-întrebare: „Caci daca Adam ar fi murit cel dintâi, moartea ar fi avut temelie puternica, pentru ca a primit întâi pe cel care a pacatuit întâi; dar pentru ca a primit întâi pe cel care a fost omorât pe nedrept, împaratia ei este falsa si putreda”. Chiar de la început s-a vazut ca moartea, desi era tiranica, n-avea peste neamul omenesc împaratie absoluta. Din mâna ei a scapat Enoh, care s-a mutat de viu (Fac. 5, 24);

a scapat Ilie, care s-a urcat la cer cu caruta de foc (IV Regi 3, 11). Tot Ilie a izbavit de tirania mortii pe fiul Saraftiei (III Regi 17, 17-23), iar Elisei, ucenicul lui, pe fiul Sunamitencei (IV Regi 4, 32-37). În zilele din urma a venit Fiul lui Dumnezeu întrupat (Evr. 1, 2), Domnul viilor si al mortilor, înfricosatorul distrugator al mortii, si i-a aratat cât este de neputincioasa. Cu un cuvânt i-a luat pe fiica lui Iair, care era moarta si a sculat-o din somn (Mt. 9, 18-25 etc). I-a luat pe fiul vaduvei, care era dus pe nasalii la mormânt, si l-a înviat prin atingerea mâinii (Lc. 7, 11-15). I l-a luat pe Lazar, pe care iadul îl tineva legat de patru zile si printr-un cuvânt l-a scos din stricaciune (Ioan 11, 1-44), I-a luat atâtea trupuri ale sfinților morti, adormiti, tinuti de ea de atâta timp, pe care i-a scos vii din morminte (Mt. 27, 52-53). Si, în sfârșit, a doborât pe tiran, a omorât moartea, a tulburat împaratia ei, când a înviat a treia zi cu slava din morti.

Noi, stranepotii lui Adam, eram prinsii, ca niste pasarele, în acel lat nenorocit, pe care moartea îl tineva strâns din toate partile. În acel lat a cazut de bunavoie si Iisus-Dumnezeu-Omul, murind de bunavoie; El a cazut, însa, prin puterea lui dumnezeiasca, a distrus latul, a zburat El întâi dupa slavita Lui Înviere si ne-a rascumparat si pe noi din stapânirea mortii. „Latul s-a distrus si noi ne-am izbavit; ajutorul nostru în numele Domnului”.

Ne-am izbavit, ne-am izbavit, nu mai suntem robii mortii! O vedem, dar nu ne mai temem de vederea ei salvatica. Înainte de învierea lui Hristos moartea era înfricosatoare omului; dupa învierea lui Hristos, omul este înfricosator mortii. Dupa ce Iisus Cel înviat a biruit moartea, o disprețuiesc cu barbatie si ucenicii lui Hristos. Printre mucenici, își bat joc de ea mici copii, fecioare plapânde. Acesta-i darul Stapânului înviat. Acesta-i privilegiul slavitei Învierii.

*A înviat Hristos si a fost omorâta moartea. A înviat Hristos si s-a dezlegat stricaciunea. A înviat Hristos si a încetat blestemul. A înviat Hristos si a rasarit nemurirea. A înviat Hristos si iarasi s-a deschis Raiul. „Unde-ti este acum moarte boldul tau? Unde-ti este, iadule, biruinta?” (I Cor. 15, 55). Cadem muritori, dar înviem nemuritori; ne închidem în închisoarea unui mormânt întunecos, dar si acolo ajunge sa ne învieze lumina fericita a Învierii Stapânului; asteptam moartea, dar asteptam viata nemuritoare, a carei arvuna ne-a dat-o Învierea Mântuitorului. **HRISTOS A ÎNVIAT!***

Mi-am terminat lucrul pe care mi l-ai dat sa-l fac, ilustrule si preastralucite oras al Navliei si Argosului! Îmi ramâne, deci, datoria de multumire. Îți multumesc pentru prima chemare pâna acum; va multumesc pentru dragostea inimii voastre, pentru concursul ascultării, pentru rabdarea voastra, si sa spun, pentru multumirea cu care ascultati totdeauna cuvintele mele cele de foarte putin pret. Dar pentru ca nu ajunge multumirea prin cuvânt, chem în ajutor umbrirea harului dumnezeiesc. Preaînalte Biruitor al mortii, vesnicule Mire al Sufletelor noastre, Dumnezeiescule Iisuse, spre Tine-mi îndrept limba; în Tine privegheaza duhul meu; Tie-ti încredintez sufletele iubite ale acestor ascultatori ai mei. Acolo unde eu am aruncat samânta adevarului Tau evanghelic, trimite ploaia harului Tau dumnezeiesc, ca sa odrasleasca rod de mântuire. Primeste, o, Dumnezeiescule Cuvinte, cuvintele mele ca pe o jertfa cuvântatoare, pe care eu o aduc spre slava sfântului Tau nume, spre mântuirea pacatosului meu suflet si al ascultatorilor mei. Arata-Te în Duh ca sa ne bucuri cu lumina slavitei Tale învieri! Si daca cumva vei gasi închise inimile noastre, treci totusi înauntru, dupa cum ai trecut prin usile încuiate la ucenicii Tai si insufla acolo înauntru harul Sfântului Tau Duh si al Dumnezeiestii Tale paci. Spune înca odata catre noi: „Luati Duh Sfânt! Pace voua!” Amin.

Scurta analiza. Facem acum câteva remarci asupra continutului acestei didahii, care ni se pare a fi reprezentativa, atât pentru praznicul în sine, cât si pentru aptitudinile omiletice ale autorului:

- în introducere ascultatorii sunt invitati sa traiasca bucuria slavitei învieri, autorul facând efectiv o pledoarie a veseliei duhovnicesti;
- didahia se întemeiaza la fiecare pas pe texte scripturistice bine alese, dar se face apel si la un text patristic relevant: „Acesta este gândul marelui Atanasie în al saizeci si unulea raspuns-întrebare: „Caci daca Adam ar fi murit cel dintâi, moartea ar fi avut temelie puternica, pentru ca a primit întâi pe cel care a pacatuit întâi; dar pentru ca a primit întâi pe cel care a fost omorât pe nedrept, împaratia ei este falsa si putreda...”;
- tonul predicatorului este cald, apropiat ascultatorilor: „...Va multumesc pentru dragostea inimii voastre, pentru concursul ascultării, pentru rabdarea voastra, si sa va spun, pentru multumirea cu care ascultati totdeauna cuvintele mele cele de foarte putin pret...”;
- încheierea merita o mentiune aparte, pentru ingeniozitatea ei: „...Arata-Te (Doamne, n. n.) în Duh ca sa ne bucuri cu lumina slavitei

Tale învieri! Si daca vei gasi închise inimile noastre, treci totusi înauntru...” etc.

• **NICHIFOR TEOTOCHE** († 1800), originar din insula Corfu, face studii în Italia, ajungând apoi la Constantinopol. De aici este invitat la Iasi de catre domnitorul Grigorie Ghica, care îl va numi Rector al Gimnaziului (1775). Mai târziu va ajunge episcop de Cherson (Rusia), apoi de Astrahan, în nordul Marii Caspice. Spre sfârșitul vietii se va retrage la o mânăstire în Moscova (spun biografii lui ca a fost nevoit sa se retraga din scaunul episcopal pentru ca a refuzat sa binecuvinteze o masa de dulce într-o zi de post...).

Cea mai cunoscuta lucrare a sa în domeniul omiletic este *Chiriacodromionul*, care cuprinde tâlcuirea tuturor evangheliilor duminicale de peste an. Are urmatorul titlu: „Chiriacodromion ce cuprinde întru sine tâlcuirea tuturor evangheliilor a Duminicilor celor de preste an, si dupa fiestecare tâlcuire a evangheliei si deosebit cuvânt pentru învatatura naravurilor”. Tradus întâia oara de Mitropolitul Grigorie Miculescu (“Dascalul”), în anul 1801, va mai aparea ulterior în cinci editii. Acest *Chiriacodromion* sta la baza Cazaniei folosite în Biserica noastra (Editiile 1960, 1973 si 1987). În aceasta Cazanie se pastreaza, practic, orânduirea din Chiriacodromion: pentru fiecare duminica avem doua predici, una exegetica (*omilia*), alta tematica. Este interesanta exemplificarea pe care o face din acest autor, Gh. Comsa, în a sa Istorie a Predicii la Români, pe care o reproducem si noi, în special pe motivul actualitatii: „Ati auzit pre Domnul ce numire au dat mai-marelui Sinagogii, care altele graia si altele cugeta, altele erau cuvintele si alta socoteala cuvintelor lui: fatarnic l-a numit pe el Domnul... Osebit de aceasta vedem ca viclesugul oamenilor au schimbat pre lucrul si numele cel urât al lui Dumnezeu al fatarnicieii în lucru dragastos si în nume de lauda. Cine în vremea de acum nu pofteste si nu se sârguieste la politica? Mai toti. Cine nu voieste sa-l socoteasca pe el om politicos (politic, n. n.)? Mai toti. Politica este socotita de toti mestesugul de nevoie si stiinta prea folositoare. Pentru aceasta sade ea în curtile împaratesti, petrece în divanuri, umbla prin târg, intra, vai, si în singura biserică. Aceasta se lauda, si se cinsteste si se socoteste ca o mare sporire si savârsitoare de lucruri mari. Dara politica de acum nimic alta nu este decât numai fatarnicie, si cel „politicos” nimic alta fara numai fatarnic. Si lucrurile

sunt aceleasi, iara numirile altele. Pentru ca cine este omul cel ce se numeste „politicos”? Fara numai cel ce alta are în gura si alta în inima. Te duci la omul politicos si-l rogi sa-ti ajute: îti promite tot, dar te pune apoi la o parte si afacerea ta merge mai spre rau. De cumva întâmpini vreun politician ce e în dusmanie cu tine, la aparenta are miere în gura, însa otrava în inima. Atunci sa nu mai facem politica? Sa faca oamenii cinstiti si cu frica de Dumnezeu!”.

*

ÎN APUS, începând din secolul al XI-lea se impun în manifestarea culturala cele trei curente mai cunoscute: scolastica, mistica si umanismul. Predica medievala a fost si ea influentata de aceste curente, iar în perioada care a precedat reforma se constata o degradare a oficiului omiletic, atât sub aspectul continutului cât si al formei de exprimare. Unii predicatori speculau miraculosul si faceau apel la exemplificari nepotrivite, iar anumiti calugari inculti si fanatici raspândeau, cu detalii, legende absurde din chiliile lor. Pe amvon se faceau chiar anumite mascarade insuportabile si farse vulgare, cu totul nelalocul lor, ca sa-i amuze pe ascultatori si sa-i faca sa râda cu hohot. Când Luther s-a ridicat, la începutul secolului al XVI-lea, el a vazut nevoia urgenta de a reforma si amvonul, iar prin el, Biserica. Dincolo de aceste aspecte negative, retinem câteva nume de predicatori reprezentativi, fiecare pentru secolul în care au trait si propovaduit: **Petru Damiani** († 1072), considerat „doctor al Bisericii”, predicator al reformelor clerului în Italia nordica si la Milano; **Anselm de Canterbury** († 1109), arhiepiscop britanic, cunoscut mai ales ca sustinator al argumentului ontologic privitor la existenta lui Dumnezeu; **Bernard de Clairvaux** († 1153), numit si „doctor melifluus” (*dulce ca mierea*), pentru „dulceata” predicilor sale. Ramân de la el peste 300 de predici, rostite în trei state: Franta – în favoarea cruciatilor, Italia – împotriva marii schisme, Germania – împotriva antisemitismului;

Trebuie amintiti, de asemenea, predicatorii numiti „populari”: **Antonie de Padova** (†1231), **Ieronim Savonarola** (†1498) si **Ioan Capistran** (†1456).

Nu pot fi trecuti cu vederea nici urmatorii predicatori: **Toma d'Aquino** († 1204), dogmatistul oficializat al Catolicismului, alaturi de reformatorii **John Wycliff** († 1384), **Jan Hus** († 1415), **Martin Luther** (†

propagat ideile reformatoare mai ales prin predici.

Cel mai mare rasunet pe tarâm omiletic în predica apuseana îl au, însa, predicatorii francezi din secolele XVII-XVIII: **Jacques Bénigne Bossuet** († 1707), **Louis Bourdaloue** († 1704), **Jean Baptiste Massillon** († 1742), **Esprit Fénelon** († 1715).

Din opera omiletica a doi dintre cei mai sus citati s-a tradus si în limba româna: „Petit Carême” a lui Massillon (trad. de Eufrosin Poteca, Bucuresti, 1846) si „Predicile de Advent” ale lui Bourdaloue (trad. Al. Nicolescu, Blaj, 1920).

Cel mai renumit, însa, dintre toti este **Bossuet**, numit si „Vulturul de la Meux” (*Meux* fiind localitatea unde a slujit ca episcop). Predicile lui sunt pline de maretie si forta, Sfânta Scriptura fiindu-i izvor principal de inspiratie. S-a dovedit un ostenitor de exceptie, deosebit de harnic si muncitor. Se numea pe sine „Bos-suetus aratro” (*Bou deprins cu plugul...*). A servit cu devotament papalitatea, desi a fost în acelasi timp un aparator al galicanismului. N-a crutat, însa, când situatia o cerea, viciile curtii lui Ludovic al XIV-lea. Predicile care s-au impus cel mai mult în constiinta posteritatii sunt necrologurile, dovada fiind si editiile consacrate acestui gen omiletic. Aceste necrologuri sunt foarte lungi, însa, pentru vremea de acum. De exemplu, *Oraison funcbrer de Marie-Thércse d'Autriche* (decedata la vârsta de 45 de ani), necrolog pronuntat la Saint-Denis, la 1 sept. 1683, are o extensie de 38 de pagini tiparite... Pentru ilustrare vom reda totusi începutul acestei cuvântari:

Sine macula enim sunt ante thronum Dei.

Acestia sunt cei neîntinati înaintea tronului lui Dumnezeu (Apoc. 14, 5)

Sire,

Ce minunata adunare ne face sa vedem Sfântul Apostol Ioan! Acest mare profet ne deschide cerul si credinta noastra descopera acolo, „pe muntele cel sfânt, al Sionului”, în partea cea mai înalta a Ierusalimului celui ceresc, pe Mielul care ridica pacatele lumii, înconjurat de dreptii cei vrednici de El. Sunt cei despre care Evanghelistul scrie la începutul Apocalipsei: „*Dar ai câtiva oameni în Sardes, care nu si-au mânjit hainele lor*”, adica acel vesmânt pretios cu care au fost îmbracati la Botez; vesmânt care nu este altul decât Însusi Iisus Hristos, dupa cuvântul Apostolului care zice: „*Câti în Hristos v-ati botezat, în Hristos v-ati si îmbracat*” (Gal. 3, 27). Acesti câtiva oameni, placuti lui Dumnezeu pentru curatia lor, au pastrat curat acest vesmânt si harul primit la Botez. Si care va fi rasplata unei asemenea credinciosii? Asculti ce spune Cel Drept si Sfânt: „*Ei vor umbla cu Mine îmbracati în vesminte albe, fiindca sunt vrednici*” (Apoc. 3, 4).

Vrednici, prin curatia lor, de a purta pentru vesnicie haina fara pata a Mielului, si de a sta în veci cu El, pentru ca ei niciodata nu L-au parasit de când au fost în tovarasia Lui: suflete curate si nevinovate, „*inimi feciorelnice*”, cum le numeste Evanghelistul Ioan, în acelasi înteles în care Apostolul Pavel le spunea credinciosilor din Corint: „*Pentru ca v-am logodit unui singur barbat...lui Hristos*” (II Cor. 11, 2). Adevarata feciorie a inimii, adevarata curatie crestina, este sa rosesti la simplul gând al pacatului, sa nu ai ochi si dragoste decât pentru Iisus Hristos si sa-ti pastrezi curate simtirile de murdaria lumii. În aceasta ceata a celor curati a fost dusa regina noastra: ura pe care a nutrit-o întotdeauna fata de pacat i-a adus aceasta cinste. Credinta, care se înalta pâna la cer, ne face astazi s-o vedem în aceasta preafecita tovarasie. Si mi se pare ca revad modestia, linistea si reculegerea cu care venea ea înaintea altarului si care ne trezea respect pentru Dumnezeu, si pentru ea. Dumnezeu adauga acestor sfinte dispozitii ale sufletului ei înaltarea bucuriilor ceresti. Moartea nu a schimbat-o cu nimic; numai ca în locul frumusetii supuse schimbării si putreziciunii, i s-a dat o frumusetate nepieritoare. Aceasta stralucitoare albeata, simbol al curatiei si al candorii sufletului ei, n-a facut decât sa treaca dincolo, unde noi o vedem învesmântata în lumina cea cereasca. „*Ea umbla cu Mielul*”, caci este „*vrednica*”. Sinceritatea inimii sale, lipsita de orice viclenie, o asaza în rândul celor despre care ne spune Evanghelistul Ioan ca „*n-au avut viclenie în gura lor*” si nici schimbare în purtarea lor, pentru care îi vedem „*neîntinati înaintea tronului lui Dumnezeu*”. Într-adevar, ea este nevinovata înaintea lui Dumnezeu, ca si a oamenilor; nici o vorba rea nu se poate spune despre viata ei, din pruncie pâna la moarte; si o slava atât de curata, un atât de curat renume sunt o mireasma bine-placuta înaintea lui Dumnezeu.

Deschideti ochii în fata acestei privelisti! Cum as putea mai bine sa va sterg lacrimile voua, tuturor celor care o înconjurati acum, decât aratându-va vadit cum sta în mijlocul acelei cete ceresti stralucitoare si într-o stare atât de slavita, pe aceasta mama atât de regretata si iubita? Chiar voi, printe, a carui tarie nu poate învinge durerea îndreptatita, o veti îndura mai usor la acest gând! Dar aceasta singura mângâiere în durerea voastra, trebuie sa va fie si o mareata pilda! Si însufletit de stralucirea nemuritoare a unei vietii atât de ordonate si nepatate, trebuie sa faceti sa treaca toata aceasta frumusetate si stralucire asupra vietii voastre.

Cât de rar este, frati crestini, cât de rar este sa gasesti curatie la oameni! Si cu cât mai rar este s-o gasesti la cei mari! „*Cei pe care îi vedeti învesmântati în haine albe, au avut parte de mari neazuri*”, ne spune Evanghelistul Ioan, pentru ca noi sa înțelegem ca aceasta cereasca curatie se dobândește sub greutatea crucii, si foarte rar pe culmile maretiei omenesti, bântuite de ispite.

Si totusi, domnilor, cu adevarat Dumnezeu, prin harul Sau, poate alege dintre regi astfel de inimi curate. Astfel a fost sfântul rege Ludovic, curat si drept din pruncia sa; iar Maria-Tereza, fiica sa, a mostenit de la el aceasta pretioasa curatie.

Sa patrundem, domnilor, scopurile Providentei si sa admiram marea milostivire a lui Dumnezeu, care se revarsa asupra noastra si asupra tuturor popoarelor, privind la chemarea acestei printese. Dumnezeu a înaltat-o pe culmile maririi omenesti, pentru ca nevinovata si ordinea vietii sale sa fie mai stralucitoare si mai pilduitoare. Pentru ca, astfel, viata si moartea sa, ambele pline de sfintenie si de har, sa-i zideasca pe oameni.

Veacul nostru n-a vazut o mai desavârsita pilda de asemenea curatie si credinciosie, caci nu s-a mai vazut niciunde, într-o asemenea pozitie înalta. Aceasta rarissima unire de maretie omeneasca si curatie sfânta vrem s-o aratam în cuvântarea noastra. Iata, în putine cuvinte, ceea ce vreau sa va spun despre cea mai pioasa regina: în persoana ei nu gasim decât noblete, iar în viata ei numai curatie. Alergati, popoare, veniti sa priviti în locul cel dintâi al lumii rara si mareata frumusete a unei virtuti statornice. De-a lungul unei astfel de vietii atât de ordonate si cumpanite, moartea putea lovi în orice moment, caci în orice moment ar fi gasit-o pregatita pentru vesnicie; nici un punct slab, unde ar fi putut fi surprinsa; mereu veghetoare si atenta la voia lui Dumnezeu si la mântuirea ei; moartea ei, grabnica si înspaimântatoare pentru noi, n-a avut nimic rau pentru ea. Si astfel, înaltarea ei regeasca nu foloseste decât la a face sa se vada peste tot acest maret adevar, ca nu este nimic trainic si cu adevarat maret la oameni, decât ferirea de pacat; si ca singura precautie în fata atacurilor mortii este curatia vietii. Aceasta este, domnilor, învatatura pe care ne-o da din mormânt, sau mai degraba din înaltul cerului, prea înalta, prea puternica si prea crestina printesa Maria-Tereza de Austria, infanta de Spania, regina a Frantei si a Navarei.

*

Dupa cum usor se poate observa chiar numai din acest fragment Bossuet utilizeaza din abundenta Sfânta Scriptura, citatele biblice fiind întâlnite, de altfel, pe tot parcursul necrologului. Pâna la urma, ca si în cazul Sf. Ioan Gura de Aur, sau al altor mari predicatori, una din „cheile” succesului omiletic al lui Bossuet consta în utilizarea cu maiestrie a Sfintei Scripturi. Socotim o lipsa ca pâna acum nu s-au tradus si publicat macar o parte dintre necrologurile sale, întrucât ele constituie mostre ilustrative nu doar pentru autor, ci si pentru epoca în care au fost rostite, importanta lor depasind granitele nationale.

8. PREDICA ÎN BISERICA NOASTRA. *Studiu prin exemplificari (pâna în sec. al XX-lea)*

Pentru o propovaduire eficienta, corespunzatoare cu realitatile si implicatiile misionare actuale din tara noastra, socotim imperios necesar a se cunoaste eforturile omiletice depuse de barbati reprezentativi ai Bisericii noastre, de-a lungul veacurilor. Evident, spatiul relativ restrâns pe care si-l propune studiul de fata obliga la o retrospectiva limitata. Fie si asa, analiza va fi utila pentru observarea, macar în linii mari, a preocuparilor misionar-predicatoriale, o data cu urmarirea câtorva teme abordate, a tehnicii de amvon, a evolutiei limbajului omiletic etc.

Se cunoaste din Istoria Bisericii Române ca teritoriul tarii a fost strabatut dintru început de pasii diferitelor misionari crestini, între care se numara si Sf. Apostol Andrei, iar dupa unele cercetari mai noi si Sf. Ap. Filip. Mai târziu, prin secolul al IV-lea, a predicat în tinuturile stramosilor nostri si episcopul daco-roman Niceta de Remesiana († dupa 414). În secolele urmatoare marturiile sunt putine, iar predici pastrate efectiv nu avem pâna în secolul al XVI-lea. Sunt amintiti, însa, alti misionari-predicatori, precum calugarii dominicani, care pe la 1230 propovaduiau prin tinuturile oltene din zona Severinului si Grigore Tamblac (sec. al XV-lea), preot al Patriarhiei din Constantinopol, care, trimis de aceasta patriarhie în Moldova si primit cu toate onorurile de Alexandru cel Bun la Suceava, va tine mai multe predici, dintre care unele chiar în limba româna. Din pacate nici una nu ni s-a pastrat. Episcopul Melhisedec Stefanescu, în *Viata si scrierile lui Grigore Tamblac*, citita la sedintele Academiei Române, din 27 ian. - 3, 10 si 17 feb. 1883, face la un moment dat aceasta afirmatie: „De la Grigore Tamblacu au ramas posteritatii mai multe predice si panegirice, unor persoane iubite si stimulate de dânsulu...Toate în limba sârbeasca” .

Nu este exclus, însa, ca Grigore Tamblac sa fi rostit unele predici în limba româna. Episcopul Melchisedec Stefanescu vorbeste, în acelasi document, despre „familia româneasca si locul nasterii lui Tamblac”. Între predicile rostite unele se înscriu în genul parenetic, ca de exemplu „Cuvântulu lui Tamblacu tinutu la Moscova la mormântulu unchiului sau Kiprian” , asadar un necrolog.

S-ar mai putea vorbi de unele marturii ale predicii, dar socotim nepotrivit sa continuam, atâta vreme cât sunt doar mentionate în documente auxiliare si nu s-au pastrat efectiv. De aceea recurgem la o metoda practica: ne vom opri la câteva dintre cele mai reprezentative repere ale predicii românesti, propriu-zis la cele care s-au pastrat, plecând de la cele mai vechi si ajungând cât mai aproape de zilele noastre, pomenind nume si cuvântari, însotite de mici comentarii. Vom avea, în acest mod, o mica imagine cronologica a evolutiei predicii la români, atât sub aspectul continutului, cât si al formei. Vom observa, totodata, evolutia limbajului omiletic, care – în pofida modernizarii firesti – nu va pierde dulceața limbii „vechilor cazanii”, vorba poetului-preot Al. Mateevici. Deschizând cu emotie paginile acestor carti vechi, încarcate de sfintenia si râvna barbatilor alesi care le-au scris, simti nevoia sa rostesti o data cu

Eminescu, poetul nostru cel de toate zilele: „Când privesc zilele de aur a scripturilor române/ Ma cufund ca într’o mare de visari dulci si senine/ Si în jur parca-mi colinda dulci si mândre primaveri,/ Sau vad nopti ce’ntind deasupra-mi oceanele de stele,/ Zile cu trei sori în frunte, verzi dumbravi cu filomele,/ Cu izvoare-ale gândirii si cu râuri de cântari...”.

1. Prima predica pastrata în literatura noastra omiletica este **Cuvântarea lui Neagoe Basarab la a doua îngropare a osemintelor mamei sale Neaga si a copiilor sai: Petru, Ioan si Anghelina, la manastirea Arges.**

Pentru importanta ei deosebita prezentam textul integral:

Prea iubite Vladica Macarie, cela ce esti cu mila si cu darul lui Dumnezeu ales si pus înaintea noastra, de ne luminezi si ne stralucesti ca razele soarelui, ca sa ne arati si sa ne înveti calea lui Dumnezeu si noua. Asijderea si voi, parinti, care sunteti cu aceeasi mila ai aceluiasi Dumnezeu ales, si egumeni din sfintele mánastiri si lavre, si pentru dragostea lui Hristos ati lasat hrana veacului acestuia si ati poftit sa dobânditi fata lui Dumnezeu cea buna, si sa ajungeti viata cea de veci. Dumnezeu, care este mult milostiv si bun, sa va dea dupa mila Lui, sa nu se lipseasca pofta voastra de cererea Lui. Si voi, preotilor si slujitorii Bisericii, care slujiti sfintelor mánastiri, sa primeasca Dumnezeu pofta si ostenelele voastre si sa înfloriti în cer în veci ca crinul. Asemenea si voua, boieri, mireni, bogati si saraci, barbati si femei, câti doriti sa dobânditi mila de la Dumnezeu. O, bunul meu parinte, vladica Macarie, si voi, iubitori de Hristos, cinstiti egumeni, si voi, fratilor preoti si poslusnici, care totdeauna laudati pe Dumnezeu, asijderea si voi toti câti sunteti buni slavitori crestini si va chemati mireni si aduceti lauda lui Dumnezeu în toata vremea, sa dea Dumnezeu sa nu se desparta slava Lui de la voi. Ascultati-ma si pe mine, ticalosul, cu usurare si cuvintele mele le auziti si le primiti fara dosadire, ca am sa va spun un dor al inimii mele foarte amar si cu foc si sa ma iertati într-acest ceas zicând putine cuvinte catre oasele maicii mele, ca, fara de iertaciunea voastra, nu voi putea grai.

O, maica mea si nascatoarea mea, ia si tu iertaciune de la parinti si de la frati, ca voi sa încep a grai catre tine, cu multe lacrimi si cu grele si nenumarat suspine, ci te rog sa ma asculti cu dragoste, ca voi sa îndraznesc sa fac oratie catre oasele tale ostenitoare!

O, maica mea si dulceata inimii mele si roaba Dumnezeului meu, câta dosada ai avut pentru mine, fiind multa vreme însarcinata cu mine, ziua si noaptea, si înca nu numai ziua si noaptea, ci în toata vremea si în tot ceasul ai fost însarcinata si împovarata cu trupul meu pâna la vremea ce-ti veni porunca lui Dumnezeu sa ma nasti. Atunci, o, maica mea, atâtea griji si scârbe ai avut, câte ai avut si la moarte! Deci, cu porunca lui Dumnezeu, adaose Sfantia Sa tie

viata si mie nastere. Si dupa aceea, înca mai multe ostenele si scârbe ai petrecut pentru mine, cât stau si eu de ma mir de multimea lor si nu pot sa socotesc si sa numar ostenelele tale cât te-ai ostenit pentru mine! Stiu pe albina ca se osteneste si ea mult, si niciodata, de dulceata florilor, nu se poate satura de osteneala, încât mi se pare ca ea este mai ostenitoare decât alte zburatoare. Însa am socotit si am chibzuit ca aceea numai ziua se osteneste, iar noaptea ea se odihneste. Dar pe tine, o, draga mea maica, eu te-am gasit mai ostenitoare decât ea, - pentru ce? Pentru ca albina noaptea se odihneste. Asemenea si alte pasari ale cerului toate, si pestii din fundul marii, toti atunci se odihnesc; iar tu, maica mea, niciodata n-ai avut odihna, nici ziua, nici noaptea, nici macar un ceas, nici te-ai saturat vreodata de osteneala. Pentru aceea, iubita mea maica, te numesc pe tine ca ai fost mai ostenitoare decât albina si decât pasarile cerului si decât pestii marii.

O, maica mea, iar când ai vrut sa te odihnesti de ostenele tale, mare dor si dragoste ai avut în inima ta pentru mine. Atunci ai luat alte ostenele, mai mari si mai multe. Eu eram înaintea ochilor tai mai luminat decât razele soarelui si niciodata n-ai avut înaintea ochilor tai alta lumina mai luminoasa decât pe mine, nici inima ta n-a avut alta avutie mai draga decât pe mine. Drept aceea, o, maica mea, stiu ca inima si ochii tai pâna la moartea ta nu s-au putut satura de mine si de vederea mea. Si atunci nu mi se întâmpla sa fiu cu tine, ca sa se sature ochii tai de mine si eu, fiul tau, sa iau iertare si blagoslovenie de la tine. Si poate pentru ca n-am avut eu dragoste din toata inima catre tine, n-am ajuns sa fiu la moartea ta, ca sa se îndulceasca inima ta de mine, daca în vremea vietii tale nu te-ai saturat de dragostea mea, ci înca si la moartea ta ti-a ramas inima aprinsa de dorul si de mila mea si ochii tai nu s-au saturat de vederea mea. De aceea, mi se umple sufletul de întristare, caci am ramas lipsit de tine, si apoi am cazut în mirare mare si nepricepere si nu stiu în ce chip voi putea face odihna sufletului meu, pentru ca nu am fost la moartea ta.

Deci, unii mi-au spus ca te-au întrebat: ce vom face pentru sufletul tau, dupa moartea ta? Iar tu ai zis: Fiindca inima mea niciodata nu s-a putut satura de dragostea iubitelui meu fiu, a lui Neagoe, de aceea si eu acum îmi pun toata nadejdea sufletului meu si zic: cum m-am nevoit si m-am ostenit eu pentru dânsul, asa doar se va osteni si el pentru sufletul meu.

De aceea, eu, maica mea, daca am auzit porunca si învatatura ta pe care le-ai lasat pentru mine, pentru ostenele tale cu care te-ai ostenit pentru mine, si eu înca ma voi osteni pentru tine si pentru dragostea cu care m-ai iubit. Si eu înca voi iubi sufletul tau si-mi voi aduce aminte de pacatele mele.

Deci, maica mea, eu, cu firea mea, nu aflu alt ajutor mai îmbunatatit si mai milostiv decât pe Maria Preacurata Fecioara si maica lui Iisus Hristos Dumnezeul nostru cel viu, pentru ca de la dânsa au fost toate milele si bunatatile si catre dânsa am strigat si am zis: O, Preacurata stapâna, maica lui

Dumnezeu si preabuna ajutatoare, care esti aleasa din toate neamurile, ca numai pentru tine îsi întoarce Dumnezeu fata Sa întru bunatate catre noi, robii Sai. Pentru tine ni s-a deschis Împaratia Cerului, pentru tine ni s-a daruit hrana raiului; pentru tine, iadul a fost robit si satana rusinat; pentru tine am fost izbaviti din legaturi si din putrejune si din temnitele iadului. Tu esti calea vietii si pentru calea ta au câstigat toti dreptii Împaratia cerului. Tu esti vita cea adevarata, care ai facut noua strugurele cel copt, din care ne-a curs bautura mântuirii, care este mai dulce decât mierea si decât fagurele. Pentru tine au fost dusi dreptii întru Împaratia Cerului. Tu esti masa cea dreapta si curata care ne-a adus pâinea cea cereasca, din care au mâncat dreptii si au luat bucuria cea nespusa si negraita, si pentru tine toti s-au bucurat.

Pentru aceea, si eu, maica mea, am cugetat ca doar am dobândi ceva bucurie de la Preasfânta Nascatoare de Dumnezeu si ajutatoarea cea buna, ca noi toti din pacate suntem nascuti si iarasi pacatului lucrăm, iar pentru mila lui Dumnezeu si a Preacuratei Lui Maici doar nu te va lasa sa fii osebita de la fata Lui cea buna. Ca pe mine asa m-a dus firea si cugetul, ca Maica Domnului nostru Iisus Hristos este milostiva catre toti crestinii care o iubesc.

Drept aceea si eu m-am nevoit si am început a zidi Sfintiei Sale casa din temelie si nu nadajduiam ca sa o ispravesc si sa o vad sfârșita. Iar Preacurata Fecioara si nevinovata Maica a marelui Împarat ceresc, ea n-a bagat în seama pacatele mele, ci a saturat ochii mei de dorul ce doream si am vazut casa Ei gata si sfârșita. Si daca am vazut asa, m-am umplut de bucurie si saltându-mi inima de veselie, am zis în lauda ei: O, Preacurata Fecioara, Scaunul si lacasul Cuvântului lui Dumnezeu, fie numele tau laudat de acum pâna în veci, ca eu, robul tau, nu am nadajduit sa vad pofta inimii mele deplin, nici casa ta sfârșita. Iar dupa acea bucurie cu care m-am bucurat vazând casa ei sfârșita, eu mi-am adus aminte de cuvintele tale, pe care le-ai poruncit la moartea ta, zicând ce-ti trebuie dupa moarte sa fac eu sufletului tau. Dar eu n-am stiut ce lucru ar putea fi mai mare si mai bun. Asadar, am adus oasele tale ca sa se îngroape în sfânta casa a celei ce a nascut pe Dumnezeu. Iar la aducerea oaselor tale, eu, pentru pacatele mele, iar nu am putut veni ca sa ma satur de dorul tau, ci am trimis în locul meu pe iubirii mei fii Teodosie, Petru si Ioan si pe dragele mele fiice Stana, Luxandra si Anghelina, ca macar ei sa se sature de dorul oaselor tale, pentru ca ei îți sunt fii si tie, dupa cum îmi sunt mie, si pe care Dumnezeu i-a luat în camara Sa cea cereasca.

O, fiul meu, Petre, iata ca-ti trimit coroana si diademele, pentru ca tu-mi erai stâlparea mea cea înflorita, de care pururea se umbreau si se racoreau ochii mei. Iar acum stâlparea mea s-a uscat si florile ei s-au vestejit si s-au scuturat si ochii mei au ramas arsi si pârliti de jalea înfloririi tale. O, iubitul meu Petre! Eu gândeam si cugetam sa fii Domn si sa veselesti batrânetele mele oarecând cu tineretele tale si sa fii biruitor pamântului. Iar acum, fiul meu, te vad zacând sub pamânt, ca trupul oricarui sarac. Într-o vreme îmi erai drag, iar

acum te-am urât; într-o vreme îmi era mila de tine, iar acum nu-mi este mila; într-o vreme erai bogat, iar acum esti sarac; într-o vreme, fiul meu, te vedeam pe pamânt, iar acum te vad sub pamânt. Putina vreme te-ai aratat ca o floare frumoasa înaintea ochilor mei si numaidecât te-ai dus sub pamânt. Eu credeam sa ma vezi tu pe mine sub pamânt, dar te-am vazut eu pe tine îngropat.

O, fatul meu, caci nu ma acoperi mai bine pamântul pe mine decât pe tine si ma lasasi la batrânetele mele, când era vremea sa se odihneasca de catre tine. Tu, atunci, n-ai nici o grija de mine, ci m-ai lasat sa fie totdeauna inima mea arsa si aprinsa de jalea ta si ochii mei sa fie la batrânetele mele tot plini de lacrimi, ziua si noaptea. O, fiul meu, mai bucuros as fi dat traiul si zilele mele, ca sa fii tu viu. Eu iti gatisem haine domnesti, ca sa te îmbraci cu ele si sa te împodobesti, ca sa veselesti inima mea si sa usuci aceste lacrimi din ochii mei; iar acum trupul tau se dezbraca de hainele pe care i le-am gatit si se îmbraca în pamânt, dintru care a fost luat, dupa cum zice Dumnezeu: „Din pamânt esti, si iar în pamânt te vei întoarce”. Iar sufletul tau vede alte vederi si nu stiu dintr-acele vederi ce va fi vazând sufletul tau; milostivi-se-va Dumnezeu sa-ti îmbrace sufletul tau cu mila Sa. Ci ma tem ca sa nu fie sufletul tau ramas cumva nesatul de fata lui Dumnezeu pentru pacatele mele.

Însa, dupa acestea toate, iata ca-ti zic: Scoala, fatul meu, scoala, ca au venit si oasele moasei tale (bunicii) la tine, ca sa se odihneasca si ele lângă tine, pentru ca si tie iti este muma ca si mie. Si, împreuna cu ele, am trimis si podoabele tale: coroana si surguciul tau si diademele. Sa se puie cununa si surguciul tau la Pantocrator (m-rea din Muntele Athos n.n.), ca sa se împodobeasca cu ele, ca doar s-o milostivi Domnul Dumnezeu spre voi si v-ar darui cununile cele ce nu vor trece niciodata. Iar diademele sa se puie la vesmântul Precistei, ca sa se milostiveasca spre voi si sa va acopere sub vesmântul ei la înfricosata judecata si sa va dea viata cea de veci, care nu va trece niciodata.

O, iubirii mei fii si avutia inimii mele cea scumpa si lumina ochilor mei cea stralucitoare, tu, fatul meu Teodosie si voi, dragele mele cocoane, Stano si Luxandro, acum muma mea si moasa voastra se îngroapa sub pamânt, dupa porunca lui Dumnezeu. Sculati-va voi si alergati catre înduratorul si stapânul nostru Iisus Hristos si catre Preacurata a lui Maica si, cu multa frica si umilinta, cuprindeti în brate cinstitele lor icoane, pentru muma-mea si moasa voastra si pentru feciorii mei si fratii vostri si ziceti asa: O, Stapâne Hristoase, Împarate atottiitorule, bunule si iubitorule de oameni, Doamne si Dumnezeul cel nemincinos, care ai zis ca: „Pe cel ce va veni catre Mine, nu-l voi goni afara”, drept aceea si noi, robii Tai, nu aflam decât pe Tine. Pentru aceea alergam catre Tine, ca sa ne miluiesti, însa nu dupa pacatele noastre, ci dupa mila Ta cea multa, care nu o stie nimeni de unde vine, nici o poate socoti. Ca noi, Doamne, suntem zidirea Ta, ci nu lasa, Doamne, pe stramoasa noastra si

pe fratii nostri, fapturna mâinilor Tale, sa fie batjocoriti de Satana, ci-i primeste în camera Ta cea buna, - nu doar ca pe niste drepti, ci ca pe niste argati de cei mai prosti (simpli, n.n.).

Parintele meu, chir Macarie, si voi, egumeni si preoti, si alti frati câti va aflati întru Hristos, toti pe care v-am rugat si mai înainte sa am iertare si blagoslovenie de la voi, ca sa fac putina ruga catre oasele maicii mele. Pentru aceea, cât am putut pricepe dintr-o parte oarecare, eu am zis si m-am rugat, dar sa va fie fara suparare ca sa ma rog catre Domnul nostru Iisus Hristos pentru sufletul maicii mele. Ca de as fi si vrut sa ma rog mai înainte, eu n-am îndraznit a grai cuvânt catre Dumnezeuul meu, ca sunt îngreunat si însarcinat de pacate; iar, cu ajutorul si cu blagoslovenia voastra, acum eu voi îndrazni a grai si a ma ruga lui Dumnezeu, împreuna cu voi, cu toti.

O, Împarate atottiitorule, Dumnezeuul cel milostiv si iubitor de oameni, catre Tine cad, Domnul meu, si Te rog pentru mieluseaua Ta si muma mea; pentru mila Ta cea mare, sa nu fie despartita de turma Ta, în prapastiile cele adânci, nici sa fie biruita de fiarele cele cumplite si nemilostive. Ci Tu, Pastorul cel bun, o întoarce în staulul Tau si o scoate din adâncul prapastiilor, si o izbaveste de fiarele cele cumplite si nemilostive, si o primeste în turma Ta. Ca numai spre mila Ta ne nadajduim, Doamne Dumnezeuul meu. Ca mila Ta n-are început, nici sfârșit. Si pentru dragostea noastra Tu ai facut cerul si înca Te-ai facut si fecior lui Adam, si pentru dragostea noastra fata obrazului Tau cea dulce si luminata o ai dat spre lovire de palme si spre scuire si ocară neamului jidovesc, celui nemultumitor. Pentru noi ai statut la judecata înaintea Caiafei. O, frica si minune, cum robul sedea, iar Împaratul sta în picioare! Cum Ana îl batjocorea, iar Împaratul cerurilor se smerea! Pentru dragostea noastra, Împarate Hristoase, ai lasat cetatea cea cereasca si Te-ai pogorât de ti-ai rastignit trupul pe Cruce în cetatea ovreiasca si Te-au adaptat cu otet si cu fiere. Pentru noi ai luat palme peste obraz si patrundere de piroane. Si când Te-au împuns cu sulita în coasta, fara de mila, atunci soarele s-a ascuns, luna nu si-a mai dat lumina ei, stelele cerului s-au întunecat, cerurile s-au înfricosat, pamântul din temelie s-a cutremurat, întuneric a fost peste toata lumea, catapetasma templului s-a rupt si pietrele s-au sfârâmat.

Iar când te-a vazut spânzurând pe Cruce, cine ar putea spune lacrimile curatei Fecioare si ale iubitelui Tau ucenic! Atunci s-a pogorât Arhanghelul Mihail si cu Gavriil, cu Heruvimii cei cu ochi multi si cu Serafimii cei cu câte sase aripi si neputând sa caute spre multimea rabdarii si smereniei Tale, si-au acoperit fetele cu aripile lor si se mirau si ei de atâta rabdare si smerenie ce ai aratat pentru noi! Iar, pe urma, câti Te-au iubit si s-au închinat sfintelor Tale patimi si rastignirii Tale, au zugravit icoane, cinstitul si prea luminatu-ti chip, iar câti au fost necredinciosi si n-au crezut în Tine, au venit catre icoana chipului Tau si împaratescul Tau trup l-au împuns cu sulita si, - o, minune! - a

curse sânge, ca si mai înainte.

O, Doamne, Împaratul meu, atâta dragoste si patimi ai pus pentru noi, cât nimeni nu poate socoti nici numara milele Tale câte sunt, nici de când s-au început, nici când se vor sfârși.

Drept aceea, si eu, nevrednicul robul Tau, care sunt mai pacatos decât toti oamenii, dimpreuna cu roaba Ta si muma mea Neaga, si cu zidirea Ta si feciorii mei, ne închinam rastignirii Tale si ranelor Împaratiei Tale, pe care le-ai rabdat pe Cruce pentru noi, oamenii, si slavim Învierea Ta, Dumnezeuul nostru, pentru ca printr-însa a fost iadul robit si spart, si fata Satanei, cea scârnavă si spurcată, a fost rusinată, iar dreptii au luat viața de veci.

Vezi, fatul meu, Teodosie, cât este de bun Dumnezeu! Pentru aceea, cu nevointa si cu umilinta, te scoala si te închina lui Iisus Hristos, ca nu se cade sa stea împaratești si nevinovatele rane necercetate de noi; ci ia surguciul robului lui Dumnezeu, fiului meu si al fratelui sau, al lui Petru, si acopere cu el cinstitele rane ale Domnului nostru Iisus Hristos si sa mi te închini, fatul meu, si sa saruti rana cea cinstita a Domnului Hristos, pentru muma mea si moasa ta, Neaga, înca si pentru mine si pentru fratiorii tai, pentru Petru, si Stana si Anghelina, deci si pentru mine, fatul meu. Si te roaga lui Dumnezeu sa te miluiasca si sa-i fie mila de tine si în acest veac, si în cel ce va sa fie. Ca Dumnezeu este mult milostiv si El însusi zice: „Oricine va veni la Mine, nu-l voi scoate afara”. Pentru aceea si noi, catre nimeni altul nu ne întoarcem fetele, ci numai catre îndurarile si milele lui Hristos, ca doar s-o milostivi spre noi si ne va da traiul si viața Sa, care nu va trece niciodată, ci va trai în ani netrecuti si nesfârșiti. Amin.

Scurta analiza. Acest necrolog, cu pronuntat caracter panegiric, rostit aprox. în anul 1519, fiind cea mai veche predică în limba română cunoscută pâna în prezent, impresionează atât prin continut cât si prin modul de exprimare. De la un cap la altul se evidentiază o adâncă recunoscinta a fiului fata de mama sa, exprimată într-o smerenie totală: „O, maica mea si dulceata inimii mele si roaba Dumnezeului meu, câtă dosada ai avut pentru mine, fiind multa vreme însărcinată cu mine, ziua si noaptea, si înca nu numai ziua si noaptea, ci în toată vremea si în tot ceasul ai fost însărcinată si împovărată cu trupul meu pâna la vremea ce-ti veni porunca lui Dumnezeu sa ma nasti. Atunci, o, maica mea atâtea griji si scârbe ai avut, câte ai avut si la moarte. Deci, cu porunca lui Dumnezeu, adăose Sfintia Sa tie viața si mie nastere. Si după aceea, înca multe ostenele si scârbe ai petrecut pentru mine, cât stau si eu de ma mir de multimea lor si nu pot sa socotesc si sa numar ostenele tale cât te-ai

ostenit pentru mine... „, Atitudinea smerita a vorbitorului reiese chiar si din acest pasaj. Dar si mai elocvent din urmatorul: „Parintele meu, chir Macarie, si voi, egumeni si preoti, si alti frati câti va aflati întru Hristos, toti pe care v-am rugat si mai înainte sa am iertare si blagoslovenie de la voi, ca sa fac putina ruga catre oasele maicii mele. Pentru aceea, cât am putut pricepe dintr-o parte oarecare, eu am zis si m-am rugat, dar sa va fie fara suparare ca sa ma rog catre Domnul nostru Iisus Hristos pentru sufletul maicii mele. Ca de as fi vrut sa ma rog mai înainte, eu n-am îndraznit a grai cuvânt catre Dumnezeuul meu, ca sunt îngreunat si însarcinat de pacate, iar cu ajutorul si blagoslovenia voastra, acum eu voi îndrazni a grai si a ma ruga lui Dumnezeu, împreuna cu voi, cu toti...” Gândurile de recunostinta exprimate atât de smerit, sunt pilduitoare pentru toti slujitorii cuvântului. Ele contin implicit, la tot pasul, îndemnuri morale specifice acestui gen de pareneza. Domnul crestin nu uita sa citeze si Sfânta Scriptura în sprijinul argumentarii celor rostite, alegând versete potrivite scopului propus, ca *Din pamânt esti si în pamânt te vei întoarce* (Facere 3, 19), sau *Pe cel ce vine la Mine nu-l voi scoate afara* (Ioan 6, 37).

2. În ordine cronologica, cel mai important reper omiletic din a doua jumătate a secolului al XVI-lea îl constituie **Cartea cu învățatura a Diaconului George Coresi**, tipărită în Scheii Brașovului la 1581. Parintele prof. acad. Mircea Pacurariu o considera „cea mai importantă dintre tipăriturile sale românești”. Beneficiem de ediția critică semnată de filologii Sextil Puscariu și Alexie Procopovici, publicată în București în anul 1914. Căzania conține 65 de predici, la duminici, praznice împăratești și sărbători ale sfinților. Este deosebit de importantă (și impresionantă, totodată) „Preadislovia” acestei cărți, în care Jupanul Hârjilu Lucaci, judele Brașovului, „sponsorul” lucrării, face la un moment dat următoarea mărturisire: „Eu, jupânulu Hârjilu Lucaci, județulu Brașovului și a totu tinutulu Bârsei, foarte cu inimă fierbinte și cu jale aprinsă, de multu jeluiia la această luminată carte. Dereptu aceia în multe părți amu întrebatu s'amu căutat pînă o amu aflatu în Tara-rumânească, la arhimitropolitulu Serafimu, în cetate în Târgoviste. Iară după ce o amu oblicitu, iară eu foarte m'amu bucuratu. Și cu multa rugăciune cersutu-amu de la Sfintia lui, și mi-o tremisu...”. În scopul încunostiintării celor interesați, în anexa finală includem și enunțurile celor 65 de

cuvântari, gândindu-ne la faptul ca ele pot fi socotite încă pretioase izvoare atât pentru documentarea bibliografica în vederea alcatuirii lucrurilor de seminar, al licentelor etc., cât si pentru alcatuirea propriu-zisa a predicilor, bineînțeles cu adaptarile actuale de rigoare.

Pentru exemplificare am ales prima predica din volum, la Duminica Vamesului si a Fariseului, al carei text integral este urmatorul: *Ce e de mitari si de fariseiu pilda si lucrulu, ca o învatatura si nevointa fu tocmita de sfinții oteti, si facuta sa se cânte si sa se ceteasca întru aceasta Dumineca, ca sa ne dereptamu si sa ne gatimu spre sufleteasca nevointa a postului. Dereptu aceaia aceasta Dumineca, ea se si cheama „preaglasitoare” pre limba greceasca.*

Sa se spue si sa se propoveduiasca ce e dupa aceasta neschita pocanie ce vine în vremea de postu, ca ca d'amu avea vreo betejala întru sufletele noastre, întâl sa curatimu aceaia, si asa gata sa fimu, catra mântuitoarea nevointa a postului si a tineriei sa meargemu. Ca calea spaseniei întâi iaste caire si întoarcere si pacea, iara catra lucrurile cealea bunele, mare vatamura fi-va trufa si maria si preainaltarea. Dereptu aceaia si Domnulu nostru Isusu Hristosu, mândria lu Dumnezeu si tariia, cela ce inimile tuturoru ispiteaste si socoteaste si cu folosu mântuire tocmeaste sufleteloru noastre, ca aceasta pilda ce e de fariseiu si de mitariu înainte ne-o pune noao cu mândrie si cu folosu, si obliceaste carii nadajduescu spre sine ca sântu derepti si ocarascu pre ceia ce gresescu.

Ca opreaste amu cu aceasta pilda înaltarea celoru ce se tinu cu mintea cu susu, si învăta în ce chipu se cade a face catra Dumnezeu ruga si rugaciuni, sa nu cumva cu de ce ne se pare noao folosu a avea, cu aceastea sa întarâtamu noi Dumnezeu spre noi si sa mâniemu nezlobivului si în-lungu-rabdatoriulu Domnulu, datatoriulu de toate bunatatile. Ca dentr'acestu lucru bunatatea rugaciuniei si lucrulu cela laudatulu si spasitoriulu, fara de folosu si fara de plata, afla-se noao.

Ca mai mare vatamura decâtu trufa si mariia nu iaste, nice mai iute decâtu mariia si trufa. Ca adeca si dentru îngeri, carele era mai mare, trufa-lu lepada den ceriu, si în locu de luceafaru luminatu, diavolu facu-lu de-lu cheama. Si stramosulu nostru Adamu, trufa si iubirea de dulceata den rai si den cinstea ceaia dentâi surpa-lu. Ca trufa iaste începutulu tuturoru realeloru si a toata ajutoriei sufleteasca taiare fi-i-va. Ca pretutindinea, cela ce i se pare ceva a fi, vatama-se; si prea lesne pre elu si se însala si cela ce nemica nu iaste si i se pare ca iaste oarece. Dereptu aceaia si multi oameni pierdu-i parearea. si amu acestii neputinte oamenii ce voru boli, lasati de Dumnezeu fi-voru, si de ajutoriulu lui lipsescu-se si întru chinulu cela fara de cinste cadu. si a toata

bunatatea si bogatia bunatatoru si lucrurile cealea bunele trufa le rasipeaste si le strica si le piiarde. si nu numai pre reale surpa-lu, cea însa si acelu bunatati se lupta si multa vatamatura adauge noao, si oamenii nevoiaste pururea si trufa sa rabde, si nici o plata face-i sa aiba facându acesteia.

Ca amu sa se voru posti trufasii, sau rugaciune sa voru face, sau milostenie, sau de se voru face si întregi de minte si spre chinu a se radica, înca macara si toate bunatatile s'ara face, întru desertu se ustenescu, si de râsu fi-voru, derep'ce ca urâtu iaste lu Dumnezeu. „Ca necuratu amu”, zice, „iaste înaintea lu Dumnezeu totu maretulu cu inima”. Ca cu mariia desarta multe case si noroade si cetati mari sparsera-se. si maria desarta, cealea ce-su susu, josu face-le, si toate lucrurile besereciei si împaratestile turbura-se si rasipescu-se. Ca si unii amu ce-au esitu ei din ceasta lume, si singuratatea si viata îngereasca iubira, si a pustiei lacuita gustara si toata viata lumiei parasira, bogatiia si slava si bucatele sa lalte toate, si de-aciia si a trupului pohtire chinuitu-se-au de-au rabdatu, si multi dentr'acestea cu pacatulu mariei desarte prinsu fura, si de totu perira si se lipsira, si împreuna si cu ceia ce-au fostu învatati pacatoru si voroaveei lumiei plecati, si si den dumnezeiasca slava cu nusii cazura. Ca cumu amu iaste soarele de lumineaza tuturoru de destulu, asa e si mariia. Ca tuturoru începaturiloru bunatatoru measteca-se. si de aceasta amu zicu: „Postindu-ma si voiu dezlega a mânca, si nu ma voiu arata”. In desertu ma laudu, si, ca un mândru, iarasu în desertu ma laudu! Si, cu vesminte luminate îmbracându-ma, înca ma biruescu acestii marii desarte. Ca si în cealea mai realele schimbându-ma, iarasima marescu în desertu. si graindu, înca ma marescu, si tacându, iarasi ma marescu. Ca cumu sa s'ai arunca aceasta în trei parti, de chinu nascatoare totu împotriva afla-se sagetarea ei.

Ce, câtu iaste de rea mariia si preainaltarea, atâta e de buna sa cairea si smerenia. Ca ce rasipeaste trufa si preainaltarea, iara acealea pre iusoru le aduna smereniia. Ca trufa amu întru propaste baga omulu, iara smerenia den cadeare scoate pre elu. Ca Domnulu amu trufasiloru protiveaste-se, zice, iara smeritoru da-le bunatate.

Si iaste de aceasta adeveritu, ca însesu cuvintele ale cestii evanghelie spunu de acesteia, asa graindu: doi oameni dusera-se în besereca, sa se roage: unulu amu fariseiu, iara altulu mitariu.

Intru pilda si în chipulu oameniloru carei se derepteaza de sinesu si ocarascu pre ceia ce gresescu, pre fariseiulu puse Domnulu, iara pre mitariulu puse-lu întru pilda oameniloru celora ce gresescu si cu inema înfrânta si cu ispovedanie rugaciune facu, ca sa înveate pre toti trufiia sa urasca, iara smereniia sa iubeasca. Si arata Hristosu chearu cu aceasta pilda, ca dereptatea amu si bunatatile minunate si slavite sântu, siaproape de Dumnezeu punu omulu; iara cându-lu priimeaste trufiia, întru fara fundulu beznei arunca

omulu. Cu aceasta amu gresi si fariseiulu, si dreptu aceasta vina osânditu fu si întru sfârșeniia pîarderei cazu.

Vezi ca nedreptatea si pacatulu urîte sântu si pizmase, si mai vârtosu de toate realele mai grea, si departeaza omulu de Dumnezeu; iara smereniia si pocaniia si ispoveadaniia derepteaza-lu si spre spasienie-lu duce, si aproape de Dumnezeu-lu pune-lu. Aceasta dobândi mitariulu, si dentr'acestu lucru se dereapta si mântuire afla.

Fariseiulu statu asa, întru elu, si se ruga: „Doamne, lauda tie dau, ca nu sântu ca alalti oameni, rapitori, nederepti, curvari, sau ca cestu mitariu”.

Inceputulu trufei dosadire arata-se, ca ocaraste pre alalti si întru o nemica nu-i socoteaste pre aceia. Ca unii amu measeri-iare, e altii de ruda rea, iara altii ca nu întelegu si prosti paru-i-se, e altii nederepti si pacatosi. Ca ocarîreei acestiia trasu iaste si pre elusi se pare numai ca e prea mândru si înțeleptu, de ruda buna si bogatu, putearnicu si dreptu si mai mare de toti oamenii si mai bunu. si va fi si ocarârea începatoare trufei, iara trufa e cea samânta rea a ocarîrei. Dreptu aceaia zioa ceaia marea a lu Dumnezeu izbânda are a face spre toti dosaditorii si trufasii; si cu facatorii pacateloru depreuna munciti fi-voru.

Ca-su arata fariseiulu chipulu sau stându si preînaltarea a luisu si trufa ce avea. Si cuvintele lui den începutu avea chipu de omu bunu si de înțeleptu, ca graiia amu: „Doamne, multemescu-ti!”. Iara dupa aceastea câte zicea, toate prea cu înaltare si cu trufa împlute era. Nu zicea amu ca „tu m'ai facutu, Doamne, si cu ajutoriulu tau slobozescu-ma de toata nedreptatea si de rapire si de alalte reale”, ce toate ispravele parea-I-se ca cu putearea luisu ca le-au ispravitu.

Totu omulu amu stire sa aiba, ca fara ajutoriulu lu Dumnezeu nu poate ispravi nici un lucru bunu. Graiaste Hristosu, ca „fara de mine nu puteti face nimica!” Si proroculu iara graiaste, ca „de nu va zidi Domnulu casa, întru desertu se voru trudi ceia ce o zidescu”. Si apostolu zice ca nu cine-ara vrea, nice alergatoriulu, ce carei-su miluiti de Dumnezeu. Si iara: „Nu eu, ce dulceata lu Dumnezeu carea e întru mine”. Si iara: „Dumnezeu iaste de lucreaza întru noi, si, de ce va vrea, sa silucreaze”. E sa amu si cu voia putearniciloru cinstiti fi-vamu, însa fara de ajutoriulu celuia de susu nici un lucru în calea vietiei acestiia putemu sa facemu. Ca, „stiu amu”, zice, „ca nu e omului calea lui, nici mearge barbatulu sa-su ispraveasca meargerea sa”. Dreptu aceaia amu sa nu ne se pare ca numai însine ispravimu nevointa biruirei, ca a noastra iaste cine va vrea si sa se nevoiasca spre ceaia mai buna, iara a lu Dumnezeu iaste ceaia ce scoate spre lucrulu cela bunulu cu pohta ceaia buna si cu usârdie. Iara cela ce nu poate avea pre fire, ce den bunatate

va sa o primeasca si graiaste ca „o pociu dobândi”, aceaia iaste trufa si lauda. Ce amu zici ca ai ce n'ai luatu? E s'ai si luatu, pentru ce te lauzi ca n'ai luatu?

“Postescu-ma de doao ori în saptamâna si a-zeacea dau den totu câtu amu!”.

Iata amu ca osândiia fariseiulu pre alalti oameni si pre mitarnicii ca sântu curvari sirapitori. Aceasta amu împrotiva pacatului de curvie, cu trufa postului o schimba. Derep'ce amu ca den satiu naste-se curviia (ca satiu iaste tata dosaddireei, si curvie întru multimea bucateloru iaste), pentru aceaia fariseiulu, cu postulu, trupulu-su neca si-lu topiia, ca multu sa-lu fereasca de acelu pacatu. Lauda-se derep'ce ca postii fariseiulu doao zile în saptamâna: Luni si Joi. Cu aceastea graiia fariseiulu ca „sântu rapitori si nederepti, iara eu zeciuescu totu câtu amu”. Atâta se elu de lauda, câtu vrea sa se protiveasca rapirei si nedreptatiei, câtu si a lui avutie altora o împartiia. Derep'ce amu ca Jidovii den toata avutiia lor da o a-zeaceasi iara alta a-zeaciuire si, dupa aceastea, a treia. Acestoru trei a-zeace baga-le seama si se arata ca a treia parte da den avutiia lor; de-aciia siinceputulu turmei, ce era nascutu întâl, simulte altele da (ce se zice, ce e de pacatesi de curatiesi de prazdnice si lasarea datoareloru). si robiloru asijderea sidatorniciloru ce nu le lua camata, aceastea toate baga-le în seama si le socotiia, ca jumatate de avutiia lor dau. Iara omulu cela ce-s va da si jumatate de avutiia lui, nemica lui nu I se socoteaste, de se va preânlta si se va lauda de aceaia. Cu câtu mai vârtosu cela ce nici a-zeace den avutiia lui nu da, cu ce va fi destoinicu sa se preânltesisase mareasca? Ca catra acestea sisfânta evanghelie graiaste-le, ca „de nu va fi mai multa dereptatea voastra, mai vârtosu de a cartulariloru sia fariseiloru, nu aveti a intra în împaratiia ceriului”.

Iara mitariulu sta departe, nu vrea nici ochii sai sa-su radice la ceriu, ce ucidea pieptulu lui, graiia: „Doamne, milostivu fii mie, pacatosulu!”. Adevaru graescu voao, ca destinse acesta dereptatu în casa lui, decâtu cesta alaltu. Derep'ce ca totu carele-su înalta sine, pleaca-se, iara carele se pleaca, înalta-se”.

Rugându-se mitariulu, si lucrure, cace nu avea bune, nu le putea nice socoti, ca fariseiulu, ce se ucidea în pieptu si inema-su raniia. Si cu multa înfrângere si cu mila graiia: „Doamne, milostivu fii mie, pacatosulu!” Dereptu aceaia si milostivu afla pre milostivulu si bunulu despuetoriu si ascultatoriulu Dumnezeu. Ca a toate pacatele curatie iaste smereniia cu mândrie, iara trufa piiarde toate bunatatile, derep'ce amu ca a tuturoru pacatelor si realeloru mai mare iaste si mai grea trufa. Ca mai bine iaste sa gresesti, sa te întorcisi sate smeresti, decâtu sa faci bunatatisi sate preânlta. Ca mitariulu amu den pacate izbavi-se, ca rabda osânda fariseiului cu blândeate si cu rabadare; iara fariseiulu den slava întru propaste fara de cinste cazu, ca se derepta pre elusu

si osândiia pre mitariu si pre alalti oameni. Mitariulu amu, den ponosolu vietiei si alu pacatelor, la cinulu cela bunulu si la fericita viata sui-se, e fariseiulu de dumnezeiasca apropiare departa-se, si se delunga de dulcele. Iara mitariulu înalta-se cu smereniia, e fariseiulu pleca-se cu mariia-su siprea cu înaltarea-su. De aceste doao lucruri sa ne întrebamu toti oamenii, sa ne cautamu pacatele noastre si salasamu si gresalele alaltora. Ca cine-su va cauta ale lui pacate, ertatoriu milostivu fi-va de gresalele altora; iara cines va osândi, sine si munciei vinovatu se face, sa va avea si lucrure bune multe.

Aceasta înca iaste mare a nu osândi altii, ce numai sinesu, fratiloru! Iara noi ale noastre pacate de vomu lasa, e alalti osândimu sialtii ispitimu, nestiindu ca, s'amu fi si mai derepti de toti, e alaltii vamu osândi, vinovati osândeii fi-vamu, asijderea si munciei si osândeii destoinici fi-vamu. Ca zice: „Cu ce judecata veti judeca, cu aceaia judecati fi-veti”. Ca cine curveaste amu, învatatura calca; si cela ce osândeaste pre cela ce-au curvitu, si acela învatatura calca; ca împreuna si aiavea amândoi învatatura lu Dumnezeu calca, si cela ce curveaste si cela ce osândeaste.

Insa sa schimbamu si ce e de alte osânde si de întrebare multa, si de noisu mai vârtoșu sa ne grijimu, fratiloru! Si savamu vedea nestine ca gresaste, sa nu-lu osândimu, ce ale noastre pacate ce ne-su puse înaintea ochiloru nostri, mai vârtoșe si mai amarâte sa le cugetamu decâtu ale alaltoru. Ca s'au sigresitu, în acelasi ceasu doara de acealea pacate cu adevaru se-au si pocaitu. E noi, pururea lacuindu fara de pocanie, osândimu pre altii si-i ispitimu. Ca Lotu întru Sodomu lacuia si pre nimea nu osâniia; dereptu aceaia se dereptasi den focu scapa si de toata piarderea mâniei, de ce Sodomleanii osânditi fura.

Sa ne smerimu amu si noi, numai pre noisu sa osândimu si pre noisu sa ne rusinamu, ca neosânditi sa ne aflamu în zioa de judecata cea nefatarnica. si sa iubimu amu si smereniia cu mândrie, ca de aceasta se derepta mitariulu sitarulu pacatelor scutura. si saurimu preînaltarea, derep'ce ca fariseiulu de aceasta fu surpatu silucrurile cealea bunele, ce avea, pierdu. Fariseiulu amu, ca un nebunu, lucru bunu lucruse; elu se osândi; iara mitariulu, ca un bunu, lucru bunu nu arata, si se derepta. Ca cauta Domnulu spre suspinarea mitariului sispre frângerea inimiei lui si uciderea pieptului, si priimi cu dulce rugaciunea lui, cu Avelu depreuna derepta elu. Iara jartvele si bunatatile siispravirea fariseiului, ca unui mare laudarosu si trufasu, lepada-le si le urî, ca si celu de frate ucigatoriu Cainu osândi-lu.

Dentr-acestu lucru sa cunoastemu, fratiloru, si sa ne învatamu, si ce lucru mare s'amu lucra, sa nu ne preînaltamu pentru acealea. si s'amu fi bunisi derepti si blânzi si milostivi, atunce mai vârtoșu datori suntemu a ne teame si sa ne smerimu, decâtu sa ne trufimusi sa ne marimusisa ne laudamu, sa nu cumva truda noastra si usteneala sa piardemu. Ca zice Domnul: „Cându veti face aceastea toate, ziceti ca netrebnici robi suntemu, ca, ce-amu fostu

datori sa facemu, facut-amu". Ca cu nevoe amu si neparasitu iaste datoriulu nostru a aduce lucru Domnului de toate (ce se zice smerenie, rabdare, cucerire, ascultare buna, înțeleptie) si cu buna multemita sa slavimu si samarimusisa ne închinamu voiei lui ceaia sfânta. si sa nu ne scârbimu de dosazisi de ocari de ce vinu noao de la altii, si sanu scârbimu de nedereptatesi de napaste, ce mai vârtosu sa ne bucuramu cându înputa noao, derep'ce amu ca si den aceastea multe folosuri dobândi-vamu.

Sa ne învatamusi să înțelegemu, fratiloru, câtu iaste putearea smereniei si tariia si ajutoriulu, si dentr'acesta lucru înțeleage-vomu, câtu iaste den preaînaltare osânda si lipsa sim piardere. si dupa acea amu, bunatate mare iaste pocaania si ispoveadaniia si înfrângerea inimiei, si lacramile si suspinarea den adâncu si umileniia. Dereptu aceaia, rogu-ma, fratiloru, ispovediti-va lu Dumnezeu pururea si pacatele voastre descoperiti-le lui. Ca de vamu amu pune stiintele noastre înainte lu Dumnezeu si-i vamu arata lui ranele sufleteloru noastre, si alalti nu vamu osândi, nici ne vamu salbatici de osânda veciniloru, nici sa ne scârbimu dereptu înputareasi de cleвете si napaste siobide, milostivu fi-va noao de-oameni-iubitoriu Domnulu, si mila lui si milostivniciia lui adapa-ne-va cu vindecare, si ne va unge si va vindeca noi. Sa aratamu pacatele noastre neîmputatoriului si nemîniosului despuitoriului nostru, cela ce mai vârtosu iaste miluitoriu si vindecatoriu; ca amu noi sa vamu si tacea, elu stie toata taina inimiei. Ce sa aratamu noi toate pacatele noastre, fratiloru, si sa ne ispovedimu pururea înainte Domnului, ca sa dobândimu dela elu mila. Sa lepadamu acicea pacatele noastre, ca sa fimu curati si gatiti, ca cându vomu mearge acolo, priimiti fi-vamu de judetulu dereptu întru împaratiia lui ceaia nesfîrsita si fericita. Si sa mostenimu acea dulceata ce va sa fie si neputredulu rapausu, si nescazuta piste si îndulcire sa o dobândimu toti împreuna în Hristosu Isusu, Domnulu nostru; ca a lui e slava si tinearea întru veacii de veacu, aminu!

Scurt comentariu. Cuvântarea face, asadar, o descriere si combatere a mândriei, opunându-i virtutea smereniei, aratând ca pe „câtu iaste de rea mariia si preaînaltarea, atâta e de buna si cairea si smerenia. Ca ce rasipeaste trufa si preaînaltarea, iara acelea pre iusoru le aduna smereniia. Ca trufa amu întru propaste baga omulu, iara smerenia den cadeare scoate pre elu..." . Scopul pericopei evanghelice este vazut astfel de autorul Cazaniei: „Ca opreste amu cu aceasta pilda înaltarea celoru ce tinu cu mintea prea susu, si învata în ce chipu se cade a face catra Dumnezeu ruga si rugaciuni, sa nu cumva cu de ce ne se pare noao folosu a avea, cu aceastea sa nu cumva sa întarâtamu noi Dumnezeu spre noi si sa mâniemu nezlobivulu si în-lungu-rabdatoriulu Domnulu, datatoriulu de

toate bunatatile...". Se observa utilizarea preponderenta a Scripturii, cu citate din alte locuri decât cele din pericopa propriu-zisa, pentru argumentarea unor afirmatii, totodata formularea inspirata a unor cugetari de genul „Ca mai bine iaste sa gresesti, sa te întorci si sa te smeresti, decât sa faci bunatati si sa te preaînalti”. Întâlnim destul de des expresii de o frumusetate literara deosebita, care exprima plastic starile sufletesti ale persoanelor implicate în relatarea evanghelica. Bunaora, despre vames: „Rugându-se mitariulu, si lucrure, cace nu avea bune, nu le putea nice socoti, ca fariseiulu, **ce se ucidea în pieptu si inema-su raniia. Si cu multa înfrângere si cu mila graiia...**”. Spre finalul cuvântarii, autorul îndeamna staruitor la pocainta, act în simfonie, de altfel, cu mesajul evanghelic principal: „Dereptu aceaia, rogu-ma voao fratiloru, ispovediti-va lu Dumnezeu pururea si pacatele voastre descoperiti-le lui.” Textul este inteligibil în cea mai mare masura, chiar daca pe alocuri este presarat cu slavonisme, ca de exemplu: *pocanie, nezlobivulu, piste* etc, al caror înteles se desprinde prin „absorbție”, din context (*pocainta, nerautate, pace...*).

3. Al treilea popas omiletic îl facem catre jumatatea secolului al XVII-lea, zabovind asupra unui monument unic al literaturii noastre, care apartine, deopotriva, spiritualitatii ortodoxe bisericesci si patrimoniului literar laic: **Cazania mitropolitului Varlaam**, din anul 1643. Pentru studiul nostru utilizam editia din anul 1943, datorata Fundatiei regale pentru literatura si arta, Bucuresti. Cartea are doua parti: partea întâi cuprinde 54 de cazanii la duminici din toate cele trei perioade liturgice, Triod, Pentricostar si Octoih, iar partea doua 22 de cazanii la diferite sarbatori. Sursa prioritara a Cazaniei o constituie cartea de predici a mitropolitului grec Damaschin Studitul (sec. al XVI-lea), intitulata „Comoara”, din care a tradus vreo 20 de predici. Altele au fost transcrise dupa manuscrise românești care circulau în vremea aceea în toate provinciile românești. La fel ca în cazul *Cartii de învatatura* a lui Coresi, si pentru Cazania de fata anexam în final cuprinsul cartii, cu nominalizarea individuala a fiecarei cuvântari. Importanta Cazaniei, pe toate planurile culturii nationale, este inestimabila. Constiinta unitatii de neam a tuturor românilor este exprimata nu numai prin utilizarea de manuscrise de pe întreg teritoriul românesc, ci si prin prefata alcatuita de domnitorul Vasile Lupu, intitulata sugestiv „Cuvântu înpreuna catra toata semintia româneasca”, în finalul carueia adreseaza un impresionant

îndemn:"...iara voi sa o primiti nu ca un lucru pemntesc' ce ca un odor ceresc. Si prinsa cetind pre noi pomeniti si întru ruga voastra pre noi nu uitareti si hiti sanatosi" . Iar mitropolitul Varlaam arata în prefata scrisa de el trebuinta unei astfel de carti în limba poporului, marturisind, totodata, ca-si face, astfel, simpla datorie în fata lui Dumnezeu: „...pentru ca sa înțeleaga hieicine sa înveate si sa marturisasca minunate lucrurile lui dmdzau (Dumnezeu, n.n.) cu multu mai vratos limba noastra româneasca ce n-are carte pre limba sa. cu nevoe iaste a înțeleage cartea altii limbi.... pentru aceea de nevoie mi-au fost ca un datornic ce sînt lui dmdzau cu talantulu ce mi-au dat sa-mi poci plati datoria macaru de cat' pana nu ma duc' în casa cea de lut a mosilor miei, adunat-am diîntâi talcovnicii sventei Evgliei dascalii besearicii noastre si deac-am scris..." .

Pentru exemplificare am ales tot duminica vamesului si a fariseului, spre a putea face comparatie cu predica precedenta, la aceeași duminica, din Cartea de învatatura a lui Coresi: „Invataturâ pen'tru fariseu si pen'tru vamâs” .

Tocmalâ au împaratii, can'd vor' sa-s' tremite vonicii la razboiu, mainte le dau veste *sa-s' gâteascâ armelesi sa le ascutâ, si sa sa învete a sa deprinde în lucruri de razboiu. si candu-i tremit, stau de-i învata si-i îndemnâ cu cuvântul sa nu bage în samâ nice frica, nice moartea. In mijlocul acestora tuturor, le giuruesc daruri si boerii. Asea într'acela chip' si parintii dascalii beserecei noastre au facut, câci ca vom sa ne ducem cu rîzboiu asupra diavolului, ucigatoriului celui de suflete, sa-l luptâmu si sa-l' batem cu postul si cu ruga, si sa-l omoram cu smerenia. Pentr'acea cu trei sâptâmani înca main'te decea, adecâ main'te de începerea postului, ne dau stire sven'tii oteti sa ne gâtâm catra nevoîn'ta cea sufleteascâ, si cu cuvân'tul ne îndeamnâ si ne învata sa nu grijim nice de trupul nostru, ca de un lucru putred si trecatoriu. Pentru care lucru ne giuruesc din svânta scripturâ daruri si platâ mare.*

Deci, pentru cace ca postului iaste folos si agiutor' mare pocâinta si smerenia, iara smentela si înpidecarea lui iaste mandriea, pen'tr'ace si sventii oteti main'te de toate pun înainte nostra pil'da care au grait Dumnedzau de vamâs si de fariseu. Si cu acasta ca cu un bucîn strigâ si chiamâ toti crestinii si-i învatâ cu fariseul sa lepede mandriia, iarâ cu vamâsul sa se smereascâ si sa se pocâiasca. Ca cum iaste smerenia întaiu stepenâ catrâ Dumnedzau, asea siman'driea iaste întaiu cadere omului. Ca si diiavolul diîntaiu pen'tru mândrie cadzu si diîn-nger luminat sa facu drac întunecat.

Pentr'ace nime pen'tru bunatatile sale sa nu sa aibâ pre sine, si pre altul sa osindescâ, ca Dumnedzau celor man'dri cu toate le sta în pomcis, iarâ celor smeriti le dâ dar bun. Ca mai iubeste Dumnedzau pre cel pacatos, cand sa

pocâeaste, decât pre cel drept, cand sa fâleste. Pentr'ace macar' si toate bunătățile s'am face si toată legea s'am împlea, sa nu ne mârîm, nice sa ne lăudâm, ce pururea sa ne smerimsisa ne osindim pre sine, iara nu pre altul'.

Acasta ne învatâ pre noi Dumnedzau astadzi, de grâiaste cu pildâ si dzice asea: „Doi oameni intrarâ în beserecâ sa sa roage”. Caci ca doaâ cete de oameni samt în lume, adecâ dreptii si păcatosii. Pentr'ace ca de doi oameni grâiaste Dumnedzau. Pentru drepti aduce la mijloc pre fariseu, caci ca într'acea vreme fariseii era alesi diîntr'alti oameni pentru postul si pen'tru dreptatea ce avea, si era cinstiti si laudati de oameni buni. Iara pentru păcatosi aduce pre vamâs, caci ca vamâsii sa chema cea ce cumpara veniturile domnilor si le precupea, si numai pentru sa dobandescâsi sastrangâ mul't nâpâstuescu si asupresc lumea. Ca întru inima vamâsului iubirea banilor petrece, lâcomia, strambătatea, apucarile. Intru toti oamenii vamâsul iaste asupritoriu si lup în oile cel cuvântătoare, adeca în oameni. Fiiara sâl'bateca iaste vamâsul. Cu atitea rautâti intrâ vamâsul acela în beserecâ, cum dzice svan'ta evanghelie: „Doi oameni intrara în beserecâ sa sâ roage” . si dup'acea aratâ si ce oameni au fost, de dzice: „unul fariseu, iara al'tul vamâs“.

Acesti doi intrara sa sâ roage lui Dumnedzau pentru păcatele sale. Deci ascultati si ruga lor în ce chip fu. Fariseul' stâtusi sarugâ cu man'drie, de dzise asea: „Multâmâscu'tie, Doamne, Dumnedzâul mieu, câ nu samt ca alti oameni”. Decat toti oamenii sa fâcu pre sine mai bun,si decat toată lumea sa giudecâ pre sine mai svânt. Si încai nu dzise ca „nu samt ca uni oameni”, ce dzise ca nu iaste ca toti oamenii: apucatori, nedrepti, curvari. Pre toti facu nedrepti, numai pre sine se aflâ drept; pre toti-i gâsi curvari, numai pre sine curat si fârâ de păcate. si nu-i sosti numai atata, înci osin'di si pre vamâs, ca-l vadzu rugân'du-se si el lui Dumnedzau si dzise: „Nu sâmt nice ca cest vamus păcâtos”. Nu sa rugâ pentru sine întâiu, dup'acea sa sâ roage sipen'tru cel' păcâtos, ce numai cât intrâ în beserecâ osindi si pre vamâs, si pre alti oameni pre toti, numai pre sine sâ lăudâsi saavu bun înain'tea lui Dumnedzau. si începu a-s' numâra lucrurile cele bune si a dzice: „Postescu-ma de doaâ ori într'o sâptâmanâ si dau a dzecea din toate cât agonisesc.” Intr'acea vreme avea obicnâ Jidovii de postiea doaâ dzile într'o sâptâmanâ si da beserecei a dzecea diîn tot' cât' avea. Pen'tr'ace si fariseul acela sa lăuda ca posteste si dâ a dzecea lui Dumnedzau diîn tot diîn cat' are.

Lucrurile lui cu adevârat era bune, iarâ gurâ avu rea. Ca celuea ce face aceste lucruri I sa cade sa iubasca streinul si cunoscutul si sa-i hie milâ de toti, cum era Avraam, iarâ acesta clevetia pre deproapele sau si-l' osindiea, si pen'tru bunătățile sale sa mân'driea. Pen'tr'ace darea lui nu fu priimitâ de Dumnedzau. Câ milostenia man'drului iaste ca o ranâ lui Dumnedzau, si de postul lui dzice Isaia proroc: „Nu acesta post au ales Dumnedzau”. Deci nice postul lui, nice darea lui fu de vr'uîn folos.

Ascul'tati decmu si ruga vamâsului, carele-s' adusâ aminte de pâcatele sale si stâtu departe si saucide în piept si cu aceste cuvîn'te sa ruga si graiea: „Doamne, curâteste-mâ pre mene pâcâtosul, ca nu samt destonic sa stau si sa caot cu ochii miei catrâ ceriu pen'tru multimea pacatelor meale, ca s'au înmultit fârâdelegile meale mai vartos decat nasipul mârîei, si rautâtile meale au covrsit preste pârul capului mieu. Inaintea ta stau stranbâtâtile mele. Audz ca cartile sa vor deschide si vor hi scrise toate suspinile saracilor. Nu iaste nice un lucru, nice un gân'd sa nu stii tu, Dumnedzaul mieu. A râspun'de n'am vreme, a fugi n'am un'de. In ceriu nu-i loc, în pamânt ma tem sa nu ma cumva înghita, vâdzand faptele meale cele rele. Pen'tr' ace am curs catrâ tine, milostive despuitoare si iubitor de oameni Doamne, si cu lacrâmi mâ rog curâteste-mâ mene pâcâtosul. Multe samt pâcatele meale, ce mila ta iaste mai mare. De la oameni nu iaste putin'tâ ca sa mâ spâsâsc eu, iarâ milostivirei tale iaste putintâ s'acasta. Ca pen'tru pâcâtosii ai venit dîn ceriu pre pamânt, ca sa-i chemi spre pocâin'tâ. Deci nu mâ lâsa pre mene în desert, ce mâ priimeste si pre mene ce cadz cu smerenie si cu lacrâmi catrâ Sventia Ta”.

Pentr'acestea cuvente, ce le grâI vamâsul cu lacrâmi si cu smerenie, fâcu sufletul lui roadâ de lucrure bune; iara fariseul cu cuvintele lui ca un' vânt mare scuturâ toatâ roada ce bunâ a sufletului sau. Pen'tr' ace întru tot milostivul si direptul giudet Dumnedzau plati amanduror cumu sa cade câte unuea caruea si dînsi: pre fariseu dîn bunâtatea mandriei lui pogora-le într' adan'cul' smereniei, iarâ pre vamâs dîn sarâciea smereniei lui înâltâ-l' întru bunâtatea spaseniei si sa înplu scriptura ce grâeaste: „Dumnedzau micsiuredzâ pre om si-l mâreste”. Ca pre fariseu micsiurâ-l, câci ca sâ îndireptâ pre sine, iarâ pre vamâs îndireptâ-l, pentru câci ca sâ osin'di pre sine.

Ascultati ce grâi Dumnedzau dînsii demandoi: „Adevâr grâesc voaâ ca vamâsul' acesta pogora în casa sa mai dirept decat farisul acela, câci ca fiecarele cine sa va înalta pre sine smeri-sâ-va, si cine sa va smeri înalta-sâ-va”.

O, mare râutate iaste, iubittii miei crestini, neputin'ta man'driei! Fariseul mearse în beserecâ înfrâm'sat' si încununat cu bunâtâti, ca cu neste flori frumoase, iara vamâsul gol de toate bunâtâtile. si fariseul pentru ce sâ fâli câdzu dîn toatâ cinstea, iara vamâsul pen'tru ce sa smeri dobân'di de ce sa rugâ si platâ pen'tru ruga lui dobândi. Pen'tr' acea, iubittii miei frati, nevoiti-vâ cine dupâ cat poate, ca sa doban'diti si împaratia ceriului, întru carea pre noi pre toti sa ne priimasca milostivul si înduratul Dumnedzau, caruea iaste slava si mârîea neschîmbatâ si neputinatâ, întru veci netrecuti si nesvarsiti ai. Amin.

Scurta analiza. Tema predicii este aceeași ca la cazania precedentă, combaterea mândriei și elogierea smereniei: „Ca cum iaste smerenia întaiiu stepena catra Dumnedzau, asa si mândria iaste întaiiu cadere

omului. Ca si diavolul dintâiu pentru mândrie cadzu si din înger luminat sa facu drac întunecat...”.

Predica este destul de scurta, încadrându-se în genul omiliei, iar desfasurarea ideilor parcurge cronologic versetele evangheliei. Spre final, dupa exprimarea concluziei, care se desprinde firesc din cele graite anterior, autorul face o mica aplicare: „Pentru aceia, iubittii mei frati, nevoitti-va cine dupa cât poate, ca sa dobânditi împaratia ceruiului, întru carea pre noi pre toti sa ne primeasca milostivul si înduratul Dumnezeu, caruia iaste slava si maria neschimbata si neâmputinata, întru veci netrecuti si nesvarsiti ai. Amin.”

4. Antim Ivireanul

(1650-1716) este cel mai mare predicator de la sfârșitul sec. al XVII-lea si începutul celui de-al XVIII-lea. *Didahiile* sale sunt piese reprezentative atât pentru slujirea omiletica, cât si pentru literatura româna în general. Propriu-zis ne-au ramas de la el 28 de predici la diferite duminici si sarbatori si 7 cuvântari ocazionale (pareneze), în manuscris, tiparite întâia oara abia în 1886 de catre Ion Bianu si Constantin Erbiceanu. Pentru viata si opera distinsului mitropolit, literatura omiletica româneasca beneficiaza si de o teza de doctorat, elaborata de preotul Gabriel Popescu. Didahiile au fost retiparite în mai multe editii, între care semnalam pe cele semnate de Gabriel Stempel, dintre care una va fi utilizata de noi pentru sumarul predicilor si exemplificare. O interesanta caracterizare a mitropolitului, sub aspect omiletic, ne-a lasat Nicolae Iorga în a sa *Istorie a Bisericii Românești*, redând si câteva fragmente din didahii: „Aceste cuvântari (*didahiile*, n.n.) de mustrare si de sfatuire sunt pline de o elocventa energica si sigura. Dar mai ales – si aceasta intereseaza din punctul nostru de vedere – ele arata hotarârea mitropolitului de a curati o Biserica decazuta ca moravuri. Pornind de la încredintarea lui ca „are treaba cu toti oamenii câti sunt în Tara Româneasa, de la mic pâna la mare, si pâna la un copil de tâta, afara din pagâni si care nu sânt de o leage cu noi”, ca „de gâtul sau spânzura sufletele credinciosilor”, el tine de rau pe boierii deprinsi a batjocori felurile pe care sânt siliti a le mânca în posturi, „verzele, legumile”, care nu sufar apa, ci se mângâie de înfrânarea de la frupt prin „braga, beare, serbet, mied”; pe femeile cu „fleacuri dracesti” pe obraz si cu inele gramada pe degetele care nu mai stiu munci, pe crestinii care suduie, râzând ca de o vitejie, „de leage, de cruce, de comunicatura, de morti, de

comândare, de lumânare, de suflet, de mormânt, de coliva, de prescuri, de ispovidanie, de botez, de cununie si de toate Tainele Sfintei Biserici", pe credinciosii cari intra prin biserici, „de-si face cu ochiul unul altuia mai rau ca la cârciume", pe toti cei care nu închid pravaliile si nu se opresc a cumpara, fie de la negustorii turci, în zilele de praznuire si în Dumineci...".

Pentru exemplificare am ales predica rostita la instalarea ca mitropolit (în fapt o *pareneza*, adica o *cuvântare ocazionala*), pentru ca, prin continutul si forma ei, are un pronuntat caracter programativ. Ea a fost rostita în ziua de 22 febr. 1708, în catedrala mitropolitana din Bucuresti, în prezenta domnitorului Constantin Brâncoveanu, de care si pomeneste smerit spre finalul cuvântarii: „Iar Dumnezeu cel mare si înalt...sa trimita darul Duhului Sfânt pre cinstit si de Dumnezeu încununat cap al prea luminatului domnului si al nostru de obste binefacator, Io Costandin Basarab Voevod si sa-l blagosloveasca dintru înaltimea lacasului sau, ca pe Avraam, înmultindu-i semintia din neam în neam si sa-l pazeasca cu întreaga sanatate si cu lina pace, pâna la adânci batrânete la preaînaltat scaunul mării sale...".

Textul integral este urmatorul: *Aceasta o am zis când m-am facut mitropolit: „Veniti dupa mine si voi face pre voi pascari de oameni ". Doftorii cei desavârsiti si înțelepti atunci mai mult maresc lauda mestesugului lor, nu când cu hier si cu foc lupta patima sa o supue, dupa cum iaste liagia razboiului, ce numai când aceia ce patimeste cu apipaeri mângăioase si cu doftorii dulci vor afla leacul bolnavului si cele înfricosate porunci ale mestesugului doftoresc sa le opreasca si oarecare zile cu mâncari doftoresti si hranitoare potolind durerile, sa arate pre acela ce patimeste mântuit de boala.*

Asa si preînțeleptul doftor al sufletelor si trupurilor noastre, împaratul împaratilor Hristos, Dumnezeuul nostru, vazând lumea ca bolnavia cu patimile necredintii si sa umfla ca o rana cu însalaciunile cele lumesti spre închinaciunea idolilor, au socotit cu multe feliuri de mijloace si au purtat de grija pentru mântuirea oamenilor si a neamului omenesc, de vreme ce acesta iaste lucrul cel dintîi al bunatatii lui, a mîntui pre omul din mîinile vrajmasului si a-l aduce la frumusetia cea dintîi si la vrednicia de la care au cazut pentru pacatul neascultarii al stramosului Adam si nu trimite ploae de foc spre îngrozirea lumii, nici porneste marea ca o oaste împotriva pamîntului, nici înarmeaza puterile stihilor împotriva necredintii, ci numai o supune cu blîndeste si cu minuni si o trage spre dînsul cu faceri de bine si cu cuvinte ceresti o preface sa se mute de pre dînsa patimile cele sufletesti, ce sa umfla ca o rana otravita.

Si vrînd Dumnezeu cuvîntul ca sa se arate în lume mai nainte, pîna a nu sa întrupa si a sa face om, au trimis în lume proroci sa propoveduiasca la oameni venirea lui cea înfatasata. Si pentru aceasta n-au ales împarati si crai, sa faca proroci; n-au luat filosofi si ritori, sa trimita propoveduitorii venirii lui; n-au pogorît din ceriu întunerece si multime de îngeri, ce are pe lînga dînsul, mii de mii nesocotiti si nenumarat, ci au trimis oameni prosti (simpli, n.n.) si mai vîrtos pastori de oi, ca pre Moisi, ca pre David, ca pre Samuil si toata multimea prorocilor, prin mijlocul a carora au samînat buna-credinta, nu în toata lumea, ci numai la un neam, la jidovi, cariî lacuia într-o parte a pamîntului în Iudeia.

Dara de vreme ce Dumnezeu va pre toti oamenii sa-i mîntuiasca si la cunostinta adevarului sa vie, caci aceasta iaste mare sete la Dumnezeu a pofti si a iubi sa se mîntuiasca oamenii, pentru aceasta nu sa odihniia Dumnezeu sa fie numai la jidovi buna-credinta si celelalte limbi fie lipsite de darul lui. Pentru aceasta au vrut sa rasara lumina dumnezeirii lui în toata lumea: si viind împlinirea vremii, dupa cum zice fericitul Pavel, vrut-au Dumnezeu sa vie Fiiul lui, sa se nasca din muiare, sa se faca supt lege, ca pre cei de supt lege sa-i rascumpere; s-au facut om din Nascatoarea de Dumnezeu si pururea fecioara Mariia, au petrecut în lume împreuna cu oamenii si vrînd sa traga limbile la cunostinta dumnezeirii lui si sa-i învete lucruri preaslavite si porunca noao si viiata cereasca, cerca sa afle slugi acestor porunci; si n-au cautat cetat, nu s-au uitat la multime de oameni, nu s-au socotit slujba împaratilor, s-au scîrbit de puteria avutiei, au urît biruinta ritorilor, nu i-au trebuit limbile filosofilor, nu s-au slujit cu arme, dupa cum e obiceiul ostasilor, nici cu alte mestersuguri asemenea acestora, pentru ca sa nu aiba putere nimenea dintre cei necredinciosi sa zica ca au tras la sine Hristos multimea cu unele ca acestea, ci numai s-au slujit iara cu mijlocul cu carele au ales pre proroci. Si ce face? Au luat iara propoveduitori Evangheliei nu pastori, ca pre proroci, ci pascari, si vîntatori de peste si i-au trimis sa propoveduiasca lumii bunavestire si le încredinteaza în mîinile lor si în limbile doftoriia lumii, zicîndu-le: „Veniti dupa mine si voi face pre voi pascari de oameni. Încetati de a va trudi deasupra marii cei neînsufletite. Mutati pentru dragostea mea mestersugul cel pascaresc pre pamînt. Acolea pre dînsul trimitet si va întindet mreji. Vînat pentru mine vînatul credintii. Venit dupa mine. Urmati-mi mie, ucinicii miei si învatorii lumii. Lucrati pentru dragostea mea mestersugul vostru, pentru ceriuri.

Varsata iaste ca apa marii pre pamînt închinaciunea idoleasca. Zidirea iaste acoperita cu norul a multi dumnezei. Adîncul necredintii îneaca toata lumea; oamenii sa cufunda de valurile dracesti. Lumea pute de împuticiunea sîngiurilor si sa strica cu jîrfele cele stricacioase. Voiu pune asupra lor ispravnici si doftori, pre voi, pre pascari. Patima aceasta chiiama mestesugul vostru. Sa slujim cu iarba mîntuitoare zidirea ce iaste în nevoi; veniti dupa

mine".

Iara ei, lasînd mrejiile, mersera dupa dînsul. Într-un gînd era ceata ucinicilor cu pohta stapînului; si ca niste oameni drepti si prosti de raotate n-au viclenit în mintea lor, nici s-au prepus în inima lor de acea chiemare; ci ca niste oameni blînzi si far'de rautate au mers dupa dînsul, ca hierul dupa piatra magnitudului si ca parul dupa chihribariul cel curat. Si cu puteria mîntuitoriului Hristos au rusinat pre cei ce i-au vazut si ca pe niste pesti, cu mreaja bogosloviei au prins multimea si au vînat auzurile noroadelor si au înduplecat inimile tiranilor si sufletele împaratiilor le-au supus; si au facut o izbînda si o biruinta atîta de frumoasa, cît n-au putut-o face toate împaratiile lumii. Oameni far'de arme si nedechisit de ale ostirii, saraci de avutie, prosti de învatatura, slabi de post, blînzi pentru nerautate au înaltat nu steaguri de oaste, ci numai crucea, semnul pacii, propoveduind, nu cu sunet de tobe si de surle, ci numai cu neputincioasa limba si neînvatata, pe Hristos si credinta si fulgerund, nu zic, cu fulgerile sabiilor, celor ascutite, ci numai cu stralucirile unei vietii bune, neumplînd pamîntul de osti, nici sa acopere marea de corabii cu vetrile, ci numai far'de rane, far'de sînge, far'de vatamare, calca si supune toata pagînatatea, biruiesc iadul, sting însalaciunea, izgonesc minciuna, întind numele lui Hristos si credinta, cît iaste întins pamîntul si lumea.

Pentru aceia dara nu iaste minune, iubiti mei ascultatori si cinstit si de bun neam boiari, de m-au rînduit si pre mine Dumnezeu si m-au pus, om mic fiind si smerit, pastor mic, la mica turma, la dumneavoastra, pre carii eu nu va am, nici va tiu turma mica, ci mare si înalta; mare pentru buna închinaciune si dreapta credinta care o pazit curata si nespurcata, fiind încungiurati si îngraditi între hotarale celor striini de fel si împresurati de atîta nevoi sce vint si scîrbe ce vin totdeauna, neîncetat, de la cei ce stapînesc pamîntul acesta, înalta pentru buna ascultare si supunerea care aratati de-a pururea catra biserica si catra arhieriu.

De vreme ce aceste doao întemeiaza si întaresc biserica, credinta la Dumnezeu si buna ascultare la biserica si macar ca eu am fost mai mic si mai netrebnic decît toti, precum au fost si David mai mic între frati în casa tatîne-sau, dara Dumnezeu n-au cautat la micsorarea si netrebnicia mea, nu s-au uitat la saracia mea si streinatatea mea, n-au socotit prostia si nestiinta mea, ci au cautat la bogatia si noianul bunatatii sale si au acoperit de catra oameni toate spurcaciunile si fardelegile mele, carele sunt mai multe decît perii capului meu si decît nasipul marii si m-au înaltat, nevrednic fiind, la aceasta stepena si mare vrednicie a arhieriei. Si m-au trimis la dumneavoastra sa va fiiu pastor, parinte sufletesc, rugator catra Dumnezeu pentru buna sanatatea si spasiunea dumneavoastra si a cinstitelor dumneavoastra case purtatori de grija la cele ce ar fi spre folosul mîntuintii si sa va fiiu mîngîiare la scîrbele robiei cei vavilonesti a lumii acestia, ca Ieremiia norodului lui Dumnezeu si ca Iosif,

al unsprazecilea fecior al patriarhului Iacov egiptenilor; si dimpreuna cu dumneavoastra sa patimesc la toate cîte va aduce ceasul si vremea, pentru care lucru am datorie sa priveghiez cu osîrdie si far'de lene, zioa si noaptea si în tot ceasul, pentru folosul si spasiunea tuturor de obste, învatîndu-va si îndreptîndu-va cu frica lui Dumnezeu, pre calea cea dreapta.

Si dumneavoastra înca aveti datorie, cele ce vet cunoaste ca va învat, far'de fatarie, si far'de viclesug, va îndemn sa le priimit si sa le facet, pentru folosul cel sufletesc al dumneavoastra si sa va supuneti ascultarii; ca acea ascultare ce o faceti mie, o faceti lui Hristos. Ca zice la 10 capete ale Lucai: „Cel ce asculta pre voi, pre mine asculta si cel ce sa leapada de voi sa leapada de mine si cel ce sa leapada de mine, sa leapada de cel scelt ce m-au trimis pre mine”. Asijderea zice si fericitiul Pavel, la 13 capete catra ovrei: „Fratilor, plecati-va povatuitorilor vostri si va cuceriti lor, ca ei priveghiiaza pentru sufletele voastre cum ar fi sa dea cuvînt ca cu bucurie aceasta sa faca, iar nu suspinînd, ca nu iaste de folos voao aceasta”.

Si ma rog bunatatii lui si iubirii sale de oameni sa-mi lumineze mintea ca sa poci propovedui cuvîntul adevarului si sa-mi întareasca inima întru frica lui, ca sa poci pastori cuvîntatoarea turma lui cea aleasa, care o au rascumparat, cu preascump sîngele sau, din mîna vrajmasului, dupa cum adevereaza Petru apostolul zicînd: „...Stiînd ca nu cu <lucruri> putrede, cu argint sau cu aur v-ati rascumparat din cea desarta viiata a voastra, ce era data de la parinti, ci cu cinstit sînge ca a unui miel far'de prihana si nespurcat Hristos”.

Iar Dumnezeu cel mare si înalt, carele iaste închinat de toate fapturile, izvorul preînțelepciunii, adîncul cel neurnat al bunatatii întru adevarat si adîncimea cea nehotarîta a bunii îndurari, însusi ca un stapîn si iubitoriu de oameni, sa trimita darul Duhului Sfînt pre cinstit si cel de Dumnezeu încununat cap al prealuminatului domnului si al nostru de obste de mult bine facator, Io Costandin Basarab voevod sa-l blagosloveasca dintru înaltimea lacasului sau, ca pe Avraam, înmultindu-i semintiia din neam în neam si sa-l pazeasca cu întreaga sanatate si cu lina pace, pîna la adînci batrînete la preînaltat scaunul marii-sale, dimpreuna cu toata luminata casa mariei-sale. Mîna cea tare si puternica si bratul cel înalt al preînaltatului Dumnezeu sa supue pre toti vrajmasii cei vazuti si nevazut podnojie picioarilor marii-sale; si sa va întareasca si pe dumneavoastra, de la mic pîna la mare, împreuna cu toti ai dumneavoastra, întru credinta cea buna si dreapta, întru cunostinta adevarului si întru nadejdea vietii cei de veci, care iaste fagaduita de nemincinosul Dumnezeu mai nainte de vremile vecilor, alesilor lui si sa va povatuiasca la tot lucrul cel bun si de folos, spre placerea lui, ferindu-va în toata vremea si în tot ceasul si în tot locul, de viclesugurile diavolului sa va îngradeasca cu sfintii îngerii sai si sa va înarmeze cu arma dreptatii si sa va daruiasca pacea lui cea ce covîrsaste toata mintea, ca sa petrecet viiata cinstit si curata, cu pace si cu

sanatate; sa pazeasca inimile voastre si gîndurile voastre în Hristos Iisus, dupa cum zice Pavel, ca sa facet cîte sunt adevarate, cîte sunt cinstite, cîte sunt drepte, cîte sunt curate, cîte sînt iubite, cîte sînt cu nume si laudate, cu rugaciunile si cu blagoslovenia preasfîntitilor arhierei si întru Hristos iubit frat si de-a tocma slujitori. Si dupa petrecania vietii acestia sa ne învredniceasca pre noi pre tot Dumnezeu cel milostiv la împaratiia ceriului, ca sa auzim fiestecarele din noi glasul acela: „Sluga buna si credincioasa, preste putin ai fost credincios pre mai multe te voiu pune. Intra întru bucuria Domnului „ (Matei XXV, 23).

Scurta analiza. Cunoscutul specialist în istoria literaturii române vechi, Nicolae Cartoian, considera aceasta cuvîntare „un model de umilinta crestineasca”, iar pentru a-l caracteriza pe mitropolit acelasi cercetator reproduce marturia unui discipol al lui Antim în ale tiparnitei, Mihail Stefanovici, care spune despre el ca este „...un margaritar scump, legatu cu aur întru vindere, oarecînd fiind pretuit, si din tara ta scos, si în partea locurilor noastre adus si nemerit, stralucit-ai ca o raza luminoasa...”.

Tehnica utilizata de proaspatul mitropolit este oarecum clasica, atît sub raportul continutului, cît si al mijloacelor stilistice. Continutul este structurat astfel: pleaca de la un text biblic (Matei, 4, 19), face o scurta retrospectiva a propovaduirii mergînd pe firul revelatiei biblice, actualizeaza cu referiri la evenimentul în sine, al instalarii, multumind lui Dumnezeu si celor de fata, iar în final cere smerit ascultare de la toti fiii duhovnicesci, caci numai astfel îsi va putea împlini misiunea, sprijinindu-se pe textele scripturistice de la Luca 10, 16 si Evrei 13, 17. Dintre mijloacele stilistice remarcam utilizarea cu preponderenta a comparatiei, remarcabila chiar de la începutul cuvîntarii: „Doftorii cei desavârsiti si înțelepti atunci mai mult maresc lauda mestesugului lor, nu cînd cu hier si cu foc lupta patima sa o supue... ci cu doftorii dulci ... (si cu) oarecare zile cu mîncari doftoricesci si hranitoare potolind durerile... Asa si preînțeleptul doftor al sufletelor si al trupurilor, împaratul împaratilor Hristos, Dumnezeu nostru, vazînd lumea ca bolnavia cu patimile necredintei... au purtat de grija pentru mîntuirea oamenilor...”. Sau, alt exemplu: „Varsata este ca apa marii pre pamînt închinaciunea idoleasca...”. Dintre calitatile stilului gramatical, se observa îndeosebi *naturalitatea* si *demnitatea*, însusiri care tin de notele personalitatii marelui ierarh-carturar.

6. Petru Maior

(1756-1821), cunoscutul corifeu al „Scolii Ardelene”, istoric, filolog, preot unit al Reghinului-sat, protopop al Gurghiului, militant pentru drepturile românilor din Transilvania, a lasat posteritatii nu numai lucrari istorico-filologice deosebit de importante pentru cultura româneasca, ci si opere teologice remarcabile, între care se înscriu si câteva carti de predici: *Propovadania la îngropaciunea oamenilor morti, Didahii, adeca învățături pentru cresterea fiilor, la îngropaciunea pruncilor morti si Prediche sau învățături la toate duminicile si sarbatorile anului* .

Confruntata cu zelul predicatorial protestant si neo-protestant, predica ortodoxa si unita din Ardeal a stimulat preocuparile propovaduitorilor într-o masura mai accentuata decât în celelalte provincii românesti. Cu deosebire, predicile de înmormântare (*necrologurile*) sunt, cel puțin cantitativ vorbind, în topul acestor preocupari, pentru faptul ca la astfel de ceremonii participau si membrii altor confesiuni, fie în calitate de vecini, prieteni sau chiar rude prin casatoriile mixte, aspect valabil pâna în ziua de astazi. Slujitorii au fost si sunt nevoiti sa-si pregateasca în mod foarte constiincios aceste predici, pe care de fiecare data trebuie sa le îmbrace în haina misionara. De fapt, cartile de predici la înmormântari se întâlnesc cu deosebire în Ardeal, iar preocuparile lui Petru Maior pe tarâm omiletic confirma acest fapt. De aceea socotim potrivit sa reproducem o parereza la înmormântare, pe care sa o supunem analizei. Ea se intituleaza *Propovedanie la îngropaciunea unui crestin* si este, credem, reprezentativa pentru stilul autorului de care ne ocupam: „Iata scotea pe un mort, fiul unul nascut al maicii lui” (Luca 7, 12)

Singura legea cea crestineasca a fost aceea care i-a învățat pe oameni taina cea mare de a se folosi, precum se cuvine, de moarte. Înțeleptii cei de demult se deosebeau foarte mult între ei în ceea ce priveste problema mortii, de vreme ce unii nu se gândeau deloc la moarte, altii se gândeau la ea în mod gresit. Unii își închipuiau ca moartea este un lucru nevrednic de duhul omului, socotind-o a fi una din grelele silnicii ale firii, la care nu merita sa gândești, ba înca a carei pomenire este întristatoare foarte, si de aceea o izgoneau cu totul din mintea si din gândul lor; altii credeau ca nici un alt gând nu este mai vrednic de un filosof ca gândul la moarte, de aceea singura moartea pururea si în toata vremea era tinta si scopul cugetelor si privirilor lor. Iar toate sfaturile lor filosofice într-un sfârșit facea ca, rapiti de slava desarta si îngâmfiati, sa nu considere în nici un fel moartea si era chiar meritoriu ca mai înainte de vreme sa-si scurteze viata, fie cu otrava, fie cu sabia sau în alt chip. Deci, unii nu se

fiind, însa, cu atât mai nebuni cu cât mai înțelepti se socoteau a fi. Dar legea creștinească, care este adevărata filosofie, ne învătă ca înțelepciunea cea adevărată este să și gândim la moarte și să și ne temem de ea.

Este dar o lipsă și în a te gândi la moarte și în a te teme de moarte. A gândi la moarte, fără a te teme de ea, este lucru păgân; a te teme de moarte, fără a te gândi la ea, este lucru dobitoicesc; iar a și gândi la moarte și a te și teme de ea, este lucru creștinesc. Luați aminte!

Jale este, temătorilor de Dumnezeu ascultători, ca macar ca nu este lucru mai de lipsă creștinului decât a se gândi la moarte, totuși nici un lucru nu este la care să ne gândim mai puțin, ori tineri, ori bătrâni, ori drepti, ori păcătoși. Tinerii cred că moartea este așa de îndepărtată de ei, încât socotesc o rusine pentru vârsta lor să-și aducă aminte vreodată de ea. Bătrânii, văzând-o așa de aproape de ei, se nevoiesc în orice chip ca macar cu gândul să o deparțeze de la ei. Cei drepti, crezând că moartea care îndeobște este pedeapsa păcatului, nu este pentru ei, o izgonesc și ei din minte. Mai pe urmă, păcătoșii neputând suferi groaza ei, pe cât pot, îi sterg pomenirea și astfel nici unul nu aflăm care să se gândească la moarte.

Ci deșteptați-va, creștinilor, deșteptați-va! Ca tinerii trebuie să se gândească la moarte, pentru că să nu fie vara de veste loviți de ea; trebuie să se gândească și bătrânii, pentru că să o aștepte pregătiți; dreptii, pentru că să se țină în darul lui Dumnezeu; păcătoșii, pentru că să se grabească a se pocăi și astfel vedem că nu este nimeni pentru care moartea să nu fie un necurmat îndemn și prea puternic bold spre lucrarea faptelor bune și vrednice de mântuire.

Între celelalte prea multe rataciri care s-a obișnuit vrajmasul mântuirii noastre să le semene întru inimile creștinilor, una din cele mai mari și mai vătămătoare este aceea că ne făgăduiește viața lungă. Pentru că să ne trezim din această vicleană și înșelătoare nădejde, este destul să ne întoarcem ochii către acest tânăr pe care în cea mai verde și mai mândra floare a tineretelor îl vedem stins înaintea noastră; vedem fata lui cea frumoasă vestejita, ochii lui cei veseli întunecați și lipsiți de vedere, tot trupul fără simțire. Adevărat, fraților, rău se înșeală cel care gândeste că moartea ține vreo socoteală, că adică întâi se ia viața celor bătrâni și apoi a celor tineri.

Izvorul înșelăciunii acesteia se naște din dragostea vieții de aici, care ne face să nu ne uităm la cei care mor în vârsta cea verde, ci numai la aceia să cautam, pe care-i vedem că au ajuns la adânci bătrânețe, de unde lesne ne plecăm a nădăjdui că și noi vom ajunge la aceeși bătrânețe. Ne făgăduim dar nouă însine o viață lungă. De ce? Pentru că o poftim; și întru aceasta cea mai mare parte a oamenilor se afla pe urmă rău înșelată. Nu ne aducem aminte, ticaloșii de noi, nu ne aducem aminte că oamenii fiind cu totii muritori, mor și bătrâni și tineri, ba înca mai mulți mor tineri, decât bătrâni, de vreme ce mai

putini se vad pe lume batrâni decât tineri; nu ne aducem aminte ca putina boala, o întâmplare fara veste, când nici nu gândim, ne rapeste viata. Si unde se duce sufletul acela care atâta a fost fara grija si nebagator de seama si lenes în privinta mântuirii sale si si-a petrecut zilele sale în dezmiardari? Unde se duce acela? Singur Dumnezeu stie!

Cu dreptate se întâmpla acestor oameni fara de grija ceea ce li se întâmpla celor care pornesc cu corabia catre Indii, unde se povesteste ca este mult aur. Vazând ei ca doi sau trei negutatori s-au întors de acolo bogati, nu se gândesc la multi altii, fara de numar, care au pierit întru acelasi drum, sau prin razmerita sau prin sfârâmarea corabiei, sau prin boale, sau prin netocmirea vazduhului. Fara sa le pese de acestea, ei vor sa se vâre în primejdie, alegând mai vârtos sa urmeze pilda cea norocita a celor doi sau trei care s-au întors bogati, decât sa se îngrozeasca de vadita primejdie a celor multi, care au pierit. Ce nebunie poata fi mai ciudata decât aceasta? Mai mare cu adevarat si mai salbatica este nebunia celor care vazând mii de mii de oameni murind în floarea tineretelor, nu se tulbura cu nimic si vazând ca unul sau doi au ajuns la batrânete, cu semetie cred ca si lor li se va întâmpla asa si se dedau veseliei, ospetelor cele necuvioase ale acestui veac si întru acestea chiar moartea cea neasteptata ne întâmpina, ne împresoara, ne cuprinde si, ceea ce e mai rau, dupa moarte vine osânda.

Nimica nu este cu adevarat mai înselator pe lume decât moartea, si totusi la nimic nu ne încredintam asa tare, precum mortii. Cine ar fi zis sodomenilor si gomorenilor ca va ploua foc din cer si-i va face cenusa (Facere, cap. 19)? Cine ar fi zis israilitenilor ca ospatându-se ei, si fiind înca mâncarea în gura lor vor pieri (Iesire, cap. 32)? Cine ar fi zis Izabelei ca va fi aruncata dintr-un turn înalt si-si va rupe grumajii (IV Regi, cap. 9)? Cine ar fi zis lui Aman ca-si va sfârsi zilele sale în furci? (Eстера, cap. 7)? Cine ar fi zis lui Avesalom ca va ramâne spânzurat într-un ram de copac (II Regi, cap. 18)? Cine ar fi zis lui Baltazar ca i se va scrie judecata mortii la ospat (Daniel, cap. 5)? Cine ar fi zis lui Faraon ca, cu toata oastea lui, va ramâne înecat în Marea Rosie (Iesire, cap. 14)? Cine ar fi zis lui Olofern ca, dormind el, o muiere slaba îi va taia capul (Iudita, cap. 13)? Cine ar fi zis lui Sisara ca i se va înfîge un tarus în tâmpla (Judecatori, cap. 4)?

Toti acestia niciodata n-ar fi crezut ca în floarea tineretii lor îi va lovi si îi va cuprinde moartea si în mijlocul dezmiardarilor si al norocirii lor, si totusi le-a fost adeverita aceasta si acum dintru adâncul iadului necurmat striga ca moartea i-a întâmpinat când se temeau cel mai putin de ea. „Întâmpinatu-m-au greutatile mortii" (II Regi, cap. 22, 6).

Dar ce caut eu pilde vechi si îndepartate, ca sa va adeveresc înselaciunea mortii? Trista si jalnica pilda este de fata. Cine ar fi zis ca pe acest tânar, la

aceasta vârstă, îl vom vedea despartit de viața aceasta? Ai fi crezut tu, obidita și jalnica maică, că atunci când va împlini fiul tău această puțină măsură a vieții sale îl vei jeli? Crezut-ai voi, toate rudele, prietenii, cunoscutii lui, crezut-ai voi că astăzi pe acest tânăr îl veți petrece la groapă? Nimeni cu adevărat nu ar fi crezut aceasta, și totuși vadit este că de jalnica lui maică, în cea mai frumoasă și mai veselă vârstă cu vesnică despartire se desparte și singur dorul lui în casa maicii sale rămâne.

Pe oamenii cei batrâni, e drept, nu-i înseală moartea, dar îi înseală dragostea de viață, care îi face ca puțină viață ce le mai rămâne de trait în această lume să li se pară o vesnicie, încât, fiind aproape de moarte, ei rămânând lipiți de lume ca și când niciodată n-ar trebui să plece de aici. Și cu adevărat am văzut că mai greu lucru este a întoarce pe un batrân la pocăință, decât pe un tânăr.

Dar s-ar părea că dreptii nu sunt dator să se gândească cu atâta nevointă la moarte, de vreme ce se pare că ei nu au nici un motiv să se teamă, fiind în darul lui Dumnezeu; ci tocmai acestia trebuie neîncetat să se gândească la moarte, pentru că singura această este mijlocirea ca să se poată tine întru nevinovăție. Dumnezeu, ca să țină pe omul cel dintâi, pe stramosul nostru Adam, în darul Său, întru care l-a zidit, nu afla mai bună cale decât să-l facă să se gândească la moarte: „Dacă vei mânca dintr-însul, cu moarte vei muri” (Facere 2, 17).

Eu aflu în Sfânta Scriptură că trei lucruri sunt cele care ne pot face să pierdem nevinovăția și darul cel dumnezeiesc: întâi, pofta ochilor. A doua, pofta trupului. A treia, mândria vieții. Atunci când gândește omul că va muri și trebuie, de vrea sau nu, să se despartă de toate câte sunt pe lume, lesne este a nu se lipi de nici un lucru al lumii acesteia și scurttimea vieții îl face să simtă și să priceapă cât de repede trec toate lucrurile cele pământești. Dacă tu, o, lăcomule, care ziua și noaptea te ostenești și te trudești că să aduni bani, ai socoti că vei muri și vei lăsa banii tăi prada aceluia care își vor bate joc de nesătioasa ta lăcomie, iar tu vei fi prada și mâncare viermilor, într-un mormânt întunecat; dacă tu, zic, te-ai gândi la aceasta, multe din grijile cele cu necaz ti-ai scuti în viața aceasta și multe chinuri în cealaltă. Gândul morții risipește iarăși din inimă vapoarea dragostei celei spurcate. Când cugeti că, curând, fata pe care tu o iubești patimas se va schimba într-o putreziciune și va fi mâncare viermilor, ușor este a micșora patima care crește fără înfrânare pentru ea în tine. În Sfânta Scriptură aflăm că erau niște popoare care nu se rusinau a se închina la un trunchi, care avea o parte arsă și făcută cenușă: „Jumătate din el a ars în foc, și s-au închinat lui” (Isaia 44, 19). Dar mai puțini nebuni oare sunt cei care iubesc și se închina la o frumusețe pieritoare? Acea jumătate este mistuită și după puțină vreme va fi pulbere și gunoi, iar noi, nebunii, o iubim și ne închinăm ei! Asijderea, slava cea desartă se strică prin gândul morții. Cu ce

ochi vei cauta spre cinste, spre dregatorii, spre fala, când îți aduci aminte ca, de vrei sau nu, acusi vei fi acoperit cu tarâna si vei fi calcat de picioarele drumetilor?

Frumoasa învățatura da mai-marilor lumii acesteia acel înțelept filosof, care fiind între o multime de oase goale de oameni morti, a zis: Unde este Alexandru cel Mare? Era aceasta o înțeleapta ironie privind desertaciunea celor care se mândresc cu ceea ce sunt ei si nu cugeta ca dupa moarte asemenea sunt si împaratul si ostasul, asemenea si bogatul si saracul, asemenea si boierul si plugarul! Adu-ti aminte de moarte, si te vei smeri. Afara de orice îndoiala este ca mijlocul cel mai tare si mai puternic de a te tine în darul lui Dumnezeu este ca sa-ti aduci aminte adeseori de moarte.

Însa daca este cineva cu adevarat dator sa-si întoarca gândul spre moarte, acela este îndeosebi pacatosul, de vreme ce aceasta este mijlocul cel mai puternic de a iesi din spurcaciunea si din somnul pacatului. Eu am vazut, spune Iov, oameni carora le este cu neputinta întoarcerea si pocainta. Falosul este atât de plin de mândria sa si îngâmfat încât nu este cu putinta a-l supune lui Dumnezeu. „Cine va spune înaintea fetei lui calea lui?” (Iov 21, 31); bogatul este atât de cuprins si stapânit de aur, încât nu-l poti face sa-l cunoasca pe Dumnezeu cel adevarat: „Cine va spune înaintea lui calea lui?”. Curvarul este asa de cufundat întru dezmiardarile lumii, încât nu-si poate ridica ochii sa priveasca la cer: „Cine va spune înaintea lui calea lui?”. Dar ce? Nu este nici o doctorie care sa-i poata trezi pe pacatosii acestia? Îți vom lasa oare sa piara întru orbirea lor? Singura doctorie este, spune proorocul, sa le pui înaintea ochilor lor moartea si sa-i duci la mormânturile cele pline de oase goale si reci, acolo li se vor deschide ochii si se vor pocai. „Si el în groapa s-a dus si peste mormânt a privegheat” (Iov 21, 32). Pentru ca moartea ia de la pacat tot ceea ce are pacatul placut în el, si de la pocainta ia tot amarul si greutatea. Adica moartea arata ca dulceața pacatului este trecătoare si înselătoare; iar pocainta ne agonisește binele cel vesnic si nepieritor. Drept aceea de vom putea pleca pe pacatos spre gândul la moarte, nu trebuie sa ne deznadajduim de pocainta si întoarcerea lui.

Iar când te gândești la moarte, de ai vreo scânteie de minte, nu e cu putinta sa nu te temi de ea. Toate câte vin înainte de moarte, câte vin împreuna cu moartea, câte vin dupa moarte, toate sunt puternice bolduri ca sa o faca tare înfricosata. Îți vine atunci în minte viata trecuta, ti se pun înainte toate pacatele, si cele mai ascunse, care ca niste fiare salbatice își rod inima. Te înfricozezi de judecata lui Dumnezeu, văzând dreptatea lui Dumnezeu ridicându-si bratul ca sa te pedepseasca. Vezi atunci muncile cele de veci, focul cel nestins asteptându-te, sa te arda fara sfârșit. Si e oare nevoie de mai mult, Doamne sfinte, ca sa ne temem, sa ne înfricosam, sa ne îngrozim? Toate s-au adunat împreuna ca sa ne faca sa suferim o mie de morti, atunci când asteptam

una singura.

Nu ma face sa tremur de frica ca voi pierde averea si bunatatile acestei lumi. Nu-mi slabeste inima daca socotesc ca trupul acesta va fi mâncare viermilor; nu îmi aduce suparare si durere ca ma voi desparti de prieteni. De as avea a ma teme numai de acestea la moartea mea, m-as alina întru duhul meu si m-as mângâia. Dar când privesc la judecata cea înfricosata, la care voi da seama cu amanuntul de faradelegile mele, care vor sta toate de fata, ca sa-mi munceasca mintea; când ma gândesc ca nici o fapta, chiar cea mai mica, nu va scapa sa nu fie pusa în cumpana dreptului si neplecatului Judecator, când îmi umbra prin minte vesnicul foc nestins întru care, aflându-ma moartea întru pacat, voi fi dat; atunci cu adevarat ma simt patruns de frica si de groaza; si groaza mi s-ar schimba în deznadejde, daca sângele lui Iisus Hristos, varsat pentru mine, nu mi-ar da ajutor si vârtute întru inima mea deznadajduita.

Tu, Doamne, dupa dreptate ai hotarât ca moartea sa fie pedeapsa pacatului nostru, nici de aceasta prea dreapta judecata nu ne putem tângui noi, pacatosii. Ci varsa frica acestei drepte pedepse întru inimile noastre. Ferice de noi de se va împreuna cu frica aceasta si dragostea, care cu nedezlegata si vesnica împreunare sa ne împreune cu Tine. Amin. .

Scurta analiza. Tema centrala a cuvântarii este *dreapta cugetare asupra mortii*. Observam, asadar, cum chiar în prima parte a cuvântarii autorul face câteva precizari cu privire la atitudinea corecta ce se cuvine vizavi de moarte, facându-se, totodata, chemarea pentru trezvie si dreapta socotinta: „Ci desteptati-va, crestinilor, desteptati-va! Ca tinerii trebuie sa se gândeasca la moarte, pentru ca sa nu fie fara de veste loviti de ea, trebuie sa se gândeasca si batrânii, pentru ca sa o astepte pregatiti si dreptii, pentru ca sa se tina în darul lui Dumnezeu si pacatosii, pentru ca sa se grabeasca a se pocai si astfel vedem ca nu este nimeni pentru care moartea sa nu fie un necurmat îndemn si prea puternic bold spre lucrarea faptelor bune si vrednice de mântuire...”. Imprevizibilitatea mortii este înfatisata erometric, folosind exemple biblice concrete, într-o succesiune retorica admirabila: „Cine ar fi zis sodomenilor si gomorenilor ca va ploua foc din cer si-i va face cenusa?... Cine ar fi zis lui Aman ca va sfârsi zilele în furci?... Cine i-ar fi zis lui Faraon ca, cu toata oastea lui, va ramâne înneecat în Marea Rosie? ...” etc. Petru Maior dovedeste un acut spirit pedagogic, mai ales atunci când anunta si explica unele dintre pericolele pierderii harului dumnezeiesc: „...Trei lucruri sunt cele care ne pot face sa pierdem nevinovatia si darul cel dumnezeiesc: întâi, pofta ochilor. A doua, pofta trupului. A treia, mândria vietii!” Trebuie sa

remarcam, însa, ca finalul cuvântării este gândit mai mult spre înfricosarea ascultătorilor, decât spre alimentarea nădejdi, așa cum credem ca ar fi fost mai potrivit. Atenția este dirijată, poate involuntar, mai mult spre Cruce decât spre Înviere. Este aici o reflectare a doctrinei catolice, înclinată mai mult spre observarea suferinței, a pedepselor, decât spre optimizarea nădejdi, cum se străduiește ortodoxia. Se știe, de altfel, ca autorul a aparținut confesiunii greco-catolice, cu o doctrină mult influențată de Roma. Oricum, aceste accente finale puse de el pentru trezirea temerii în fața morții și a judecării, nu scad valoarea generală a paranezei, care, în ansamblu, este o mostră de erudicție teologică. Nu lipsesc nici ilustrațiile, atât de binevenite în orice gen de cuvântare (ca de exemplu referirea la căutătorii de aur din India și evocarile unor personaje biblice: Izabela, Abesalom, Baltazar, Olofern etc.). Partea ultimă este paranețic-morală, cu referire directă la trei dintre păcatele care-i întunecă omului dreapta socotință, pentru o creștinească viețuire pe pământ, totodată pentru o judecată limpede cu privire la sfârșitul vieții: *pofta ochilor, pofta trupului și mândria vieții*. Deși nu face propriu-zis apel la textul din Sirah VII, 38, autorul, prin întreaga-i pledoarie pare a vrea să concluzioneze: „În tot ce faci adu-ți aminte de moarte și nu vei păcătui niciodată”.

7. Vasile Mitrofanovici

(1831-1888) este profesorul de Teologie Practică de la Cernăuți, caruia îi datorăm primul și cel mai însemnat *Tratat de Omiletică* din literatura noastră, din păcate și ultimul manual de nivel universitar tipărit la noi...

În acest *tratat* sunt cuprinse și câteva predici, ca exemplificări, din care vom reda mai jos o paraneză pentru Botezul Domnului, intitulată *Paraneza ținută după sfîntirea apei la Arătarea Domnului*. Prezentăm mai întâi textul: *Iubiților creștini,*

Sfîntirea sarbatoresca a apei la sarbatoarea arătării Domnului, care sarbatoare o petrecem astăzi, este aducerea-aminte de o faptă prea minunată a lui Iisus Hristos, umblînd aici pe pământ și lucrînd mîntuirea oamenilor. Domnul cerului și al pămîntului, Care se îmbracă cu lumina ca și cu o haină, care întinde cerul ca un cort, care umbla pe aripile vînturilor, care face pe îngerii Sai duhuri și pe robii Sai para de foc, Acela, despre care cânta Sfînta Biserica: Unul Sfînt, unul Domn Iisus Hristos, Însuși vine la Iordan și cere de la Ioan botezul. Iară Ioan, uimindu-se, zice: Mie mi se cade să mă botez de la Tine, și Tu vii la mine? Cum ai venit la robul Tau, cela ce n-ai spurcaciune, Doamne? Într-al cui nume Te vei boteza? În numele Tatalui? Dar pe Acela-L

porti întru Tine! În numele Fiului? Acela Tu însuti esti, cela ce Te-ai întrupat! În numele Duhului Sfânt? Si pe Acesta-L stii da celor credinciosi! Cum va pune mâna robul pe Domnul sau?

Adevarate cuvinte, cu care se dezvinovateste Ioan, dar la acestea asa-i raspunde Mântuitorul: Lasa acuma, ca asa se cade noua sa plinim toata dreptatea. Goneste frica, si te supune Mie. Atunci cu frica ridica Botezatorul mâna si împlineste porunca Domnului sau, zicând cu inima umilita: Tu ma sfînteste pe mine, caci esti Domnul meu! Cel preasfânt se boteaza, pamântul se bucura, fîrea apei se sfînteste, cerul se deschide, Duhul Sfânt se pogoara ca un porumbel, si vine peste El, iar Tatal îsi înalta glasul zicând: Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru care am binevoit.

Sa dam, crestinilor, închinaciune si multumita Treimii celei prea sfinte, de o fiinta si nedespartite, care s-a aratat la Iordan; sa multumim Tatalui, care ne-a facut si ne tine pe toti, Fiului, care ne-a rascumparat cu sângele Sau cel prea scump, si Sfântului Duh, care ne sfînteste cu darurile Sale. Sa ne aducem aminte cu buna nadejde de faptele cele minunate ale lui Dumnezeu; sa nu uitam, cum ca Acela care a dus pe Israiliteni prin mare ca pe uscat, care le-a dat în pustie apa din piatra si de noi nu va uita niciodata, precum Însusi ne mângâie zicând: Au, doara va uita femeia de pruncul sau, sau nu se va îndura de fiii pântecelui sau, si daca va si uita femeia de acestia, dar Eu nu voi uita de tine. Sa ne aducem aminte în ziua aceasta si de acea întâmplare minunata care ne duce la Dumnezeu si care este cheia la Împaratia cereasca, adica de botezul nostru, prin care ne-am nascut din nou la viata vesnica, prin care ne-am facut fii ai lui Dumnezeu, partasi de Împaratia cereasca si madulare ale Bisericii celei sfinte. La sfântul botez s-a îmbracat sufletul nostru cu vesmântul luminii. O, de-am înfrumuseata vesmântul acesta totdeauna cu fapte bune, de am urma totdeauna Mântuitorului, neuitând cuvintele: Cati în Hristos v-ati botezat, în Hristos v-ati îmbracat! În aceasta dulce nadejde îmi îndrept cuvântul catre toti fiii mei duhovnicesci: Scoateti agheasma cu veselie, fratilor! Caci tuturor celor care cu credinta o vor scoate si vor gusta dintr-însa, se va da darul Duhului Sfânt de la Hristos, Domnul si Mântuitorul nostru. Amin." .

Pareneza de fata reprezinta un exemplu al unui demers realist, de care orice preot se cuvine sa tina cont la acest praznic împaratesc: se stie ca programul liturgic al acestei zile este foarte încarcat, Sfintei Liturghii adaugându-i-se slujba de sfîntire a apei celei mari, dupa care crestinii trebuie sa mai astepte câteva minute bune pâna li se distribuie apa sfintita spre a o lua acasa. În aceste conditii, un cuvânt scurt, limitat la strictul necesar este binevenit. Este ceea ce ne demonstreaza parintele Mitrofanovici. Cu toata scurtimea, autorul surprinde, totusi, câteva

elemente care merita a fi retinute: prezinta succint tabloul evenimentului sfânt de la Iordan; aminteste ca Botezul Domnului readuce în memoria tuturor creștinilor propriul botez; face, în sfârșit, o aplicatie potrivita: „O de am înfrumuseța veșmântul acesta totdeauna cu fapte bune, de am urma totdeauna Mântuitorului, neuitând cuvintele: Căți în Hristos v-ati botezat, în Hristos v-ati îmbracat!”.

8. Zaharia Boiu

(1834-1903), poate fi socotit fara dubii drept cel mai mare predicator al sfârșitului de secol XIX, cel puțin pentru Transilvania, provincie în care a propovăduit cu daruire exemplara cuvântul Domnului. Alaturi de abecedare, catehisme, carti de poezii etc, prin care s-a remarcat ca un veritabil pedagog al vremii, parintele carturar Zaharia Boiu a lasat literaturii omiletice românești câteva volume de predici: *Cuvântari funebrele si memoriale. Cu un adaos de texturi biblice pentru cuvântarile funebrele; Seminte în agrul (= ogorul, n.n.) lui Hristos: Tom I. Cuvântari la duminicile de preste an; Tom II. Cuvântari la prasnicele si sarbatorile de preste an, precum si la casuale bisericesti ; Tom III. Cuvântari bisericesti la înmormântari, parastase si alte festivitati funebrele. Adaos de texturi biblice pentru cuvântarile funebrele*. Mentionam ca aceasta din urma a fost premiata de Academia Româna.

Dupa cum se observa, un spatiu însemnat al preocuparilor omiletice este acordat necrologurilor, la fel ca în cazul altor predicatori ardeleni. Din acest motiv, reproducem textul unui necrolog, intitulat: *La înmormântarea batrânei preotese vaduve Ioana Arsenie din Gurariu*.

Textul este urmatorul: „Acum slobozeste pe robul Tau, Stapâne, dupa cuvântul Tau, cu pace; ca vazura ochii mei mântuirea Ta...” (Luca 2, 29). *Pe vremea nasterii lui Hristos, ne spune Sfântul evanghelist Luca în evanghelia sa, traia în Ierusalim o femeie batrâna evlavioasa, Ana proorocita, fiica lui Fanuil, din neamul lui Assir. Aceasta, zice evanghelistul, îmbrânișe în zile multe; ea locuise cu barbatul ei sapte ani de la fecioria ei si a fost apoi vaduva optzeci si patru de ani; ea nu se departa de biserica, tinând posturile si rugându-se, slujind ziua si noaptea. Si când au adus pe Iisus pruncul, ca sa-l puna înaintea lui Dumnezeu, dupa legea lui Moise, atunci batrâna cea sfânta, a fost dusa de Duhul lui Dumnezeu întru acel ceas în biserica si a vazut pe pruncul cel dumnezeiesc si l-a cunoscut si s-a marturisit Domnului si a vestit tuturor celor din Ierusalim de pruncul acesta.*

Cine dintre noi, onorati întristati ascultatori, citind sau auzind acestea

despre Ana proorocita nu va cugeta îndata si la adormita întru fericire sora - sau mai bine voi zice maica a noastra, Ioana, pe care o petrecem astazi la vesnica odihna! Caci si dânsa, ca Ana proorocita, îmbratrânise în zile multe Si dânsa, ca aceea, traise cu sotul ei, neuitatul paroh al acestei onorabile comune, Ioan Arsenie, patruzeci si opt de ani de la fecioria sa. Si dânsa, ca si acea, petrecuse în vaduvia ei sase ani. Si dânsa, ca si aceea, nu se departa de biserica, cu posturi si rugaciuni, slujind Domnului ziua si noaptea. Si precum fericita Ana proorocita pentru viata ei cea sfânta si placuta lui Dumnezeu s-a învrednicit a-L vedea pe Hristos, unsul lui Dumnezeu, adus ca prunc de patruzeci de zile la biserica, astfel si tu, fericita noastra maica preoteasa Ioana, ai avut parte în viata ta de tot ce Dumnezeu a binevoit a darui omului pe pamânt. Si asa ajungând la vârsta cea frumoasa de saptezeci de ani, la care putini muritori ajung si care nu e departe de timpul când, dupa cuvântul Psalmistului, încep zilele ostenelelor si durerilor, rugându-te tu ca Simeon batrânul: „Acum slobozeste pe roaba Ta, Stapâne, dupa cuvântul Tau cu pace!”, Dumnezeu a ascultat rugaciunea ta si te-a chemat de aici la cele mai bune. Caci ce o mai astepta pe ea de aici înainte în lumea aceasta plina de valuri, decât ostenele si dureri, neputinte si suferinte de tot felul? Înfirmându-se înainte cu sase ani pe iubitul ei sot, ramasese a purta singura jugul necazurilor pamântesti, care adeseori si pentru amândoi sotii este destul de greu de purtat. Ba, pierzând anul trecut si pe iubitul ei fiu mai mare, Ioan, doctor, si înca în strainatate si mare departare, asa încât nici a-i închide ochii cu mâinile ei de mama nu a avut parte, singura ei bucurie si mângâiere, afara de iubita familie a fiului ei mai mic, Iacob, era cautarea casei lui Dumnezeu, postul si rugaciunea si facerea de bine catre toti oamenii. De aceea ea putea zice acum tot cu Psalmistul: „Întoarce-te suflète al meu întru odihna ta, ca Domnul bine a facut tie!”. Sau cu Apostolul: „Ca mie a vietui este Hristos si a muri dobânda!” (Filip. 1, 21). Si aceasta cu atât mai vârtos cu cât din iubirea si buna îngrijire a copiilor ei în decursul bolii sale de multe ori s-a putut împartasi cu sfintele taine ale lui Hristos, spre iertarea pacatelor si spre viata de veci. Si astfel, împacata cu Dumnezeu si cu lumea, ea a plecat linistita pe calea vesniciei, pe care, unul mai curând, altul mai târziu, dar într-un sfârșit toti odata suntem datori a o face; caci „rânduît este tuturor oamenilor a muri, iar dupa moarte, judecata!” (Evrei 9, 27).

Da, daca fericim, si pe drept cuvânt, pe Ana proorocita, care s-a învrednicit a vedea pe Hristos si a-L marturisi pe El tuturor celor din Ierusalim - sau daca fericim, tot pentru aceasta, pe dreptul Simeon, batrânul, care a fost daruit de Dumnezeu a lua în brate pe Iisus pruncul si a simti culmea fericirii dorite, dupa care nu i-a mai ramas decât a cere de la Stapânul slobozirea cu pace a robului Sau; apoi, dupa modestia si micimea împrejurarilor noastre, nu fara temei vom ferici si pe onorabila iubita noastra maica Ioana. Caci maica o

numesc, si altminteri nu o pot numi decât maica! Maica dupa trup pentru voi, iubitorilor ei fii; maica dupa vârsta vietii celor mai multi dintre noi, pentru adâncile si cinstitele ei batrânete; maica duhovniceasca voua, iubiti fii ai acestei respectabile comune bisericesci, ca preoteasa voastra cea batrâna, de toti, mari si mici, batrâni si tineri, barbati si femei, pâna la copiii de pe ulita, iubita si onorata, – maica în fine dupa înțelepciunea, blândetele, credinta, bunatatea si îndurarea ei catre cei lipsiti si necajiti – si vai, multi sunt de acestia pe lume! – care nazuiau catre dânsa. Da, o fericim, zic, pentru viata ei cea frumoasa si pentru moartea ei cea fericita întru Domnul; caci „scumpa e – zice Psalmistul – înaintea Domnului moartea cuviosilor Lui” (Psalm 115, 6).

Nascuta în anul 1815, din stimabilii parinti Ioan si Lucia Pezzamosca, oameni de frunte din acest tinut, adormita, dupa o crestere bine îngrijita, al carei fundament a fost frica de Dumnezeu, ajungând la vârsta cuvenita s-a casatorit cu tânarul Ioan Arsenie de aici, de asemenea dintr-o odrasla de frunte a acestei comune, pe atunci învatator, mai târziu notar comunal si pe urma preot si paroh al acestei comune bisericesci si, în cele din urma, distins de fericitul Arhiepiscop si Mitropolit Andrei cu brâu rosu si numit asesor consistorial onora. Casatoria aceasta a fost una din cele mai fericite. Caci fiind sotii potriviti, domnind între ei buna înțelegere si armonia si fiind ambii oameni muncitori si chivernisitori, Dumnezeu a binecuvântat lucrurile mâinilor lor atât încât si astazi atâtea frumoase realizari, atâtea însemnate zidiri din aceasta comuna poarta stimatele lor nume. Iar ca o cununa a tuturor acestor fructe ale ostenelelor lor, se înalta aceste case ca o mica cetate dragalasa, vestind trecatorilor de harnicia si vrednicia ziditorilor lor. De asemenea, Dumnezeu a binecuvântat casatoria lor si cu prunci buni, dintre care mai multi au trecut din viata înca din pruncia lor, iar doi fii iubiti, Ioan si Iacob, dupa numele tatalui si al mosului, au ajuns în etate, au crescut ca doi pomi altoiti, prin scoli mai înalte, si au devenit bucuria, onoarea si nadejdea batrânetelor parintilor lor. Ba, Dumnezeu i-a învrednicit, dupa cuvântul Scripturii, a vedea, ca niste tinere odrasle de maslin, si pe fiii fiilor lor. Astfel, adormita noastra maica devenise, dupa cuvântul înțeleptului Solomon, cununa pe capul barbatului ei si se adevărase si întru dânsa lauda cea nepieritoare cu care acel înțelept împarat mareste pe femeia cea tematoare de Dumnezeu, barbata si vrednica. Caci „femeie harnica – zice el – cine va afla, mai scumpa este una ca aceasta decât pietrele cele de mult pret”. Da, barbatia, chiverniseala cea buna, blândetea si bunatatea inimii tale, îndurarea ta spre saraci, care te plâng astazi ca pe mama si mângâietoarea lor, credinta ta cea vie si evlavie ta cea din inima vor pastra întru vesnica pomenire memoria ta. Barbata ca Marta, credincioasa ca Maria, asa ai fot tu în viata ta! Fie ca Domnul sa te învredniceasca de ambele laude ale acelora!

Maria, si cu întreaga voastra familie, voi, care pierdeti astazi pe iubitoarea voastra maica, comoara cea scumpa, pe care mai târziu numai veti fi în stare a o pretui dupa adevarata ei valoare, veniti înca o data a da maicii voastre sarutare – sarutarea din urma, a despartirii de pe pamânt! Veniti a saruta buzele cele reci si vestejite ale mamei voastre, al carei glas de învatatura si mângâiere de azi înainte nu-l veti mai auzi. Veniti a saruta ochii ei cei închisi spre somnul mortii, a caror lina lucire spre voi nu o veti mai vedea, nu o veti mai simti. Veniti a saruta mâinile ei cele înghetate de suflarea mortii, care de nenumarate ori s-au înaltat spre cer si o jumatate de veac au lucrat, au muncit si s-au obosit pentru binele vostru.

"Iubitii mei fii – va sopteste din sicriu buna voastra maica –, iubittii mei fii, iata a sosit si pentru noi, ca pentru toti pamântenii, momentul despartirii. Din pamânt suntem ziditi si iarasi în pamânt avem sa ne întoarcem, aceasta o stim cu totii; dar, cu toate acestea, cât de grea si de dureroasa îmi este despartirea de voi! Dupa trecerea din viata a iubitului vostru tata si a doritului frate, voi ati fost bucuria, voi mângâierea vaduviei si batrânetelor mele. Multumesc lui Dumnezeu ca m-a chemat la El din casa mea, din bratele copiilor mei, despre care eram convinsa ca precum în viata m-au întâmpinat cu iubire, tot asa si când îmi va bate ora, cu buna cuviinta ma vor si înmormânta. Primiti, dar, pentru toate acestea sarutarea din urma si binecuvântarea credincioasei voastre mame! Ramas bun, iubittii bunii mei, fii si fiica, cu copiii vostri! Dumnezeu sa fie cu voi în tot locul si în toata vremea, sa va înțelepteasca, sa va ajute, sa va miluiasca întru toate! Ramâneti, iubittii mei, de-a pururea neclintiti întru frica lui Dumnezeu, caci „începutul înțelepciunii este frica lui Dumnezeu." Si aduceti-va aminte ca „bogatii au saracit si au flamânzit; iar cei ce cauta pe Domnul nu se vor lipsi de tot binele!" Nu va încredeti tineretelor, care sunt o floare curând trecatoare, nici puterii, pe care o singura nenorocire o poate frânge, nici sanataii si tariiei trupesti – caci toate ale lumii sunt desarte si trecatoare! Nu va încredeti nici în stralucirea averii si starii materiale; caci Dumnezeu înalta si pogoara precum voieste si cumpelele lumii sunt în mâinile Lui! Ci mai vârtos pastrati, precum pururea v-am învatat, frica lui Dumnezeu ca temelie sigura a tuturor simtamintelor si faptelor voastre; caci aceasta este chezasia neînselatoare a fericirii omului pe pamânt si dincolo de mormânt.

Fiti blânzi, iubittii mei fii, fiti înțelepti, fiti modesti, muncitori si chivernisitori, fiti drepti si sinceri întru toate ale voastre, ca si când Dumnezeu ar fi de fata lângă voi, precum cu adevarat si este. Fiti înduratori spre cei saraci si necajiti, fiti mângâietori si ajutatori celor întristati, fiti iubitori spre toti; caci iubirea aproapelui este însasi dovada iubirii lui Dumnezeu; „ceea ce ati facut unuia dintre acesti frati ai mei prea mici, mie mi-ati facut!" (Matei 25, 40), zice Hristos. Binecuvântarea lui Dumnezeu sa fie cu voi, iubittii mei, si cu casa voastra!

Ramas bun si voua, dragalase odrasle ale casei voastre, iubiti nepotei si nepotele; acuma buna voastra se duce de la voi, caci ea si-a terminat viata sa, pe când voi acum vi-o începeti. Dumnezeu sa fie cu voi, iubirii mei, sa va tina pe voi parintilor vostri si pe parintii vostri voua, ca sa va puteti bucura unii de altii: caci aceasta este cea mai curata bucurie de pe pamânt. Fiti cinstitori de Dumnezeu si ascultatori de parinti si de învatatorii si mai-marii vostri, si darul lui Dumnezeu va fi cu voi!

Iubita mea sora Magdalena si iubitul meu frate Matei, pe care cu iubire va vad aici lângă sicriul meu, caci adâncile batrânete si neputinte stiu ca numai cu greu v-au permis a face aceasta osteneala – iata Dumnezeu aici a pus piatra de hotar a vietii mele, si eu, sora cea mica, ies înaintea voastra din lumea pamânteasca. Fie numele Domnului binecuvântat în veci! Ceea ce voi sunteti înca, eu am fost; ceea ce sunt eu, veti fi si voi la timpul sau, când Facatorul tuturor va binevoi. Nu va voi mai pofti dar viata îndelungata, caci noi tustrei am luat din mâna Domnului si cele bune si cele grele într-un rastimp de câte saptezeci, optzeci si mai multi ani. Ci mai vârtos va voi pofti, precum ne învăta maica noastra sufleteasca, Biserica, a petrece restul vietii voastre cu pace si întru pocainta, iar când Tatal va binevoi a va chema, sfârșit crestinesc vietii voastre si raspuns bun la înfricosatul judet al lui Hristos. Si asa, iubita sora, iubit frate, ramas-bun, pâna la ziua cea mare a judecatii lui Hristos. Iertati, va rog, pe sora voastra mai mica, Ioana, de toate câte va va fi gresit în viata sa, ca si Dumnezeu sa ierte gresalele voastre si sa va primeasca când va binevoi în sânul fericirii Sale.

De asemenea rog pe iubirii mei nepoti Ioan cu sotia sa Maria, pe care ca si pe fiii mei v-am purtat în inima mea, apoi pe toate rudeniile, prietenii si cunoscutii, mari si mici, batrâni si tineri, barbati si femei, pe iubirii locuitori ai comunei noastre Gurariului si ai comune învecinate, cu care am vietuit împreuna – pe toti care cu dragoste crestineasca ati ostenit la aceasta din urma petrecere a mea, în fine pe toti si pe toate cu care împreuna am petrecut calatoria vietii, ca toti cu o gura si cu o inima sa-mi dati crestineasca voastra iertare si dezlegare de ceea ce v-as fi gresit vreodata în viata mea.

Iar tu, casa lui Dumnezeu, poarta pamânteasca a raiului ceresc, tu, mama buna a sufletelor noastre, pe care de-a pururea cu credinta fiasca te-am cinstit si te-am iubit, însoteste-ma, te rog, si în momentele acestea din urma, cu cântarile tale duhovnicesti, cu sunetul de jale al clopotelor tale, cu melodiile preotilor si cântaretilor tai, cu multimea credinciosilor, pâna la locul de odihna ce mi-am ales lângă fericitul meu sot, la umbra pomilor saditi si cultivati, sub binecuvântarea cerului, de mâinile noastre. Si nu lipsi a pomeni la sfântul tau jertfelnic si pe roaba lui Dumnezeu Ioana, cerându-i mila lui Dumnezeu, împaratia cerului si iertarea pacatelor ei de la Hristos, împaratul cel fara de

moarte!

Si asa, Domnul cerului si al pamântului, facatorul meu si Dumnezeu meu, slobozeste-ma în pace, pe mine, roaba Ta, caci în viata mea de saptezeci de ani vazura ochii mei mântuirea Ta; auzit-am tainele rânduielii Tale, cunoscut-am lucrurile Tale, preamarit-am dumnezeirea Ta si am urmat, ca o femeie neputincioasa, voile Tale, fiindu-mi legea Ta mai scumpa decât aurul si topazul, si cuvintele Tale mai dulci gurii mele decât mierea si fagurul. Îti multumesc, Dumnezeul meu, pentru viata cea multa si frumoasa pe care mi-ai daruit-o si pentru toate bunatatile, sufletesti si trupesti, pe care cu mâna parinteasca le-ai revarsat asupra mea. Si Te rog, cu umilinta, Facatorul meu si Dumnezeu meu, ca iertând cu îndurarea Ta cea negraita toate pacatele si greselile mele, sa primesti duhul meu în mâinile Tale si sa-i faci parte între cei drepti, care ti-au placut tie din veac. Asa, Doamne Dumnezeul meu, care ne-ai învătat prin unul-nascut Fiul Tau, Domnul nostru Iisus Hristos, ca viata adevarata este a Te cunoaste pe Tine, unul adevaratul Dumnezeu si pe Cel pe care Tu l-ai trimis, pe Iisus Hristos, fa-ma si pe mine, nevrednica roaba Ta, neputincioasa Ta ucenica, fiica si mosteana a împaratiei Tale. Amin.

Scurta analiza. Cuvântarea, desi lunga si imposibil de reprodus pentru vremurile noastre, este remarcabila din câteva puncte de vedere: face o admirabila comparatie între raposata preoteasa, la vârsta de 80 de ani, si Ana proorocita, de care vorbeste Sf. evanghelist Luca (cap. II); partea parenetica este sustinuta de un numar impresionant de versete biblice, potrivit selectate; împleteste în chip exemplar viata raposatei cu învătataturi moral-crestinesti, ca pilda de urmat pentru ascultatori. Partea finala este tributara obiceiului destul de raspândit în Ardeal de a se face *iertaciuni* fata de cei ramasi, dar autorul procedeaza cu tact si masura, încât ascultându-le nu se produce acea stânjeneala pe care, atunci când vorbitorul exagereaza, o încearca cei prezenti. Practic, cuvintele de ramas bun se preschimba discret în bune-sfatuiri care pot fi primite fara nici un efort de vointa de catre ascultatori.

*

Chiar daca nu mai facem exemplificari efective de predici, suntem datori macar sa mentionam si alte nume de predicatori importanti care au lasat cuvântari scrise (ordinea este cronologica): *Preotul Ioan Zoba din Vint* († d. 1689); *Samuil Micu* (1745–1806); *Mitropolitul Veniamin*

Preot lector dr. Vasile GORDON

Costachi (1768–1846); Arhim Eufrosin Poteca (1788–1858); Arhiepiscopul Neofit Scriban (1808-1884); Mitropolitul Andrei Saguna (1808–1873); Episcopul Melchisedec Stefanescu (1823–1892);

Trebuie sa amintim si faptul ca un numar însemnat de predici s-au pastrat în manuscrise, dintre care o mare parte se afla în custodia Bibliotecii Academiei Române. Cele datate pâna în secolul al XIX-lea, inclusiv, sunt scrise cu caractere chirilice, dar nu foarte greu de citit. Prin eforturile cercetatorului Gabriel Stempel (actualul director al Bibliotecii), multe dintre aceste manuscrise au fost catalogate, alaturi de altele, din alte domenii. Transcrierea si publicarea acestora va fi deosebit de benefica pentru completarea imaginii asupra eforturilor omiletice anterioare secolului al XX-lea.

9. PREDICA ÎN BISERICA ORTODOXA ROMÂNĂ ÎN SECOLUL al XX-lea. *Studiu prin exemplificari*

Daca pentru secolele precedente dificultatile unei prezentari selective au fost mai putin expuse pericolului subiectivismului, dat fiind ca personalitatile evocate sunt, cel putin pe plan omiletic, recunoscute ca atare unanim, pentru secolul al XX-lea riscurile sunt foarte mari, mai ales pentru cea de-a doua jumatate, din cauza imposibilitatii mentionarii tuturor preotilor, episcopilor, profesorilor de teologie etc., întrucât un studiu limitat nu-i poate cuprinde pe toti autorii de carti predici sau de cuvântari publicate în diferite periodice bisericești. Asumându-ne, asadar, acest risc inevitabil al subiectivismului (*recunoscând, astfel, ca anumiti autori ne-au convins mai mult decât altii*) purcedem la o prezentare selectiva, concentrându-ne mai putin asupra consideratiilor teoretice, în favoarea analizei exemplificarilor. Se poate aplica si aici binecunoscuta sintagma „*Verba docent, exempla trachunt*”, fiind convinsi, astfel, ca studierea câtorva predici ale unor autori reprezentativi este mai utila decât orice încercare de a face un studiu critic axat pe generalitati. De aceea propunem o lista de autori, în ordine cronologica, având în vedere anul nasterii fiecaruia. Asa cum am mentionat mai sus, prezentarea de fata va fi selectiva si limitata, impunându-se în compensatie o completare individuala pentru cei care doresc sa aprofundeze studiul analitic al ostanelilor omiletice românești pe întreg parcursul secolului al XX-lea. Pentru moment, chiar daca avem în vedere doar câte o singura predica pentru fiecare dintre autorii selectati, datorita limitelor propuse pentru acest studiu, credem ca este suficient, totusi, spre a ne face o imagine asupra stilului, originalitatii, coerentei limbajului etc., pe scurt, asupra stapânirii artei omiletice, ca exemplificari deosebit de utile mai ales pentru predicatorii începatori de astazi.

Mai întâi sa-i nominalizam pe cei ale caror predici le supunem atentiei: **a. Dintre cei trecuti în vesnicie:** *Irineu Mihalcescu* (1874–1948), *Iuliu Scriban* (1878–1949), *Ioan Lupas* (1880–1967), *Toma*

Chiricuta (1887–1971), Grigore Comsa (1889-1935), Marin Ionescu (1891–1965), Grigore Cristescu (1895–1961), Mihail Bulacu (1898–1985), Dumitru Belu (1902–1980), Ilarion Felea (1903–1961), Simion Radu (1906–1995), Sebastian Chilea (1906–1992?) Nicolae Petrescu (1908–1996), Vasile Coman (1912–1992), Ioan Bunea (1906–1990), Ilie Cleopa (1912–1998), Stefan Slevoaca (1912–1998), Nicolae Steinhardt (1912–1989); b. Dintre cei în viața: Constantin Galeriu (n. 1918), Gheorghe Litiu (n. 1919), Anania Bartolomeu (n.1921), Antonie Plamadeala (n.1926), Teofil Paraian (n. 1929), Veniamin Micle (n. 1939), Sebastian Sebu (n. 1941).

Majoritatea celor nominalizati sunt inclusi în bibliografia omiletica pusa la dispozitia studentilor din anul IV de la Sectia Pastorală a Facultatii de Teologie Ortodoxă din București, fiind, totodată, menționate și studiile lor reprezentative, cartile de predici s.a. „Lista” nu are, desigur, un caracter exclusivist, rămânând deschisă oricaror completări ulterioare, mai ales în vederea alcatuirii unui studiu mai amplu asupra secolului de care ne ocupăm.

Trebuie să menționăm de la început constatarea că în predica secolului al XX-lea se reflectă mai mult decât în secolele precedente realitățile culturale, sociale, economice și politice prin care a trecut poporul nostru. Este incontestabil faptul că toți predicatorii conștiincioși și-au structurat cuvântările în primul rând pentru împlinirea scopului religios-moral, dar au avut în atenție și realitățile vieții cotidiene. Sub acest aspect, după opinia noastră, predica din secolul al XX-lea cunoaște trei etape: de la început până la instalarea comunismului (1945); perioada propriu-zisă a comunismului (1945–1989) și perioada 1990–2000, a recâștigării și manifestării libertății de exprimare.

În prima perioadă s-au remarcat predicatori străluciți, teologi de mare eruditie, personalități de înaltă conștiință sub aspect misionar și patriotic. Unii dintre ei prevăzând pericolul comunismului-ateu au presarat în predicile lor îndemnuri la păstrarea conștiinței național-ortodoxe, fapt pentru care au avut mai apoi de suferit felurite prigoane, inclusiv închisori în care, o parte dintre ei, și-au dat obstescul sfârșit, cum a fost, de exemplu, părintele Ilarion Felea, decedat într-o celulă din închisoarea Aiud, în anul 1961.

În perioada comunismului, cum bine se știe (*dar se ignora voit de*

catre oponentii dreptei-credinte), pe Amvonul românesc nu s-a asternut praful, așa cum ar fi dorit mai-marii zilei. S-a predicat, *cu timp și fără timp*, în condiții vitrege de multe ori. Este adevărat că predicile s-au concentrat îndeosebi asupra conținutului teologic, evitându-se comentariile privitoare la realitățile sociale, economice, politice etc., datorită vigilenței urechilor securității omniprezente. Cu toate acestea, mulți dintre predicatori tratau discret și astfel de probleme, utilizând un limbaj inteligent, criptat, a cărui subtilitate depășea adesea slaba inteligență a caraliilor, dar nu scăpa ascuțimii înțelegerii, nici bunului simț al credinciosului de rând. Comunismul nu putea fi atacat frontal, *dar prin propovăduirea continuă a credinței în Dumnezeu, era negat sistematic*. Acest mod pedagogic de a lucra este învățat de preoți de la Însuși Învățătorul Hristos: El nu a atacat direct, frontal, stăpânirea română, care apăsa greu pe grumajii conationalilor, ci, cu tactul sau divino-pedagogic, a predicat pasnic iubirea de vrăjmași, rugăciunea pentru ei etc., într-un cuvânt *Evangelia*, care nu numai că va alunga, apoi, jugul străin, dar va „robi” chiar și pe mulți dintre stăpânitorii români, dintre ei unii devenind, apoi, vajnici propovăduitori...

Exemplul dumnezeiesc al Mântuitorului, urmat și de preoții noștri în perioada totalitarismului, va da roade nebanuite înainte de dec. '89: la „Revoluție” și după, mulți dintre foștii „adversari” ai Evangheliei s-au dovedit sinceri propovăduitori ai ei, până în ziua de astăzi.

Perioada ultimilor 10 ani a fost, desigur, una de libertate deplină și în ceea ce privește Amvonul. Se pot, în sfârșit, spune lucrurilor pe nume, se poate predica în orice loc, nu numai în biserici. Biserica însăși, ca instituție publică, a putut ieși din „ghetoul” în care o izolasera salariatii diavolului. Poate nu întotdeauna și peste tot s-a fructificat corespunzător această libertate, unii predicatori înțelegând greșit că a fi liber să vorbești înseamnă să spui orice și oricum. Cele mai frecvente greșeli se leagă, credem, de atitudinile revansarde și de implicarea predicii în sfera politicului, totodată deturnarea în scopuri subiective a Amvonului, propovăduindu-se chestiuni personale, în locul Evangheliei, ignorându-se îndemnul Marelui Pavel: „Nu ne propovăduim pe noi înșine, ci pe Hristos” (II Cor., 4, 5). Dincolo, însă, de aceste devieri, notăm cu bucurie că predica a cunoscut în general o reală înviorare, dovadă și numărul însemnat de cărți de predici publicate în ultimii ani, unele prin reeditare, altele în ediții noi. Chiar dacă nu toate răspund, poate, exigențelor

omiletice, din fiecare ne putem inspira cu folos. Până la o evaluare de ansamblu a predicii, inclusiv sub forma unei istorii a secolului al XX-lea, socotim util demersul nostru de semnalare, prin acest studiu, a câtorva dintre cei mai renumiți predicatori.

† **Dr. IRINEU MIHALCESCU**

(1874–1948), ilustru profesor de teologie, autor a numeroase carti, manuale, studii etc., ales arhiereu pentru meritele sale deosebite și înaltat apoi pe treapta de Mitropolit al Moldovei (1939–1948). A fost și un predicator exemplar, atât în calitate de preot cât și de arhiereu. Pentru analiza am selectat o Pastorală la Învierea Domnului din anul 1947. Prezentăm, mai întâi, textul ei integral: „Nu este alt nume sub cer, dat între oameni, întru care să ne putem mântui...” (Fapte 4, 12).

Iubitii mei fii duhovnicesti,

Când stai în clipele de liniste sufleteasca și privești în urma cu ochii gândului, observi că întreaga noastră viață se sbuciumă întru cautarea unui drum calauzit de cât mai multa lumina. Căci dezvoltarea firească a vieții este conditionată de lumina, pe când întunericul înseamnă chin, durere și însasi nimicirea vieții.

Orice om fuge de întuneric și ar dori ca noaptea să fie cât mai scurtă, căci ea înseamnă o umbră a morții. Plantele crescute la întuneric sunt firave, fără culoare, iar animalele care-s sortite să ducă viața în locuri umbroase sunt hidoase, rautacioase și lipsite de acel îmbietor simțământ al frumosului și sociabilității.

Dacă largim orizontul privirii și trecem peste granitele proprii noastre vieți sufletești, constatăm că omenirea întreaga s'a sbuciumat pentru găsirea unui fagas, pe care ea să meargă sigură către un liman, unde vânturile tuturor neplăcerilor să nu mai aiba putere, iar împărăția deplinei înțelegeri și a păcii să domneasca peste tot și peste toate. Filosofii și întelepții tuturor timpurilor trecute nu au ostenit în cautarea acelei împărății vesnice în care nici-o altă lege nu are putere decât cea a dragostei fără margini. Nazuinta aceasta a omenirii o găsim în îndreptarul Sfintei Scripturi, unde se spune: „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate celelate se vor adăuga vouă.” (Matei 6,33)

Dar cumpanind feluritele îmbieri ce ne stau în față, constatăm că nu toate ne pot da calauza unei singure orientări. Cei mai însetați dintre oameni, după satisfacerea dorințelor lor de îmbogățire sau marire, vor alerga pe calea cea largă a pierzării, unde omul singur își face lege, iar dreptatea, mila și

adevarul îs calcate în picioare ca lucruri de putina pretuire si aducatoare de piedici. Unii îsi iau ca ideal în viata împlinirea numai a dorintelor lor, socotind ca omul este masura tuturor lucrurilor. Ori aceasta judecata nu numai ca este gresita, ci punerea ei în practica aduce o desfigurare a sensului vietii si a rostului omului pe pamânt.

Omul este cea mai aleasa creatura ce împodobeste lumea, si bunul Dumnezeu I-a orânduit un model dupa care sa-si faureasca felul de vietuire pe pamânt, ca astfel si împaratia cerurilor, prin credinta si fapte, sa-i fie vesnic dobândita.

“Si nu este alt nume subt cer, dat între oameni, întru care sa ne putem mântui. Iar acela este Domnul nostru Iisus Hristos, Cel a treia zi înviat din morti.”

Iubitii mei fii sufletesti,

Sarbatoarea Învierii Domnului este un praznic duhovnicesc, din care se ospateaza orice vârsta omeneasca si orice stare sociala. Cei chemati la ospatul bucuriei duhovnicesci nu sunt alesi dupa rânduilele obisnuite, adica dupa avere, dupa înalte demnitati obstesti, dupa învatatura, dupa frumuseti fizica sau dupa alte vremelnice si trecatoare îndatinari. Ci, aici, doua peceti arata scaunul ce-l ocupa crestina la ospatul Învierii Domnului: cea dintâi pecete e cea a credintei în învatatura Bisericii Ortodoxe si a doua pecete e cea a faptelor bune, ca rodire a credintii religioase.

La temelia sarbatorii Învierii Domnului sta suferinta si moartea Fiului Omului pentru omenire. Când ne apropiem de înfricosatele si nemuritoarele Taine nu trebuie o clipa sa uitam de chinul de pe Golgota al Mântuitorului. Caci împacarea omului cu Dumnezeu s'a facut prin varsare de sânge nevinovat. De aceia pregatirea prin retinere dela mâncari si rugaciunea, în timpul Marelui Post, constituie poftirea la participarea festiva a praznicului Învierii. Sa nu se uite porunca data de Apostolul neamurilor: „cel ce manânca si bea cu nevredeie trupul si sângele Domnului. osânda lui îsi bea si manânca.” (I Cor. 11,29)

Vremurile grele de razboiu, prin care am trecut, au lasat urme adânci nu numai în rosturile materiale ale traiului, ci mai ales în ogorul vietii sufletesti.

Schilodirile de trupuri, pierderile avutiilor, disparitia celor dragi din familie si alte pricini au produs în unele suflete desnadejdea. Îndoiala si-a facut loc în inimile credinciosilor si unii au devenit, astfel, crestini numai cu numele. La probele puse în slujba altor idealuri, decât cel al mântuirii de suflet, unii din enoriasii au legat actul credintii. Ori credinta religioasa e cu totul altceva decât ambițiile trecatoare izvorâte din lipsa de înțelepciune. Suferinta pentru Hristos sfînteste pe om, pe când neplacerile legate de nerealizarea bunurilor materiale scoboara demnitatea celui ce le nutreste. Credinta religioasa n'are nici-o vina în neîndeplinirea dorintelor materiale individuale. Totdeauna sa ne întrebam, ca altadata fericitul Augustin: „Ce folos ai tu, ca marturisesti pe Dumnezeu,

ca-L cinstesti si-L preamaresti, ca crezi în Fiul Sau si-L recunosti ca sezând dea-dreapta Tatalui, în schimb îi hulesti Biserica Sa? „Vreau sa va atrag luarea aminte asupra celor care spun ca au credinta în Dumnezeu, dar nu obosesc, cu timp si fara timp, a cutreiera satele si a huli Biserica si pe urmasii sfintilor apostoli, aducându-le fel si chipuri de învinuiri. Este vorba de acei eretici si schismatici, care socotesc ca împrejurarile de lipsuri le sunt prielnice pentru aruncarea semintelor otravitoare de suflet. Pastoritii nostri sa'si aminteasca de cuvintele Sfintei Scripturi: „De omul eretic sa te pazesti, stiind ca s'a rasvratit unul ca acesta si pacatuieste, fiind singur de sine osândit.” (Tit 3, 10-11).

Cei ce se îndeparteaza de Biserica sunt oameni care au avut numai pe buze numele Domnului nostru Iisus Hristos. Pe acestia i-a vadit Sf. Evanghelist Ioan, când a scris: „Dintre noi au iesit, dar nu erau dintre noi, caci daca ar fi fost dintre noi, ar fi ramas cu noi, ci ei au iesit, ca sa se arate ca nu sunt toti dintre noi.” (I Ioan 2, 19). Iuda Iscarioteanul trebuie sa aiba urmasi, ca în lupta cu necredinta lor sa ne întarim credinta noastra.

Calauza pasilor nostri sa fie pacea si înfratirea, si prin acest fel de comportare cele mai împietrite inimi se înmoaie, cele mai rasvratite minti se convertesc la calea drepte credinte si cele mai aprinse simtiri se potolesc si se înfratesc. Aici sta sensul sarbatorii Sfintei Învieri si deaceia melodioasele cântari de la strana ne îmbie duios: „unii pe altii sa ne îmbratisam, sa zicem fratilor si celor ce ne urasc pe noi si sa iertam toate pentru înviere.” Caci „dragostea îndelung rabda, se milostiveste, nu pizmueste, se smereste, nu se trufeste, nu se poarta cu necuviinta, nu cauta ale sale, nu se întarâta, nu se gândeste la rau, nu se bucura de nedreptate, ci se bucura de adevar.” (I Cor. 14, 4-6) si aceasta lege a dragostei este sadita în sufletele noastre de sacrificiul facut pe cruce de Fiul lui Dumnezeu. Fara împlinirea acestei porunci a dragostei, orice alta privire, haina sau stare va îmbraca cineva, nu se va putea apropia sa sarbatoreasca, dupa datina, praznicul învierii Domnului.

Iubitii mei fii credinciosi,

Pronia dumnezeiasca a rânduit ca sarbatoarea Învierii Domnului sa cada la noi o data cu începutul primaverii. E o buna potriveala ca si viata crestina pururea sa fie frumoasa ca anotimpul plin de speranta al primaverii. Anii din urma ne-au încercat cu o seceta pustiitoare de ogoare si de vietii omenesti. Moldova a ajuns, prin necazurile ce au cuprins-o, sa fie cunoscuta de toata lumea de pe globul pamântesc. Ajutoare s'au trimis în hrana, îmbracaminte si medicamente din toate tarile care tin de legea crestina sau respecta omenia ca pe cea mai înalta virtute sociala. Noi sa le aducem multumiri tuturor celor ce si-au îndreptat mila catre cei lipsiti, si celor cuprinsi între granitele noastre si celor din afara, si pururea sa-i avem în rugaciunile catre Dumnezeu cu dorinta

fierbinte ca Atotputernicul sa le rasplateasca din vistieria darurilor Sale.

Iarna pe care am trecut-o a fost cumplit de grea, sporind necazurile populatiei moldovene. Trebuie sa recunoastem ca bogatia de omat a saturat pamântul însetat de apa si astfel ogoarele sunt pregatite sa primeasca felurite seminte pentru îndestulare cu roduri de cereale si zarzavaturi.

Noi v'am dat povete, cu deamanuntul, sa iesiti cu mic cu mare sa arati sa sa semanati holdele cu tot soiul de seminte, ca astfel nicio palma de pamânt sa nu ramâna fara cultura. Unde ramâne pârluaga, acolo se ivate si saracia. Fiecare sa-si aminteasca de cuvintele Scripturii: „Cel ce samana cu sgârcentie, cu sgârcentie va secera; iar cel ce samana cu binecuvântare, cu binecuvântare va si secera. Cel ce da samânta seceratorului si pâne pentru hrana lui, va înmulți cele semanate de voi si va spori rodul dreptatii voastre; ca voi sa fiti bogati în toate pentru tot felul de binefacere, care aduce prin voi multumita lui Dumnezeu.”

Livezile au suferit si ele dupa urma secetei, pomii trebuiesc curatiti de crengile uscate, ca si de omizile ce s'au cuibarit în coaja lor. Sa fie sapati pomii la radacina ca ploaia sa patrunda adânc în pamânt. fructele vor înlocui mâncarea sau o vor complecta pâna la noua recolta.

Pasarile si alte vietati din curtea gospodariilor voastre s'au împutinat peste masura. Cautati si prineti samânta si le înmultiti, caci ele aduc belsug si'n casa si'n punga. De cu vara sa aveti grija sa va chivernisiti cele trebuitoare pentru iarna: legume si zarzavaturi cultivându-le în gradini. Voi stiti proverbul românesc, care se cade a-l rosti totdeauna când plecati la munca: unde omul pune mâna acolo vine si Dumnezeu cu mila. Lenea sa nu fie încurajata, caci porunca Bisericii spune: cine nu munceste sa nu manânce. Grijiti-va de sanatatea trupei si vestiti pe medici acolo unde se ivate boala. Cautati si samanati plante textile: cânepa si in, ca sa aveti pâza pentru rufarie, iar lâna o faceti postav de casa pentru îmbracaminte calduroasa. Nu uitati de educatia copiilor pe care sa-i îndemnati sa nu-si strice rostul dela scoala, ca astfel lumina cartii sa patrunda în cea mai umila casa. Învatatura este un bun al tuturor si cel ce nu-l primeste se condamna singur a orbecai în întuneric.

Fiti supusi si ascultatori fata de autoritatile legiuite, care au raspunderea si în fata lui Dumnezeu si în fata tarii de buna conducere si propasirea neamului. Cumintenia este cel mai bun sfatuitor al omului si nu va îndepartati de povetele cucernicilor preoti, care au grija de sufletele voastre.

Dorind tuturor pastoritilor nostri, clerici si mireni, spor duhovnicesc si belsug de roade în câmpul muncii, va salut cu urarea crestineasca de HRISTOS A ÎNVIAT!

Al vostru rugator catre Dumnezeu care va trimite Binecuvântare

arhiereasca, IRINEU, Mitropolitul Moldovei si Sucevei – Data în resedinta Noastra Mitropolitana din Iasi, pentru sarbatorirea Sfantelor Pasti din anul mântuirii una mie noua sute patruzeci si sapte".

Scurta analiza:

- avem în fata o *pareneza*, propriu-zis o *predica ocazionala*, alcatuita pentru un moment liturgic de bucurie;
- tema predicii este în acord cu praznicul pentru care a fost rostita: *Cautarile si neîmplinirile omenesti își gasesc raspuns în Învierea Domnului*;
- talentul oratoric este dublat de cel literar, dezvaluindu-ni-se chiar de la început tinuta intelectuala a predicatorului: „*Orice om fuge de întuneric si ar dori ca noaptea sa fie cât mai scurta, caci ea înseamna o umbra a mortii. Plantele crescute la întuneric sunt firave, fara culoare, iar animalele care-s sortite sa duca viata în locuri umbroase sunt hidoase, rautacioase si lipsite de acel îmbietor simtamânt al frumosului si sociabilitatii...* ”;
- cuvântarea este structurata, în principal, pe *actualitate*: ranile razboiului; ororile comunismului aflat în fasa; iminenta ispita a sectelor; apel la pace si înfratire; seceta care a pustiit Moldova si multumirile pentru ajutoarele primite; îndemn la ascultare fata de cârmuirea politica (comunista, deja), considerând ca este mai înțeleapta decât confruntarea care ar fi facut victime; sfaturi pentru munca, harnicie etc.

Arhim. dr. IULIU SCRIBAN

(1878-1949), cunoscut profesor de teologie, care a predat, între altele, Omiletica si Catehetica, la Seminarul „Central” din Bucuresti, la Facultatea de Teologie din Chisinau si la cea din Bucuresti (1941-1943). Activitatea publicistica prodigioasa cuprinde si un numar însemnat de lucrari omiletice. Am selectat pentru analiza ***Predica la Sarbatoarea Sfintei Treimi.***

*”Si a facut pe om dupa chipul si asemanarea lui Dumnezeu” (Fac. 1, 27)
Fratilor,*

Cel dintâi cuvânt rostit pe lume a fost cuvântul lui Dumnezeu „Sa fie lumina!” El era singura fiinta, când nimic altceva nu se mai afla în largul vazduhurilor. Numai cuvântul Lui a rasunat, atunci când alta fiinta nu mai era. Despre acest cuvânt al Lui ne pomeneste Prorocul David spunând: Prin

cuvântul Domnului cerurile s-au facut si prin cuvântul gurii Lui toata fapturna (Psalmul 32, 6).

Dar tot al lui Dumnezeu, care a pornit începuturile, e si sfârșitul. El va încheia marea carte a socotelilor acestei lumi, în care pentru tot omul se afla o foaie deosebita, cu însemnarea tuturor binefacerilor si a netrebnicilor.

Apoi, fratilor, tocmai acest gând, ca precum începutul, asa si sfârșitul se afla în mâna lui Dumnezeu, vrea sa ni-l înfatiseze Biserica în aceasta sarbatoare a Domnului. În adevar, dupa cum Dumnezeu, prin cele trei fete ale Lui: Tatal, Fiul si Sfântul Duh, a lucrat la începutul lumii, tot asa si azi nu cinstim sarbatoarea deosebita numai a Domnului Hristos sau numai a Sfântului Duh, cum a fost ieri, ci suntem luminati de razele sarbatorii întregii Dumnezeiri, a tuturor celor trei fete dumnezeiesti care sunt în Sfânta Treime.

Atunci sa luam aminte la înțeleapta orânduire a Bisericii, pentru ca sa putem vedea cum ea ne duce din sarbatoare în sarbatoare, spre a arata în ziua de acum ca la început numai Dumnezeu a fost si ca al Lui va fi si cuvântul cel din urma.

În adevar, fratilor, pe ziua de ieri ne-am bucurat de frumoasa sarbatoare a Pogorârii Sfântului Duh asupra Sfinților Apostoli s-au, cum i se mai zice, Dumînica Mare sau Cincizecimea sau Rusaliile. Ziua Cincizecimii însa e sarbatoarea de încheiere a tuturor celor ce Dumnezeu a facut pentru om spre a-l duce pe o cale mai dreapta si astfel a-l scoate din urâtul pacatelor si a-l mântui. De la nasterea Sfintei Fecioare si a închinarii ei în biserica (8 septembrie si 21 noiembrie), apoi de la nasterea Mântuitorului Hristos si de la toate sarbatorile care ne arata ce s-a petrecut cu Sfânta Sa Fiinta, pâna la Pasti, Înaltare si Cincizecime, avem neîncetat aratarea celor ce Dumnezeu a facut pentru om. E ca un schimb neîncetat care s-a petrecut între om si Dumnezeu, pentru ca omul sa fie curatit si sfântit, sorbind din roua bunelor învățaturi si a darurilor dumnezeiesti.

Dar dupa ce toate acestea s-au încheiat, ramâne tot tronul lui Dumnezeu de se înalta singur. Mai presus de om si de trebuinta curatirii lui, mai înainte de orice, ramâne numai Dumnezeu. Toate se vor ispravi, iar Dumnezeu ramâne si pluteste peste toate.

De aceea Biserica, dupa ce luni întregi ne-a tot însirat sarbatorile care arata ce a facut Dumnezeu pentru noi si cum a întemeiat asezământul Bisericii, pentru ca oamenii neîncetat sa fie învățati în dragostea si purtarile creștinești, dupa acestea a asezat înca si sarbatoarea Dumnezeirii si anume chiar îndata dupa Pogorârea Sfântului Duh.

Aceasta arata ca Dumnezeu a început, tot Dumnezeu încheie toate si ramâne peste toate. De aceea e frumoasa si mângâietoare vorba: Fericiti cei ce adorm întru Domnul (Apocalipsa 14,13), fiindca ei ramân cu Cel ce nu pier

niciodata.

Iata cum, fratilor, pe Dumnezeu Cel în trei fete, Care a întemeiat lumile, tot pe El Biserica ne pune sa-l praznuim si Cel din urma, ca pe Sfânta Treime cea facatoare de viata. Nu doar ca pâna acum n-am fi pomenit de Sfânta Treime, caci ne rugam catre ea în fiecare rugaciune. O pomenim însa si acum, la încheierea tuturor sarbatorilor de praznuire a tot ce Dumnezeu a facut pentru om, spre a arata ca Dumnezeu Cel în Treime îmbratiseaza totul si ca El ramâne singur si statornic chiar atunci când nu ne mai gândim nici la om, nici la lume.

Încheind deci toata povestirea chipului cum a mers mântuirea omului si a întregii lumi în care ne învârtim, Biserica ne învata sa abatem mintea o clipa de la noi, de la lume, de la tot, sa ne simtim ca niste îngeri purtati în vazduh si sa privim pe Dumnezeu Cel ce este începutul si sfârșitul a toate. În adevar, cel ce umbla pe caile credintei e cu mult mai în stare sa vietuiasca crestinește. Asa este când tu cauti a te înalta cu mintea si cu toata fiinta ta pâna acolo unde uiti ca mai traiesti tu si te topesti uimit în întinsul marii de vietuire si lucire dumnezeiasca.

Odata înaltati cu mintea si inima noastra la cele de sus când ne întoarcem la treburile si grijile noastre pamântesti, suntem ca alti oameni. Se simte în noi ca am trecut ca pe lângă o gradina plina de flori, care au varsat asupra noastra mirosul lor îmbatator.

Cu adevarat, Fratilor, privind Dumnezeirea, ne gândim la cuvintele Sfintei Scripturi ca noi, oamenii am fost plasmuiti dupa chipul si asemanarea lui Dumnezeu. Suntem si noi rasariti din izvorul înțelepciunii dumnezeiesti si se simte asupra noastra pecetea dumnezeirii celei în trei fete.

Apoi tocmai gândul acesta ne umple de vrednicie si ne da inima de a face sa sclipeasca în noi darurile dumnezeiesti cu care suntem înzestrati. Se înțelege, știind ca suntem fapturile lui Dumnezeu, ne simtim totodata îndatorati de a potrivi si viata noastra dupa curatia Parintelui Ceresc Care ne-a facut dupa chipul si asemanarea Sa.

Oamenii care au uitat pe Dumnezeu umbla pe cai stricate si ratacite, pentru ca ei se hranesc cu gânduri despre fapte si lucruri care sunt cu mult mai prejos de Dumnezeu. Pierzând cunostinta ca ei atârna de Tatal Ceresc care i-a facut, marturisesc cuvinte mincinoase despre începutul neamului omenesc si pierd vrednicia înalta pe care o da omului gândul ca Dumnezeu este Parintele lui.

Ce poate avea omul mai înalt, mai maret si mai sfânt decât pe Dumnezeu?... Nimic. Deci oriunde aiurea își va îndrepta mintea lui si va umbla sa-si nascoceasca alti dumnezei la care sa se închine, va fi întotdeauna în paguba, fiindca prin nimic nu se poate asemana sau înlocui maretia si farmecul

pe care omul îl soarbe când se apropie de Dumnezeu.

În locul adevăratului Dumnezeu, omul își scorneste uneori alti dumnezei la care se închină. Ba, de cele mai multe ori se așază pe sine în locul lui Dumnezeu. Ajunge rob al patimilor sale, precum al betiei, al lenei, al bârfeții, al lacomiei, al desertăciunii și al multor altor patimi și poște.

Astfel, s-au văzut oameni copleșiți de atâta desertăciune, ca, prin gateala lor cu fel de fel de vesminte și podoabe, pierdeau o vreme pe care nici sfintii nu o cheltuiau în rugăciunile lor către Dumnezeu. S-au văzut oameni atât de deseri în gândurile și faptele lor, încât tot ceea ce chibzuiesc și fac e numai pentru a fi văzuți și laudați de oameni. Aceștia își sunt lor dumnezei și nu au alt Dumnezeu.

De aceea nici nu ajung să facă ceva de seamă pe pământul acesta. În adevăr, imboldul lor spre lucru nefiind Dumnezeu, ci patimile și desertăciunea, nici nu pot întemeia ceva trainic și sanatos... Putut-a oare omul să clădească ceva temeinic pe gusturile sale trecătoare?...

Fără de Mine nu puteți face nimic, a spus Domnul Hristos (Ioan 15, 5). Deci orice face omul cu gândul străin de Dumnezeu sau dacă a înlăturat pe Dumnezeu din socotelile sale, – de fapt poate face, dar nu e lucru trainic.

La popoarele care au uitat pe Dumnezeu, oamenii ajung robi ai gusturilor lor de toate zilele, nerăbdători și pofticioși ai tuturor bunătăților, fără stăruință la lucru, fără îngăduință față de frații lor, fără înțelegere a datoriilor omului pe pământ, fără barbatie în suflet. Ochii lor sunt mai mult spre pământ, la lucrurile de azi pe mâine. Dorințele lor sunt mai mult spre chefurile și zăbenguierile cu care să se poată ameli și să-și treacă vremea. Nu vei găsi la ei deloc o pretuire a timpului care e foarte scump la adevăratul creștin și niciodată nu-i vezi muncindu-se cu mintea pentru învățăturile cele mari și netrecătoare.

Unii ca aceștia își pierd din ce în ce mai mult asemanarea cu Dumnezeu. De aceea, fiindcă știm că de la Dumnezeu am ieșit și că de El atârnam, să pastrăm asemanarea cu Dumnezeirea cea în trei fete. Aceasta o vom face dând sufletului nostru totdeauna hrana bunelor învățături care se scot din Evanghelia Domnului și de la acei care au muncit pentru Domnul.

Cunoscând că suntem după asemanarea lui Dumnezeu, să pastrăm vrednicia noastră, ca să se poată zice: cu adevărat, oameni ai lui Dumnezeu sunt aceștia!

Această vrednicie însă se păstrează prin ferirea de fapte urâte, precum de minciuna, grairea de rău, ura, calcarea cuvântului dat, jurământul strămb, vorbe de rusine, furturi, înșelăciuni, destrăbălare și altele.

Cine nu face acestea și altele de felul lor își păstrează vrednicia sa de om

si nu mânjeste în el chipul lui Dumnezeu.

E mare paguba, fratilor, de a mânji cu fapte grosolane tiparul dumnezeiesc care se afla în noi. De aceea gândul ca suntem de la Treimea cea facatoare de viata sa-l pastram cu îngrijire, pentru ca Ea sa ne îmboldeasca fara încetare spre a nu cadea din vrednicia noastra.

Sa urmam pilda Bisericii, care, în rugaciunile de începere a oricarei slujbe totdeauna pomeneste întâi Sfânta Treime. Ea naste pe om spre viata sufleteasca prin botez în numele Sfintei Treimi. Prin semnul crucii facut asupra noastra, noi pomenim totdeauna numele Sfintei Treimi. Dar aceasta sa o facem nu numai ca un obicei, ci ca o marturisire limpede si neîncetata ca noi suntem de la Dumnezeu si ca ne simtim raspunzatori catre El prin toate faptele noastre.

Cei ce vor face asa vor gusta fericirea celor ce cunosc pe Domnul si urmeaza caile Lui, caci, dupa cum a spus Proorocul David: *fericit este barbatul care va cugeta la legea lui Dumnezeu ziua si noaptea* (Psalm 1, 2). Amin.

Scurta analiza:

- aceasta predica se încadreaza în categoria panegiricelor (cuvântare de lauda);
- "Sfânta Treime" este un subiect greu de prezentat în predica, dar arhim. Scriban propune prin acest cuvânt calea cea mai înțeleaptă de abordare: Dumnezeu întreit în persoane este izvorul vietii si temelia credintei noastre. În afara Treimii, totul este zadarnicie;
- lipsa Dumnezeului-Treimic din sufletul cuiva, duce la idolatrizarea propriei persoane;
- prin învataturile dezvoltate, autorul ne îndeamna a trai si gândi treimic. De fapt, chiar structura psiho-fizica a omului este treimica (dupa chipul Prea Sfintei Treimi, în vederea dobândirii asemanarii).

Preot dr. IOAN LUPAS

(1880–1967), cunoscut în plan cultural si social mai mult ca istoric, profesor si om politic, a fost de fapt un distins preot, militant al Marii Uniri a Transilvaniei cu România. În literatura omiletica a lasat doua carti, în afara de predicile publicate separat, în diverse reviste: *Cazut-a cununa capului nostru. Cuvântari funebrele si Mângâiati poporul*, predici diferite, în colaborare cu alti preoti.

Pentru ca în Ardeal a fost mereu o preocupare aparte mai ales pentru necrologuri, vom face o ilustrare cu acest gen de predica: *Destul a fost,*

Doamne! „Destul a fost, Doamne, ia sufletul meu!” (III Regi 19, 4)

Astfel a strigat odinioara Ilie proorocul, când se retrăsese în pustie, spre a-si feri viata de prigonirile cele multe care îl amenintau în preajma calatoriei sale de patruzeci de zile si patruzeci de nopti pâna la muntele Horeb, muntele lui Dumnezeu. El a chema atunci pe Dumnezeu, ca sa-i mântuiasca sufletul din vârtoarea suferintelor si sa i-l usureze de povara cea grea a vietii.

Sunt împrejurari când acest cuvânt al proorocului Ilie se desprinde cu suspinuri adânci de pe buzele oricarui muritor. Cel ce își numara anii vietii sale si vede ca cei mai multi dintre ei n-au fost decât munca si truda, alergare fara popas, suferinta si osteneala, arareori înseninata de câte o bucurie trecatoare; cel ce cugeta ca toti aceia cu care a copilarit si trait împreuna s-au mutat rând pe rând la cele vesnice, lasând un gol dureros si un pustiu imens în jurul lui, își simte sufletul cuprins de aceeasi dorinta, care l-a îndemnat pe proorocul Ilie sa exclame: „Destul a fost, Doamne, ia sufletul meu!”.

Simtul chinuitor al singuratatii si al parasirii îl alina moartea cu suflarea ei de gheata. Firul vietii, împreuna cu toate suferintele, grijile, alergarile si oboselile, pe care le aduc asupra bietului om valurile ei, îl taie pe veci ale mortii foarfeci. Umbrele întunecate ale oricarui amurg târziu si posomorât, le alunga raza credintei într-o viata viitoare, de pe ale carei tarâmuri patrunde prin taina mormintelor deschise glasul de chemare al evangheliei lui Hristos: „Veniti la Mine toti cei osteniti si împovarati ... si veti afla odihna sufletelor voastre” (Matei 11, 18-29).

Aceasta odihna a sufletului si-o dorea Ilie proorocul în pustie, ca prin ea sa poata ajunge partas al bucuriei nespuse de a se uni cu Însusi Ziditorul fapturii, luând de la El rasplata cea dreapta pentru toate ostenelile, suferintele, alergarile si luptele sale întru apararea credintei. Si adormitul în Domnul preot, pe care îl apasa povara celor 80 de ani de trai pamântesc, dintre care 50 au fost închinati slujbei de pastorire duhovniceasca, a fost deplin îndreptatit sa rosteasca si el, ca odinioara proorocul Ilie: Destul a fost, Doamne, ia sufletul meu! Caci spre amurgul vietii, trecute peste 80 de ani, oricare muritor se simte ostenit si apasat de povara anilor multi. Cu atât mai mult va fi simtit povara aceasta preotul, care s-a ostenit nu numai pentru sine si familia sa, ci s-a simtit dator sa lupte lupta cea buna a credintei pentru întreg poporul sau, povatuindu-l spre bine, îndreptându-i pasii în caile Domnului si aparându-l de rataciri pagubitoare. Stiut este ca – dupa cum ne spune Sfântul Ioan Gura de Aur, în tratatul sau „Despre preotie” – „cel ce ia asupra si grija aceasta, trebuie sa aiba multa înțelepciune si înainte de înțelepciune dar mult de la Dumnezeu si integritate morala si curatia vietii si o virtute peste firea omeneasca... dupa însemnatatea slujbei si greutatea cea felurita a lucrului. Caci ca niste furtuni care întarâta marea, se reped undele rautatii asupra

sufletului preotesc".

Despre raposatul în Domnul preot pot marturisi toti cei ce l-au cunoscut ca, din darul si mila Tatalui ceresc, a fost împodobit si cu înțelepciune si cu integritate morala si cu curatia vietii, cu înțelegere dreapta pentru însemnatatea slujbei preotesti si cu virtutea trebuincioasa spre a purta cu vrednicie timp de o jumătate de veac toate greutatile acestei slujbe.

Despre înțelepciunea si dorul de a arunca samânta luminii evanghelice, a dat dovezi din tinerele sale, de când a început sa munceasca în scoala de aici ca învator. Prin purtarea sa aleasa si înțeleapta a câstigat încrederea întregului popor dreptcredincios din aceasta parohie. Si astfel la cel dintâi prilej a fost înaintat din slujba scoalei în slujba Bisericii, de la catedra de raspândire a luminii, la altarul de întarire a credintei. Cu aceeasi evlavie a semanat în sufletul tinerimii lumina cunostintei prin scoala, iar în sufletul poporului întreg a picurat mângâierea credintei si taria nadejdii prin rugaciuni la sfântul altar. A luminat pe cei dintru întuneric, a întarit prin cuvântul sau pe cei credinciosi, a cercetat pe cei bolnavi, a mângâiat pe cei întristati, a laudat pe cei drepti, a înfruntat pe cei îngâmfiati, a îndreptat pe cei rataciti, a învator pe cei vii, a plâns pe cei morti si s-a rugat pentru ei, stiind ca „sfânt si cucernic lucru este a face rugaciuni pentru cei morti, ca sa se curateasca de pacate" (II Macabei 12, 46).

Cu înțelepciune a stiut folosi toate prilejurile potrivite spre a îndemna pe credinciosii sai sa aduca jertfe si daruri de buna voie pentru podoaba Casei Domnului si pentru asigurarea viitorului ei. Daca biserica aceasta este într-o situatie materiala mai buna decât bisericile din alte parohii, daca din fondul parohial se pot da an de an preotilor de aici ajutoare mai însemnate decât acelea de care se împartasesc alti preoti de la biserica lor, meritul revine în mare parte adormitului în Domnul, care a trezit prin cuvântul sau de învatoratura spiritul de jertfa la parohienii sai si i-a scuturat din amorteala pe cei nepasatori sau nedepinsi a se gândi si la viitorul mai îndepartat.

Preotii din vechime, dupa cum se spune, purtau pe hainele lor niste clopotei, ca un fel de semn ca, precum clopotul trezeste din somn pe cei ce dorm, tot astfel si preotul prin graiul învatorului sale sa se sileasca a trezi din lăncezeala pe cei nepasatori. Aceasta silinta este firul cel rosu al activitatii pastorale dezvoltate de raposatul în curs de 50 de ani. Rezultatele muncii lui au fost pretuite nu numai de parohienii sai, ci de toti preotii acestui tinut si de însusi raposatul nostru arhiepiscop si mitropolit, care, tinând seama de cuvântul apostolului Pavel (I Tim. 5, 17), ca preotii care își poarta bine dregatoria, de îndoita cinste sa se învredniceasca, mai ales cei ce se ostenesc în cuvânt si întru învatoratura, l-a distins pe raposatul cu brâu rosu. Iar cinstea de care l-au învrednicit toti parohienii si cunoscutii lui, nu se va stinge la

marginea acestui mormânt, ci va dainui pâna în timpuri târzii, învesmântând ca într-o aureola de amintire evlavioasa si recunoscatoare numele acestui devotat slujitor la altarul Domnului.

Este adevarat ca în cursul unei pastoriri de 50 de ani a avut si el destule amaraciuni si nemulumiri sufletesti. Caci si asupra lui s-au repezit ca niste furtuni care întarâta marea undele rautatii si ale vicleniei vrajmasului. Dar el si-a dat seama ca trebuie sa urmeze în orice împrejurare sfatul marelui ierarh si dascal al lumii, Ioan Gura de Aur, care ne spune ca în lupta necontenita contra raului (diavolului) sa nu cutezam niciodata a depune armele, nici sa ne dedam la somn, daca vrem sa nu fim niciodata raniti de el. Caci trebuie sa ne alegem una din doua: ori a cadea si a pieri, daca descingem armele, sau a sta si veghea necontenit la arme.

El a stat si a vegheat necontenit, ca un adevarat ostas al lui Iisus Hristos, în lupta aceasta mare si sfânta, fiind totdeauna înarmat cu sabia duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu, si îmbracat întru dreptate, cum cere cuvântul Psalmistului (Ps. 131, 9). De aceea s-ar fi putut mângâia si el catre sfârșitul vietii sale cu cuvintele Apostolului Pavel: „Lupta cea buna m-am luptat, curgerea am plinit, credința am pazit; si acum ce este mai mult, alesu-mi-s-a mie cununa dreptatii, care mi-o va da mie în ziua aceea Domnul ca un drept judecator, dar nu numai mie, ci si tuturor celor ce iubesc aratarea Lui" (II Tim. 4, 7-8).

Aceasta cununa a dreptatii îi va rasplati toate ostenele si jertfele lui, închinata pe altarul credintei si culturii poporului nostru prin integritatea lui morala, prin cuviinta si curatia vietii, în care s-a tinut pe sine si familia sa, crescându-si copiii în scoli înalte si îndreptându-i spre cararile virtutii, ca sa poata fi si ei fii credinciosi ai Bisericii si slujitori luminati ai poporului.

Despartindu-se acum de întristata sa vaduva, care doreste sa-l urmeze cât mai curând si ea în cararea vesniciei, îi multumeste pentru ca i-a fost tovarasa credincioasa în toata viata si prin îngrijirea sa plina de iubire i-a înlesnit adeseori greutatea slujbei sale sfinte. Iar fiilor sai le da sfatul parintesc de a trai în frica lui Dumnezeu, în smerenie si dragoste între dânsii, de a fi muncitori neobositi în ogorul activitatii lor si de a se sili sa însenineze prin purtare aleasa vaduvia mamei lor, câte zile îi vor mai fi date sa traiasca aici pe pamânt.

Tot cu asemenea sfaturi parintesti se desparte si de numerosii sai fii duhovnicesti, de parohienii sai, pe care s-a silit totdeauna a-i pastori cu iubire, cu credința, cu mila si cu dreptate. Pe toti îi roaga sa-l ierte, de le va fi gresit ceva în aceasta viata si sa urmeze totdeauna sfaturile si învataturile crestinești, a caror samânta a cautat si dânsul cu toata staruinta s-o sadeasca în inima lor.

Cu salutare frateasca își ia ramas bun si de la slujitorii acestui altar si de

la toti preotii din acest protopopiat, în fruntea carora a stat câtva timp, în anii de vacanta ai scaunului protopopesc.

Toti cei întruniti în aceasta sfânta biserica, cu acest prilej, sa împreunam glasul rugaciunilor noastre, zicând: Stapâne, Doamne Dumnezeu nostru, pe Tine Te rugam, primește sufletul acestui slujitor al Tau si-l odihnește pe el în sânurile lui Avraam si ale lui Isaac si ale lui Iacob, si-i da lui cununa dreptatii Tale, ca pentru cele ce s-a ostenit în lumea aceasta pentru numele Tau, sa ia multa plata în lacasurile sfinților Tai – totdeauna, acum si în vecii vecilor. Amin.

Scurta analiza:

- cuvântarea de fata este un necrolog, gen care face parte din categoria parenelor la momente de întristare;
- este un cuvânt bine cumpanit; deosebit de inspirata alegerea „textului-motto”, *Destul a fost, Doamne!*, care creaza un impact puternic asupra auditoriului. Retinem de aici ca pentru trezirea receptivitatii celor ce ne asculta trebuie sa-i întâmpinam adeseori cu expresii „tari”, „socante” – în sensul bun al cuvântului;
- a evidentiat în mod exemplar însusirile parintelui raposat, ca pilda pentru credinciosi, dar si pentru preotii care ascultau atunci cuvântarea. Desprindem de aici caracterul *pedagogic* al necrologului;
- vorbitorul n-a uitat sa rosteasca si cuvintele de mângâiere pentru cei ramasi, familie, rudenii, enoriasi. Înțelegem, asadar, rolul mângâietor si încurajator al predicii.

Preot dr. Toma CHIRICUTA

(1887–1971), preot si publicist, unul dintre cei mai populari slujitori ai Capitalei, incomod pentru regimul comunist, fapt pentru care a fost transferat la mai multe biserici, dar drept-credinciosii îl urmau peste tot (*bisericile Zlatari, Ferentari, Popa Tatu* etc.) . A fost un predicator zelos, o data cu amvonul bisericilor vocea lui fiind prezenta pâna la instaurarea comunismului si la emisiunile radiofonice. A publicat mai multe carti de predici, singur si în colaborare, toate înainte de 1948. Dupa aceea nu i s-a mai dat dreptul sa publice. Abia dupa „revolutie” i-a mai aparut un volum de predici, practic o reeditare selectiva cu titlul „Anul în predici”. Pentru ilustrare prezentam o predica din acest ultim volum: **Bucuria Înaltarii** (cuvânt pentru praznicul Înaltarii Domnului).

"Iar ei, închinându-se Lui, s-au întors în Ierusalim cu bucurie mare. Si erau în toata vremea în templu, laudând si binecuvântând pe Dumnezeu" (Lc. 24, 52-53).

Cu prilejul praznicului care a trecut, al stralucitului praznic al Înaltarii Domnului, din pricini binecuvântate, nu ati putut fi hraniti cu pâinea cea cereasca a cuvântului lui Dumnezeu. Desigur ca pe unii dintre voi i-a întristat atunci aceasta lipsa de hrana; dar iata, iubitelor, ca hrana care trebuia data atunci va va fi data astazi, pentru ca noi astazi tocmai asupra acestui lucru vrem sa ne aplecam cu pietate inimile si cugetele noastre, tocmai asupra praznicului Înaltarii, care a trecut, dar în lumina caruia înca strajuiim. Timpul de la sarbatoarea ce-a trecut pâna la Duminica Rusaliilor este timpul Înaltarii si în tot acest timp se cuvine ca noi sa stam în fata lui Hristos, Celui care s-a înaltat, întocmai cum stateau apostolii Lui, pe muntele Taborului. Sa stam în genunchi în fata Lui, în adorare si privind-L, adorându-L, sa primim în sufletele noastre lumina din Lumina Lui, viata din Viata Lui, vesnicie din Vesnicia Lui.

Iubitii mei frati întru Domnul Iisus, multe, nesfârșit de multe sunt razele de lumina ce pleaca din Iisus, Cel Care S-a înaltat catre ceruri, si coboara spre noi, cei care stam în genunchi în fata Lui si Îl privim. Noi, astazi, iubittii mei, vom ruga pe Duhul Sfânt sa ne dea puterea sa oprim câteva din aceste raze în mijlocul inimii noastre, pentru ca din lumina lor sa ne întarim si sa ne putem calauzi tot mai deplin, în mijlocul acestei vietii, de calatorie pe pamânt.

Cel dintâi gând, cea dintâi descoperire pe care o lucreaza Dumnezeu în cugetele noastre, când privim la Hristos care Se înalta, este un gând de recunostinta; da, un gând de recunostinta, caci, iubittii mei, L-am privit pe Domnul Iisus nascându-Se într-un staul de vite, L-am vazut atunci cum Se dezbraca de slava Lui, de bogatia, de puterea Lui si se face sarac, Se face slab, mic, pentru noi. Si atunci, stând lângă ieslea Lui, noi, în sufletul nostru, am simtit mila pentru trupul Lui cel slab, pentru fiinta Lui cea mica si ne-am zis în cugetele noastre: O, Doamne, cât de mari trebuie sa fie pacatele noastre, daca Tu voiesti sa Te cobori atât de mult, sa Te înjosesti atât de mult, sa Te micsorezi atât de mult, ca sa ne poti mântui! Aceasta tristete ne-a umplut sufletul, când ne-am uitat la faptura slaba care cuprindea într-însa pe Dumnezeu Însusi, din pestera nasterii.

Apoi, L-am privit pe Acest Dumnezeu facut om, L-am privit în tot cursul vietii Sale pe pamânt, crescând din pruncul din pestera Betleemului, la copilul de 12 ani care în Templul din Ierusalim îi umplea de uimire pe învatatii si preotii poporului Israel. L-am vazut crescând mai mare, L-am vazut adastând în casa parintilor Sai si ducând acolo o viata tainica, o viata plina de tacere si de ascultare. L-am vazut mai târziu pe malul Iordanului intrând în valurile râului, în mijlocul pacatosilor, înjosindu-Se pentru ca sa ne poata mântui, apoi

umblând cu picioarele Lui prea bune pe pamântul Iudeei, pe pamântul Palestinei, rascolind praful tuturor drumurilor si mergând din casa în casa, din sat în sat, si pretutindeni vestind Evanghelia si pretutindeni fiind neînteles, dispretuit, urât. Din toata ceata cea mare a poporului lui Israel, abia daca s-a ales un mic grup care sa-L iubeasca, sa-L urmeze, sa-L înțeleaga. Dar nici acest grup nu L-a înteles cu adevarat, nu L-a iubit cu adevarat caci vom vedea cum Îl paraseste, cum Îl tradeaza în noaptea când începe drumul Crucii lui Iisus.

Vom asista apoi la acest teribil drum al Crucii, drum de sânge, de înjosire, de durere, de dispret si de moarte. Vom asista la înjosirea Fiului lui Dumnezeu pe Golgota si sufletul nostru se va umple de o infinita tristete pentru Hristos, pentru rastignirea Fiului lui Dumnezeu facut om. Atunci vom înțelege cât de îngrozitor este pacatul nostru, daca a fost nevoie de o atât de cumplita înjosire a Fiului lui Dumnezeu si de o atât de teribila suferinta a Lui ca sa ne poata mântui.

Dar toata aceasta tristete, care ne-a umplut sufletul în lunga calatorie a lui Iisus pe pamânt, de la nasterea Sa pâna la Golgota, pâna la mormântul în care L-au pus Iosif si Nicodim, în care Îl vom vedea închis si pecetluit, toata aceasta tristete, asemanatoare unui nor care acopera lumina cerului, se va risipi când Îl vom vedea înviind.

Atunci va rasari si în inimile noastre soarele bucuriei celei ceresti, soare care va dura tot timpul cât Iisus Cel înviat va ramâne în mijlocul ucenicilor Sai, tot timpul de la Înviere pâna la Înaltare; în timpul acesta vom fi si noi, împreuna cu ucenicii lui Iisus, martori la toate aratarile Lui si ne vom umple inimile de bucuria care umplea atunci inimile ucenicilor.

Dar, iubirii mei, aceasta bucurie a Învierii, a salasuirii împreuna cu Iisus Cel Înviat, nu este o bucurie desavârsita; îi lipseste bucuria Înaltarii.

Din soarele bucuriei Învierii lipsea înca aceasta raza, iar noi astazi suntem recunoscatori lui Dumnezeu pentru ca ne-o daruieste, pentru ca desavârseste soarele bucuriei noastre, pentru ca ni-L arata pe Domnul Iisus Hristos înaltându-Se la cer.

Si anume, iubirii mei, de ce ne bucuram noi când Îl privim pe Hristos înaltându-Se la ceruri? Aceasta întrebare e de mare pret pentru orice inima si cuget de crestin si merita sa-i adâncim întelesul, sa ne ostenim, sa pierdem putina putere ca sa capatam în schimb mult mai multa prin descoperirile pe care ni le va face Dumnezeu. Se cuvine mai întâi sa-L rugam sa ne lumineze si sa ne arate care este rostul cel minunat al acestei bucurii, ca o desavârsire a tuturor celorlalte, bucuria mântuirii. Într-adevar, cel dintâi temei al bucuriei Înaltarii este acesta: capatam si mai multa siguranta în credinta noastra, care ne mântuieste, si anume siguranta ca Hristos a venit din cer. Ati bagat de seama ca la Nasterea Mântuitorului au venit tot felul de vesti din cer, tot felul de

trimisi din cer, care au spus pamântului: „Bucura-te, pamântule, caci îti vine Mântuirea, îti vine din cer!”.

Acesta a fost mesajul pe care l-a adus Arhanghelul Gavriil Sfintei Fecioare, prin cuvintele: „Bucura-te, Cea plina de daruri, Domnul este cu Tine, binecuvântata esti Tu între femei!”. Si apoi îi vesteste: „Iata, ai fost aleasa sa fii Maica Celui Preaînalt!”. Aceste vesti din cer vin înainte de nastere si ne vestesc ca Mântuirea vine din cer si numai din cer.

În aceeasi noapte, un alt mesaj din cer a rasunat în auzul oamenilor. E minunata cântare a corurilor de îngeri, care strigau din înalturi: „Slava întru cei de sus, lui Dumnezeu si pe pamânt pace, între oameni bunavoire!”. În acelasi timp, un înger s-a desprins din ceata si a vestit pastorilor ca S-a nascut Mântuitorul, Hristos Domnul. Prin urmare, înca o afirmare ca din cer vine mântuirea oamenilor.

Dar iata ca, desi toate aceste mesaje au venit din cer, noi totusi nu L-am vazut pe Însusi Domnul venind de acolo; numai îngerii ne-au vestit ca El vine din cer, ca El este Fiul lui Dumnezeu, ca se pogoara din cer si se face pamântean. Dar sa-L vedem pe El Însusi venind din cer, de aceasta bucurie Dumnezeu nu ne-a gasit vrednici. Este adevarat ca la botezul Mântuitorului am gustat ceva din aceasta bucurie, atunci când deasupra Mântuitorului se coboara Duhul Sfânt si glasul lui Dumnezeu din cer striga catre oameni: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit, întru Care am binevoit!”.

Dar aceasta descoperire nu era desavârsita.

Desavârsirea acestei descoperiri, a acestui adevar care ne mântuie pe noi, si anume ca Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu, ca El Se coboara din cer, Se întrupeaza ca om pentru mântuirea noastra, desavârsirea acestei descoperiri o avem numai în ziua Înaltarii Sale. Pentru ca atunci noi Îl vedem pe Domnul înaltându-Se la cer si aceasta ne da desavârsita siguranta ca El a venit din cer.

Acesta este, iubirii mei, cel dintâi temei al bucuriei Înaltarii Mântuitorului; bucurie pe care n-am avut-o pâna acum în chip desavârsit si de-abia în ziua Înaltarii o capatam în toata splendoarea ei.

Iata pentru ce în aceasta zi în care ne gândim la Înaltarea Domnului, sufletul nostru este plin de un simtamânt de adânca, de netarmurita recunostinta.

Dar din bucuria, din marea si luminata bucurie a Înaltarii Mântuitorului nostru, noi mai desprindem înca o descoperire, de cel mai mare pret pentru viata noastra si anume ca, daca avem un Mântuitor Care a venit din cer si S-a înaltat la cer, atunci se cuvine ca noi niciodata sa nu ne despartim, cu inima si cu viata noastra, de cer. Daca într-adevar, iubirii mei, credem în Domnul Iisus, daca într-adevar Îl iubim, daca El salasluieste în noi atunci nu se poate sa nu vrem si noi, într-un anumit chip, tainic si neînteles de sarmana noastra minte

pamânteasca, dar totusi real, nu e cu putinta sa nu vrem sa mergem si noi în cer împreuna cu Iisus.

Aceasta este cea mai mare descoperire a sarbatorii Înaltarii.

Avem acum desavârsita siguranta ca El este în cer, si totusi este cu noi.

El Însusi ne-a spus-o, ne-a dat aceasta asigurare: „Voi fi cu voi în toate zilele, pâna la sfârșitul veacurilor!”. Si pentru ca sa ne dea ceva concret, ceva vizibil, palpabil, doveditor al prezentei Lui între noi, pentru ca sa nu avem nici un fel de îndoiala, pentru ca slabiciunea noastra sarmana sa aiba o cârja în care sa se reazeme în calatoria pe pamânt, Iisus ne-a lasat Sfânta Împartasanie. Ne spune ca El, Cel din cer, este prezent în chip deplin în pâinea Sfintei Împartasanii.

Acum înțelegeti de ce v-am spus ca, daca noi Îl iubim, daca noi credem, daca într-adevar Îl avem pe Iisus în inima, atunci si noi suntem cu El în cer, desi trupeste ne aflam pe pamânt, desi suntem în toate chipurile legati de pamânt. Cu duhul nostru însa noi suntem în ceruri. Suntem cu Hristos Cel Înaltat, pentru ca El este în inima noastra, si inima noastra este în El. Si acolo unde salasluieste Iisus, salasluim si noi. Deci noi suntem în cer, fiindca Iisus salasluieste în cer. Desigur ca daca ne-ar asculta acum cineva care nu are ceea ce se numeste „nastere din cer”, care nu are într-însul pe Duhul Sfânt, ar putea spune ca vorbim într-o limba încurcata, într-o limba cu totul fara sens. Ce înseamna acestea: „noi suntem în cer?!” Aceasta e de nesuportat, e un limbaj de neînțeles, ar spune. Aici este locul sa lamurim: cine nu s-a nascut din cer, acela nu poate vedea cerul. Cine nu s-a nascut a doua oara din cer, acela nu poate vedea Împaratia cerului; acela este orb, nu vede nimic, este afara din cer.

Si, Doamne, cât de multi orbi sunt: se numesc crestini, dar nu vad nimic din lumina aceasta cereasca a Împaratiei lui Hristos, care ne cuprinde din toate partile, ne soarbe, ne arde, ne purifica si ne înalta tot mai desavârsit, tot mai deplin catre Hristosul nostru Cel înaltat la ceruri!

Prin urmare, iubirii mei, o alta descoperire: daca noi suntem în cer cu duhul nostru, în schimb, cu trupul, cu viata, suntem pe pamânt. Si acest trup care ne înconjoara duhul – si, vai, de multe ori ca o temnita cu ziduri vrajmase, în care sufletul se simte prizonier -, acest trup ne împiedica sa vedem cu toata claritatea, cu toata puterea si siguranta.

Chiar cei care suntem mai înaintati în viata duhovniceasca avem uneori clipe când ne simțim înconjurați de elementul pamântesc, când simțim ca am batut lumina cerului, ca suntem din nou aici, prizonieri! Clipele acestea sunt teribile pentru cei care, într-adevar, cunosc bucuria cerului si stiu deci cât de groaznica este robia pamântului. Dar ele sunt trecatoare pentru credinciosul adevarat, pentru ca, curând, se dau într-o parte, în chip tainic, zidurile acestei temnite pamântesti si din nou avem bucuria cerului si din nou am simțit ca

suntem cu Hristos în ceruri. Însa, iubirii mei frati, aceasta bucurie a noastra nu este desavârsita, ci, cum spune Sfântul Apostol Pavel, noi, aici, nu putem privi la Hristos Cel din ceruri fata catre fata, nu-L putem vedea în toata splendoarea Lui, ci, ca „prin ghicitura”, ca prin val, ca prin oglinda.

Atunci, dar, care este bucuria cea mare pe care ne-o da Înaltarea Domnului? Iata: bucuria sigurantei credintei noastre mântuitoare, acea siguranta ca va veni clipa cea binecuvântata când noi, si cu trupul si cu sufletul vom fi în ceruri si-L vom privi pe Hristos fata catre fata, asa cum Îl privesc îngerii si sfintii, care au adormit întru El. Aceasta este bucuria cea mare si unica; siguranta noastra ca odata si odata se va sfârși calatoria aceasta pe pamânt, prin praful, prin smârcurile pamântului, prin toata aceasta negura si ceata vrajmasa a pamântului. Atunci ne vom urca sus, pe muntele cel înalt al cerului, si de acolo, din bucuria si slava lui Iisus, vom privi la negurile pamântului, cum privea si Iisus la norii ce ramâneau în urma Lui când S-a înaltat.

O, ce nefericiti sunt cei care nu-L cunosc pe Domnul Cel înaltat! Cei care nu cred în Înaltarea Domnului!

Dar sa-mi îngaduiti, iubirii mei, sa închei predica mea cu o aplicare la viata noastra, scoasa din Evanghelia care ne istoriceste Înaltarea Domnului. Si anume: Evanghelia ne povesteste ca, dupa ce Mântuitorul S-a înaltat la ceruri, apostolii s-au întors la Ierusalim cu o mare bucurie si erau în toata vremea în Templu, si laudau si binecuvântau pe Dumnezeu". Iata învățatura pe care vrem sa o scot, pentru noi toti, din acest mare fapt al Înaltării: daca avem un Mântuitor în cer si daca viata noastra este în cer, atunci se cuvine ca noi, aici pe pamânt, sa traim o viata cereasca, o viata prin care sa iradieze din noi în afara lumina cerului, pe care o purtam în duhul nostru.

Aceasta, iubitul meu frate si iubita mea sora, este misiunea ta de crestin pe pamânt: sa fii în mijlocul lumii acesteia o lumina aprinsa, dupa cum spune cuvântul Mântuitorului: „Voi sunteți lumina lumii!”. Dar prin aceasta nu înțelegem o lumina fizica, ci una spirituala: Lumina din cer care lumineaza pe om. Si când Iisus ne spune ca trebuie sa luminam lumea ca niste lumini, aceasta înseamna ca noi, în mijlocul lumii acesteia, sa facem sa straluceasca din noi, prin noi, Lumina cerului pe care o purtam în noi, prin Hristosul Cel în slava Înaltat la cer, în Care credem noi.

Si atunci, iubirii mei, înțelegeți voi bine cât de mare este, cât de minunat rasuna în sufletele noastre mesajul Înaltării Domnului? Sa ne gândim la o armata obosita de frig, de întuneric, de foamete, de toate piedicile pe care i le pun vrajmasii înainte, cuprinsa de slabiciune, de descurajare, de simțământul de înfrângere; si deodata, în auzul acestei armate, rasuna o trâmbita, care îi vesteste ca împaratul vine, ca împaratul este acolo lângă ea, ca în curând El va

lua comanda si ca, prin urmare, ea nu trebuie sa-si piarda în nici un fel curajul, puterea ei de lupta si de biruinta. Ei bine, asa rasuna trâmbita înaltarii Domnului în sufletul crestinilor, în sufletul celor care-L cunosc pe Domnul. În mijlocul acestei lupte cumplite, care este viata noastra de toate zilele, în aceasta lupta care ne macina fortele, care ne fura entuziasmul, ne stinge de multe ori Lumina, în aceasta lupta cu puterile întunericului, care este lumea, rasuna biruitoare, aducatoare de speranta biruintei, trâmbita Înaltarii Domnului.

Glusul ei îi spune fiecaruia dintre noi în parte: sus inimile, voi cei care va numiti cu numele lui Hristos! Iata, Eu împaratul vostru, Care pentru voi M-am coborât din ceruri si am dus lupta cu satana si l-am prabusit, iata, Eu, împaratul vostru Iisus, va strig voua: Nu va lasati cuprinsi de descurajare, de tristetea care ucide. Nu! Eu, împaratul vostru Cel din ceruri, va spun voua, copiilor Mei, prietenilor, fratilor Mei, Eu va spun: sus inimile! Voi luptati, dar nu uitati ca si Eu am luptat; voi suferiti, dar stiti ca si Eu am suferit; voi sunteti rastigniti, dar aduceti-va aminte ca si Eu am fost rastignit. Toate acestea, daca le faceti voi, le faceti în Duhul Meu. Si daca le faceti cu adevarat în Duhul Meu, fiti încredintati ca va veni clipa când voi veti fi partasi învierii Mele, partasi înaltarii Mele. Va veni clipa – si nu este departe – când va rasuna pentru toata lumea ceasul de judecata când toate sufletele vor trebui sa dea socoteala înaintea Mea de ce au facut în viata pe care le-am dat-o Eu. Atunci, voi, copiii Mei, voi, care credeti în Mine, care va puneti toata viata voastra la picioarele Mele, care faceti din toata fiinta voastra un necontenit imn de lauda pentru Mine, voi veti cunoaste, veti sta cu fruntile sus înaintea Mea si recunostinta Mea o veti cunoaste caci nu osânda vesnica, ci Viata Vesnica veti primi; atunci va voi lua împreuna cu Mine în cerul în care traiesc Eu si veti trai si voi cu toata fiinta voastra, nu numai cu duhul, în Mine, în vecii vecilor.

Fratilor si surorilor dragi, spuneti-Mi daca ati auzit vreodata un mesaj mai minunat decât acesta al Înaltarii Domnului? Spuneti voi, care sunteti ucenicii lui Iisus, sau care credeti ca sunteti, spuneti daca mai aveti vreun temei pentru tristetea voastra, pentru slabiciunea, pentru deznadejdea voastra? Iar voi, cei care pâna astazi nu L-ati cunoscut pe Hristos si nu v-ati daruit Lui viata, spuneti daca din clipa aceasta mai puteti sta deoparte, mai puteti întârzia de a face si voi gestul pe care l-au facut toti cei care si-au daruit lui Hristos viata lor; pentru ca astfel sa participati si voi la bucuria Învierii si a Înaltarii Mântuitorului.

O, frate si sora, daca ai ramas în urma, grabeste-te, caci Domnul te va ajuta în marea Lui îndurare, sa-i ajungi pe semenii tai care si-au pus deja toata viata în Iisus si sunt partasi ai bucuriei Lui! Frate si sora! Nu mai întârzia, vino si tu la Iisus cel Înaltat, pentru ca sa te bucuri si tu de bucuria înaltarii Lui!

Amin.

Scurta analiza:

- este o predica tematica (dogmatica);
- lungimea predicii este contraindicata vremurilor de azi, dar stim de la martori oculari ca parintele Chiricuta era ascultat tot timpul cu emotie si mare bucurie. Pentru ascultatorii lui, predicile nu erau lungi, caci *psihologic* erau predispusi a-l asculta; apelativele „frate” si „sora” confirma, astfel, comuniunea predicatorului cu ascultatorii;
- analizând predica de fata ne dam seama de motivatia acestei ascultari rabdatoare: are mesaj, dinamism, putere de convingere, frumuseti stilistica;
- retinem în chip deosebit urmatoarele procedee omiletice: 1. Retrospectiva vietii Mântuitorului, în scopul de a ne constientiza asupra unui fapt: *O, Doamne, cât de mari trebuie sa fie pacatele noastre, daca Tu voiesti sa Te cobori atât de mult, sa Te înjosesti atât de mult, sa Te micșorezi atât de mult, ca sa ne poti mântui!* 2. Raspunsul la întrebarea „de ce ne bucura Înaltarea Lui la cer?": pentru ca ne convinge ca El S-a coborât din cer! (Îndemnul pentru noi: *sa nu ne despartim de cer!*) 3. Predica este un permanent „dialog” gradat, utilizând cu precadere metoda inductiva.

† Dr. Grigorie COMSA

(1889–1935), episcop al Aradului (1925–1935), carturar cu renume, membru de onoare al Academiei Române si al Societatii Scriitorilor Români, apreciat orator, deosebit de harnic pe tarâm publicistic (peste 75 de lucrari, volume de predici, broșuri antisectare etc.). ***Este cel mai prolific autor omiletic din Ardeal***, din toate timpurile. În afara de un numar însemnat de carti de predici, de la el ne-a ramas si *Istoria predicii la români* (Bucuresti, 1921), *singura istorie de acest gen* pe care o avem pâna la ora actuala, de asemenea doua volume cu pilde si istorioare ilustrative. Prezentam în cele ce urmeaza o predica mai aparte, propriu-zis o pareneza din care ne putem inspira în cazuri similare, care au si acum o frecventa destul de mare la noi: ***Predica la caz de nenorociri extraordinare*** (revarsari de ape, seceta mare etc.).

Iubiti crestini,

În viata zilnica când se întâmpla câte o "Eu sunt Dumnezeuul tau, cel

nenorocire fratelui, vecinului si în genere altora cu care locuim în comuna, ne interesam de aproape de acea nenorocire.

ce tin dreapta ta, carele zic tie: nu te teme" (Isaia 41, 13).

Compatimim pe cel nenorocit. Simtim durere mare chiar daca mai înainte nenorocitul ne-ar fi facut rau. Durerea e întemeiata între adevarati crestini.

Dar cu atât mai mare este durerea noastra când nenorocirea a ajuns sa napastuiasca pe mai multi (de pilda: un foc cumplit, potop de ape, seceta mare, grindina sau alta nenorocire, când preotul va sti sa localizeze). Cu cât mai mare este nenorocirea, cu atât mai mare trebuie sa fie mângâierea si îmbarbatarea. În timpurile vechi soldatii crestini când aveau în fata un inamic mare, erau dusi cu gândul la un nume de viteaz, la numele tarii, la numele regelui. Era destul ca un general sa rosteasca numele regelui si soldatii toti strigau de bucurie.

Omul înca se gaseste în lupta permanenta în lumea aceasta cu necazuri de tot felul. Multa suparare si necaz aduc nenorocirile pe capul omului. Avem nevoie de un nume în mijlocul nenorocitilor. Un singur nume ne poate aduce atunci mângâiere, precum roua diminetii împrospateaza floarea frumoasa: numele Iisus Hristos. În lumina acestui nume nenorocirea ce-a cazut asupra capului nostru trebuie judecata în chipul urmator:

Fara de ispite nu se da nimanui coroana, fara lupta nu se da cununa de lauri, fara strâmtorare nu este liberare si fara iarna nu este vara. Cuvintele acestea le spusese Sf. Ioan Gura de Aur în orasul Antiohia când o rascoala nimiceste avutul multor oameni. Si sfântul parinte cu graiul de aur spunea ca necazurile sunt pentru om folositoare. Zicea ca precum pamântul trebuie brazdat ca sa poata fi însamântat, asa brazdeaza nenorocirile sufletul nostru, spre a scoate din launtrul lui gândurile rele si viclene.

Omul nesocotit a pierdut râul, numai prin supunere si smerenie îl poate redobândi. Ca si în natura. Inul si cânepa nu vor da giulgiu fin, daca nu o vom sadi, uda, scoate si frânge. Asa si durerea frânge sufletul ca sa se curateasca. Fara durere nu putem deveni adevarati oameni virtuosi. Precum marfa nu o primesti daca nu dai bani, asa nici bucuriile adevarate fara dureri. Pâna când omul are bucurii nu stie a aprecia ce e averea, scopul ei, nu stie ce rol are tineretea, care trebuie ferita de pacate.

Iata ca Dumnezeu trimite omului încercari. Zice Sf. Pavel: „Pe care iubeste, Dumnezeu îl cearta si bate pe tot fiul pe care-l primeste" (Evrei 12 v. 6). Dumnezeu trimite necazurile, pentru ca omul sa-si dea seama ca nu pamântul e tara lui adevarata. Dumnezeu vede când lucrurile pamântesti pot sa devina o primejdie pentru om si atunci îi trimite nenorociri ca sa se desmeteeasca. În adevar, Dumnezeu prin necazuri învata pe om la tarie. Arborii mari prin bataia vânturilor se întaresc. Aurul nu se scoate din topitoare

pâna ce nu s-a curatit deplin.

Prin necazuri trebuie sa devenim deci virtuosi. Si daca ar înceta orice argument omenesc ce ar putea fi adus spre aratarea folosului suferintelor, atunci sa ne aducem aminte de rabdarea lui Iov care prin rabdare a primit iar avutiile sale. „Necazul rabdare lucreaza iar rabdarea curatire: iar curatirea nadejde” (Rom. 5 v. 3-4). Sa avem deci nadejde ca încercarea venita asupra noastra va da roade îmbelsugate. Pe vremea Sf. Ioan Gura de Aur nenorocirea de la Antiohia a facut pe oameni mai buni, multi oameni indiferenti în ale credintii s-au apropiat de Hristos, cercetând Sf. Biserica. Azi, când multi oameni nu mai cunosc calea catre biserica o vor cunoaste pe urma nenorocirilor, cari au venit asupra noastra.

Împacati-va deci cu gândul ca trupul sta sub legi ca si acelea ale naturii, deci legi comune cu ale naturii. De aici urmeaza ca trupul este aproape totdeauna inamic al tendintelor noastre sufletesti si morale. Legea pacatului cauta sa se impuna, sa fie mai tare (Rom. 7 v. 23), dar atunci vin suferintele, cari sunt o dovada a înțelepciunii nemarginite a lui Dumnezeu. Toti suferim si ne trudim, caci toti suntem pacatosi, iar Dumnezeu prin suferinti pe toti voeste sa ne îndrepteze. Dumnezeu trimitând o suferinta, voeste sa desfacă legaturile cari ne legau de lume si sa vedem ca numai legatura cu Dumnezeu poate sa ne ferească.

*În sfârșit, iubitorilor, nu uitati ca si Hristos – desi singur este fara de pacat – prin suferinti a trecut în patria Sa. „Au nu trebuia a patimi acestea Hristos si a intra întru slava Sa? (Luca 24 v. 26). **Per aspera ad astra**, zice latinul, iar noi crestinii zicem ca prin voia lui Dumnezeu patimim ceea ce patimim, pentru ca stim ca: „nu sunt vrednice patimirile vremii de acum de a se asemana cu slava cea viitoare, care va sa se descopere întru noi” (Rom. 8 v. 18). Amin!*

Scurta analiza:

- predica se înscrie în categoria parenelor ce se rostesc la momente de întristare (încercare);
- apreciem ca deosebit de inspirata abordarea acestei teme, mereu actuala, pentru ca ea ofera posibilitatea încurajarii creștinilor încercati;
- retinem în chip special doua elemente: **1.** raspunsul la întrebarea „de ce i se dau omului necazurile?” (*Dumnezeu trimite necazurile, pentru ca omul sa-si dea seama ca nu pământul e tara lui adevarata. Dumnezeu vede când lucrurile pământesti pot sa devina o primejdie pentru om si atunci îi trimite nenorociri ca sa se desmeteeasca. În adevar Dumnezeu prin necazuri învata pe om la tarie. Arborii mari prin bataia vânturilor se întaresc. Aurul nu se scoate din topitoare*

pâna ce nu s-a curatit deplin...); 2. întotdeauna, la necaz, ochii celui în cauza cauta un „salvator”; în cazul creștinilor, „salvatorul” este Însuși Mântuitorul Hristos. Spre El trebuie să privim!

Preot prof. dr. Marin IONESCU

(1891–1965), fost detinut politic în închisorile comuniste, apreciat profesor la mai multe școli din București (Școala Normală de fete „I. Otetelesianu”, Liceul Lazar, Seminarul Pedagogic Universitar), s-a remarcat și în calitate de președinte al Asociației profesorilor de Religie din întreaga țară (până în anul 1948). O dată cu studii și cărți din domeniul predării Religiei în școală, a publicat și câteva cărți de predici și studii omiletice. Redăm mai jos o predică la **Duminica Samarineanului milostiv** : „Fratilor,

Nimic nu e al nostru. Totul e al lui Dumnezeu. Chiar viața nu e a noastră, ci a Celui ce ne-a încredințat-o. Avem nevoie nu numai de ajutorul lui Dumnezeu în vârtejul vieții, ci și de ajutorul semenilor. Cine-si închipuie că poate trăi fără să simtă nevoie de sprijinul celor ce-l înconjoară, se însală amar! Și chiar de n-ai avea nimic de cerut aproapelui, totuși ai ceva de dat.

Îndurarea și ajutorarea Celui ce poartă nu numai chipul tău pe fața sa, dar și chipul lui Dumnezeu în ființa sa, este sâmburele și maduva vieții noastre religioase. Ori de ce religie și ori de ce sânge ar fi cel carui i-ai putea fi de ajutor, ajută-l.

Lucrul acesta ni-l arată cât se poate de deslusit Mântuitorul în pilda Samarineanului milostiv. „Iată că se scula un învățator de lege, ispitindu-l și zicând: „Învățătorule, ce să faci, ca să mostenesc viața de veci?” Iar El i-a zis: „În lege ce-i scris? Cum citești?” Și răspunzând acela, a zis: „Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău și pe aproapele tău ca pe tine însuți”. Atunci Iisus i-a zis: „Drept ai răspuns; fă aceasta și vei fi viu”. Acela însă, voind să se îndreptatească, a zis către Iisus: „Dar cine-i aproapele meu?”

Și răspunzând Iisus, a zis: „Un om se pogora din Ierusalim la Ierihon și a căzut în mână unor tâlhari, cari desbracându-l, l-au ranit și s-au dus lasându-l abia viu. Și, din întâmplare, se pogora pe calea aceea un preot și văzându-l, a trecut pe alături. De asemenea și un levit, întâmplându-se la locul acela, s-a apropiat, a privit și a trecut pe alături. Iară un samarinean trecând, a dat de el și văzându-l, i s-a făcut mila: și apropiindu-se, i-a legat ranele turnând

untdelemn si vin si suindu-l pe asinul sau, l-au dus la o casa de oaspeti si a îngrijit de el. Iar a doua zi plecând, a scos doi dinari, i-a dat gazdei si i-a zis: „poarta grija de dânsul si orice vei mai cheltui îți voiui plati când ma voiui întoarce.”

Deci care dintre acesti trei socoti tu ca este aproapele celui cazut în mâna acelor tâlhari? „Cel ce a avut mila de el” – zise învatorul de lege.

Iar Iisus i-a zis: „Mergi de fa si tu asemenea.” (Luca 10, 2—37).

Fratilor,

Aproapele nostru este orisice om de orice credinta si de orice limba ar fi. Evreii socoteau ca aproapele lor este acel ce e de un sânge si de o credinta cu ei. Mântuitorul largise întelesul acestui cuvânt mergând dincolo de hotarele în sânul carora îl încercuisera Evreii; dar nu avusese prilejul niciodata sa spuna lamurit ce înțelege El prin cuvântul „aproapele”. Învatorul de lege, simtind lucrul acesta a venit într-adins la Domnul ca sa-L ispiteasca si sa-i smulga parerile care se ciocneau cu învaturile carturarilor.

Mântuitorul nu-i raspunde de-a dreptul învatorului, ci-i spune mai întâi pilda si apoi îl pune pe învator sa-si dea singur raspunsul la întrebare.

Vom cauta sa luminam pe încetul miezul acestei parabole.

I. „Un om se pogora din Ierusalim spre Ierihon.”

Drumul acesta catre Ierihon era cu adevarat drumul mortii.

El era semanat cu pietre mari si lucitoare. Razele soarelui se scaldau în luciul acestor pietre – asa încât o ploaie de lumina îți împânzea privirile si te facea sa nu mai vezi nimic înaintea ochilor. În dosul acestor pietre uriase si orbitoare se ascundeau si sedeau la pânda raufacatorii.

În aceste tinuturi primejdioase se petrec într-o clipa toate cele istorisite de parabola.

Bietul drumet, parca-l vedem mergând sfios calcând în vârful picioarelor si zorind în pasul sau, silindu-si doar urechile sa prinda de veste de primejdia ce-l astepta, caci ochii nu-i puteau fi de nici un folos.

Calatorul acesta esti chiar tu, ascultatorule, care treci orb prin viata si te lasi ademenit de satana, care-ti întinde fel de fel de curse în cale. Numai urechea e madularul ce ti-ar fi de mult ajutor, daca ai sti sa-l folosesti. E cuvântul sfânt si calauzitor al Evangheliei de care trebuie sa asculti, daca vrei sa treci teafar prin viata! Ai tu oare urechea într-una atintita la cuvântul acesta vesnic al adevarului?!

Îți legi tu inima si fiinta ta întreaga de comoara aceasta a luminii?!

Nu uita ca ori de câte ori te vei prabusi în orbcaiala acestei vietii, prietenii si cunoscutii te vor ocoli. „Privegheati si va rugati, ca sa nu cadeti în ispita” (Matei 26, 41)

2. Cel dintâi care trece pe lângă cel cazut între tâlhari, este un preot. Nu-ti vine sa crezi cum a fost în stare un preot sa ocoleasca un prilej de a-si îndeplini cea mai înalta dintre datoriiile chemarii sale.

Ne vine foarte usor sa zicem: Ce ne pasa noua?! Acela era un preot israelit, iar nu un preot crestin! Lucrurile nu sunt tocmai atât de usoare încât sa trecem cu usurinta pe lângă ele.

Mie mi se pare ca preotul acest, chiar de-ar fi fost crestin ar fi facut la fel cu preotul acesta Evreu si iata de ce:

a) preotul din parabola nu mergea la Ierusalim ca sa se recreeze, ci tocmai ca sa-si faca datoria sa de preot în templul din Ierusalim. Era atâta popor adunat în templu si astepta cu nerabdare sa soseasca preotul ce era de rând la serviciu. Ce s-ar fi întâmplat oare cu preotul nostru, daca el ar fi facut ce trebuia sa faca si ceea ce a facut samarineanul si ar fi lipsit de la datoria sa de slujitor al Altarului? Asa e, ca si-ar stârnit o ploaie de nemulumiri si vorbe rele din partea credinciosilor?!

Vina nu e deci a preotului, ci a sarcinii preotesti si a poporului, care tine mortis ca preotul sa fie vesnic legat de Sfântul Altar, neîngaduindu-i sa fie si sa se poarte ca preot si în afara de Biserica, nu numai în Biserica.

Bine! Bine! – raspunzi tu ascultatorule, Preotul n-ar fi putut sa faca ce a facut samarineanul caci ar fi lipsit de la slujba dumnezeiasca si ar fi mâhnit adânc poporul.

Aceasta o înțeleg, dar nu înțeleg de ce preotul nu s-a apropiat si nu s-a aplecat macar sa vada ce e cu acest nefericit în mijlocul drumului?!

b) ascultatorule, sunt multe pricini care l-au silit pe preot sa treaca „pe alaturea”. Eu am sa-ti însir numai câteva: întâi de toate frica, care l-a coplesit pe preot când l-a vazut din departare pe bietul om zbatându-se în lac de sânge si anume: pe de o parte frica ca nu cumva rauvoitorii ascunsi în apropiere, poate în spatele unei pietre, sa nu iasa de îndata si sa sara asupra lui; iar pe de alta parte frica ca nu cumva trecând pe acolo alti calatori si gasindu-l lângă cel ce zacea în nesimtire sa fi zis ca el este ucigasul...

Teama de molipsire va fi fost desigur o alta pricina care l-a silit pe preot sa-l ocoleasca pe cel ce se gasea în bratele mortii întrucât banuia ca va fi suferind de vreo boala molipsitoare si doar stim cât de mult se fereau evreii de bolile molipsitoare.

Firea sfioasa si slaba a preotului va fi fost iarasi una din piedicile care l-au oprit pe preot sa dea mâna de ajutor celui cazut între tâlhari, caci, Doamne, câti dintre noi avem curajul si taria sufleteasca de a privi un mort?! Sunt oameni carora le vine rau si cad în lesin de câte ori ar avea o nenorocire prea mare sub ochi! De ce nu ne-ar veni deci sa credem sau sa banuim cel putin ca preotul acesta din Sfânta Evanghelie ar fi unul dintre acestia?!

Te vad însa nemulțumit cu dovezile ce ti le-am adus, ti se par neîndestulatoare, si nu-ti vine sa te desfaci în ruptul capului de vechea ta parere ca preotul acesta a fost un preot rau si vinovat.

Iata ca-ti împrumut si eu parerea si ma întreb: cum se face oare ca tocmai preotul, care avea lumina Scripturilor sfinte sub ochi si cunostea Legea pe degete sa treaca pe alaturea si sa ocoleasca nepasator pe cel care se lupta cu moartea?!

Fara sa ma gândesc însa prea mult, îmi rasare repede în minte raspunsul adevarat la aceasta întrebare.

E o lipsa mare în sufletul unui om, care desi cunoaste binele, totusi nu-l savârseste.

*Nu e de ajuns numai sa cunosti, deoarece stiinta nu are puterea de a te hotarî sa-ti împlinesti datoriile cele mai sfinte ale vietii tale. Preotul nostru avea destula stiinta, dar ce folos?!... **n-avea constiinta**. Iata betesugul cel mare, nu numai al preotului din pilda, ci si al nostru, al multora...Nu-ti foloseste la nimic stiinta ta, daca nu se revarsa în fapte bune. Stiinta fara fapte este ca norul fara ploaie, ca floarea zugravita fara miros si ca laudarosul care are totdeauna gura plina si mâna goala. Stiinta noastra în cele ale credintei trebuie nutrita si dovedita cu fapte corespunzatoare. Ea trebuie traita, daca vrem sa nu cadem în aceeași vinovatie cu preotul din pilda asa cum a cazut si levitul, care desi s-a apropiat, si-a atintit privirile spre cel care se zbatea pe moarte, totusi nu s-a înduiosat si a trecut „pe alaturea”.*

Sa ne asemanam samarineanului, care, apropiindu-se de cel nefericit, i s-a facut mila de dânsul si i-a dat ajutorul sau fara sa stea mult pe gânduri. Ar fi putut sa se fi întrebat mai întâi daca e Evreu sau Samarinean cel care avea nevoie de ajutorul sau, daca meseria si sarcina lui îi îngaduire sa-si piarda o parte din vremea lui pretioasa; daca sunt sau nu tâlhari prin vecinatate; daca acela sufera sau nu de vreo boala molipsitoare. Nici una din aceste întrebări nu-i nelinisteste fiinta lui. El își da serviciile sale fara nici o tocmeala si în chip neconditionat.

Tâlharii nu avusesera pe Dumnezeu nici înaintea ochilor nici în inimi; preotul si levitul avusesera pe Dumnezeu sub ochi pe paginile batrâne si sfinte ale Legii, dar nu-l avusesera în inima; Samarineanul, cu cât Îl avusesera mai puțin pe Dumnezeu sub ochi, cu atât mai mult Îl avu în inima sa. Iata de ce se opri tocmai el din mersul sau, ridica pe cel lovit de moarte, îl puse pe asinul sau, iar el merse pe jos, punând deci truda în savârsirea faptei sale bune. El își pierde vremea si își cheltuieste punga pentru îngrijirea si tamaduirea celui suferind.

Ia pilda, ascultatorule, de la acest samarinean si nu uita ca esti dator

sa-ti pierzi chiar viata pentru vindecarea sufleteasca a aproapelui, fie el sau nu de un neam si o credinta cu tine, fie el chiar vrajmasul tau.

O tânara propovaduitoare a cuvântului evanghelic trebuia sa treaca printr-o padure cu trasura spre un orasel din vecinatate. Pe drum luând seama ca vizitiul era încins cu pistoale se sperie si-l ruga sa opreasca. Apoi îl întreba cu multa seninatate:

– Ce faci cu atâtea pistoale la brâu?

– Ce sa fac?! zise omul, pe aici e drumul tâlharilor si ar fi bine sa ne grabim ca sa nu ne iasa în cale din vreun colt oarecare.

– Bine, bine, zise ostenitoarea cuvântului dumnezeiesc – eu te rog sa-mi dai mie pistoalele si te voiu apara eu de jefuitori.

Dupa multe schimburi de cuvinte, vizitiul se învoi si-si încredinta armele sale în mâna tinerei credincioase; iar dupa aceea începu sa-si mâie de zor caii. Dar, deodata un zgomot îi patruse pâna la inima si o porunca amenintatoare: „Opreste”. Îl facu sa ramâna cu mâinile întepenite pe haturi si cu limba legata în gura. Tânara se dete jos din trasura si se pomeni împresurata de o potera de tâlhari. Cu un curaj nemaipomenit, crestina începu sa le vorbeasca rascicat: Nu va e rusine voua sa va repeziti asupra unei femei, care în viata ei nu a avut bani decât sa ajute pe saraci si puscariasi prinsi chiar din rândurile voastre?! Voi sta nemiscata în mijlocul vostru si am sa vad daca veti îndrazni si daca cugetul vostru o sa va lase sa va napustiti asupra mea!” Deodata unul dintre ei sari în fata tinerei si sarutându-i mâna, îi zise: „Eu va cunosc nu dupa chip, ci dupa grai, deoarece când eram în celula, în temnita din Philadelphia m-am învrednicit sa ascult predicile tale înduioasatoare. Mergi în pace si cu adevarat ca nimeni nu v-a îndrazni sa se atinga de fiinta ta plina de bunatate”.

Predicatoarea scoase în graba atunci armele de foc le înmâna vizitiului caruia spuse: „Socotesc ca te-ai încredintat pe deplin acum ca e mult mai bine sa te încrezi si sa te încredintezi lui Dumnezeu, decât pistoalelor tale.”

Ascultatorul, „cazut între tâlhari” este nu numai cel ranit trupeste, ci si cel ranit sufleteste si alunecat pe povârnisurile si raspântiile desertaciunilor acestei vieti pamântesti. Nici un tâlhar nu este mai viclean si mai salbatic decât Satana. Viciile si pacatele de tot soiul sunt ranile deschise ale celor ce stau însiruiti nu pe drumul dintre Ierusalim si Ierihon, ci pe toate cararile înselatoare si ratacitoare ale acestei vieti.

Daca, dupa învatatura pildei evanghelice suntem datori sa dam ajutorul nostru tuturor celor cu betesuguri trupesti apoi nu trebuie sa uitam ca avem datoria sa tamaduiem cu atât mai mult pe cei care au betesuguri si rani sufletesti. Sa ne punem chiar viata în primejdie ori de ori am tinti sa ridicam pe cei cazuti duhovniceste. Nu trebuie sa râvnim la nici o rasplata sau la o lauda în schimbul ajutoarelor ce dam noi celor raniti trupeste sau sufleteste precum si

celor nevoiasi si lipsiti.

Un bogat trecu odata din întâmplare pe o strada în care locuia o familie nevoiasa cu o spuza de copii. Lume multa se îmbulzea în preajma locuintei acestor sarmani din pricina ca unul dintre cei micuti ai lor se stinsese din viata. Bogatul nostru se opri pe loc, se strecura prin mijlocul gloatei adunate, puse o suma destul de însemnata lângă cosciugul celui ce plecase din lumea celor vii si încerca sa se faca ne vazut. Credinciosii facura lant în jurul bogatului si oprindu-l, îl întrebară: „- Fii bun si spune-ne cum te cheama?” „- Iertati-ma – zise bogatul – caci nu v-as putea împaca dorinta. În tot cazul as dori sa stiu cu ce scop tineti sa stiti aceasta?!” „- Fapta pe care ai savârsit-o o întrece toate asteptarile si e vrednica de toata lauda!; se aseamana cu fapta samarineanului milos din Evanghelie si de aceea ne-am hotarât ca pe orice cale sa va aflam numele.” „- Foarte bine! zise bogatul. Eu ma leg sa va spun numele meu dupa ce mai întâi veti putea sa-mi spuneti voi mie cum se numea samarineanul din Evanghelie.” Toti cei adunati au ramas uimiti si a trebuit sa taca si sa lase drum slobod celui care stiuse sa ajute nu numai pe cei nevoiasi, dar sa le dea si lor o lectie atât de pretioasa.

Fratilor,

Datori suntem sa ajutam pe aproapele nostru ori de ce sânge si ori de ce credinta ar fi el. Sa nu zabovim si sa nu precupetim ajutorul îndreptat catre aproapele nostru. Sa nu sprijinim binele savârsit pe laude desarte.

Sa luam lectie calauzitoare în viata de la samarineanul milos, al carui nume Mântuitorul îl tine sub tacere anume ca sa ne arate ca numele nostru n-are nici un pret în fata lui Dumnezeu, ci numai faptele noastre bune! Sa nu ne marginim niciodata la ajutorul si iubirea de vorbe a aproapelui nostru ci totdeauna sa pasim la fapte, caci iubirea de vorbe este o iubire ieftina si nedovedita! Sa nu ne trâmbitam faptele noastre bune cu laude desarte! Sa ne vindecam odata de slabiciunea vestirii prin gazete a faptelor noastre bune! Îndurarea noastra sa fie calda, sincera si tainica, caci zice Domnul:

„Iar Tatal tau Cela ce vede într-ascuns îți va rasplati tie la aratare!” (Matei 6, 4).

Stiinta noastra în cele sfinte sa fie luminata de constiinta. Samarineanul milos își jefeste timpul sau pretios, își calca pe inima si lucreaza împotriva sângelui si neamului sau, se trudeste si face multe cheltuieli spre a-si împlini dorul tainic al ajutorarii sale fata de cel cazut între tâlhari.

E de mirare cum un samarinean se face vrednic în fata Domnului de atâtă lauda, încât prin faptele lui sa ne dea adevarata deslusire si pilda a ajutorarii crestinesti. Abia pasi se Domnul prin tinuturile Samariei si abia legase si schimbase doua, trei cuvinte cu femeia samarineanca, pentru ca Mântuitorul sa fi fost gazduit nu numai în casele lor unde a ramas trei zile, ci si

în inimile și în viața lor.

Desigur ca samarineanul din pilda evanghelică este unul dintre cei care auzind cuvântul Domnului, l-au primit cu inima curată și au tinut anume să pună sub ochii noștri pârga roadelor lui sufletesti.

Învatatura evanghelică este viața! Întrucât însă viața după Evanghelie trebuie tratată sub ochii noștri, Mântuitorul ne aterne sub ochi viața samarineanului ca o pilda hotărâtoare pentru fiecare dintre noi și ne rosteste raspicat, ca și odinioară învățatorului de Lege: „Mergi de fa și tu asemenea!” Amin.

Scurta analiza

- reținem mai întâi stilul întrebărilor retorice, care menține vie atenția ascultătorilor, în pofida lungimii predicii;
- cuvântarea de față se apropie mult de *omilie*, analizând anumite pasaje din Evanghelie, gen de predică din păcate prea puțin utilizat în zilele noastre;
- predică are ca mesaj *sensibilizarea conștiinței creștine*.

Pr. prof. dr. Grigorie CRISTESCU

(1895–1961), fost titular al catedrei de Omiletică, Catehetică și Pastorală a Facultății de Teologie din București (1929–1940; 1946–1955). O dată cu un mare număr de studii teologice cu caracter general, activitatea sa publicistică înregistrează preocupări speciale din domeniul catehetic și omiletic. Am selectat pentru ilustrare omiletică un cuvânt reprodus din vol. „Mai aproape de Tine, Doamne. Meditațiile unui închinător”, intitulat ***Elogiul virtuții românești (Cuvânt pentru Înălțarea Domnului)***:

Potolite acum sub maguri de pulbere, se topesc în tihna aici trupurile uriasilor virtuții românești. Au adormit alaltaieri cu fața spre răsărit, obosite de atâtea dârze împotriviri, de nenumarate și sfinte mucenicii, și de atâtea neastâmpăr pe drumul marilor visuri și năzuințe ale neamului din care și-au luat ființa.

Și gândul nostru desprins azi din mrejele clipei, luneca lin spre ceea ce a fost, dorind să isvodească luminisuri de pace și popas pentru o viață care în fiecare zi, în revarsat de zori e chemată din nou la luptă. Ci pe lespedeă vitejiilor asfintite, el lamurește taina sufletului care biruieste: „Am urât pe cei ce urau dreptatea și adevărul”.

Nu deslusiti voi, iubiti mei, plutind în vazduhurile sub care se însiruie tacute mormintele eroilor nostri dragi, graiul acestui epitaful etern: „Am urât pe cei ce urau dreptatea si adevarul si i-am rapus prin iubire?”

Si nu e acest epitaful si o porunca pentru noi, beneficiarii jertfelor nemaipomenite ale vitejilor nostri slaviti – beneficiari, o! de atâtea ori atât de uituci si atât de risipitori cu visteria de virtuti pe care ei ne-au lasat-o în pastrare.

În nor de slava fiinta lor spirituala urca azi renascuta prin misterul mortii si ne îmbratiseaza turnând în noi puteri care numai în lumea de dincolo de priviri, se nasc si cresc si rodesc.

Îl vad pe Iisus al meu si al lor, o cât de mult a fost Iisus al lor, îl vad pe Iisus lunecând pe scara de raze si de minuni a cerului înconjurat de soborul luminos al vitejilor neamului nostru – Mântuitorul lumii cu sfatul lui de mântuitori ai ogorului românesc înaltându-se spre Dumnezeu.

Ei ne arata drumul înaltarii noastre „sa nu se tulbure deci inima voastra nici sa se înspaimânteze”. Durerile lor sunt izbavirile durerilor noastre.

Ei deschid pentru noi drumul cel nou si drept al izbânzii prin virtute.

*Si azi ei sunt si interpretii slovelor sfinte ale Evangheliei celei nemuritoare, caci ne graiesc raspicat prin pilda vietii lor, ca **la Dumnezeu nu se înalta cu Hristos decât cei care si-au coborât fiinta prin jertfa în mormânt cu El** si ca a-ti risipi fiinta ta de lut pentru neamul tau, pentru biruintele idealului sau, si pentru vesnicia pomenirii lui, înseamna a-ti câstiga si a-ti înalta de-a pururi sufletul tau eroic pe culmi. Rupt si eu ca si voi din trupul vânjos si din sufletul tare al neamului meu, am totusi azi în fata acestei linii de disciplina a mortii – a carei simetrie îti lasa parca în suflet nu stiu ce din asprul si neînduplecatul imperativ al datoriei – am zic totusi prin harul duhovniciei mele crestine, un mare avantaj: acela de a putea cuprinde în câteva formule lapidare câteva lectii de constiinta – pentru orientarea mai ales a feciorilor nostri care ne-au tinut mândra si entuziasta tovarasie în piosul si obstescul pelerinaj de azi; dar care pot fi nadajduiesc prielnice si celor mai vârstnici decât ei.*

Iubiti mei! Am venit aici sa psalmodiem trisaghionul crestin pentru sufletul eroic stramutat în corturile dreptilor si sa ne împlinim cu aceasta o datorie de buni crestini si de buni prieteni. N-am zis: o datorie oficiala. Dar am mai venit ca sa ne punem în aceste câteva clipe de reculegere sufletul nostru plapând si sovaieinic în contact cu duhul robust si nevazut al mortilor nostri – pentru a primi ceea ce voi numi: inspiratiile eroismului lor moral. Caci ei nu au fost numai mobilizatii datoriei militare stricte, ci în primul rând mobilizatii categoricului imperativ national si ai celei mai afirmative constiinte morale care a stapânit cândva fiinta unui neam. Dar eroismul moral nu-si poate gasi

alt temei mai trainic decât temeiul solidarității virtuților.

Ascultați o clipă – cu sufletul vostru – cum se framânta de indignare și cum se razvrătesc morții noștri viteji, când văd că pe brazdele aghiezmuite cu sângele lor biruieste mai mult solidaritatea pacatelor și că în sufletul nostru razbeste din ce în ce mai trufase nepăsarea față de sfințele lor idealuri. Ei stau cu tarâna în gura striviti de bulgari – dar sufletul le e plin de lumina. Să nu ni se umple noua celor vii sufletul de tina – căci atunci ar fi păcat de lumina soarelui de care și multumita morții lor, ne bucurăm azi în pace. Din înaltimile lor slavite în care i-a așezat virtutea, ei sună azi – destul de tare ca să audă conștiința noastră – mobilizarea virtuților pentru biruința idealului etic și cultural prin care un neam își poate câștiga negresit vrednicie și în fața oamenilor vremelnici și în fața lui Dumnezeu cel vesnic. De nu-i vom asculta va fi vai și amar de noi! Căci răzbunarea morților e fără hotar când o deslanțuie indiferența mostenitorilor vieților lor jertfite.

Și acum, degrabă, voi tineri și frați ai mei la datorie – în ziua Sfintei Înălțări, morții în sobor tainic cu Hristos în fruntea lor – ne întind scarile virtuții ca să ne facem și noi mâine vrednici de înălțările lor. Haideti, urcați. Nu zaboviti. – Mobilizarea morală a neamului nostru a sunat. – Înainte!

Iar voua, scumpi și neuitați eroi ai virtuții, vă cerem de la Dumnezeu, vesnica pomenire pentru a fi tuturor fiilor acestui neam vesnic și luminoasă pilda. – Amin!

Scurta analiză:

- este greu de încadrat acest cuvânt într-un anumit gen, datorită interferențelor existente; credem că se apropie mai mult de pareneza (*cuvântare ocazională, la pomenirea eroilor*);
- deosebit de impresionantă este această evocare a eroismului martirilor pomeniți la praznicul Înălțării: un apel respicat la recunoștința față de jertfa vieții lor;
- observăm stilul elevat al predicatorului, tonul cald, dar ferm, tactul pedagogic de constientizare a urmașilor;
- mesajul central se poate sesiza fără greutate: ***la Dumnezeu nu se înalta cu Hristos decât cei care și-au coborât ființa prin jertfa în mormânt cu El.***

Pr. prof. dr. Mihail BULACU

(1898–1985), *cel mai prolific publicist român din domeniul Cateheticii*, din toate timpurile, s-a preocupat îndeaproape și de câmpul omiletic, mai

ales în calitate de profesor titular al acestei catedre la Facultatea de Teologie din Bucuresti (1936–1952, cu unele întreruperi). Remarcam la P. C. Sa nivelul academic de abordare al temelor, lucrând pe izvoare originale si folosind cu dexteritate bibliografie în câteva limbi de circulatie. Este ilustrativ în acest sens studiul „Omilia despre predica a Sfântului Ioan Hrisostom”, o analiza pe textul grecesc (la acea data omilia nu era tradusa în limba româna), mostra de eruditie si capacitate de observatie, utilizând în mod stiintific, exemplar, si alte studii importante în subiect, în special din scrierile teologilor germani. Acest studiu se impune grabnic a fi reeditat, atât pentru importanta omiliei hrisostomice propriu-zise, cât si pentru contributia de exceptie a parintelui M. Bulacu. În domeniul predicii se cuvine sa mai notam ca s-a remarcat ca predicator cu mare audienta si prin predicile rostite la radio (înainte de 1948, bineîntele). Din volumul de predici „Cuvinte din Evanghelie pentru sufletul românesc”, propunem spre analiza cuvântarea ***Catehetei de odinioara si colindele religioase***.

„Colindele religioase se prezinta ca una din cele mai de seama comori ale vietii noastre românesti. De aceea, ca tot ce este scump si de mare pret, ne fac sa ne ducem cu gândul deopotriva, la locul si timpul de unde le-am dobândit, ca si la modul cum le-am putea face sa se vesniceasca în viata neamului. Trecutul si viitorul acestor colinde religioase își gasesc obârșia într-unul si acelasi izvor, ce depaseste veacurile si milenii: Evanghelia Domnului si Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Deci taina cu întelesul acestor colinde religioase se poate desprinde prin Biserica noastra stramoseasca, în legatura cu sfintitii slujitori, vladici, preoti si dieci, purtatori si talmacitori ai cuvântului dumnezeiesc, precum si ai rugaciunilor crestinesti înaintea lui Dumnezeu.

Catehetei sunt clericii sfintiti, care au avut din cele mai îndepartate timpuri ale crestinismului, îndatorirea si misiunea de a învăta si a pregati sufleteste pentru primirea tainei Sfântului Botez. Iar când numarul crestinilor a devenit mai mare, copiii crestinilor, ce promisera taina de mici, cu garantia credintei nasului – urmau a fi pregatiti în cele crestinesti de catre catehet la timpul de scoala.

Scoala însasi s-a nascut din aceasta îndeletnicire didactica a catehetilor în pridvorul Bisericii, pentru ca apoi pe lângă cele religioase sa învete si din celelalte. Astfel, profesorul Nicolae Iorga, într-una din prelegerile tinute la Universitatea din Bucuresti în ciclul „Scoala si cultura”, a afirmat ca „scoala pleaca tot de la crestinism, de la lectia de catehism din pridvor, de la educatia

celor „chemati”, a „catehumenilor”, care trebuiau, fireste, sa învețe patru lucruri: dogma, simbolica, ritualul, morala”...

Dar ceea ce s-a putut spune despre scoala în genere, este despre scoala noastră românească în special. Catehetii nostri au ramas neuitati, atât în literatura românească veche, ca și în cea moderna. La Iasi s-a deschis într-unul din anii trecuti stagiunea Nationalului iesean cu „Catehitiile dela Humulesti”, dupa opera lui Ion Creanga, „Amintiri din copilarie”.

Cine nu-si aminteste, dintre cititorii operelor lui Creanga, de repetatele denumiri ale catehetilor, din amintirile sale din copilarie? Într-o forma placuta si glumeata, Creanga istoriceste rolul dascalului la scoala al preotilor localnici. Astfel pe când badita Vasilie a Iliaei, dascalul bisericii, a fost prins la oaste cu arcanul, au ramas copiii de scoala din Humulesti numai cu Parintele Ioan. Aici începe sa vorbeasca Creanga despre placutele colinde în ajunul Nasterii si al Botezului Domnului, pe lângă Parintele Ioan: „Biserica deschide pe om. Duminicile bâzâim la strana. Si când veneau cele doua ajunuri, câte treizeci, patruzeci de baieti fugeau înaintea popii, de rupeam omatul de la o casa la alta: la Craciun nechezam ca mânjii, iar la Boboteaza strigam „chiraleisa” (Doamne Miluieste), de clocotea satul. Si când ajungea popa, noi ne asezam în doua rânduri si-i deschideam calea, iara el își tragea barba si zicea cu mândrie catre gazda: Aisti-s mânzii popii, fiule. Niste zile mari ca aceste le asteapta si ei cu mare bucurie tot anul. Gatitu-le-ati ceva bob fiert, galuste, turta cu julfa si varzare? Gatit, cinstite parinte; poftiti de ne blagosloviti casa si masa, si poftiti de mai sedeti”... Prin urmare, Ion Creanga ne destainuieste în chipul cel mai natural si plin de haz o practica locala a colindelor de Craciun, în ajunul Nasterii Domnului Hristos.

Daca Ion Creanga s-a nascut în anul 1837 si mai adaugam 11–12 ani vârsta a copilului Creanga din aceste amintiri, avem anul 1848, anul în care dl. prof. univ. N. Cartoian scrie ca se cânta mai mult de copii la colinde de Craciun (Cartile populare în literatura românească, 1928. Cântece de stea, p. 218). Dovada însusi faptul ca dascalul de muzica bisericeasca si cântaret vestit, Anton Pan, abia în editia a IV-a a versurilor sale musicesti de colinde, în anul 1848, mentioneaza si cântecul colindelor de Craciun. De altfel, însusi popularizatorul acestor colinde pe calea tiparului, Anton Pan, marturiseste în precuvântarea primei editii de colinde din 1830, ca „din vechime este datina de a se cânta versuri în seara Nasterii Mântuitorului Iisus Hristos, precum si alte sarbatori ale anului; adunându-se împreuna oamenii se desfatau cântând laude dumnezeesti. Însa aceste versuri neavându-le tiparite, din mâna în mâna si din auzite scriindu-le”... Deci înainte de Anton Pan, colindele religioase circulau pe calea orala a cântului în satele românești. Meritul lui Anton Pan a fost de a fi adunat dintre ele, de a le fi rânduit, ori cum spune Anton Pan în

precuvântare: „culegându-le, le-am îndreptat”.

Izvoarele colindelor religioase orale porneau, precum am afirmat de la început, tot de la Biserica. Caci cu o sută de ani înainte și anume în anul 1747, găsim „Catavasierul” tipărit la Râmnic, cu cheltuiiala harnicului carturar Climent și binecuvântarea Mitropolitului Neofit, în care se afla colindul cu steaua, precum și oratiunile tradiționale. Astfel, după textul grecesc, tipărit cu litere chirilice și apoi textul slavonesc, la sfârșitul Catavasierului – (catavasie, cuvânt grecesc, înseamnă cântare de către mai mulți la un loc din amândouă strănile), – se găsește cântul stelei în versuri, cu următoarea introducere: „Aicea la sfârșitul cartii pusem și stihurile ce le cânta copiii când umbla cu steaua în seara Nasterii lui Hs. Și cetitorule, ce vei citi și cu poetica vei socoti și de nu vor veni la număr bine să ști, că noi precum le-am găsit, așa le-am și tipărit, după cum s-au obișnuit a se cânta, iar n-am mai umblat a le număra:

„Steaua sus rasare
Ca o taină mare”...

Apoi după versurile cântecului de stea urmează prima „Oratie”:

„Dumneavoaștra, cinstiți boiari, această iaste steaua de care au prorocit mai înainte verhovnicul Varlaam, zicând că va rasări o stea din Iacov și să va ridica un împărat din Israiliteni și să sfărâma pe toți domnii Moavitenilor, care stea fost-au povățuiri acei trei crai și de lumina purtători filozofi și după raza ei mergând până în Vitleem, găsit-au pre Hristos, prunc mic și cu bucurie au zis: „veniți să ne închinăm împăratului nostru Dumnezeu, fiind și daruri în mâini aur smirna și tămâie: o ce s-au învrednicit înalta înțelepciune și spre cea de plin norocire și desfătare și atâtea bunătăți și placere dumnezească întru toți vecii” (textul după dl Dan Simionescu, *Tinerimea română*. Anul LI, Nd. 4, decembrie 1934).

Apoi urmează „Oratia către ai casii în care vei merge”: „Cinstiți jupâne, oblăduitorule al casii acestia”...

Deci colindul cu steaua se găsește tipărit din îndemnul unui episcop și cu binecuvântarea unui mitropolit într-o carte în anul 1747, în care se menționează vechiul obicei al copiilor de a cânta la Nasterea Domnului. Când avem deci, marturisirea sinceră a lui Ion Creanga, tipăritura dascalului Anton Pann și mai înainte a unui episcop de la Râmnic, Climent din 1747, înțelegem ce puternic a fost acest curent al colindelor religioase prin copii la sate. De asemenea, contribuția directă a Bisericii prin catehetii săi. Astfel devin întru totul justificate concluziile la care a ajuns d. Al. Rosetti în lucrarea „Colindele religioase la Români”, publicată de Academia română (*Analele A. R. Tom. XL. Memoriile Sect. Literare*): „Autorul colindei, biet popa sau diac fără învățatură, așa cum erau mai toți în veacurile trecute, era el însuși un om din

popor. Colindele religioase sunt de origine literara. Diecii s-au inspirat din Noul Testament, din vietile sfintilor”.

Iata de ce colindele religioase revarsate din Biserica prin catehetii sai, în sufletul românesc, din izvorul cel puternic al Sfintei Scripturi, sunt nu numai ceea ce numim noi „datini stramosesti”, ci acea torta de lumina a Evangheliei, trecuta prin scrisul si melodia sufletului românesc si transmisa din generatie în generatie prin copiii nostri. De aceea catehetii rechemati din pridvorul Bisericii în interiorul scolii românesti, au datorita de a continua cu putere aceasta traditie a Bisericii, atât de iubita de poporul nostru românesc.”

Scurta analiza:

- este o predica tematica-liturgica;
- se observa în aceasta cuvântare (ce poate fi rostita în una din zilele Craciunului) spiritul analitic al profesorului de teologie, iar reperate bibliografice utilizate dezvaluie erudita sa;
- cuvântarea evoca importanta catehetica a colindelor, dar si rolul pe care trebuie sa-l aiba *catehetii* (preotii, profesorii), în promovarea influentei lor.

Pr. prof. dr. Dumitru BELU

(1902–1980), titular al catedrei de Omiletica si Catehetica al Facultatii de Teologie din Sibiu (1952–1968), este profesorul prin excelenta, caruia îi datoram cel mai sistematic *Curs de Omiletica* din literatura noastra de specialitate, cu un continut în mare parte valabil si astazi. Parintele Belu este, de asemenea, **cel mai prolific autor de studii omiletice din întreaga istorie a predicii la români**, cu subiecte cuprinzând aproape toata programa analitica a disciplinei.

Dintre numeroasele predici publicate în diferite periodice bisericesti, am selectat una pe care o consideram reprezentativa: **Suflet deschis** (*Parabola cu Tânarul cel bogat*, Matei 19, 16–26):

”Diversitatea de însusiri constituie una din trasaturile cele mai importante ale componentilor unei comunitati. Membrii oricarei colectivitati se aseamana, dar se si deosebesc unii de altii. Se aseamana prin natura lor umana comuna si se deosebesc prin anumite caractere fizice particulare, prin situatia sociala, prin nivelurile culturale si morale diferite. Calitatea de membru al colectivitatii înseamna practic initierea si stabilirea de legaturi cu unii sau altii dintre semenii cu care ne ducem viata si munca.

Fireste, legaturile corecte, omenesti cu ceilalti își au toate rostul si utilitatea lor. Dar de un folos deosebit sunt pentru noi contactele cu oamenii

care ne depasesc într-o privinta sau alta. De pilda, printr-o înzestrare superioara, printr-o pregatire mai aleasa, prin cunostinte si experienta, prin înțelepciunea lor. Contactul prelungit cu asemenea oameni poate avea darul sa ne trezeasca propriul nostru spirit, sa ne scoata din comoditate si lăncezeala, sa ne dea un impuls puternic spre a ne fixa scopuri mai înalte si a ne concentra întreaga energie într-o înfaptuirea lor. Contactul cu oamenii framântati de nelinisti si întrebări, legaturile cu semenii care refuza a se instala si complace în situatii comode si care nu sunt multumiti cu înfaptuirile lor, ne poate antrena si pe noi sa renuntam la satisfactii obisnuite si sa îndraznim a nazui spre trepte mai înalte ale binelui, ne poate îndemna sa tindem de la binele comod, spre mai binele mai puțin comod, dar care ne fagaduieste mai adânci satisfactii.

Tocmai un asemenea om nemulțumit cu realizările lui si framântat de întrebări ne pune în fata Evanghelia de azi (Matei 19, 16–26). Prin exemplul sau, tânărul din pericopa ne îndeamna sa nu ne închistam într-o anumita stare, ci sa rămânem cu sufletul mereu deschis si receptiv pentru ceea ce e mai înalt, straduindu-ne sa ne depasim mereu în directia mai binelui. Tânărul despre care ne-a vorbit azi Cartea Sfânta este tipul credinciosului crescut în sânul unei familii de oameni evlaviosi si cinstiti practicanti ai rânduielilor religioase. Atmosfera de credinta si evlavie din sânul familiei si-a pus pecetea pe întreaga viata a tânărului care, precum cei din jur, asa si el s-a straduit sa-si îndrume comportamentul pe fagasul indicat de prescriptiile sfinte ale Legii. Din copilarie, precum însusi ne marturiseste, s-a ferit de ucidere, de necuratie, furt, minciuna, si-a cinstit parintii si s-a purtat cu dragoste fata de semenii (Matei 19, 19).

Respectarea unei asemenea discipline îi va fi atras o sporita dragoste si pretuire din partea parintilor, a prietenilor, a cunoscutilor. Caci, de obicei, omul virtuos e remarcat repede de cei din jur si e înconjurat de admiratie si respect chiar daca nu întotdeauna în mod deschis. Cel ce nu-l cinsteste fatis pe cel virtuos o face uneori pentru ca vede în acela o muștrare si o dezaprobare a propriilor alunecari si pacate.

*Tânărul din Evanghelie învaluit în unda calda a dragostei si pretuirii din partea ambiantei, putem spune ca avea motive sa se simta satisfacut de numele bun pe care si-l facuse. **Si cu toate acestea el nu era deplin multumit.** Un sentiment de insatisfactie îi strabatea sufletul împingându-l în neliniste si neastâmpar, la formulari de întrebări si cautari ce rămâneau fara raspuns. Fara îndoiala, tânărul va fi înțeles rostul interdictiilor de a nu fura, de a nu ucide, de a nu savârși necuratie, de a nu minti, dar nu va fi înțeles de ce iubirea de aproapele trebuie s-o limiteze numai la conationali? De ce ceilalti oameni sa fie socotiti necurati? De ce, daca Iahve e Dumnezeuul tuturor oamenilor, sa nu aiba toti dreptul la respect si iubire? Nedumeriri adânci va fi avut tânărul si cu privire la viata vesnica, fiindca printre sectele religioase pe care le cunostea,*

unele (Saducheii) tagaduiau ca ar exista o viata eterna a sufletului. Nu e exclus ca cel putin unele din întrebările care-l framântau pe tânăr sa-i fi fost prilejuite de informatiile ce va fi primit în legatura cu activitatea Mântuitorului. Tânărul va fi aflat, pe o cale sau alta, ca Iisus Hristos milita prin cuvântul si exemplul Sau, pentru un universalism, pentru o spiritualizare a granitelor etnice, pentru o înfratire a tuturor oamenilor. Si va fi auzit de asemenea despre accentul pe care Domnul îl puna pe învățatura despre viata vesnica si caile care duc la ea.

Negasind singur raspuns la întrebările si nedumeririle sale, tânărul a socotit potrivit sa vina la Mântuitorul. Gestul dovedeste hotarârea ferma a lui de a depasi conformismul în care traise pe de o parte, iar pe de alta, venirea la Domnul dovedeste ca întrebările care-l framântau îi deschisesera si orientasera sufletul spre realitati mai înalte, spre orizonturi mai largi.

Tânărul a fost primit cu drag de catre Mântuitorul (Marcu 10, 21). L-a primit cu drag pentru ca tânărul s-a aratat cu suflet deschis si hotarât sa faca mai mult decât facuse pâna atunci. Neastâmparul si framântarea lui marturiseau despre o vointa care se dorea angajata în directia unor scopuri mult mai înalte.

Mântuitorul n-a ezitat sa-i indice calea ce trebuia urmata: renuntarea la averi si încadrarea în comunitatea celor hotarâti sa urmeze Domnului (Matei 19, 21). Nefiindu-i pe plac asemenea îndrumare, tânărul a plecat întristat.

Ce se va mai fi întâmplat cu el, Evanghelia nu ne mai spune. Poate ca se va fi lasat prins din nou în angrenajul maruntelor treburi si griji cotidiene. Nu-i exclus sa se fi încadrat între membrii vreunei secte religioase. Dupa cum nu-i exclus sa se fi adaugat într-un chip oarecare la ceata urmatorilor lui Hristos. Adevarul în aceasta privinta nu-l stim si nu-l vom cunoaste niciodata.

Sa zabovim acum putin asupra câtorva din învățăturile ce se desprind pentru noi din atitudinea tânărului înfatisat noua de pericopa evanghelică.

O prima învățatura: sa nu ne dam niciodata multumiti cu binele înfaptuit. Sa împlinim cu strictete poruncile dumnezeiesti, caci sunt porunci ale vietii si în afara lor ne pierdem siguranta drumului si a pasului. Sa împlinim regulile crestine de viata, dar niciodata sa nu ne dam multumiti cu ceea ce am înfaptuit. Sa nu ne lasam prinsi în rigiditatea unor desprinderi care, pe lânga partea lor buna, duc la o automatizare a vietii interioare. Sa avem mereu viu în minte gândul ca nu e nivel de viata dincolo de care sa nu existe trepte ale unei vietii si mai înalte. Sa ramânem mereu deschisi spre ceea ce e mai înalt, mai bun, mai de valoare. Ne-am deprins, de pilda, sa respectam regulile dreptatii? Sa ne straduim a realiza si mai multa dreptate. Ne-am deprins sa fim evlaviosi? Sa ne trudem pentru si mai multa evlavie. Ne-am agonisit virtutea fratiei si bunatatii? Sa ne încordam puterile pentru si mai multa fratie si bunatate. Ne-am agonisit cunostinte si îndemânare profesionala? Sa nu încetam a învăta mereu si a ne

spori mereu îndemânarea. Ne inspiram în viața de toate zilele, din iubirea față de Dumnezeu și de oameni? Sa facem eforturi noi pentru o și mai adâncă iubire de Dumnezeu și de oameni.

Cu alte vorbe, sa nu ne dam niciodata satisfacuti cu binele realizat și sa fim mereu deschisi sufleteste, mereu în cautare, mereu în drum spre mai binele care asteapta undeva, în sfera legilor morale, interventia noastră spre a fi convertit în realitate tangibila.

A doua învățatura: în framântarile și nedumeririle noastre sa ne îndreptam spre Hristos. Asa a facut tânărul din Evanghelie. Asa sa facem și noi. Dar sa nu reactionam precum a facut el. Neplacându-i îndrumarea Domnului, tânărul s-a îndepărtat întristat. Noi, însa, sa nu procedam asa. Hristos nu vrea suflete împotmolite în închircire și automatisme. El vrea oameni dinamici, care sa năzuie mereu spre desăvârșire. A spus-o lamurit în cuprinsul Predicii de pe Munte: „Fiti... desăvârșiti, precum Tatal vostru cel ceresc este desăvârșit” (Matei 5, 48). El adreseaza chemari fiecarui credincios, cerându-i sa aiba sufletul mereu în tensiune catre desăvârșire. Asemenea chemari Domnul ni le adreseaza prin Evanghelia Sa, prin slujbele și rugăciunile Bisericii, prin propovăduirea celor rânduiți pentru aceasta. Dar ni le adreseaza și pe alte cai. Trebuie sa ne amintim ca Iisus Hristos este stapânul Bisericii, dar și al lumii întregi. El lucreaza prin Biserica Sa, dar lucreaza și prin marile evenimente din natura și istorie. Exista astazi în lume o uriasa miscare, tinzând la o ridicare pe o treapta superioara a naturii, a comunitatilor, a neamului omenesc întreg. Exista astazi o miscare generala urmarind o mai intensa valorificare a naturii, o mai intensa fertilizare a pamântului. Natura, pamântul, sunt daruri ale lui Dumnezeu și anume sunt daruri perfectibile. De ele a legat Creatorul, obligatia pentru noi de a le lua în stapânire cu grija de a le lucra, de a le face mai productive, mai împodobite, mai folositoare pentru toti. În miscarea aceasta universala de ridicare a naturii, a pamântului pe o mai înalta treapta de productivitate trebuie sa vedem o chemare adresata de Hristos tuturor urmasilor Sai de a se angaja, cu toate puterile lor spre a-si aduce contributia de munca și jertfa. La fel și viața în cadrul comunitatilor este un dar de la Dumnezeu, un dar de asemenea perfectibil.

Si în domeniul acesta se constata o miscare spre înnoire, de o întindere și o intensitate nemaicunoscute pâna acum în istorie. Si prin intermediul acestei miscari Iisus Hristos ne adreseaza chemarea de a depasi cercul îngust și comod al vietii conformiste și de a coborî în arena spre a ne asocia cu toti cei ce se straduiesc în vederea construirii unei vietii noi, zidite pe temelile dreptatii, ale muncii și dragostei.

Nu e natiune care sa nu fie voita de Dumnezeu. Dar sunt atâtea natiuni care sufera din pricina apasarii la care sunt supuse, din pricina ignorantei și saraciei în care sunt tinute. Suferintele unor asemenea natiuni sunt, într-un

anumit înteles, suferintele lui Hristos însusi, caci Hristos voieste natiuni libere si unite printr-o frateasca colaborare.

De aceea, miscarile de ridicare, de independenta, de înnoire a structurilor si organismelor sociale sunt miscari voite de Hristos si printr-însele El adreseaza tuturor credinciosilor chemarea de a nu ramâne cu mâinile încrucisate, ci de a participa la ele în mod activ si sustinut.

Participarea la eforturile pentru fertilizarea pamânturilor si pentru înfrumusetarea si valorificarea mai din plin a naturii; participarea la promovarea sub toate raporturile a vietii din cadrul comunitatilor; participarea la eforturile urmarind înlaturarea nedreptatilor si robiei; a discriminarilor etnice si rasiale, pe de o parte; pentru dobândirea libertatii si independentei, pe de alta, constituie numai câteva din chemarile pe care Domnul ni le adreseaza astazi noua credinciosilor în vederea dobândirii desavârsirii. Caci pentru crestinul de azi desavârsirea nu mai poate fi înțeleasa decât în strânsa legatura cu participarea activa la rezolvarea marilor probleme care framânta lumea.

De vrei sa fii desavârsit vinde ce ai si urmeaza-Ma, a spus Domnul tânarului care a venit la El. E chemarea pe care ne-o face si noua. Sa avem curajul de a da continut mai larg datoriiilor noastre morale si religioase. Sa fim gata a depasi unele deprinderi si idei care ne tin închistati într-o anumita stare, care ne împiedica sa ne ridicam privirea si s-o îndreptam spre viitor. Sa avem curajul de a întregi practicile obisnuite, cu initiative noi, menite ca la binele cu care ne-am obisnuit, sa adaugam mai binele care si el are dreptul la existenta. Sa ne ascutim sensibilitatea pentru a deveni capabili ca în marile miscari din largul lumii sa percepem prezenta activa a Mântuitorului. Înapoia acestor miscari, a eforturilor ce se fac în vederea ridicarii omului, a natiunilor, a lumii întregi pe o treapta mai înalta de viata sa vedem vointa si chemarea Domnului adresata noua spre a-L urma acolo unde este El.

Azi nu-L putem urma pe Hristos si nu putem fi pe calea desavârsirii decât nazuind si muncind pentru realizarea unei lumi mai unite, mai înstarite, mai pline de fratie si iubire, asa cum a voit-o si o voieste Domnul însusi, caruia I se cuvine slava, cinste si închinaciune în veci. Amin.

Scurta analiza:

- este o predica tematica – morala, având ca tema *receptivitatea fata de chemarea Mântuitorului la desavârsire;*
- remarcam în aceasta predica o prezentare sistematica a materialului: *introducere* (raportul dintre individ si colectivitate), *tratare* (cele doua dimensiuni ale tânarului bogat: buna lui crestere, dorinta de a sti mai mult, dar si nehotarârea de a merge pâna la capat), *încheierea* sau *aplicarea* (legarea mesajului evanghelic de viata noastra);

- retinem în chip deosebit adevarul ca Hristos lucreaza tainic o data cu toti cei care militeaza fara încetare pentru pace, libertate, adevar etc.

Pr. prof. dr. ILARION FELEA

(1903–1961) este preotul martir care în 18 sept. 1961 se stingea trist într-o celula a închisorii din Aiud, la numai 58 de ani, dupa trei ani de încarcerare, la care se mai adauga unul din perioada ian. 1949 – ian. 1950. Desi scurta, viata parintelui Felea a fost încununata cu o frumoasa activitate pastorală si didactica, care s-a împletit armonios în slujirea dreptei credinte. Originar din Valea Brad, jud. Hunedoara, urmând liceul si studii de teologie la Arad, la 24 de ani a fost hirotonit preot pentru a sluji în satul natal, dar si-a continuat simultan si studiile teologice, obtinând în anul 1939 titlul academic de doctor în teologie, cu lucrarea *Pocainta. Studiu de documentare teologica si psihologica*. Acest înalt titlu i-a pecetluit cariera universitara, începuta din anul 1937, la Academia Teologica din Arad, cariera ce se va întrerupe doar în 1948, o data cu instalarea regimului comunist. Peste un an, datorita nesupunerii fata de ateismul rosu va fi acuzat de „uneltire contra ordinii sociale” si condamnat la 20 de ani de temnita grea pentru „activitate intensa contra clasei muncitoare si a miscarii revolutionare”...

Alaturi de teza de doctorat, s-au impus în literatura teologica multe alte lucrari, dintre care citam pe cele care se leaga în special de activitatea misionara: *Convertirea crestina, Critica ereziei baptiste, Catehism crestian ortodox, Sfintele Taine, Religia culturii*, etc. Ultima Din cele enumerate, o carte cu dimensiuni impresionante, structurata pe 14 capitole, trateaza teme de înalt nivel cultural crestian, precum: *religia si arta, religia si stiinta, religia si filosofia, religia în istoria culturii europene, religia si arta în serviciul meliorismului* etc.

O mentiune aparte merita volumul de predici *Duhul Adevarului*, premiat de Academia Româna pentru calitatile exceptionale sub aspectul continutului, al modului elevat de exprimare, totodata pentru atitudinea ferma împotriva bolsevismului care își anunta amenintator instalarea pe meleagurile noastre. Predicile au în general continut doctrinar, dar nu lipsesc nici temele morale si liturgice. Exemplarul de la Biblioteca Facultatii de Teologie din Bucuresti are în câteva locuri anumite pasaje astupate cu bucati de hârtie, lipite strasnic în perioada antedecembrista, care încearca (zadarnic de altfel) sa ascunda frazele în care curajosul autor ataca ateismul comunist. De altfel, în ansamblul ei, lucrarea are un

pronunat caracter apologetic si misionar: „*Ortodoxia*, spune parintele Felea, *este Biserica Mântuitorului Hristos pe pamântul stramosesc; e creatoarea culturii noastre nationale, sinteza armonioasa si fericita dintre suflet si trup, dintre religie si nationalitate, dintre spirit si materie... „.*

În continuare, prezentam integral aceasta predica, **Ortodoxia**: „*Avem sarbatoarea dreptei credinte, Duminica Ortodoxiei. Ce este Ortodoxia?*

În convorbirea de la Cina cea de Taina, Mântuitorul Iisus Hristos face ucenicilor sai o marturisire si o fagaduinta cereasca:

– *Eu merg la Tatal Meu. Ma duc sa va gatesc voua loc,... ca unde sunt Eu sa fiti si voi. Si unde merg Eu stiti, si calea stiti.*

Dar Toma, neînțelegator, L-a întrebat: Doamne, nu stim unde mergi si cum putem sa stim calea?

Atunci Mântuitorul i-a raspuns cu o dulce blândete si dumnezeiasca putere: „*Eu sunt calea, adevarul si viata. Nimeni nu vine la Tatal, decât prin Mine*” (Ioan 14,1-6).

Cuvintele acestea au o însemnatate mântuitoare, – hotarâtoare pentru orice om. Din ele stim si cunoastem ca Iisus Hristos este calea spre Dumnezeu, adevarul care ne descopera pe Dumnezeu si viata de model, traita dupa chipul ei dumnezeesc. El merge la Tatal; si noi mergem la Tatal pe calea aratata de El.

Ortodoxia este calea spre Dumnezeu, calea adevarului crestin (II Petru 2, 2), calea credintei drepte si a vietii sfinte. Ortodoxia este calea mântuirii (Fapte 16, 17), calea Domnului (Matei 3, 3), calea cea noua si vie (Evrei 10, 20). Ortodoxia este religia crestina, Biserica lui Dumnezeu (Fapte 20, 28; I Cor. 15, 9), Biserica Sfantilor Apostoli si a Sfantilor Parinti, a martirilor si a mos-stramosilor nostri. Înainte de a se întoarce la Tatal, Iisus Mântuitorul ne-a descoperit adevarul mântuirii si a întemeiat religia crestina, ne-a dezvaluit puterea dragostei si ne-a aratat calea vietii, calea Bisericii.

Noi ne numim crestini ortodocsi, crestini dreptcredinciosi sau dreptmaritori, fiindca mergem pe calea aratata de Hristos Împaratul si Dumnezeul nostru. Cine merge pe calea descoperita si aratata de El, tine credinta dreapta. Noi ne numim crestini ortodocsi pentru ca tinem credinta de la început. Nu ne-am abatut nici la dreapta nici la stânga, ci am tinut credinta si calea dreapta, dupa cum si Sfânta Scriptura ne îndeamna: „Ceea ce aveti, tineti pâna ce voi veni”, zice Domnul (Apoc. 2, 25). „Luptati pentru credinta data sfantilor odata pentru totdeauna” (Iuda 3). „Fii credincios pâna la moarte si îti voi da cununa vietii” (Apoc. 2, 10); „celui ce va birui îi voi da sa manânce din pomul vietii, care este în Raiul lui Dumnezeu” (Apoc. 2, 7)

Ortodoxia este calea mântuirii prin dogmele si tainele Bisericii; e calea

spre Dumnezeu parintilor nostri. Nimeni nu ajunge la Tatal decât prin Fiul, prin religia Fiului, care este Ortodoxia.

Cine merge pe calea aceasta dreapta, acela este crestinul cel bun, acela este biruitorul, acela e calatorul spre patria cereasca în care Fiul ne-a gatit loc fericit si Tatal bucuria si binecuvântarea în Duhul Sfânt.

Sarbatoarea Ortodoxiei a fost rânduita si consfintita dupa luptele pentru cultul icoanelor (hotarât la 787 când s-a tinut sinodul VII ecumenic), la anul 842. Luptele acestea au tinut, cu mici întreruperi, peste o suta de ani (726-842). Ele au fost pornite de unii împarati ispititi de evrei si mahomedani, care învinuiau pe crestini ca, cinstind sfânta cruce si icoanele, calca porunca a doua (Iesire 20, 4) si se închina la idoli. Greseala lor venea din neputinta de a face deosebire între idol si icoana. Orbirea aceasta sufleteasca a lor a mers asa departe încât au luptat sa despoaie bisericile de frumusetea icoanelor. Lupta a fost însa zadarnica. Bunii crestini au aparat cinstirea icoanelor cu pretul vietii lor. Ei stiau ca un lucru este idolul si altceva este icoana. Idolul este zeul iscodit, chipul cioplit, la care se închinau pagânii, în credinta ca în el este ascunsa fiinta de care se temeau sau care își închipuiau ca poate sa le fie de ajutor. Ei se închinau la idoli, ca Baal, Astarte, Moloh si alti zei, despre care credeau ca sunt Dumnezeu. Noi nu spunem despre icoane ca sunt Dumnezeu. Icoana este un semn, un simbol, un chip al unei fiinte ceresti. Ea reprezinta fiinta cereasca asa dupa cum fotografiile reprezinta figurile parintilor nostri.

În Sf. Scriptura avem foarte numeroase si aspre cuvinte de osânda la adresa idolilor, dar nici un cuvânt împotriva cultului icoanelor. Dimpotriva, Sf. Scriptura ne arata ca omul e facut „dupa chipul lui Dumnezeu” (Fac. 1, 27); Iisus Fiul lui Dumnezeu întrupat este „chipul lui Dumnezeu cel nevazut” (Col.1, 15), „icoana fiintei Lui” (Evrei 1,3). „Cel ce m-a vazut pe Mine, a vazut pe Tatal” zice El (In 12, 45;14, 9). Iar Duhul Sfânt s-a aratat „în chip trupesc ca un porumbel” (Lc.3,22) si în chipul limbilor de foc (Fapte 2, 2-4). Icoanele nu fac altceva decât cauta sa reproduca aceste chipuri, pe care noi le cinstim nu îndumnezeindu-le, ci respectând în ele chipul cel ceresc. Noi credem, ca si Sfintii Parinti, ca „cinstirea icoanei se înalta la chipul cel dintâi”. De aceea noi nu zicem: icoana ajuta-mi, ci în fata icoanelor ne rugam: Doamne miluieste-ma!... Sfinte Nicolae,... Maica Preacurata ajuta-mi!...sf. Ioane,...

Apoi deosebirea între idoli si obiecte sfintite iarasi este limpede aratata în Sfânta Scriptura. Profetul Moise dupa porunca lui Dumnezeu face cortul sfânt, altare, sicriul Legii, sfesnicul cu cele sapte brate, heruvimi de aur (Iesire 20,40) si sarpele de arama (Numeri 21,8), care erau socotite obiecte sfintite. Cine se atingea de ele, afara de preoti, sau nu le cinstea dupa cuviinta, era pedepsit chiar si cu moartea.

Chipul Maicii Domnului si al sfintilor se zugravesc pe icoane pentru viata lor pilduitoare. Icoanele sunt Scriptura celor nestiutori. Ele ne învata

întâmplari biblice si ne înfatiseaza chipurile sfintilor; ele împodobesc bisericile si casele crestinilor. Sunt ca niste ferestre prin care privim în vesnicie, sau ca niste oglinzi prin care privim în cerul lui Dumnezeu. Bisericile si casele fara tablouri si fara icoane sfinte sunt goale si pustii si fara Dumnezeu.

Asa raspund crestinii prigonitorilor de icoane, si noi serbam la Duminica Ortodoxiei biruinta acestei credinte drepte si totdeauna mântuitoare.

Dar Duminica Ortodoxiei nu are numai un înteles biblic si istoric. Pentru noi lupta pentru icoane mai are un înteles adânc, mistic; are un înteles de lupta pentru icoana curata a sufletului nostru crestin, autohton; e lupta pentru autenticitate. Religia creстина nu are numai ceva din misterul cerului, ci si din misterul pamântului; e cerul pe pamântul stramosesc, de care ne leaga bisericile si mănastirile, cimitirele si troitele, limba si prietenii, poporul si toate obiceiurile sfinte ale casei parintesti.

*Ortodoxia este Biserica Mântuitorului Hristos pe pamântul stramosesc; e creatoarea culturii noastre nationale, sinteza armonioasa si fericita dintre suflet si trup, dintre religie si nationalitate, dintre spirit si materie. Ortodoxia este, dupa cum s-a spus cu desavârsita dreptate, „conceptia noastra de viata”, misiunea noastra eterna pe pamânt, idealul nostru de popor crestin, care a purtat cel dintâi razboiul sfânt împotriva necredintei în Dumnezeu si **împotriva lui Antihrist întrupat în bolsevism**, dupa ce veacuri întregi a ocrotit cultura si civilizatia Apusului în fata navalirilor barbare si pagâne. Ortodoxia este Biserica martirilor, Biserica luptatoare pâna la moarte pentru comorile ei sfinte.*

Iata ce este Ortodoxia: legea Domnului, legea stramosiasca, „batrâneasca si curata si cinstita noastra lege”. – „Cât am iubit legea Ta, Doamne, toata ziua gândirea mea este... Faclie picioarelor mele este legea Ta si lumina cararile mele” (Ps. 118, 97 si 105).

„Pune Doamne Bisericii Tale întarire, ca, neclatita de valurile eresurilor, sa petreaca în veacul veacului! „, Amin.

Scurta analiza:

- cuvântarea este tematica (*Ortodoxia*), din categoria predicilor dogmatice (cu implicatii morale);
- este o predica dintre cele mai frumoase pentru Duminica Ortodoxiei: o data cu elementele ce alcatuiesc continutul, remarcam frumoasa si convingatoare forma de exprimare;
- retinem, între altele, motivatiile pentru care sustinem ortodoxia;
- apreciem, de asemenea, marturisirea identitatii nationale cu aceea de a fi ortodox. Datorita acestui fapt am rezistat împotriva navalitorilor de tot felul, inclusiv în fata lui „Antihrist întrupat în bolsevism...”

Preot dr. Simion RADU

(1906–1995), fost detinut politic, s-a remarcat în calitate de profesor de Religie la câteva licee din Sighisoara și Sibiu, apoi ca duhovnic al Facultății de Teologie din Sibiu. Preot intelectual, cu studii de doctorat, în domeniul Omileticii s-a remarcat prin publicarea a peste 60 de predici, în diferite periodice (rev. „Duh și Adevăr” – Timisoara, „Mitropolia Ardealului”, „Mitropolia Banatului” etc.). O remarcă aparte facem în legătura cu un studiu omiletic excepțional, *Pentru o tematică creștină a necrologurilor*, în care face propuneri practice cu privire la acest gen de paraneză, inclusiv în legătura cu spinoasa problemă a „iertăciunilor”.

Prezentăm pentru studiu o ***Predică la Înălțarea Domnului*** (*Trupul nostru este templu al Duhului Sfânt*):

„Sfântul Ioan Gura de Aur zice că Sfânta Înălțare cu trupul la cer a Mântuitorului Hristos a readus între oameni pacea, înfrățirea și bunăvoința. Dacă până la Înălțare, omul era departe de Dumnezeu din cauza păcatului lui Adam, după ea, omul este ridicat pe tronul lui Dumnezeu prin Fiul Său, și își pune la dispoziție puterea Sa, ca să lucreze toate după voia Sa, pentru binele și fericirea sa.

Prin Înălțarea la cer, noi, oamenii, am devenit frați și ne-am idealizat cu El și din moarte, pierduți și nevrădnici căci eram păcătoși, am devenit nevinovați și regăsiți, pretuți și sfinți, dotați cu puteri harice să ne urcăm la cer cu sufletul și trupul nostru, să devenim pe pământ îngeri în trup omeneșc.

Sfânta Înălțare descoperă adevărul că prin har și bunăvoința sa, omul cel mai păcătos și împovărat se poate ridica integral trup și suflet, la cea mai înaltă preamarire, la îndumnezeirea sa.

În persoana divino-umană a Fiului lui Dumnezeu devenit Fiul Omului, firea omenească a făcut supremul salt calitativ, s-a ridicat la demnitatea sa de coroană a creației, la așezarea sa – și cu trupul – pe tronul dumnezeiesc și de acolo participă la conducerea cosmosului în veacul de acum și va judeca lumea în viitor.

Praznicul Înălțării este prilej de adâncă meditație creștină pentru că el, pe de o parte, ne revelează maretă omului în microcosmos, domnul și stăpânul universului, așa cum l-a rânduit Dumnezeu din faptul creației. Pe de altă parte, arată originea divină a trupului care este creat de El, cu mâna Sa (Fac. I, 27), la fel ca și sufletul. El nu provine de la diavol, din materia rea, cum ziceau chiar unii mari filozofi păgâni, ca Platon, sau unele secte gnostice, filozofice, iudeo-păgâne în vechime, ex. manihei, sau unele secte religioase contemporane, calauzite de un bigotism întunecat și misticism bolnavicios

condamnabil. Toate aceste secte, parasind credinta luminata a Bisericii întemeiata pe doctrina Sf. Scripturi si a Sf. Traditii, învăta ca trupul este temnita sufletului, instrumentul rau de tortura pentru suflet care a gresit într-o preexistenta cosmica, si acum își ispaseste pacatul. În consecinta, dupa ele, trupul trebuie maltratata, dispretuit, supus caznelor, lovirii, coborât la fapte nedemne, imorale, la tot felul de privatiuni, neîngrijit, etc., cu scopul de a fi distrus repede si o data cu moartea sa sufletul sa fie eliberat de patimile pacatoase.

Aceasta concepie, de a vedea în trup un dusman al vietii omului, este absurda din punct de vedere crestîn, caci nu poti alunga pacatul din om prin alt pacat, este imorala, antisociala si antimoderna, contrara oricarei judecati sanatoase.

Ridicându-se categoric împotriva acestei doctrine si practici sectare din toate vremurile, Sf. Ap. Pavel reda în chip clar si luminos învățatura crestina despre demnitatea, valoarea si sfintenia trupului omenesc scriind corintenilor: „Nu stiti ca sunteti templul lui Dumnezeu si Duhul Sau locuieste în voi?” (I Cor. 3,16).

Cu aceasta, dumnezeiescul Apostol al neamurilor deschide o perspectiva infinita, superioara si cereasca despre sensul vietii si rostul omului pe pamânt, cu deosebire asupra semnificatiei divine a trupului sau.

Dupa învățatura crestina, trupul nu trebuie înjosit, dispretuit, chinuit, batjocorit, spurcat cu vorbe si fapte murdare. El nu trebuie sa fie facut instrument al celui rau, al poftelor si placerilor inferioare. Nu trebuie facut izvor de pacate si faradelegi în viata. Dimpotriva, el trebuie îngrijit, curatit, pretuit si sfintit. El trebuie ridicat din imperiul fortelor tenebre din omul pacatului, scos din dictatura instinctelor barbare, animalice, care-l degradeaza si toate dorintele, aspiratiile si pasiunile lui trebuie canalizate rational, normal, ca sa devina instrument al slujirii trupului în chip docil, sa devina templu în care intrând Domnul Iisus Hristos prin Sf. Cuminecatura – sa locuiasca Dumnezeu si sa se îndumnezeiasca.

Daca prin creatiune trupul este al lui Dumnezeu, iar prin taina Sf. Botez se seamana în suflet Hristos Domnul, cum zice Sf. Marcu Ascetul – prin vointa noastra, prin virtute trebuie sa devenim hristofori, sa ne ridicam pâna la plinirea vârstei „barbatului desavârsit „care este Hristos (Ef. 4, 13). Sf. Botez ne altoieste pe trupul tainic al Domnului, care este Biserica Sa, deci trebuie sa devenim una cu El, adica madularele noastre sa fie ale lui Hristos, sa-i slujeasca numai Lui si nu desfrâului si faradelegilor (Rom. 6,11-14).

De aceea Sf. Ap. Pavel ne porunceste tuturor credinciosilor sa fugim de betie si desfrânare, sa nu pacatuim în trupul nostru, pentru ca el este biserica lui Dumnezeu, este templul Duhului Sfânt, care locuieste în noi, iar noi apartinem lui Dumnezeu (I Cor.6,19-20). Deci gura, limba, picioarele si

măinile, toate trebuie puse în slujba lui Dumnezeu. Ele sa auda, sa vorbeasca si sa se bucure de tot ce este bun, frumos, drept si adevarat, sa faca numai voia lui Dumnezeu, sa-L laude si sa-L preamareasca pe El. Ele sa fie numai izvor de virtute si nu instrumente ale pacatului si faradelegilor... Sa nu clevetim, sa batjocorim si sa îndemnam la cearta, la bataie sau alt rau asupra oamenilor. Trupul sa ne fie curat, loc sfânt în care sufletul sa slujeasca lui Hristos, aducându-i rugaciuni si cinstire spre slava Lui. Rostul acesta al tuturor organelor si membrilor omenesti îl arata Sf. Biserica de la începutul vietii crestinesti. Astfel la Taina Sf. Mir, preotul – dupa ce a botezat pruncul – unge toate aceste simturi si membre ale trupului, rostind:” pecetea darului Duhului Sfânt” – simbolizând astfel ca toate acestea le supune sa slujeasca numai lui Dumnezeu si nu diavolului – sa faca poruncile Lui, nu ale celui rau.

Iata deci chemarea noastra aici pe pamânt, poruncita de Hristos-Dumnezeu si de apostolii Sai. Sa omorâm raul din madularele trupului nostru în toata viata, pentru ca astfel raul sa nu mai traiasca în noi. El sa nu mai robeasca gura noastra ca sa clevetim si sa aprindem focul urii si al vrajmasiei dintre oameni, mintea si simturile sa ramâna curate, afara de orice ispita si pofta, vointa, cugetul si atentia sa ne fie mereu treze, mereu vigilente cu gândul, cu vorba si fapta, ca „ toata viata noastra lui Hristos Dumnezeu sa o dam”, ca sa putem da raspuns în vremea judecatii lui Hristos.

Pe scurt, Praznicul Înaltarii sa ne trezeasca viata noastra de somnolenta pacatului, pe cei multi, care numai cu numele ne mai numim astazi crestini. El ne mai porunceste ca trupul nostru, curat din Botez, ca si sufletul nostru, sa nu-l îmbracam în haina murdara si zdrentuita a pacatului, sa nu-l facem patimas faradelegilor, ci sa-l pastram curat, sa fie vas ales, în care sa locuiasca Hristos, sa stapâneasca în noi, împlinind porunca Sf. Ap. Pavel care zice: „Preamariti pe Dumnezeu în trupul vostru si în duhul vostru care sunt ale lui Dumnezeu” (I Cor. 6, 20).

Spunând acestea sa ne amintim multe scene dureroase pe care le-am vazut – ca multi altii – când semeni de-ai nostri batjocoresc trupul prin patima betiei si ramân ca morti... aruncati în santuri, în groapa, la margine de drum, pe trotuare, în pragul birturilor, în gradini publice, coborându-se mai jos decât animalele. si ce este mai trist, în acesta stare de josnicie spiritual-morala si fizica, îi auzi înjurând si suduind numele bunului Dumnezeu, sa te îngrozesti si sa te gândești ca acum-acum, El îi poate pedepsi cu luarea graiului, ca sa nu mai fie batjocorit de aceste fiare cu chip de om.

În fata acestei degradari ne-am oprit cutremurati si ne-am zis: „Iata cum își bate joc satana de om si îl face sa uite ca este chipul lui Dumnezeu si nu animal. Acest lucru trebuie sa ne dea de gândit tuturor, sa vedem ca umblam pe un drum gresit nu suntem crestini. Unii ca acestia sunt pierduti pentru împaratia lui Dumnezeu. Ce vom face? Vom trece pe lângă ei nepasatori ca si

preotul si levitul din Evanghelie? Nu – de o mie de ori nu! Caci pacatul lor este si al nostru, al tau, al sau, al nostru, al tuturor. De aceea trebuie sa-i cautam, sa-i ajutam, sa-i îndreptam, daca nu putem în ziua betiei, sa încercam sa staruim a doua zi, a treia zi, etc. Când sunt trezi. Sa facem apel la simtul demnitatii de om, al rusinii de oameni, la constiinta pacatului, ca sunt chipul lui Dumnezeu. Despre asemenea situatii – si altele multe la fel – Sf. Ap. Iacob zice pentru noi: „Fratii mei, de se va rataci cineva dintre voi de la adevar, de la Hristos si poruncile Lui – sunteti datori sa-l îndreptati...” Cel ce trece pe lângă cel pacatos, cel cazut în robia diavolului, face pacat mare si va raspunde la ziua judecatii, ca nu l-a ridicat pe cel cazut, n-a cautat pe cel pierdut, nu l-a ajutat în necaz pe fratele sau, n-a avut mila de el. Dimpotriva zice acelasi Sf. Ap. Iacob: „...Cel ce a întors pe pacatos de la ratacirea caii lui își va mântui sufletul de moarte si va acoperi multime de pacate” (5, 20).

Apoi sa nu uitam ca acest trup asezat în mormânt va învia la învierea de obste, când va veni Domnul Hristos a doua oara, sa judece viii si mortii. Atunci trupul se va uni cu sufletul pe care l-a avut si împreuna vor veni în fata dreptului Judecator, care – cu trupul Sau preaslavit cu care azi s-a înaltat la cer – va veni pe norii cerului si va judeca lumea, pe fiecare dupa faptele sale. Atunci, pe cei ce s-au sfintit si îndumnezeit – dupa modelul Sau si al sfintilor Sai – îi va aseza de-a dreapta, iar pe cei rai, împotmoliti în mocirla pacatelor si a faradelegilor – în iad.

De aceea trupurile mortilor – si în cimitirele care se gasesc – trebuie îngrijite frumos, ca sa nu mai fie profanate de animale, prada râmatorilor, cum am vazut.

Înnoiti-va în credinta ca Domnul cel Înaltat este cu noi, ca sade cu Trupul de-a dreapta Tatalui si ne cheama la El ca sa ne sfintim sufletul si trupul si sa ramânem ai Lui pe veci”. Amin.

Scurta analiza:

- ca gen, predica este *tematica (morală)*, având în vedere sfaturile morale care abunda, mai ales cu privire la combaterea pacatului betiei.
- interesanta asociere între praznicul Înaltării Mântuitorului cu trupul la cer si învățatura ca *trupul nostru este templu al Duhului Sfânt*. Evident, nu întâmplator autorul a ales aceasta tema: în clipa înaltării, Trupul omenesc al Mântuitorului (*al nostru, de fapt, prin asumarea de către El a firii umane*) era îndumnezeit, în urma lucrării Sale mântuitoare (patimile, moartea, învierea);

Pr. prof. dr. Sebastian CHILEA

(1907–1992), fost detinut politic (1959–1964), unul dintre cei mai straluciti profesori pe care i-au avut Seminariile Teologice din Craiova (1951–1959) si Bucuresti (1965–1978), predicator cu mare audienta al Catedralei mitropolitane din Craiova, de asemenea la câteva biserici din Bucuresti la care a slujit, doctor în filosofie, un om de o sensibilitate aparte (cânta admirabil la vioara, spre exemplu), foarte iubit de elevi. Opera publicistica înregistreaza si câteva studii de omiletica, de valoare exceptionala. A publicat peste o suta de predici în periodicele bisericesti.

Pentru a ne face o imagine, fie si sumara, despre gândirea si exprimarea parintelui Chilea, propunem o ***Meditatie pentru Nasterea Domnului*** : *Venirea Fiului lui Dumnezeu, în smerit chip de om întrupat printre oameni, inaugureaza opera Sa de mântuire sufleteasca. Faptul acesta extraordinar constituie una din trasaturile dominante ale crestinismului. Analogiile facute uneori sunt simple conjuncturi, posibile în istoria comparata a religiunilor, nu sunt însa temeieri explicative si nici macar date semnificative din unghiul de vedere pur religios. Umilinta întruparii Fiului lui Dumnezeu este în învatatura crestina un fapt de o însemnatate hotarâtoare. Sfântul Apostol Pavel l-a subliniat cel dintâi: „Cel ce fiind chipul lui Dumnezeu n-a tinut ca la o prada la egalitatea Sa cu Dumnezeu, ci s-a golit pe Sine, a luat chip de rob, facându-se oamenilor asemenea si dovedindu-se la înfatisare ca un om.” (Filipeni 2, 6-7). Iar în urma marelui Apostol al Neamurilor întreaga traditie crestina este unanima în a recunoaste ca prin întrupare Fiul lui Dumnezeu îmbraca firea omeneasca în formele ei cele mai simple, simplu om, redus la cele mai rudimentare conditii, firea omeneasca asa cum apare ea din mâinile Creatorului, saraca, plina de suferinta si de dureri, umilita pâna la ultima treapta a umilintei. Desi era Dumnezeu si Domn al slavei, a binevoit totusi sa se arate în lume ca simplu om, mai mult, ca omul cel mai simplu, venit în trup asemanator trupului pacatului” (Romani 8, 3) si a luat asupra Sa infirmitatile omenesti – afara de pacat – toate câte tin de viata omeneasca supusa stricaciunii, suferintei si mortii, în asa fel ca atât pentru apararea cât si pentru cresterea Sa sa aiba statornic nevoie de ajutorul si darurile lui Dumnezeu. Actul acesta de dumnezeiasca smerenie, de care numai Dumnezeu este în stare, a fost totdeauna obiectul unor deosebite cinstiri în evlavia crestina. Sfântul Irineu (140-202) combatând pe gnosticii care deosebeau pe omul Iisus de Fiul lui Dumnezeu, preaslavind numai divinitatea, arta ca taina smereniei Fiului lui Dumnezeu care de buna voie primeste sa se faca om este tocmai semnul ca numai în întrupare se vede milostivirea lui Dumnezeu fata de om: „Fiul lui Dumnezeu S-a facut copilas, ca omul, El, cel desavârsit, nu pentru Sine, ci pentru ca sa se arate astfel în stare de toata nimicnicia omeneasca, pentru ca si*

omul sa ajunga în stare de a se ridica la Dumnezeu” (Adv. Haer. IV 38. 1). Fericitul Augustin staruieste mai mult decât oricare altul asupra tainei umilintei mântuitoare: „Prin umilinta lui Dumnezeu mândria omeneasca este rusinata si vindecata” (Enchir 10, 8). „Umilinta prin care Dumnezeu S-a nascut dintr-o femeie si a fost dat mortii de oamenii muritori de-a lungul unor asa de mari suferinte este leacul suveran care sa desumfle si sa tamaduiasca înfumurarea mândriei noastre” (De Trin, I, VIII,5). „Ti-ar fi rusine poate sa imiti pe un om umilit, însa imiteaza (urmeaza) macar pe un Dumnezeu umilit”. Scriind acestea Fericitul Augustin vorbeste din experienta caci însusi marturiseste ca înainte de a înțelege pe Hristos cel umilit, era neputincios în lupta cu pacatul: „Cautam undeva puterea necesara... si n-o gaseam... caci înca nu tineam în bratele mele pe Domnul meu Iisus, înca nu eram umilul scolar al unui umil Dascal” (non enim tenebam Dominum meum Jesum, humilis humilem) (Confes. VII. 18, 24). „Si daca nici acest leac nu ne vindeca de mândria noastra, atunci ea este incurabila, caci nu stiu ce altceva ar mai putea sa o vindece” (Haec medicina si superbiam non curat, quod eam curet nescio” (Sermo, 77).

Din înaltimile slavei dumnezeiesti, Mântuitorul S-a coborât în adâncul umilintelor omenesti. si a început chiar cu începuturile umilintelor, nasterea în chip de om. Pentru Dumnezeu Creatorul acesta este semnul celei mai desavârsite smerenii si semnul celei mai înalte iubiri. Nicaierea si niciodata omul n-a fost obiectul unei atât de mari iubiri. Gândirea vremii (Platon) considera nasterea omului ca o condamnare, iar neo-platonicul Plotin se sfia sa-si marturiseasca data nasterii – data aceasta a fost aflata prin deductii de elevul sau, Porfîriu- caci îi era rusine ca s-a nascut; privea nasterea ca o cadere de la Dumnezeu si ca un fel de încarcerare în materie.

Mântuitorul își începe opera de restaurare a omului de la leagan ca sa o duca pâna la mormânt si dincolo de mormânt. Începe cu copilăria. „Iisus S-a facut copil ca sa convinga lumea de valoarea vietii unui copil, adica despre o valoare care în lumea pagâna era ceva asa de indiferent, dar nu chiar ceva vrednic de dispret” (Bartmann). S-a facut copil ca sa arate ca înaintea lui Dumnezeu viata omeneasca este deopotriva pretioasa de la leagan pâna la mormânt. Un simplu copil, de o divina simplitate între toti simplii pamântului. El apare ca tipul ideal al copilului în care se întâlnește vesnicia lui Dumnezeu cu ce este trecator în om. Menirea Lui era sa slujeasca o cauza eterna, mântuirea. Si nici o cauza mareata nu poate fi slujita fara abnegatie si fara staruinta. Cel ce se devoteaza unei mari slujiri se identifica cu ea, devine robul ei îndura toate asprimile care îi ies în cale, își slujeste idealul ca un rob cu suflet de erou.

Predicatorul este tinut sa mediteze mult asupra vastelor perspective care

se deschid lumii în momentul Nasterii Domnului. Nasterea Lui este o piatra de hotar. De pe creștetul istoric al acestui moment se deschid zari nenumarate și se desprind multe înțeleșuri. Aici nu putem înșemna decât câteva date care mai mult sugereaza orientarea predicatorului. Mântuitorul a fost de atâtea ori parțial înțeles și interpretat. În unele secole trecute a fost cu predilectie preamarit Dumnezeu Iisus, în altele omul Iisus. Ratacirile au oscilat de la o extrema la alta. Biserica a paștrat neatinsa învățatura sa despre Dumnezeu-omul. Predicatorul actual trebuie sa ștaruiasca asupra acestei indestructibile unitati care se manifesta chiar din momentul Nasterii Domnului.

O predica la Nasterea Domnului în mod firesc devine o expansiune lirica și imn, care se dispenseaza de materialul informativ și didactic, dar pe care îl presupune și pe care se construiește. Noi șchitam mai jos, dupa cele câteva înșemnari informative, liniile mari ale unei omilii și textul unei predici alcatuita ca un cuvânt de „bun venit” pe care predicatorul îl adreseaza Mântuitorului copil. O predica de genul acesta cere înșna multa maiestrie, o adâncă traire religioasa, îndelunga familiarizare cu adevarurile ontologice pe care se reazama și mai ales o autentica inspirație de poem religios.

Sfânta Scriptura. – „Domnul a zis catre mine: Fiul meu esti tu, eu astazi te-am nascut” (Ps.2, 7). – „Caci prunc s-a nascut noua, un fiu s-a dat noua, a carui ștapânire e pe umarul lui și se cheama numele: lui înșger de mare șfat, șfetic minunat, Dumnezeu tare, biruitor, Domn al pacii, parinte al veacului ce va sa fie” (Is. 9. 5). – „și cuvântul trup S-a facut și S-a șalasluit între noi și am vazut marirea lui, marire ca a unuia nascut din Tatal, plin de har și de adevar” (Ioan 1, 14). – „Dupa ce Dumnezeu odinioara, în multe rânduri și în multe chipuri, a vorbit parintilor nostri prin prooroci, catre șfârșitul acestor vremuri ne-a graiat noua prin Fiul” (Evrei 1, 1).

Sfintii Parinti. – Ca oamenii sa se nasca din Dumnezeu, S-a nascut mai întâi Dumnezeu din mijlocul lor, caci Hristos este Dumnezeu și S-a nascut dintre oameni (Fer. Aug. În Ioan 2, 5). – Prin acelasi Duh prin care Iisus S-a nascut din sânul Preacuratei Sale Mame se naste și creștinul din sânul șfintei Biserici (Leon cel Mare). – Ziua de nastere a Domnului este ziua de nastere a pacii (Leon cel Mare). Altarul șta în locul ștaulului. Caci și aici este depus trupul Domnului, numai ca de data asta nu mai este înșfasat în șcutece ca odinioara, ci înșvesmântat cu totul de Duhul Șfânt. (Șf. Ioan Hrisostom De b. Phil. 6, 3). – Fericit cel care poarta Betleemul în inima lui, în a carui inima Hristos zilnic se naste! (Șf. Ieronim, în Ps. 95).

Știhuri pentru Iisus prunc. Iisuse prunc, într-un șarman ștaul/ O! Cât este de mic! și copiii lumii/ vor doar mari sa fie:/ fa-ne mici Iisuse/ și șmeriti copii/, ca sa fim pe lume/ doar niște copii! Iisuse prunc, într-un șarman ștaul/ cât esti de șarac/ și nu ai nici casa/ cum are oricine/ și nici un pat cald:/ fa-ne

slobozi, Doamne/ pe noi care suntem/ doar sclavi ai tarâniei,/ da-ne noua astazi sfânta saracie/ a acestei lumi! Iisuse prunc, într-un sarman staul,/ cât esti Tu de mare:/ Iisuse Doamne, de la sânul Mumii/ priveste spre noi/ si ne imbarbateaza cu iubirea Ta/ si ne da puterea pe pamânt sa fim/ fericiti atâta doar cât ai fost Tu/” (Przywara, Slovia 35).

Gânduri si maxime – În clipa în care Iisus s-a nascut si inima lui de copil a început sa bata, cu aceasta Dumnezeu a si creat o lira pe care putea sa cânte simfonia iubirii Sale de oameni. Sfintit a fost drumul oricarei nasteri pe care noul nascut o strabate ca si Dumnezeu. Daca Iisus s-ar naste de o mie de ori în Betleem si nu în inima ta, ramâi pe vecie osândit. – De când Iisus a venit pe pamânt în chip de copil si S-a nascut minunat dintr-o fecioara, orice mama este mult cinstita si orice copil binecuvântat.

Pentru o omilie la Luca, 2, 1–19.- Sfântul Evanghelist precizeaza timpul când s-a nascut Mântuitorul: Augustus, recensământul lui Quirinus, date istorice care determina îndeajuns timpul, de buna sama cu mijloacele istorice ale vremii de atunci. Se împlineste astfel proorocia (Fac. 49,. 10; Daniel 2, 40; 2, 44).- Locul: Betleem,, orasul pastorilor, de unde a iesit David- „cetatea lui David (cf. Mihea 5, 1-3; II Regi 7, 11; Isaia 11, 1; Ieremia 23, 5). – Era „noapte”: o noapte simbolica preînchipuind noaptea adâncă a lumii vechi înstrainata de Dumnezeu, noaptea credintelor desarte ale pagânismului, noaptea pacatului, în care Mântuitorul trebuia sa aduca lumina. – Ieslea: înca un amanunt simbolic pentru activitatea Sa viitoare, care avea sa se desfasoare în saracie, cu jertfe, cu renuntari si umilinte, total dezarmat, plin doar de bunatate si iubire. – „Caci nu mai era loc pentru ei: împrejurare prevestitoare, pentru ca si mai târziu anevoie s-a mai putut gasi loc pentru Iisus, opera de crestinare a neamurilor, fie în convertirile individuale. Caci conversiunea este o nastere a lui Iisus în inima omului. – „Bucuria cea mare vestita de înger: „Astazi voua s-a nascut un Mântuitor”. Îndelungata asteptare a luat sfârșit, calea mântuirii s-a deschis! – Cântarea îngereasca: „Slava întru cei de sus lui Dumnezeu, si pe pamânt pace, întru oameni buna voire”. Nasterea Mântuitorului însemneaza totodata si momentul nasterii Pacii: împacarea mai întâi a omului cu Dumnezeu si, ca o prima consecinta, a constiintei umane pacificata, împacarea oamenilor între ei. Mântuitorul este doar în scutece n-a rostit nici un cuvânt, vorbeste totul împrejurul Sau, vorbeste pamântul si cerul cânta. Se deschide între cer si între pamânt o noua zare si pentru fiii pamântului o noua istorie: începe era pacii. Lumea antica, instinctiva si prada pasiunilor, nutrea un ideal razboiului de cuceriri si de ucideri. Popoarele Asiei, Grecii, Egiptenii, Persii, Romanii au facut uriase imperii, cladite însa pe hecatombe de morti si scaldate în sânge. Au nazuit adesea dupa om pace marginita, dar n-au realizat-o niciodata. **Si vis pacem para bellum** era maxima

lor favorita, sintetizând suprema lor maiestrie diplomatica. Aparitia Domnului însa, stârnește îngerestile simfonii, pentru ca El era „Domn al pacii” si venea” nu ca sa verse sângele nostru ci sa dea sângele Sau pentru mântuirea noastra”(Sf. Ambrozie În Ps. 61, 10). Prin El pornirile ucigase din om aveau sa fie stinse si sa se prefaca viata omeneasca, aceasta vale a plângerii într-un nou Paradis, sa fie vietuirea laolalta „precum în cer asa si pe pamânt”. Pentru El pacea este ceva esential, este structurala (Cf. Luca 24, 36; Ioan 20, 21 si Matei 10, 12) (Cf. Isaia 9, 6; II Tesaloniceni 3, 16) si aceasta pace deriva nemijlocit din viata si învatatura Sa. Pace cu Dumnezeu, pace în suflet si pace cu oamenii, ce minunata priveliste, vrednica sa fie cântata de îngeri!

Nasterea Domnului în inimile credincioase. Crestinul cunoaste o a doua nastere din „ apa si din duh” (Ioan 3, 5), Sfântul Botez, nastere întru Hristos. Marele praznic are înteles deplin când crestinul își aminteste de acest moment, de copilaria Lui personala, în atâtea feluri asemanatoare cu copilaria lui Iisus. Cei vechi spuneau: christianus alter christus, crestinul este un alt Hristos. Caci Însusi Domnul S-a nascut în doua feluri: din veci, din Tatal în timp, din Maica Preacurata. Deopotriva de mari taine înconjoara ambele Lui nasteri – din tata fara muma, din muma fara tata duh vesnic în sânurile Tatalui, trup si carne pe pamânt – ca si tainele care cuprind sufletul crestin, cel a doua oara nascut – din vesnicul Tata, prin Iisus Hristos în Duhul cel sfânt. Praznuind Nasterea Domnului din Betleem, praznuim si nasterea Domnului Iisus în suflet: copil nou nascut care trebuie crescut, aparat si educat, în sânul unei adevarate „cresteri spre mântuire” (cf. I Petru 2, 2; Filipeni 2, 5; Efeseni 4, 13).

Scurta analiza: continutul pe care l-am reprodus nu este o predica propriu-zisa, ci un *material omiletic*, din care pot rezulta mai multe cuvântari pentru Nasterea Domnului. Nu este, însa, un material brut, ci unul prelucrat, aici intervenind merituos parintele Chilea;

- constatam finetea observatiilor si eruditia parintelui autor, atât în plan scripturistic si patristic, cât si al culturii laice, în general;
- mesajul principal pe care parintele îl propune pentru alcatuirea predicii este, credem, *observarea umilintei la care se supune Fiul lui Dumnezeu pentru a ne mântui.*

Pr. prof. Nicolae PETRESCU

(1908–1996), cunoscut mai ales ca distins profesor al Seminarului Teologic din Craiova, cu activitate publicistica prodigioasa. Literatura teologica practica îi datoreaza cele mai bune manuale de nivel seminarial,

de *Omiletica* și *Catehetica*, tiparite până acum. A publicat, de asemenea, *Explicarea Apostolelor duminicale*, singurul manual de acest fel cunoscut la noi, care propune valorificarea pericopelor apostolice, ignorate în general în predica. Pentru ineditul acestei propuneri, prezentăm una dintre aceste „explicări”: **Explicarea apostolului din Duminica a V-a după Rusalii (Romani X, 1-10)**: Capitolul al X-lea al Epistolei către Romani, din care face parte pericopa apostolică din această duminică, cuprinde învățătura despre puterea credinței în Hristos care este sfârșitul Legii.

Textul pericopei. – *„Fratilor, bunavointa inimii mele și rugăciunea mea la Dumnezeu, pentru Israel, este spre mântuire. Căci le marturisesc că au râvna pentru Dumnezeu, dar fără pricepere. Deoarece, necunoscând dreptatea lui Dumnezeu și căutând să statornicească dreptatea lor, dreptății lui Dumnezeu ei nu s-au opus. Căci sfârșitul legii este Hristos, spre îndreptarea a tot celui ce crede. Căci Moise scrie despre dreptatea care vine din Lege, că: Omul care o va îndeplini, va trăi prin ea. Iar dreptatea din credința graiește așa: Să nu zici în inima ta: Cine se va sui la cer?, că adică să coboare pe Hristos! Sau: Cine se va coborî întru adânc?, că să ridice pe Hristos din morți! Dar ce zice Scriptura? Aproape este de tine cuvântul, în gura ta și în inima ta, – adică cuvântul credinței pe care-l propovăduim. Că de vei marturisi cu gura ta că Iisus este Domnul și vei crede în inima ta că Dumnezeu L-a înviat pe El din morți, te vei mântui. Căci cu inima se crede spre dreptate, iar cu gura se marturisește spre mântuire”* (Rom. 10, 1-10).

Explicarea pericopei. – *Din acest text, desprindem următoarele idei:*

1. *Sentimentul de iubire profundă al Sfântului Apostol Pavel față de poporul evreu din care face parte;*
2. *Dreapta învățătura despre mântuirea prin Hristos, iar nu prin Lege. Vom starui puțin și aici asupra acestei învățături.*

Sfântul Apostol Pavel reia și aici învățătura despre rostul Legii Vechiului Testament, ca îndrumător către Hristos și învățătura despre dreptatea cea din credință, dar prezintă ambele învățături într-o nouă formă. Apostolul spune că Legea a tinut până la venirea Domnului Hristos și marturisește că El a împlinit dreptatea lui Dumnezeu, și aceasta a savârșit-o „spre îndreptarea a tot celui ce crede”. Credința în Hristos și în lucrarea Sa mântuitoare îndreaptă pe om în fața lui Dumnezeu. Legea a avut rolul să trezească conștiința pacatului, ca omul să ia cunoștința amanuntită de pacat, de natura și otrava lui sufletească și trupească, să-l facă să încerce durerea sufletească, pe de o parte pentru

realitatea pacatului, iar pe de alta parte sa încerce durerea sufleteasca, pentru ca nu poate sa se elibereze singur din pacat. În felul acesta Legea aprinde în suflet dorul mântuirii, facând sa astepte mai cu ardoare pe Mântuitorul cel prezis de Prooroci. Ceva mai înainte, tot în aceasta Epistola, Sfântul Pavel a spus: „Pentru ca din faptele Legii nici un om nu se va îndrepta înaintea lui Dumnezeu, caci prin Lege vine cunostinta pacatului” (Rom. 2, 20).

Ca nu cumva iudeo-crestinii din Roma sa creada ca prin cele spuse mai sus s-au ignorat ori s-au contrazis cuvintele lui Moise despre valoarea Legii, Apostolul citeaza aici si acele cuvinte la care s-ar putea gândi ei: „Caci Moise scrie despre dreptatea care vine din Lege ca: Omul care o va îndeplini, va trai prin ea” (v. 5). Aceste cuvinte se gasesc în Levitic, 18, 5. Cu acestea Apostolul voieste sa le atraga atentia iudeo-crestinilor din Roma si în special iudaizantilor, ca aici, Moise vorbeste despre dreptatea cea din Lege, iar nu despre dreptatea înaintea lui Dumnezeu, care este mai presus decât dreptatea înaintea Legii. Altfel spus, cine împlineste poruncile Legii este drept în fata ei, dar nu în fata lui Dumnezeu. Împlinitorul Legii traieste în marginile îngaduite de ea, fara sa aiba vina ca a calcat vreo porunca a ei. El nu este condamnat în fata Legii si de aceea va trai bine aici pe pamânt, în tihna si pace, dar nu poate sa-si asigure prin Lege o viata fericita dupa moarte. „Oare nu stiti, fratilor, – ca si celor ce cunosc Legea vorbesc – ca Legea are putere asupra omului, atât timp cât el traieste?” le aminteste Apostolul celor ce ar crede ca dreptatea cea dupa Lege este aducatoare de mântuire (Rom. 7, 1).

Cel care vrea sa dobândeasca viata fericita de dincolo de mormânt, viata pe care au dobândit-o dreptii Vechiului Testament, în fruntea carora este dat ca pilda Avraam (Rom. IV), acela trebuie sa caute dreptatea prin credinta. Apostolul o explica si pe aceasta înca o data, în versetele 6-10: „Iar dreptatea cea din credinta graieste asa: Sa nu zici în inima ta: Cine se va sui la cer?, ca sa coboare pe Hristos!” ...

Prin acest cuvinte, Apostolul spune ca nu este peste puterile omului sa ajunga la dreptatea lui Dumnezeu prin credinta. Nu este nevoie sa ne suim la cer, nici sa ne coborâm în adâncuri, ca sa aducem pe Hristos, fiindca El Însusi a venit la noi din ceruri, a patimit si a murit pe Cruce pentru mântuirea noastra si a înviat din morti El Însusi. Cele doua acte mari, moartea si învierea, prin care am dobândit dreptatea lui Dumnezeu, au fost împlinite de El Însusi: De la noi se cere credinta ca Domnul Hristos este Fiul lui Dumnezeu si Mântuitorul nostru. Prin cuvintele versetelor 6-9, Apostolul aminteste lui Israel ca si Moise i-a spus ca va împlini cu usurinta cuvântul lui Dumnezeu, daca El a patruns adânc în inima lui: „ Porunca pe care ti-o poruncesc Eu astazi nu este înțeleasa de tine si nu-i departe. Ea nu-i în cer ca sa zici: cine se va sui în cer pentru noi ca sa ne-o aduca si sa ne-o dea, sa auzim si sa o facem? si a nu este nici peste

mare, ca sa zici: Cine se va duce pentru noi peste mare, ca sa ne-o aduca, sa ne faca s-o auzim si s-o împlinim? Ca cuvântul acesta este foarte aproape de tine; el este în gura ta si în inima ta ca sa-l faci” (Deut. 30, 1-14).

În fine, Apostolul completeaza învățatura despre mântuire si arata cum si omul este dator sa contribuie la acest act minunat, prin credinta puternica, salasluita în inima, în învierea Domnului si prin marturisirea virtutii credintei „cu gura”, adica sa fie exteriorizata. Daca credinta nu este marturisita si oral si nu este practicata si prin fapte bune, ea lăncezeste, ca orice organ neexercitat si chiar piere si nu se mai poate vorbi de existenta ei nici în suflet (cf. Iacob 2). Nu numai posedarea credintei deci, ci si marturisirea ei este o conditie a mântuirii noastre, ne învata marele Apostol: „...Iar cu gura se marturisește spre mântuire”.

Ne oprim puțin si asupra experientei folosite aici de Apostol: „Ca Dumnezeu L-a înviat din morti” (v. 9). Sfântul Pavel, aici, priveste pe Domnul Hristos ca Om-Dumnezeu, cu trup real, în minus pacatul, desigur, pe care Dumnezeu nu L-a lasat sa putrezeasca în mormânt, ci L-a înviat din morti.

Învataturi dogmatice si morale:

a) Crestinul trebuie sa fie plin de duhul iubirii pentru poporul din care face parte, fiindca el este iesit din popor, este fiu al Bisericii si fiu al patriei în acelasi timp. Învatatura Bisericii îi poruncește sa iubeasca si celelalte popoare, fiindca toti oamenii sunt frati, fiind fiii aceluiași Dumnezeu. Sfântul Pavel, chiar la începutul pericopei, își marturisește iubirea pentru poporul sau si se roaga lui Dumnezeu pentru mântuirea lui (v.1). În acelasi timp, din dragoste crestina, el numeste „frati” pe toti pagâno-crestinii din Roma si le împartasește si lor binefacerile crestine, pentru a-i aduce pe calea luminii si adevarului. Sfântul Pavel este si aici pilduitor în ceea ce priveste lupta pentru ridicarea morala a poporului si pentru fratietatea cu celelalte popoare.

b) Pericopa apostolica ne povatuieste, de asemenea, sa luam aminte ca mijloacele de mântuire si de înaltare morala le avem fiecare lângă noi: Biserica cu ierarhia ei, prin care primim Harul divin, Sfânta Scriptura si Sfânta Traditie, îndrumarile pastorale ale Chiriarhilor nostri etc. Domnul Hristos, cu învățatura si cu Harul Sau, este prezent în biserica fiecarui sat si oras, pentru mântuirea noastra, noi având îndatorirea de a ne învrednici de mântuire”.

N. B. În cazul acestui material, nu mai este nevoie de vreo analiza, ci doar de recomandarea de a proceda asemanator si noi, macar în câteva duminici si sarbatori de peste an, valorificând, astfel, pericopa apostolica citita la Sfânta Liturghie.

† **Dr. Vasile COMAN**

(1912–1992), episcop al Oradiei, foarte harnic în câmpul publicistic. Pe

când era protopop de Brașov a publicat un volum de cuvântari pentru cununii, *Hristos în familie*, care constituie și azi o sursă de modele pentru acest gen de pareze. În calitate de episcop, scrisul P.S. Sale a avut în vedere în special dimensiunea pastorală a slujirii, favorizat și de specializarea, ca doctorand, în Liturgică și Pastorală. În plan omiletic amintim studiul *Slujirea învățătorească a Bisericii în zilele noastre* și faptul că a publicat un număr însemnat de predici, adunate apoi în volume. Supunem atenției una dintre cuvântările pentru Taina Cununiei: **„Bucurati-va!”** „*Bucurati-va pururea întru Domnul*” (Filipeni 4, 4).

Dragi miri, Împăratul și psalmistul David a preamarit una din zilele însemnate ale vieții lui cu aceste cuvinte: „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim într-însa.

Acesta este și cântecul inimilor voastre în cea mai aleasă, cea mai frumoasă și mai hotărâtoare zi a vieții.

Bucurati-va, dragi miri, ca aceasta este ziua pe care v-a daruit-o Domnul. Bucurati-va, ca astăzi visurile și nădejdiile voastre își încep împlinirea.

Bucurati-va, ca aurora vieții voastre se arată și de aici înainte soarele va surâde într-o nouă viață.

Bucurati-va, ca iubirea voastră s-a întărit prin har, ca legământul vostru de credință este sfânt și vesnic.

Bucurati-va, ca astăzi ați fost încununati cu cununii împăratești.

Într-adevăr, Creatorul l-a voit pe om împărat al naturii. Dar regatul cel dintâi în care omul avea să își exercite puterile lui spirituale și fizice, regatul în care el a fost chemat să conducă, să se ferească, să-l apere și să creeze, este familia.

Familia este cea dintâi și cea mai perfectă împărație. Legea ei de viață este iubirea. Hotărul ei fidelitatea. Pavaza ei este rugăciunea. Și printii și printesele ei sunt copiii.

Nici unul dintre aceștia nu pot, nu trebuie să lipsească din împărația căminului. Să nu lipsească nici o clipă din inimă iubirea, iubirea curată, gata totdeauna de jertfă.

Să nu lipsească devotamentul și fidelitatea sotilor întreolalta. „Fii credincios până la moarte și-ți voi da cununa vieții”, zice Sfânta Scriptură.

Dar, dragii mei, oamenii nu pot fi credincioși unul altuia dacă nu sunt mai întâi credincioși față de Dumnezeu. Devotamentul și fidelitatea sotilor sunt ca niște stâlpi care se rezemă pe virtutea credinței în Dumnezeu.

Să nu lipsească din căminul binecuvântat azi duhul rugăciunii. Gândul la Dumnezeu și ruga către El să va fie mereu calauzitoare pe cărarile vieții.

Să nu lipsească, și aceasta în chip deosebit, din căminul vostru printii, copiii. Să nu lasați ca în el să salasluiască tăcerea, raceala, egoismul și

sterilitatea.

Taina casatoriei e mare. E mare prin iubirea ce sta la temelia ei, e mare prin tainica si desavârsita sudare a doua vietii prin binecuvântarea cereasca, e mare prin bucuriile ce le prilejuieste sotilor, dar e nespuse de mare prin scopul ei: nasterea de fii.

Abia prin împlinirea acestei meniri, familia este întreaga, adevarata si crestina. Caci Dumnezeu a rânduit familia si Iisus Hristos a binecuvântat casatoria cu un scop înalt, sublim si vesnic. Prin aceasta l-a luat pe om colaborator, în opera de creatie permanenta, i-a dat lui puterea de creatie în lume.

E o mare demnitate care chiar daca e însoțita de griji, de sacrificiu si de responsabilitate, totusi numai prin împlinirea ei familia își poate desavârși menirea.

Fara de copii familia devine un cuib în care încoltesc îndata viciile, egoismele, bucuriile de suprafata, neînțelegerile si vrajba. Caci iubirea nu se desavârsește decât prin creatie. Prin copii familia devine într-adevar scoala adevaratelor virtuti.

Porti, cinstite mire, o haina care este simbolul multor virtuti; virtuti pe care de azi înainte esti chemat sa le traiesti în viata familiala.

Uniforma militara este simbolul iubirii, devotamentului si jertfirii pentru Patrie.

Sunt tocmai virtutile ce se cer unui sot în familie: iubire, devotament si jertfire de sine. Esti chemat sa conduci spre înflorire acest nou regat, sa aduci multumire si prosperitate pentru toti ai lui.

Pe verigheta unui comandant de oaste erau scrise trei cuvinte: Dumnezeu, Patrie si numele sotiei. Dumnezeu este primul nume si cel mai apropiat prieten al vietii. Iubiti-L, caci El v-a întâlnit pe cararile vietii, v-a binecuvântat si va ocroteste familia. Credinta în El sa o pastrati totdeauna.

Patria este al doilea nume care va leaga. Cu devotamentul cu care ati slujit pâna acum sa continuati si de acum înainte a-i sluji. De binele Patriei se leaga binele nostru, si asa dupa cum parintii nostri s-au jertfit sa ne-o dea mare si independenta, tot astfel suntem si noi datorati sa o pastram.

Al treilea nume scump este numele sotiei. Numele sotiei este darul cel mai scump pentru întreaga viata. Sfântul apostol Pavel zice: „Barbatilor, iubiti-va sotiiile dupa cum si Hristos iubeste Biserica”.

Îti revine, cinstita mireasa, rolul de a fi pazitoarea unui camin, de a fi „vestala” care sa îngrijești sa nu se stinga de pe vatra lui focul sacru al iubirii si al credintei în Dumnezeu si în tot ceea ce El ti-a rânduit. Vei avea sa porti un nume, mai scump decât toate numele: acela de mama. Pregatește-te pentru aceasta misiune si nu te împotrivi rânduielii dumnezeiesti. Caci numai pazind

rânduiala și voia lui Dumnezeu, iubirea și bucuria voastră vor fi vesnice.

Numai astfel familia va fi o școală în care se pregătesc generații pentru Patrie și Dumnezeu. Numai astfel bucuria părinților care v-au crescut și învățat va fi deplină.

„Darul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Duhului Sfânt să fie cu voi, acum și totdeauna. Amin.”

Scurta analiză:

- consideram extrem de binevenit un astfel de cuvânt (*ca gen al predicii este o pareneză la momentul de bucurie*), drept model pentru cuvântarea ocazională de la Taina Cununiei, mai ales pentru faptul că astfel de cuvântări se rostesc destul de rar;
- tema aleasă (*invitație la bucurie*) consună cum nu se poate mai bine cu evenimentul liturgic;
- remarcam în mod deosebit următoarea sintagmă: *„Familia este cea dintâi împăratie. Legea ei de viață este iubirea. Hotărul ei fidelitatea. Pavaza ei este rugăciunea. Și printii și printesele ei sunt copiii”*.
- pareneză de față este, pentru zilele noastre, prea extinsă, totuși. Recomandăm, în consecință, înjumătățirea materialului, propriu-zis, înjumătățirea timpului de rostire.

Pr. prof. Ioan BUNEA

(1906–1990), fost detinut politic (1959–1964), profesor la câteva licee de renume din Cluj și Turda, în ultima parte a vieții profesor la Seminarul Teologic din Cluj. Foarte multe predici publicate în periodicele bisericesti, de asemenea, studii omiletice, între care se remarcă *Opera omiletică a lui Samuil Micu*. A publicat două cărți de predici, cu largă răspândire, mai ales prin Ardeal. Cartea de predici la Botez, Cununie și înmormântări, este unică de acest fel în a doua jumătate a secolului al XX-lea. Din acest volum prezentăm spre studiu următoarea pareneză: **Cuvânt de învățatură la cununie**: *„Înțelepciunea a fost totdeauna o podoabă sufletească mult râvnită de oameni. Mântuitorul a subliniat valoarea ei teoretică, dar îndeosebi rostul ei practic în durarea unei vieți îndreptate spre împăratia binelui. Omul înțelept, spre deosebire de cel nesocotit, își zidește casa pe piatră, îi pune temelie puternică, binestîind că, în felul acesta, o furtună de sparturi, iar furtunile de se vor abate peste ea, nu o vor clinti din loc.*

Casa vreți să zidiți și voi, astăzi, când va dați mâna și inima unul altuia. Din temelie pe care i-o puneți, atârna puterea ei de rezistență în fața furtunilor

inexorabile ale vietii. Granitul este temelia sigura a caselor. La temelia casei voastre trebuie sa asezati ceva similar cu granitul, însa de o constitutie cu totul aparte, mai fina, mai subtila, de esenta divina. Este iubirea, despre care un personaj al poetului francez Paul Claudel spunea ca este cheia miraculoasa a lumii, gratie careia existenta noastra cenusie îmbraca haina luminoasa a curateniei morale si-si gaseste rostul ei fericit.

Într-adevar, iubirea, în acceptia ei crestina, de „legatura a desavârsirii” (Col. 3, 14), este aceea care nu face din casatorie „o aventura episodica, nici o modificare partiala a ritmului obisnuit al vietii sau un simplu contract de drepturi si de datorii reciproce, limitate la asistenta si bunastare materiala comuna, ci o chemare a Creatorului si o lege a vietii”. „Si a facut Dumnezeu pe om dupa chipul Sau; dupa chipul lui Dumnezeu l-a facut; a facut barbat si femeie” (Facere 1, 27). Diferenta între aceste doua fiinte nu este numai de natura fizica, ci si metafizica. Unirea lor nu este dictata numai de impulsuri biologice, de instinctul genezic, ci „de un elan total, esential, a doua creaturi nedesavârsite ce-si cauta plenitudinea”. Vatra vietii familiale, ctitorita prin casatorie, este locul prin excelenta unde plenitudinea celor doua fiinte – barbat si femeie – se realizeaza în mod fericit. Casatoria are tocmai menirea aceasta, de a aduce plinire omului, a-l scapa de apasarea singuratatii si de chinuitoarea robie a pornirilor josnice, a-l face creator de viata noua, pe care s-o îndrume în fagasul fericirii.

Casatoria este si vocatie, este un act constient. Ea nu se înfiripa oricum, între doi trecatori, pe baza unei simple atractii dintre sexe, ci presupune un factor mai profund si superior, care învinge orice adversitate si vizeaza teluri mult mai înalte decât cele biologice. La fel, daca dictatele ratiunii ar prezida sublimul act al casatoriei, ea nu s-ar mai face niciodata. G. Papini definea casatoria ca pe „o fagaduinta de fericire si o învoire cu martirajul”, adica, de o parte, te încânta cu bucuriile ei, iar, de alta parte, îti pune în fata greutatile mari pe care le contractezi prin acceptarea ei. Ratiunea egoista, cântarind situatia, nu l-ar încuraja pe om la savârsirea ei. Totusi, omul cu chemarile lui tainice, este stapânit de o alta putere care îl determina sa actioneze hotarât în alegerea celui sau celei ce-i va aduce împlinire, de forta morala a iubirii, care „nu cauta ale sale” (I Cor. 13, 5). Alegerea sotiei sau sotului este mai mult o problema a inimii, a carei logica este inaccesibila mintii noastre. În cazul dat, situatia a fost admirabil prinsa în credinta romanilor, care sustineau ca atunci când zeii creeaza o inima omeneasca, o taie în doua parti si amândoua partile le asaza în câte un trup omenesc, barbat si femeie. De la creare începând, aceste doua jumatați de inima se doresc una pe alta si atâta se cauta pâna se gasesc. Când se gasesc, traiesc în deplina bucurie, pentru ca se plinesc reciproc.

Totusi, pentru ca forta morala a iubirii sa contribuie cu maximul de roade la întregirea sotilor, este necesar ca puterile ei naturale sa fie sporite prin interventia activa a „Parintelui luminilor, de la care vine toata darea cea buna si tot darul cel desavârsit” (Iacov 1, 17). În lumina învățaturii noastre crestine, darul desavârsit este harul divin, care se împartasește prin Taina Sfintei Cununii. Toate Tainele Bisericii noastre împartasesc harul divin, pentru a naste si renaste pe crestini. Taina Sfintei Cununii are – însa – ceva specific, exercitând un efect dublu: de a înalta si de a purifica. Ea leaga firul iubirii mirilor de iubirea divina, pentru ca atunci când inimile s-au înțeles si trupurile s-au apropiat, sa nu mai fie sabie sau lege care sa le poata desparti, asa dupa cum spune Mântuitorul: „Ce a împreunat Dumnezeu, omul sa nu desparta” (Matei 19, 6). În acelasi timp, prin Taina Sfintei Cununii se produce o purificare si o organizare a apetiturilor sensoriale, înlaturându-se, sau cel puțin împunându-se, imoralitatea pricinuita de desfrânare (I Cor. 7, 2). Sf. Apostol Pavel sustine categoric ca însotirea barbatului cu femeia – prin Taina Sfintei Cununii – este leacul eficace împotriva arsitei pacatului (I Cor. 7, 9).

Ferice de crestinii care au înțeles aceste povatuirii luminoase. Dându-le ascultare, ei cladesc, prin Taina Cununii, un al doilea altar, altarul vietii familiale, la care ei însisi oficiaza slujba armoniei si buneii înțelegeri, devenind casatoria – în felul acesta – o icoana fidela a unirii lui Hristos cu Biserica Sa. La acest altar, se prosterneaza inimi neprihanite, învaluite în razele iubirii ceresti, din care odrasleste fericirea mult asteptata. Pentru ca fericirea aceasta sa fie permanenta, se cere un lucru esential: altarul sa nu fie pângarit, într-un fel sau altul. Cu un cuvânt, în cuibul lor familial, sa nu patrunda soapte insinuante, bârfeli sau iscodiri diavolesti, fiindca acestea suscita îndoiala si neîncrederea, devenind cariul care macina si – pâna la urma – darâma asezământul vietii familiale, oricât de maiestuos ar fi el. E de la sine înțeles, ca sotii au aceeasi imperioasa si sfânta datorie fata de sanctuarul familial al semenilor lor. Lucrând astfel, inima devine o cetate nebiruita, similara a celeia de care dispunea Penelopa, sotia lui Ulise. Trecusera douazeci de ani de când Ulise plecase de acasa; luase parte la razboiul troian si apoi ratacise vreme îndelungata pe mare. În lipsa lui, o multime de petitori îi cer mâna sotiei. Pentru a scapa de insistentele petitorilor, Penelopa le-a promis ca se va marita cu unul dintre ei de îndata ce va ispravi de tesut o pânza pe care însa ea o destrama în fiecare noapte.

Dupa douazeci de ani, pe neasteptate, soseste vestea ca Ulise se întoarce acasa. El se prezinta înaintea sotiei, ea însa nu-l recunoaste decât dupa ce-i marturiseste un secret, pe care în afara de sotul ei nu-l stia nimeni. Marturisindu-i secretul, Penelopa izbucneste în plâns, își îmbratiseaza sotul si sarutându-l îi spune: „Nu te supara, draga Ulise, ca la prima vedere nu te-am

recunoscut, fiindca inima mea totdeauna a fost plina de frica, gândindu-ma ca ar putea veni cineva care prin cuvânt sa ma ademeneasca. Crede-ma, ca foarte multi umbla cu viclesug”.

*

Minunata femeie aceasta Penelopa! Ea este personificarea fidelitatii conjugale. Cu atât mai vârtos, voi, iubiti miri, în calitate de crestini, se cuvine sa cultivati acest atasament reciproc, orice furtuni s-ar abate peste voi de aci înainte. Sunteti, de azi înainte, „un trup si un suflet”, „o apa si un pamânt”, având îndatorirea sa lucrati la unison în toate împrejurările vietii voastre. Tu, iubite mire, capetenie a unei noi obstii, esti chemat sa alergi în arena vietii, agonisind cele de lipsa familiei. Dar sa nu uiti ca lamura sufletului tau trebuie rezervata sotiei si odraslelor de care te va învrednici Dumnezeu. Tu, iubita mireasa, esti îndatorata sa asiguri caldura si cerul însorit al familiei. Prin delicatete – proprie spiritului feminin – poti face din caminul pe care îl întemeiezi astazi un paradis.

Incontestabil ca – în drumul vietii voastre –, pe lângă bucurii, veti avea si amaraciuni. Dar suferinta în comun își pierde din intensitatea ei, fiind rasplatita, în cazul dat, cu gânduritul dulce si nevinovat al unui înger, în fata caruia dispar orice disensiuni, viata familiala își primeste sensul ei adevarat, iar sotii se recunosc „tovarasi de vesnicie”, cu raspunderi fata de Dumnezeu si fata de norodul din care fac parte. În aceasta viata efemera, nu exista decât un lucru ce dainuieste pâna la moarte si dupa moarte: casatoria. „Este singura veriga de vesnicie dintr-o salba harazita pieirii”, spune Papini.

Sa dea Bunul Dumnezeu ca iubirea – careia i-ati dat expresie si ati consfintit-o astazi – sa ramâna pururea vie în inimile voastre, pentru ca duhul pacii si al fericirii neîmputinate sa se salasluiasca peste cuibul vostru drag, binecuvântat astazi”.

Scurta analiza:

- ca si în precedentul caz, avem de-a face tot cu o *pareneza*, tot pentru Taina Cununiei;
- mentionam, iarasi, ca pentru zilele noastre si aceasta cuvântare este prea lunga; din ea s-ar putea desprinde trei pareneze de fapt, mai ales ca apar trei notiuni distincte: *vocatie, iubire conjugala, fidelitate*;
- remarcam (si recomandam) exemplificarea cu Ulise si Penelopa, ca model pentru fidelitate.

Arhim. Ilie CLEOPA

(1912–1998), unul dintre cei mai cunoscuti calugari-duhovnici pe care i-a avut România, autodidact, staret o vreme la Mânăstirera Sihastria – Neamt. A suferit prigoane în vremea comunismului, deosebit de râvnitor în plan misionar-duhovnicesc, apreciat mai ales pentru dialogurile vii si substantiale în continut (scripturistic si patristic) cu pelerinii care îl cautau fara încetare. A lasat literaturii bisericesci câteva volume de carti, între care si cu predici diferite.

Supunem spre analiza o predica ***La duminica a IX-a dupa Rusalii: Despre Sfânta rugaciune.***

*S-a suit în munte, ca sa Se roage deosebi.
Si facându-se seara, era acolo singur
(Matei 14, 23)*

Iubiti credinciosi,

*Întrucât în Sfânta Evanghelie de astazi se vorbeste de patru ori despre rugaciune, vom vorbi acum despre sfânta rugaciune, care este numita de dumnezeiestii parinti „maica tuturor faptelor bune”. Ca, precum nu putem trai fara hrana si apa, asa nu putem trai si nu ne putem mântui fara rugaciune. Ce este rugaciunea? **Rugaciunea este vorbirea noastra directa cu Dumnezeu.** Rugaciunea este viata noastra în Hristos si a întregii lumi vazute si nevazute. Credinta în Dumnezeu este izvorul rugaciunii, iar iubirea de Dumnezeu este sufletul ei.*

Rugaciunea este îndeletnicirea neîncetata a îngerilor, care slavesc fara odihna pe Dumnezeu, cântând: Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot; plin este cerul si pamântul de marirea Lui...! (Isaia 6,3). Rugaciunea este cununa de lauda a tuturor sfintilor din cer, începând cu Maica Domnului, care se roaga neîncetat înaintea Prea Sfintei Treimi pentru mântuirea noastra, a celor de pe pamânt.

Însusi Duhul Sfânt se roaga pentru noi cu suspine negraite, spune Apostolul Pavel (Romani 8,26). Ba, Însusi Fiul lui Dumnezeu se roaga Tatalui zicând: Parinte Sfinte, pazeste-i în numele Tau pe cei pe care Mi i-ai dat, ca sa fie una precum suntem si noi! (Ioan 17,11).

Astfel tot cerul este în neîncetata rugaciune de lauda, de multumire si cerere înaintea Tatalui, începând cu Domnul si Mântuitorul nostru Iisus Hristos pâna la îngerii cei mai de jos. Toti lauda pe „Tatal, pe Fiul si pe Duhul Sfânt, Treimea cea de o fiinta si nedespartita”. Toti se închina si multumesc lui Dumnezeu pentru rascumpararea neamului omenesc prin întruparea, moartea si învierea Fiului Sau. Toti se roaga pentru mântuirea noastra si a întregului

neam omenesc. Rugaciunea deci, este viata, lucrarea si bucuria vesnica a tuturor îngerilor si sfintilor din cer.

Dar si pe pamânt, rugaciunea de lauda, de multumire si de cerere, formeaza lucrarea de capetenie a crestinilor, a calugarilor, a mamelor, a copiilor si a întregii creatii. Slujbele din biserica, în frunte cu Sfânta Liturghie, formeaza cea mai înalta rugaciune si jertfa de lauda si de multumire adusa de oameni lui Dumnezeu, în numele întregului univers. Apoi rugaciunile neîncetate din casele lor, formeaza al doilea imn de lauda, de multumire si de cerere înaintea Preasfintei Treimi, dupa jertfa cea fara de sânge a Sfintei Liturghii.

Dupa cuvântul proorocului David, toata zidirea lauda pe Dumnezeu, Creatorul ei, si pasarile cerului si pestii marilor si animalele pamântului si stelele cerului si soarele si luna si norii si vânturile toate cele de sub cer (Psalm 148). Toate în frunte cu oamenii de pe pamânt si cu sfintii si îngerii din cer sunt în neîncetata rugaciune în slava Preasfintei Treimi, pentru ca rugaciunea de lauda si de multumire este însasi viata lumii vazute si a celei nevazute.

Iubiti credinciosi,

Sa vedem cum ne învata Domnul sa ne rugam în Evanghelia de astazi. Dupa ce Mântuitorul a înmultit cele cinci pâini si doi pesti prin rugaciune si binecuvântare si a hranit cu ele atâtea mii de oameni, ca sa ne învete si pe noi a face toate cu rugaciune, a silit pe ucenicii Sai sa intre în corabie si sa mearga înaintea Lui, la celalalt tarm... (Matei 14,22). De ce i-a trimis Hristos pe ucenicia sa mearga noaptea singuri pe mare? Ca sa se deprinda si ei a se ruga mai mult lui Dumnezeu, mai ales în vreme de primejdie, si ca sa se învete a se lupta cu valurile si furtuna ispitelor acestei vietii, caci marea este imaginea lumii lovite de rautate, de boli, de necredinta, de ura si de tot felul de pacate.

Dar în timp ce apostolii erau singuri în corabie si se luptau cu valurile marii, Iisus Hristos a eliberat multimea si s-a suit în munte ca sa Se roage îndeosebi. Si, facându-se seara, era acolo singur (Matei 14, 23). Rugaciunea în liniste si singuratate, este cea mai înalta rugaciune. Este rugaciunea sfintilor, a sihastrilor, a calugarilor si a celor mai râvnitori crestini. Ea se face în totala reculegere si singuratate, mai ales noaptea când nimeni nu te vede si nimic nu-ti poate fura gândul si simtirea inimii de la rugaciune. Aceasta se cheama si rugaciunea inimii, pentru ca izvoraste din inima si se urca cel mai repede la cer.

Mântuitorul, ca Dumnezeu, nu avea nevoie sa se retraga la liniste si singuratate pentru a se ruga Tatalui ceresc, caci El vedea si vorbea fata catre fata cu Tatal. Dar obisnuia uneori sa se roage singur, mai ales noaptea, precum facea de obicei pe Muntele Taborului si în gradina din Ghetsimani, ca sa ne învete si pe noi a iubi mai mult rugaciunea în liniste si cea din timpul noptii

decât cea din timpul zilei. Sfinții Parinti numesc rugăciunea de noapte „de aur” pentru că noaptea mintea se poate ruga fără gânduri și imaginații. În schimb, rugăciunea de dimineață o numesc „de argint” fiind amestecată cu oarecare griji și gânduri, iar cea din timpul zilei o numesc „de arama” pentru multimea grijilor și a gândurilor pământesti care slabesc mult puterea rugăciunii.

Prin rugăciunea de pe munte, Domnul ne îndeamnă la cea mai înaltă rugăciune individuală, numită de unii Sfinți Parinti „rugăciunea minții și a inimii”. Iar, când suntem trimisi pe cale sau grijile vieții ne înconjoară corabia inimii ca niște valuri, atunci să ne rugăm cu rugăciunea apostolilor loviți de furtuna pe mare. În aceste momente, creștinii trebuie să repete psalmii lui David, să facă rugăciuni scurte pe de rost sau, mai ales, să repete cu atenție și simțire rugăciunea inimii: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine pacatosul”. Aceasta este cea mai înaltă rugăciune personală ortodoxă practică de mulți sfinți și sihastri, adică repetarea deasă, neîncetată și tainică a numelui lui Iisus Hristos. Se cheamă și „rugăciunea inimii”.

Ne spune Evanghelia că în a patra straja a nopții, adică pe la orele trei în zorii zilei, a mers Domnul la ucenicii Săi, umblând pe mare ca pe uscat. Când L-au văzut ucenicii de departe, „de frică au strigat”, adică s-au rugat, crezând că ar fi vreo arătare de noapte. Aceasta ni se întâmplă și nouă. Când mergem noaptea singuri pe întuneric, pe cărări necunoscute de păduri și ni se pare că auzim sau vedem vreo nalucire sau animale salbatice, facem ca și ucenicii Domnului, adică de frică strigăm, ne rugăm, facem semnul crucii, zicem rugăciuni scurte cu credință, din toată inima și îndată scapăm de primejdie.

Domnul însă i-a liniștit pe apostoli prin cuvintele: *Îndrăzniti! Eu sunt, nu vă temeți! Petru atunci, cuprins de îndoială, s-a rugat, zicând: „Doamne, dacă esti Tu, poruncește-mi să vin la Tine pe apă!” „Vino!” i-a răspuns Domnul. Dar pe când mergea el pe valuri către Iisus, „văzând vântul cel tare”, s-a biruit de frică și îndoială și a început a se afunda. În clipa aceea a strigat: „Doamne, mântuiește-mă!” Iar Domnul l-a apucat de mână și l-a muștrat: *Putin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit? (Matei 14, 30-31).**

Vedeți fraților, urmarile rugăciunii făcute cu îndoială și cu puțină credință? În vreme de primejdie și ispita nu te ajută decât în parte. Oare nu tot așa se roagă mulți din credincioșii noștri? „Doamne, dacă esti Tu cu adevărat în cer și în inima mea, ajută-mi să vin la Tine! Ajută-mi să fac minuni în numele Tau! Ajută-mi să reușesc la examene, la servicii! Ajută-mi să biruiesc pe vrăjmasii mei și-mi împlinesc dorința mea!” O asemenea rugăciune făcută cu îndoială, fără credință vie, din interes și mai mult pentru lucruri pământesti, nu este primită la Dumnezeu și cu greu ni se împlinesc cererea.

Sa fugim de o asemenea rugaciune lipsita de credinta, îndoielnica, pe care o facem numai la nevoie, când apa necazurilor ne este pâna la gura! Da, sa ne rugam pentru orice avem nevoie în viata, dar mai întâi sa multumim lui Dumnezeu pentru toate darurile ce ni le-a dat; apoi sa-L laudam ca în veac este mila Lui si apoi sa-i cerem iertarea pacatelor si mântuirea. La urma sa cerem Domnului si cele de nevoie vietii si sa zicem: „Doamne, faca-se voia Ta!” nu voia mea, precum ne învăta „Tatal nostru”.

Iar când suntem în primejdie de moarte, sau pe masa de operatie, sau într-o grea încercare, atunci sa facem rugaciuni scurte, de câteva cuvinte, rostite cu glas sau în taina, din adâncul inimii, cu lacrimi si credinta. Adica sa strigam ca si Petru, când se îneca: „Doamne, mântuieste-ma!”; „Doamne, ajuta-mi!”, cum striga femeia cananeeanca si „Doamne miluieste-ma!” Sau sa repetam mereu „Tatal nostru”, Crezul, un stih din psalmi, ori rugaciunea monahilor: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieste-ma pe mine, pacatosul!”

Iubiti credinciosi,

Nimeni nu poate trai, nu se poate izbavi de necazurile vietii si nu se poate mântui fara credinta tare în Dumnezeu si fara rugaciune vie, continua, cum ne învăta Sfântul Apostol Pavel: Rugati-va neîncetat! (I Tesaloniceni 5, 17)

De veti merge regulat la biserica si veti asculta cu evlavie sfintele slujbe, mai ales Sfânta Liturghie, multe daruri veti primi în viata si de grele ispiti si pacate veti fi izbaviti. De veti creste copiii în frica lui Dumnezeu si veti face casele dumneavoastra locasuri de rugaciune si de lauda lui Dumnezeu, iar nu case de cearta, de betie si de pacate, va va da Domnul zile îndelungate, reusita în toate cele de folos si mântuire. Iar de veti pasi pe marea vietii cu îndoiala, fara credinta, fara rugaciune si carti sfinte de calauza, fara biserica si duhovnici buni, fara spovedanie si împartasanie regulata, va veti îneca în marea pacatelor si veti pierde mântuirea sufletului. Sa-L rugam pe Domnul nostru, Iisus Hristos sa ne întareasca credinta, sa ne învete cum sa ne rugam, sa ne dea vreme de rugaciune si lacrimi de pocainta ca sa ne închinam si noi cu Apostolii, zicând: Cu adevarat, Tu esti Fiul lui Dumnezeu! Tu esti Mântuitorul si Salvatorul lumii! Mântuieste-ne sa nu pierim, ca dupa Tine suspina toata faptura! Amin.”

Scurta analiza:

- predica de fata, ca gen omiletic, este o *omilie tematica* (tema fiind rugaciunea);
- recunoastem din aceasta predica, fara mare greutate, stilul preferat al parintelui Cleopa, acela de a utiliza, la fiecare pas, Sfânta Scriptura, cu

texte foarte bine alese si rânduite corespunzator;

- retinem, pentru tema abordata, urmatoarea observatie: *Sfintii Parinti numesc rugaciunea de noapte „de aur” pentru ca noaptea mintea se poate ruga fara gânduri si imaginatii. În schimb, rugaciunea de dimineata o numesc „de argint” fiind amestecata cu oarecare griji si gânduri, iar cea din timpul zilei o numesc „de arama” pentru multimea grijilor si a gândurilor pamântesti care slabesc mult puterea rugaciunii...*

Pr. prof. dr. Stefan SLEVOACA

(1912–1998), si-a înscris cu cinste numele în bibliografia omiletica româneasca, prin cele cinci volume de predici publicate. Predicile parintelui Slevoaca sunt printre cele mai polulare, agreate deopotri de credinciosii simpli si de catre intelectuali. Sunt foarte adesea utilizate si de catre seminaristi si de studentii teologi pentru redactarea predicilor obligatorii în cadrul orelor curs si seminarii. Au o cursivitate naturala, un dinamism care convinge, sunt presarate adesea cu ilustratii sugestive si reconfortante, sunt, întradevar, predici pentru sfârșitul de secol XX. Predica pe care o reproducem mai jos ne poate ajuta sa ne facem macar o imagine partiala despre stilul omiletic al parintelui autor: ***La înaltarea Sfintei Cruci*** (Întelesurile Crucii) :

Frați creștini,

O minunata cântare rasuna astazi în bisericile ortodoxe, un imn stravechi de veacuri, dar care nu-si pierde niciodata puterea. Iata cuvintele cântarii: „Stralucește, Cruce a Domnului, fulgerele luminate ale darului tau în inimile celor ce te cinstesc pre tine si cu dragoste te primesc, ceea ce esti de lume dorita. Caci prin tine mâhnirea lacrimilor s-a pierdut, din cursele mortii am scapat si la veselia cea nesfârșita ne-am mutat”.

Imnul ne duce cu gândurile în adânc de istorie biblica. Pentru pacatele lor, israelitenii au fost pedepsiti de Dumnezeu cu plaga unor serpi veninosi, de ale caror muscaturi multi mureau. Moise s-a rugat pentru poporul sau. Domnul s-a îndurat pâna la urma si a poruncit marelui conducator al poporului biblic sa faca un sarpe de arama si sa-l înalte pe un stâlp. Moise a facut asa. Iar minunea era ca orice om muscat de serpi, de se uita la chipul de arama, era scapat de moarte si traia. (Numeri, 21, 9).

Într-un chip tainic dar nu mai puțin adevarat, minunea se repeta sub

ochii nostri. Locul vechiului Israil l-am luat noi crestinii. Locul serpilor l-au luat muscaturile cele înveninate ale diavolului. Biserica împlineste slujba lui Moise, ridicând în mijlocul poporului drept-credincios Crucea lui Hristos. Tot omul care privește cu credința la acest semn minunat, primește dar nemărginit. Despre acest fapt însuși Mântuitorul ne încredințează când zice: „Precum Moise a înălțat sarpele în pustie, așa trebuie să se înalte Fiul Omului, ca tot cel ce crede în El să nu moară, ci să aibă viața veșnică” (Ioan 3, 14-15).

Astăzi ni se descoperă lamurit înțelesul acestor cuvinte. Astăzi praznuim Înălțarea Sfintei Cruci, cu bucurie și cu dragoste privind la fericitul lemn, ca să scapăm din cursele morții și să ne mutăm la veselia cea nestricată. O, nu este nicidecum ușor să pricepem taina Crucii lui Hristos. Citeam undeva că John Milton, renumitul scriitor englez, a fost cuprins de deznădejde când s-a apucat să descrie Răstignirea lui Iisus. El scrisese pagini frumoase despre Naștere, despre Botez, despre alte fapte din viața Domnului. Dar când încerca să închine o oda morții înfricoșate de pe Golgota, Milton arunca până cu disperare: simțea că subiectul era mai presus de talentul său. Într-o situație asemănătoare ne găsim noi propovăduitorii cuvântului lui Dumnezeu: când ne apucăm să vorbim despre Cruce, limbile parca ni se încurcă. Dar datoria totuși ne silește să vorbim.

Ce este, asadar, Crucea în cultul creștin?

Firește, mai întâi este lemnul binecuvântat pe care Dumnezeu-Omul, Iisus Hristos, a fost răstignit în Ierusalim, acum aproape două mii de ani. Tradiția creștină spune că ucenicii lui Iisus, după moartea și învierea Mântuitorului, cu pioasă grijă au îngropat lemnul acela stropit cu dumnezeiescul sânge, la poalele Golgotei. Împarateasa Elena, mama lui Constantin cel Mare, după trei sute de ani, dorind să afle cinstitul lemn, a poruncit să se facă săpături în sfânta Cetate, lucru care a dus la descoperirea pretiosului odor. Patriarhul Ierusalimului l-a înălțat în biserică pentru închinare, spre bucuria fără margini a credincioșilor.

De atunci înainte prea-fericitul lemn a fost cinstit ca una din cele mai prețioase relicve ale creștinătății. Locurile sfinte au fost teatrul multor lupte între creștini și necreștini, au fost pierdute și redobândite în multe rânduri. Dar sfânta Cruce a rămas mereu mult prețuită. Mici părți din ea au străbătut mari și tari, au fost pastrate cu sfîntenie și au fost socotite mai scumpe decât aurul și argintul.

Crucea este apoi un simbol, un steag, monumentul glorios al religiei noastre.

Înainte de Hristos ea fost socotită și folosită ca un instrument de pedeapsă crudă și amarnic de rusinoasă. Pe ea erau executați sclavii, trădătorii, criminalii. Cu toate acestea, Dumnezeu, în înțelepciunea Sa

negraita, „a ales lucrurile cele nebune ale lumii, ca sa faca de rusine pe cele înțelepte... a ales lucrurile josnice si disprețuite, ca sa nimiceasca pe cele ce sunt”. Fiul lui Dumnezeu a murit pe Cruce si din aceea zi unealta rusinii s-a facut obiect de mare onoare, instrumentul mortii s-a facut arma de biruinta si izvor de viata.

Pe crucea Golgotei, ca pe un altar de jertfa, Mielul lui Dumnezeu s-a oferit pentru pacatele lumii. Moartea Lui n-a fost o înfrângere, ci o biruinta. Caci dupa rusinea Vinerii Mari a urmat luminoasa zi a Învierii. Iisus a triumfat asupra mortii, a învins puterea diavolului, a eliberat pe Adam din catusele iadului si s-a dovedit a fi ceea ce era: Dumnezeu si Domn.

Nu e deci de mirare ca dupa Înviere Crucea a fost privita cu atâta admiratie. Nu e de mirare ca Pavel apostolul, care s-a suit cu duhul pâna la al treilea cer, scria Corintenilor ca pentru cei ce sunt pe calea mântuirii „crucea este puterea lui Dumnezeu” (I Cor.1,18). Iar celor din Galatia le declara: „Mie nu-mi este a ma lauda decât în crucea Domnului Iisus Hristos” (Gal.6, 14).

Ce schimbare uimitoare!... Cea mai mare crima a omenirii, Dumnezeu a transformat-o în cea mai stralucita victorie. Crucea pe care se sfârseau în agonie criminalii a devenit semnul de adorare al crestinilor. Caci Crucea, astazi, luceste pe turlele bisericilor, înfrumuseteaza altarele si casele credinciosilor.

„Însemneaza-te cu semnul Crucii”, zice Sfântul Efrem Sirul. „Acopere-te cu el ca si cu un scut. Nu înceta, crestine, a purta aceasta arma în tot locul, în toata vremea. Nimic sa nu faci fara cruce. Înarmeaza-ti toate membrele tale cu acest semn si de nimic nu te vei înfricosa”.

Crestinii ortodocsi urmeaza acest îndemn cu sfintenie si prin însemnarea cu chipul Crucii, prin pomenirea ei în rugaciunile lor personale si în cultul divin, ei se simt întariti cu puterea lui Dumnezeu, cum zice Scriptura. Prin semnul vazut se împart darurile nevazute ale Duhului Sfânt.

Dar cel mai adânc înțeles al Crucii este cel duhovnicesc: ea este semnul împacarii noastre cu Dumnezeu.

Citim în Noul Testament: „Dumnezeu era în Hristos, împacând lumea cu Sine, netinându-le seama de pacatele lor, si ne-a încredintat cuvântul împacarii” (II Cor.5,19).

Ce cuvinte pline de mângâiere!... Nu mai suntem sub osânda. De gresim, de pacatuim, daca ne caim, Tatal ceresc ne primeste, deoarece Fiul pe Cruce, prin sângele Sau, a facut pace între noi pacatosii si dreptul Judecator.

Privelistea Mântuitorului rastignit a avut întotdeauna un mare efect binefacator asupra constiintelor si inimilor omenesti.

Am citit undeva urmatoarea istorie: În primele veacuri ale erei crestine, fiica unei familii de nobili din Roma refuza pe toti tinerii care o cerura în

casatorie. Nici unul nu a fost în stare sa o cucereasca. „Numai acela va câștiga inima mea”, zise fata, „care va fi gata sa moara pentru mine”. Ani trecura dupa ani. Într-o zi ea auzi un misionar vorbind despre Iisus Hristos. Cu mare atentie asculta istoria Patimilor si a mortii Domnului. Duhul Sfânt lucra în inima ei minunea întoarcerii. Sufletul fecioarei fu luminat de razele harului divin si la urma ea declara spre uimirea parintilor: „Iata unul care a murit pentru mine. A lui mireasa vreau sa fiu”. Nobila fiica se hotarî din ceasul acela pentru viata în curatie.

Sa lasam ca inimile noastre sa fie cucerite de aceleasi simtiri de recunostinta. Pe cruce Hristos a murit pentru noi. Sa ne hotarâm sa traim pentru El. Sa ne luam de bunavoie crucea noastra zilnica si sa pasim pe urmele pasilor lui Iisus. Asta-i toata predica zilei de astazi...

A intra în taina Crucii si a culege roade de mântuire înseamna a ne încrede în dragostea lui Dumnezeu si a trait pentru El. Amin!”

Scurta analiza:

- avem de-a face cu o predica tematica (*dogmatica*), evident cu implicatii morale, liturgice etc;
- se observa, fara greutate, o buna sistematizare a materialului, prezentat într-o succesiune gradata;
- remarcam, de asemenea, modul de utilizare al ilustratiilor, care „rup” pericolul monotonei si care învioreaza, de fapt, predica.

Ieromonah Nicolae STEINHARDT

(1912–1989), cunoscut în cercurile intelectualilor mai ales ca scriitor, eseist, critic literar. Fost detinut politic, experientele de închisoare fiind ilustrate în splendidul roman autobiografic *Jurnalul Fericirii*. În domeniul nostru are o singura carte, cu dimensiuni reduse, dar de o valoare exceptionala: *Daruind vei dobândi*, care contine aprox. 50 de predici, întru totul originale. Valoarea lor este remarcabila, mai ales prin doua calitati speciale: *frumusete literara* si *putere de convingere*. Practic, dupa opinia noastra, este cartea de predici cu cel mai fericit impact în rândurile intelectualilor, indiferent de vârsta si preocupari. Sunt voci, la care subscriem, care spun ca *Daruind vei dobândi* este cea mai buna carte de predici din întreaga literatura omiletica româneasca. Predica pe care o reproducem mai jos este suficient de convingatoare în acest sens, credem:

Predica la Duminica fiului risipitor (iertarea):

„Spre a vorbi cu folos despre virtutea iertarii – atât de fireasca la

oamenii din neamul românesc, mereu gata sa raspunda afirmativ ba si cu efuziune, cu mâna întinsa si un zâmbet prietenos cuvintelor: te rog sa ma ierti – se cuvine a cunoaste ca ea este de patru feluri: 1. iertarea gresitilor nostri, 2. iertarea celor carora noi le-am gresit, 3. iertarea de sine, 4. iertarea pacatelor si greselilor de catre Dumnezeu.

Reluând:

1. Iertarea gresitilor nostri e simpla, elementara si lesnicioasa. Omul de treaba iarta fara a se lasa prea mult rugat si de îndata da glas magiceii formule atât de proprie fiintei simtitoare si gânditoare: te iert, Dumnezeu sa ne ierte pe toti. (El stie ca este de asemenea supus greselii si cunoaste ori poarta din fire în adâncul fiintei sale textul Sfântului Apostol Pavel: „Nu este drept unul; nu este cel ce înțelege, nu este cel ce cauta pe Dumnezeu; toti s-au abatut împreuna, netrebnci s-au facut; nu este cine sa faca binele, nici macar unul nu este” (Rom. 3, 10-12; Ps. 13, 2-3). Domnul însusi ne-a poruncit sa iertam oricând si oride câte ori va fi nevoie, fara limita: caci ce înseamna raspunsul dat lui Petru (Matei 18, 20-22) „de saptezeci de ori câte sapte” altceva decât: de infinit de multe ori, dificil fiind a presupune ca omul cel mai naravit ne va gresi de patru sute nouazeci de ori într-o singura zi? Iar în Rugaciunea Domneasca iertarea pacatelor de catre Dumnezeu e conditionata si pusa în concordanta cu prealabila iertare a gresitilor nostri, devine – cum spune limbajul matematic – functie a capacitatii insului de a-si ierta semenii.

Felul acesta direct, limpede si usor de iertare implica totusi doua adaosuri:

a) Nu putem ierta decât raul facut noua personal, nu altora. Când un frate al nostru e nedreptatit, insultat, lovit, ocarât, înselat nu avem nici o cadere a ierta, noi, pe faptasul raului. Cu atât mai putin când nu mai e vorba de un individ ci de un grup de oameni ori de o colectivitate întreaga. Daca o asemenea colectivitate ori o natiune ajunge a fi obiect de discriminari de orice natura, daca e prigonita, saracita, batjocorita, mintita, napastuita, împilata s.a.m.d., ne este oprit a ierta în numele ei, nu avem calitatea de a o face.

Nicolae Iorga, nu numai neîntrecut istoric dar si cugetator adânc, era convins de lucrul acesta, afirmând si el ca fiecare poate ierta numai raul facut lui însusi, nu altuia ori altora.

b) Nu ajunge sa ierti, mai e neaparat nevoie sa si uiti. Iertarea neînsotita de uitare nu înseamna nimic, e vorba goala, vorbarie, flecareala, amagire si masca a tinerii de minte a raului. Am cunoscut un preot, om de mare isprava (mi-a fost cândva duhovnic), parintele George Teodorescu din Bucuresti. Obisnuia sa spuna enoriasilor sai: „Vin la mine barbati ori femei si graiesc: de iertat îl iert sau o iert, dar de uitat nu pot uita. Le raspund: zici ca ierti dar nu poti uita. Prea bine. Ti-ar placea însa, dupa ce te voi fi spovedit si-ti voi fi pus

patrafirul pe cap si voi fi rostit: te iert si te dezleg, sa vezi ca sare Hristos de colo si-mi striga: l-oi fi iertând Sfintia Ta dar sa sti ca Eu unul nu-l uit. Aud?!”

În romanul sau Madeleine Ferrat, Emile Zola închipuie groaznica imagine a unei pacatoase pe care Iisus o iarta dar Dumnezeu Tatal nu, pentru ca nu uita nimic. Lucrarea aceasta a mintii scriitorului francez (influentat probabil de marcionism) ne întareste parca si mai mult în convingerea ca iertarea e lipsita de valoare si farmec si de putere izbavitoare (si nu face, pentru a vorbi mai pe sleau, nici doi bani si nici cât o ceapa degerata) daca nu i se alatura uitarea.

Ca uitarea e mai anevoioasa decât iertarea nu încape iarasi dubiu. E cu adevarat grea. Dar nu-i oare întreg crestinismul greu? Cei care vin la Hristos neluând aminte la paharul pe care l-a baut (paharul amaraciunii, si pâna la fund) si la botezul cu care S-a botezat (moartea pe cruce) dau dovada ca nu stiu carui Dumnezeu se închina si în ce obste se afla. Desigur ca iertarea e grea, precum greu îi este oricui sa-si iubeasca vrajmasii, sa întinda obrazul stâng dupa ce i-a fost lovit cel drept, sa nu pacatuiasca nu numai cu fapta ci nici cu gândul, sa aduca la îndeplinire toate atât de subtilele si radicalele porunci ale Predicii de pe Munte si în general tot ceea ce Domnul cere de la acei care tin si cuteaza sa se numeasca ucenicii Lui.

2. Iertarea celor carora noi le-am gresit pare a fi un paradox, de nu un sofism, si ar constitui o contradictie, o formulare absurda. Cum oare am ierta noi pe cel de catre noi vatamat? Nu-i limpede ca lumina zilei ca lui îi incumba a ne ierta eventual pe noi?

Si totusi formularea nu e gresita ori fortata si nu încape îndoiala ca de tot gingas ne este a ierta pe cei carora noi le-am gresit, adica pe cei carora le-am dezgolit si dezvaluit toata nimicnicia, slutenia sufleteasca, nerozia, rautatea, necinstea, salbaticia, perfidia, nestapânirea, josnicia, badarania ori netrebnicia noastra. Pe cei în prezenta carora ne-am desertat strafundurile tulburi ale subconstientului, ne-am dat arama pe fata si poalele peste cap, ne-am facut de basm, de ocară si de minune, îi urâm. Nu lor ne-am aratat cu înfatisarea noastra cea mai murdara si mai ticaloasa? Nu-i nevoie de prea rafinata psihologie pentru a înțelege ca de mult mai multa rusine si ciuda avem parte cât priveste pe cei carora le-am gresit noi decât în privinta celor care ne-au gresit noua, care s-au compromis ei în prezenta noastra.

Sa ne fie îngaduit, în aceasta ordine de idei, a ne referi la o veche piesa de teatru a dramaturgului francez Eugene Labiche. Nu-i decât o candida comedie profana, dar cuprinde totusi o învatatura utila. Eroul piesei, înstaritul parinte al unei frumoase fete, întâlnește la o statiune de munte pe cei doi tineri care deopotriva râvnesc la o casatorie cu fiica sa. Tatal – pe nume Perrichon – aluneca în timpul unei plimbari si era cât pe aci sa se pravaleasca într-o

prapastie daca nu-i întindea o mână salvatoare unul din tineri. E, acesta, acum sigur ca el va fi alesul, în calitatea lui de binefacator al familiei. Dar domnul Perrichon nu se grabeste deloc a si-l face ginere, ba si cauta – în vanitatea sa ranita -- sa minimalizeze fapta salvarii, afirmând ca se si agatase de un arbore, ca asa zisa prapastie nu era decât o groapa, ca e de felul lui agil ... Celalalt candidat, mai istet, simuleaza atunci un accident, dându-i domnului Perrichon prilejul de a se dovedi vajnic salvator de vietii omenesti. El va fi alesul! Cazul domnului Perrichon, credem, ne înlesneste a înțelege cât de mare este efortul cerut pentru iertarea celor carora le-am gresit, cât curaj si hotarâre ni se cere pentru a-i privi drept în ochi, a le solicita indulgenta, a nu le purta pica, a nu transfera asupra lor printr-un ciudat, complex dar si logic proces psihanalitic necazul si stinghereala care ne coplelesc.

3. Grea este iertarea rubricata sub numarul 2, însa mai greu ne este a ne ierta pe noi însine. Iertarea aceasta de sine reprezinta probabil etapa care implica efortul cel mai penibil si mai sustinut întru biruirea poftei de înfrângere si de adapostire în deznadejde salasluitoare în tot omul pacatos, prototip al defetistului integral.

Dupa ce ne-am cait amarnic, ne-am marturisit fara reticente, ne-am împlinit canonul, am facut penitenta, ne-am cerut din inima, suflet si cuget iertare si am varsat lacrimile ispasirii, urmeaza ca, în deplina smerenie si nu fara cutremur, sa ne iertam pe noi însine. Psalmul 50, desigur, ne îndeamna sa ne cunoastem faradelegea si vrea sa ne fie pacatul nostru pururea în fata noastra. Iata un sfat admirabil. Dar pastrarea aceasta a pacatului în cugetul nostru sa nu înceapa a dospiti si a se preface în izvor de înveninare si de cadere în obida pentru care nu exista leac. Amintirea vie a pacatului poate fi salutara; nu-i mai putin adevarat ca poate declansa otravirea lenta a constiintei. Scriitorul francez crestin Georges Bernanos pune pe drept cuvânt accentul asupra acestui soi de iertare cu atât mai anevoios de adus la împlinire cu cât vine în contradictie cu învârtosarea inimii noastre si cu funciara noastra rautate. Suntem atât de rai si de învârtosati cu inima încât, ferecati în limitele orizontului nostru strâmt si îmbâcsit, abia de ne putem închipui ca exista putinta iertarii. Ne asemanam unor trogloditi pe care nu-i poarta gândul pâna la conceperea marilor palasuri presarate pe întinsul lumii contemporane.

4. De aceea chiar, trecând la al patrulea aspect al iertarii, ne pomenim atât de putin pregatiti a crede ca Dumnezeu ne va ierta pacatele oricât de sincera si de fierbinte ar fi cainta noastra. Dumnezeu, din fericire, e nespus mai bun decât noi si e întotdeauna dispus a ierta. Omului, însa, prea putin înclinat prin însasi firea lui cazuta a crede în bunatatea altora si prea putin pornit a se ierta nici pe sine, îi trebuie un efort considerabil ca sa creada cu adevarat în posibilitatea stingerii depline a pacatelor sale. Vechea perspectiva a talionului

si a compensatiei mai dainuieste în cugetul sau, împotrivindu-se învataturii lui Hristos, care nu pentru cei sanatosi, drepti si buni a venit în lume ci pentru cei pacatosi. În Vechiul Testament, Dumnezeu i Se dezvaluie lui Moise numai ca legiuitor si aspru judecator; Hristos desavârseste revelatia si ne descopera Sfânta Treime fauritoare, mântuitoare si mângâietoare, adica pe Dumnezeuul îndurarii.

De nici un folos nu ne este a crede ca Hristos e Mântuitorul daca nu credem tot atât de puternic, fiecare, ca si pentru mine a venit, ca sa ma mântuiasca pe mine, ca Mântuitor al meu.

Unora li se pare, poate, ca pacatele savârsite de ei întrec pâna si capacitatea iertatoare a lui Dumnezeu. Întrucât gândul acesta îsi are obârșia în teama de Domnul, în umilinta, scrupul si delicatete a constiintei, e tamaduator si bun. Daca însa e pricinuitor de îndoiala în eficacitatea pocaintei, în puterea si bunatatea lui Dumnezeu – ca pentru Iuda, si e deci tocmai al deznadejdii – se transforma în pacat care striga la cer, adevarul fiind ca nu se afla pacat a carui virulenta sa poata frânge iubirea de oameni a Ziditorului. Pe de alta parte mai înseamna a trece peste foarte precisele cuvinte ale Sfântului Apostol Pavel de la 1 Cor. 6, 9-11, care dau categoric solutia problemei: „Nu stiti, oare, ca nedreptii nu vor mosteni împaratia lui Dumnezeu? Nu va amagiti: nici desfrânatii, nici închinatorii la idoli, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomitii; nici furii, nici lacomii, nici betivii, nici batjocoritorii, nici rapitorii nu vor mosteni împaratia lui Dumnezeu. Si asa erati unii dintre voi”. Pâna aici textul e constatator si rece. Imediat însa tonalitatea se schimba si apare fagaduinta iertarii daca s-a ivit cainta. Metanoia rastoarna situatia si deschide orizontul mântuirii: „Dar v-ati spalati, dar v-ati sfintit, dar v-ati îndreptat în numele Domnului Iisus Hristos si în duhul Dumnezeului nostru.” (Efeseni 2 si 5, 5-8)

Poate ca e bine sa ne aducem cât mai des aminte de cuvântul Sfântului Isaac Sirul: „Nu huliti spunând ca Dumnezeu e drept!”, cuvânt la prima vedere paradoxal si scandalos, în fapt profund ortodox si adevarat si neavând de ce ne sminti. Caci daca Dumnezeu ne va judeca numai dupa dreptate, suntem cu totii pierduti, nici unul nu va iesi izbavit dintr-o judecata exclusiv dreapta si contabila (Ps. 129, 3-4). Dumnezeu care – din dragoste pentru fapturile Sale – a fost drept îngaduind sa moara pe cruce Acel Nevinovat, nu este, spre fericirea si nadejdea noastra, drept în întelesul strasnic si neînduplecat al termenului. Dumnezeuul nostru – Sfânta Treime – e Dumnezeuul milei, care e un sinonim al „nedreptatii”, adica al unei dreptati mai adânci, mai cuprinzatoare, mai tainice, unei dreptati de ordin superior. În mila Sa nespusa, Dumnezeu (despre care s-a spus ca din douazeci si patru de ore sta pe tronul dreptatii numai una iar celelalte le petrece pe tronul milostivirii) poate si voieste sa ne ierte si sa ne

mântuiasca. A ierta este în esența un atribut dumnezeiesc (iertarea omenească aparând în consecința că încă o probă a prezentei suflului divin în faptură). Singur Hristos poate, ca dintr-o stersatură cu buretele, curată o întreaga tablă neagră plină de păcate, poate albi pelicula pe care s-au înregistrat toate faptele și gândurile rele ale unei vieți omenești. Straduindu-ne a ierta și învățându-ne a practica și iertarea sub formele ei mai subtile (pe cei cărora le-am greșit noi, pe noi înșine după ce ne-am căit cu adevărat), ne apropiem de înțelegerea iertării divine. Nu de judecata lui Hristos se înspăimânta Marcel Jouhandeau, ci de a sa proprie: de-ar fi după mintea obtuza, învățosarea inimii și îndârjita sa meschină raută de om, el singur pe sine s-ar osândi. De iad mai degrabă bunătatea și mărinimia Domnului ne feresc decât vrerea noastră. Greu accesibilă ne este nobletea supremă a iertării. Și misterul stă tocmai în aceea că puterea de sus prin mila și har scoate faptură din întunecimea încrâncenării și-i descoperă lumina de pe Golgota, neîngradită, înfinită, biruitoare a beznei. Sa deprindem a crede în iertare, a îndrăzni să credem așa, să ne rugăm a fi tamaduiți de neîndrăzneală. Sa ne deprindem a nu deznădăjdui că Iuda – care n-a crezut nici că Hristos e de-ajuns de bun ca să voiască să-l ierte și nici destul de puternic pentru a putea să-l ierte – că a-l urma pe Sfântul Apostol Petru care s-a căit, a plâns amar și nu s-a îndoit de voința iertătoare a Învățătorului său. Sa nu pierdem nici o clipă din vedere că nu mai suntem sub neînduplecata Lege, că suntem sub har, adică sub mila și bunăvoință. Cele trei feluri de iertare omenească să ni le însușim asadar netemător, în cea dumnezeiască să avem nestramutată încredere. Ele, laolaltă, alcătuiesc un tot inseparabil, stau la înșasi temelie credinței creștine și ne îngăduie a nădăjdui în sfânta milostivnică „nedreptate” a Domnului acum și-n ceasul judecării noastre. Amin.”

Scurta analiză:

- predica de față este una tematică (*morală*), cu un subiect anunțat ca atare, din capul locului (*iertarea*);
- nu credem că s-a mai vorbit atât de bine în acest subiect, în secolul nostru, așa cum a făcut-o părintele Nicolae Steinhardt: o expunere limpede, cursivă, dinamică, într-un limbaj simplu dar cultivat. Efectiv, ascultătorul este ținut „cu sufletul la gură”;
- se remarcă, o dată cu argumentările biblice, recurgerea autorului la cunoștințe din literatura universală, fapt care dezvăluie cultura sa aleasă; aceste exemplificări sporesc simțitor valoarea cuvântării;
- în concluzie, considerăm că este genul de abordare cel mai recomandabil, din toate punctele de vedere, pentru predica actuală.

PREDICATORI ÎN VIATA SI ACTIVITATE

Pr. prof. dr. Constantin GALERIU

(n. 1918), fost titular al catedrei de Omiletica si Catehetica la Facultatea de Teologie din Bucuresti (1978–1994), este, la ora acuala, *cel mai cunoscut preot român*, atât în tara cât si în strainatate. Slujitor la Biserica Sf. Silvestru, parintele Galeriu poate fi numit de fapt „preot al Capitalei”, prin audienta larga de care se bucura, întrucât merg sa-l asculte crestini din toate colturile Bucurestilor, iar unii vin chiar din provincie. Cu toate ca vorbeste la predica mai întotdeauna peste trei sferturi de ora, ascultatorii nu se plictisec, datorita continutului de substanta, totodata formei atragatoare de exprimare. Dogmatist de formatie, predicile p. c. sale au un profund caracter doctrinar. Înca nu a publicat nici un volum de predici, desi sunt câteva pregatite pentru tipar, întrucât este foarte exigent cu forma finala de redactare. Are publicate, în schimb, câteva studii de mare valoare omiletica, o data cu cea pastoral-misionara, în general. Dintre predici am ales pentru studiu cuvântul *La Duminica a III-a din Postul Mare* : „*Cel ce voieste sa vina dupa Mine sa se lepede de sine, sa-siia crucea sa si sa-Mi urmeze Mie*” (Marcu 8, 34).

„Cu acest cuvânt dumnezeiesc începe Sf. Evanghelie ascultata astazi. Si cel dintâi gând pe care ni-l inspira e icoana unei vietii vii, în mers. Mântuitorul spune: „Cel ce voieste sa vina dupa Mine”. Cum le spusesese si ucenicilor: „Veniti dupa Mine”. Viata în Hristos este cale; e mersul nostru împreuna cu El, catre acelasi tel.

Si Biserica numeste zilele, saptamânile pe care le parcurgem în acest timp, „calea Postului”. Iar în aceasta cale a rânduit popasuri, raspântii, pe care înaintam, suim duhovniceste ca pe niste „temeiuri si trepte”, cum zice Sf. Andrei Criteanul. Si în siragul acestor popasuri duminicale, Biserica ne cheama sa meditam la cruce, tema fundamentala a vietii crestine. Sa cugetam la cruce împreuna cu Mântuitorul, cu cuvintele Lui. Caci crestinelul gândeste, vorbeste, poarta crucea în Hristos, împreuna cu El.

Si a zis Mântuitorul: „Cel ce voieste sa vina dupa Mine”. Cuvântul Lui

cheama, nu sileste: desi el se descopera pe Sine: „Calea, Adevarul si Viata” (Ioan 14, 6). Face apel însa la vointa, la constiinta. De altfel, fara constiinta si voia noastra, umblarea pe aceasta cale nu ar avea spiritual, valoare, rod; nu ar fi un „mers”, o înaintare.

Iisus Hristos ne arata calea prin cuvântul si prin pilda vietii Lui, zicând: „Cel ce voieste sa vina dupa Mine, sa se lepede mai întâi de sine”. „Greu e cuvântul acesta”, spunem si noi adesea, împreuna cu unii dintre ucenicii Lui (Ioan 6, 5). Sa te lepezi de „sine”, când atâta dintre noi, nimic nu iubim mai mult decât acest „sine”. Cuvântul Mântuitorului se adreseaza însa celor ce voiesc sa-L urmeze si trebuie patruns, înteles în duhul lui, în duhul în care a fost conceput, grai si împlinit de Domnul Însusi. Iar în acest duh si înteles dumnezeiesc, sa ma lepad de mine, înseamna: sa ma lepad de acea „iubire de sine” egoista, care face din „sinele meu” idol. „Eu însumi idol m-am facut”, zice iarasi Sf. Andrei Criteanul. Ceea ce înseamna, nu jertfire de sine pentru altii, ci jertfirea altora pentru sine. O inversiune si pervertire a jertfei adevarate. – Altfel spus, lepadarea de sine înseamna izbavirea de adorarea de sine, de egocentrism, aceasta boala a existentei noastre, care e izvor si reazim a tot pacatul: lacomie, desfrâu, trândavie sau pismuire, mânie, nedreptate..., si mai ales mândrie, slava desarta, care ma închide în mine, în sinea mea, ma îndeparteaza de semenii si asa ma osândeste la izolare, opacitate spirituala, nerodire, saracie sufleteasca. „Mândria e dovada unei minti sarace” zice Sf. Ioan Hrisostomul. Într-adevar, facând un pas si mai adânc în întelegerea lepadarii de sine, observam: când eu ma vad, ma preocup numai de mine, când sânt plin de mine, nu mai las loc sa patrunda în suflet, în inima mea nici o raza din lumina si iubirea lui Dumnezeu si a semenilor mei. În schimb, când eu reusesc sa ma golesc de mine, „sa ma lepad”, cum zice Mântuitorul, golul acesta nu înseamna vid, ci un negrait plin; e deschidere si plinire nesfârșita din plinatatea lui Dumnezeu si bogatia zidirii. Aceasta e taina si dezlegarea, cel puțin în parte, a chemarii la lepadarea de sine. În esenta: plin de mine, ramân gol de restul celorlalti, rest înfinit; gol de mine, ma umplu de plinatatea tuturor. – Apostolul era fericit sa spuna: „Nu mai traiesc eu, ci Hristos traieste în mine” (Gal. 2, 20). Si: „O, Corintenilor... s-a largit inima noastra catre voi” (II Cor. 6, 2).

Dar se întelege, pilda, icoana acestei „lepadari” ne este Mântuitorul Însusi. El mai întâi s-a lepadat de Sine. Cum învata Sf. Pavel: „Hristos Iisus în chipul lui Dumnezeu fiind... S-a golit pe Sine chip de rob luând, facându-se asemenea oamenilor... S-a smerit pe Sine ascultator facându-se pâna la moarte –, si înca moarte de cruce” (Filip. 2, 6-8). Pentru a ne primi cu toate ale noastre, cu firea noastra omeneasca, fire ranita de pacat; pentru a se face si om, mai mult, chip de rob, S-a golit de Sine, S-a smerit pe Sine. N-a venit la noi

cu stralucirea, în „lumina neapropiata” a Dumnezeirii Sale, ci S-a apropiat și S-a unit cu noi, luând chipul nostru smerit, îmbracând vestmântul, haina smereniei noastre. De aceea, Sf. Isaac Sirul zice: „Smerenia este vestmântul lui Dumnezeu”. – Si atunci, dacă El, Dumnezeu fiind, S-a golit pe Sine pentru a ne primi pe noi, în chip firesc, aceasta e și calea noastră: ne golim, ne lepadăm de noi înșine, pentru a-L primi în noi pe Dumnezeu, pe aproapele nostru, lumea. Acesta e primul pas al celui chemat să vină după Hristos. Dar în chip firesc, îi deschide calea celuilalt. Zice Domnul mai departe: „Sa-si ia crucea sa”. Fiecare sa-si ia crucea sa și chiar „în fiecare zi” (Luca 9, 23). Deodată, cuvântul ne spune că fiecare avem de purtat o cruce proprie, întemeiată pe o chemare și un dar, pe o nevointă și un rod propriu. Dar totodată, creștinul știe că această cruce a lui e rasădita în crucea lui Hristos.

În mod obișnuit, când vorbim de cruce, înțelegem mai întâi nevointa și încercări sau o boală, suferința, moartea. Dacă însă în toate acestea care alcatuiesc crucea mea rămân singur, le port singur, cu puterea și orizontul meu marginit, în care dincolo de suferința și moarte nu mai vad nimic, decât sfârșitul; atunci, lipsit de „harul și adevărul” (Ioan 1,17), de lumina și puterea lui Hristos, lesne mă cuprind neliniștea, descurajarea, cu întrebări firești, ca de pilda: în lumea aceasta a Ziditorului, în care pentru creștin, fapta ziditoare justifică existența, viața, binele însuși, ce rost are o suferință oarbă? nu e absurdă, „nebuție”, cum spune Sf. Pavel (I Cor. 1,18); ce sens ziditor are moartea? Dar când crucea mea e prinsă în crucea lui Hristos, ca mlădita în via, ca raza în soare, atunci se luminează întreg sensul și orizontul ei. În Hristos crucea nu e un punct final, nu e sfârșit ci cale; cale luminoasă spre înviere. Crucea poartă asupra ei pe Soarele dreptății, pe Hristos. Și crucea noastră este și crucea Lui, Care „a luat asupra Sa durerile noastre” (Isaia 53, 4). Și atunci osteneala, nevointa, suferința noastră, moartea însăși, totul e savârșit, suportat în Hristos. Și totul devine în El jertfa luminoasă, iubire, daruire.

Și privind astfel, ni se deschide un înțeles mai adânc, mai cuprinzător al crucii, al purtării ei. Și anume, fundamental: crucea este iubire. Nu este numai nevointa, încercare, suferința a mea pentru mântuirea mea. E și aceasta, dar și ceva cu mult mai mult. Mântuirea mea este inseparabil legată de Hristos, iar în crucea Lui e prezent aproapele meu, Biserica, lumea. În cruce eu mă întâlnesc deodată cu Hristos, cu semenii mei. Hristos nu poate fi conceput fără acestia. „Atât de mult a iubit Dumnezeu lumea încât pe singurul Sau Fiu l-a dat... „(Ioan 3,16) pentru ea, pentru noi. Crucea e fapta cea mai revelatoare a iubirii Lui. Așa cum „cerurile spun slava lui Dumnezeu” (Psalm. 18, 1) crucea spune, descoperă iubirea lui Dumnezeu.

Dar în Hristos și crucea noastră trebuie să descopere iubirea noastră.

Crucea ne vadeste atunci iubirea, suferinta noastra din iubire pentru ceilalti, pentru aproapele; si manifestata în diverse chipuri; osteneala, purtare de grija, purtarea poverii lui la nevoie, rugaciune, rabdare pilduitoare, ajutor, sacrificiu. Acestea si altele asemenea lor poarta pecetea crucii si toate sunt dovada acelei realitati, ca eu nu pot sa nu fiu solidar cu semenii, cu aproapele meu atât timp cât port numele lui Hristos, Cel ce a patimit pentru noi. Iubirea adevarata nu poate fi straina vietii celuilalt. Altfel nu e iubire. Cum ai putea suporta caderea cuiva si sa nu simti raspundere pentru el, când esti de o obârsie cu el; si Hristos s-a jertfit si pentru tine si pentru el. De aceea Apostolul spune: „Cine este slab si eu sa nu fiu slab, cine se sminteste si eu sa nu ard? (II Cor. 11, 24).

Crucea înseamna schimbul de iubire între Hristos si mine, între mine si aproapele; este un schimb de euri, de vietii, în care îl înțeleg, îl cunosc; simt ca traiesc aspiratia sau durerea, destinul semenului meu ca pe ale mele, asa cum simte mama ca pe ale ei, bataile inimii, dorurile si durerile copilului ei.

Crucea este revelatia însasi a iubirii si vietii Sfintei Treimi în inimile noastre, e locul de întâlnire, comunicare si unire cu Dumnezeu si întreolalta. Înainte de patimirea Sa, Iisus se ruga: „Parinte, toti sa fie una, dupa cum Tu esti întru Mine si Eu întru Tine, asa si acestia în Noi sa fie una” (Ioan 17, 21). Asa cum ne poarta Dumnezeu în iubirea Lui si noi sa ne purtam în inima, „sa ne iubim unii pe altii ca într-un gând sa marturisim Treimea cea deofiinta si nedespartita”, cum rostim în Sfânta Liturghie.

Fireste, nu trebuie pierdut din vedere ca aceasta iubire implica suferinta; e cruce. „A te ruga pentru altii e a-ti darui sânge pentru ei” zicea un suflet credincios. Se poate spune ca iubirea e sângele de viata datator al sufletului. În iubire transmiti celuilalt energie, putere din puterea ta, care izvoraste din puterea iubirii, a crucii lui Hristos. De aceea e si transformatoare, mântuitoare si pentru noi si pentru cei pe care îi iubim.

*Si aceasta mai ales pentru ca iubirea se manifesta si creste paralel cu scaderea pacatului. Crucea creste o data cu lepadarea de sine. Scade iubirea de sine, creste iubirea jertfelnică. Biruindu-ma pe mine ma daruiesc altuia. Si **câta înfrânare am, atâtă iubire am**. În purtarea crucii se descopera astfel o legatura strânsă între rastignirea pacatului: „Cei ce sunt ai lui Hristos si-au rastignit patimile, poftete” (Gal. 5, 24), si manifestare iubirii. Iar în acest fel crucea nu îngaduie nici un ascetism sau o sfîntenie egoista, de dragul sfînteniei, doar a desavârsirii proprii. Aici, sfîntenia, desavârsirea crestinului se încruciseaza cu iubirea, ca însesi bratele crucii; aici e si tindere spre cer si îmbratisare a lumii. E iubire a lumii cu iubirea lui Dumnezeu.*

În aceasta cuprindere sta si puterea ei pe care o marturiseste Sf. Pavel când zice: „Cuvântul crucii... pentru cei ce ne mântuim este puterea lui Dumnezeu” (I Cor. 1,18). Crucea este putere pentru ca e iubire. Iar în iubire

este putere pentru ca în ea e viata. Iubirea salveaza, da viata. Si asa cum din iubire naste viata, din crucea Domnului naste noua viata: învierea.

În Hristos, aminteam si mai înainte, crucea, moartea, nu reprezinta ultimul cuvânt în existenta. Crucea poarta în ea lumina si puterea vietii. Zice o cântare a Bisericii: „Daca Te-a vazut Mieluseaua pe Tine pe cruce rastignit, Hristoase... cu amar s-a tânguit: Fiule prea iubite! Ce minune este aceasta ce se vede? Iar Tu ai raspuns: Maica Prea Curata, întru aceasta se va cunoaste viata a toata lumea” (Si acum... a crucii, Miercuri a doua saptamâna din Postul Mare, stihologie- Utrenie). Asa precum noaptea poarta în ea zorile diminetii, precum bobul de grâu pus în pamânt poarta spicul, „grauntele de grâu daca moare multa roada aduce” (Ioan 12, 24); dupa cum lumânarea mistuindu-se poarta în vârful ei lumina, crucea poarta în ea viata, învierea.

Mai mult, unifica în ea prin Hristos care unifica totul, taina si sensul catre tot mai multa viata, al întregii zidiri. Când noi citim primul capitol al Cartii Facerii, ne izbeste dintr-o data faptul ca zilele creatiei nu încep „dimineata” ci cu „seara”; de la seara la dimineata. „Si a fost seara si a fost dimineata, ziua întâia... si a fost o seara si o dimineata... ziua a doua. Si apoi... ziua a treia si celelalte. Si în fiecare dimineata a creatiei aparea ceva nou începând cu lumina, apele, pamântul, plante, vietuitoare. Iata asadar calea creatiei: de la seara la dimineata, de la întuneric la lumina, de la nefiinta la fiinta, de la osteneala la rod, de la cruce la înviere.

Crucea poarta astfel în ea conditia si puterea zidirii; a începuturilor ei si a nasterii ei din nou Sf. Ev. Ioan vede „Mielul jertfit înca de la întemeierea lumii” (Apoc. 13, 8). Jertfa este temeiul ei.

Si daca orice viata, dupa un rost proniator, poarta în ea moartea, caci se si sacrifica pentru o alta viata; atunci si moartea, moartea în Hristos ca jertfa, poarta în ea viata, ilustrata, cum s-a spus si de pilda bobului de grâu: Hristos, primind fara de pacat si de bunavoie moartea. El moare mortii. Si, „cu moartea pre moarte calcând”, descopera o noua viata: învierea.

Iar crestinul îi urmeaza pe acest drum al vietii. „Mie sa-Mi urmeze.” zice Mântuitorul, în cea de-a treia chemare a Evangheliei Sale. Si care sunt dovezile, semnele prin care crestinul arata ca raspunde acestei chemari, ca Îi urmeaza lui Hristos? Acestea sunt vadite de întreaga lui viata în Biserica. Prin Botez suntem membre ale Trupului lui Hristos cel rastignit si înviat si prin Hristos si în noi trebuie sa simtim cum se rastigneste si moare pacatul de orice fel, mândrie, rautate sau patimi stricacioase si cum se înnoieste si înviaza sufletul, constiinta noastra, în gândire, cuvinte, fapte bune, ziditoare, de tot felul. Acestea sunt dovada vie ca lucreaza în noi harul Botezului si puterea Învierii; pentru care a si fost numita aceasta taina începatoare: mica înviere. De asemenea si celelalte Sf. Taine: pecetluirea cu darul Sf. Duh al lui Hristos; împartasirea cu Trupul si Sângele lui Hristos, cum a zis Domnul: „Cel ce

manâncea trupul Meu și bea sângele Meu are viața veșnică și Eu voi învia în ziua cea de apoi” (Ioan 6, 54); precum și pocăința, preoția, nunta... Și pe toate le susține și le pune în lumină, iubirea. „Cunoaștem că am trecut din moarte la viața pentru că iubim pe frați”, zice Sf. Ev. Ioan (I Ioan 3,4).

14). Iubirea, izvor al întregii vieți creștine, este semnul și arvuna învierii – rod al crucii.

Și acum, în această zi sfântă, privind la cruce, la Mântuitorul Care S-a rastignit pe ea, așa cum El, cu o iubire cuprinzătoare se încredința atunci Tatălui, se ruga să-i ierte pe rastignitorii Sai, purta grija dumnezeiască Mamei Sale – Prea Curatei Fecioare și ucenicului, iar prin aceștia Bisericii însasi, primea pocăința tâlharului și îl lua cu Sine în raiul iubirii Sale și al învierii; la fel creștinul, chemat și el să-și poarte crucea lui, pentru care se și însemnează cu ea la orice rugăciune, lucru și drum al vieții sale, ca și cu o pecete, trebuie să arate acea iubire a Domnului Său, în orice loc, în orice timp sau situație și față de oricine. Și atunci, cu credința și nădejde, vrednic este să se roage, să rostască: „Crucii Tale ne închinăm, Hristoase și sfânta învierea Ta o laudăm și o marim”. Amin.”

Scurta analiza:

- predica de față este *tematică* (dogmatică), tema fiind „Sf. Cruce”, mai precis „crucea ca iubire” (*ancorarea crucii personale în Crucea lui Hristos*); *crucea devine, astfel, nu doar jertfa (durere, neașuri, boli, moarte), ci cale spre înviere;*
- observăm aprofundarea dogmatică a temei, cu permanentă susținere scripturistică;
- limbajul este liturgic, bisericesc, cuvintele fiind alese cu multă grija, fapt pe care-l remarcam chiar la început: *...Cu acest cuvânt dumnezeiesc începe Sf. Evanghelie ascultată astăzi. Și cel dintâi gând pe care ni-l inspiră e icoana unei vieți vii, în mers. Mântuitorul spune: „Cel ce voinște să vină după Mine”. Cum le spusese și ucenicilor: „Veniti după Mine”. Viața în Hristos este cale; e mersul nostru împreună cu El, către același tel...*

Pr. dr. Gh. LITIU

(n. 1919), fost detinut politic (1960–1964), profesor la Academia teologică din Arad, având contribuții de seamă în domeniul istoriei. S-a remarcat în câmpul omiletic prin câteva studii și prin cartea de predici „Cartea Vieții”. Din acest volum reproducem cuvântarea **Adevarata pocăința** (predica la *Duminica fiului risipitor*):

„I. Pilda despre fiul risipitor care se întoarce la casa părintească după rataciri îndelungate în țara păcatului, unde a ajuns să jinduască după

mâncarea ce o mâncau porcii, si este primit cu dragoste parinteasca si iertat de tatal sau, este precedata în Sf. Evanghelie de la Luca (cap.15) de alte doua pilde asemanatoare ca înteles: pilda cu oaia cea pierduta pe care pastorul o cauta neglijând chiar pe cele 99 care nu s-au ratacit, si cu drahma cea pierduta pe care femeia o cauta cu deasupra si aflând-o împreuna cu prietenele ei. Toate aceste pilde vor sa arate cât de mare este iubirea lui Dumnezeu pentru firea omeneasca cea cazuta în pacat si, prin aceasta, sub puterea diavolului. Întoarcerea fiului risipitor este prilej de bucurie în casa parinteasca caci „bucurie este înaintea îngerilor lui Dumnezeu pentru un pacatos care se pocaieste” (Luca 15, 10)

Aceasta pilda, una din cele mai frumoase si mai pline de înteles, este menita sa ne arate chipul adevaratei pocainti; ce este, în ce consta, si cum trebuie facuta spre a fi într-adevar mântuitoare, spre a fi „bucuria îngerilor si oamenilor”, mai întâi a Tatalui ceresc, pe care-l închipuie tatal din pilda.

2. Se cuvine, mai întâi, sa aratam ca notiunea de pocainta, ca de altfel multe alte cuvinte din limba noastra, cu vremea, au suferit o schimbare de înteles, ba unele au dobândit unul peiorativ. Comparând întelesul lor original cu cel nou, te miri cât de mare este schimbarea care s-a facut în sensul acestor cuvintelor. Sa dam doar un singur exemplu: cuvântul prost, care la origine, în limba slavona, precum se stie, însemna om simplu, din popor, a ajuns sa însemne om lipsit de inteligenta, fara minte si judecata (A se vedea DEX-ul, p. 753). În acest sens graieste un personaj – domnitorul, dintr-o cunoscuta piesa de teatru: „Boieri si tu prostime!” indicând prin acest cuvânt din urma poporul de rând.

O situatie asemanatoare s-a petrecut si cu termenul pocainta care, în întelesul lui adevarat, indica una din cele sapte Taine ale Bisericii noastre care consta în marturisirea pacatelor savârsite, din cainta si hotarâre de îndreptare, din împlinirea, dupa caz, a canonului primit urmata de dezlegarea din partea preotului duhovnic. Dictionarul mai sus amintit, consemnând acest înteles original si adevarat al cuvântului pocainta, nu întrelasa sa aminteasca si sensul mai nou, folosit din pacate de foarte multi, chiar de unii dintre credinciosii nostri neavizati, anume „a deveni adept al anumitor secte religioase „crestine” (Dictionarul citat, p.712). Sa ne amintim ca unii dintre credinciosii nostri atribuie cu usurinta si fara sa-si dea seama, acest nume unor oameni care nici ei însisi nu si-l revendica, preferând numirea specifica confesiunii lor: baptist, adventist, penticostal, etc. Pentru acesti crestini nu îndeajuns lamuriti, a te pocai înseamna a parasi Biserica, ca si cum Biserica n-ar fi propovaduit si realizat în chip stralucit de-a lungul veacurilor mântuirea credinciosilor ei printr-o adevarata pocainta. Sa mai amintim si de atitudinea, cu totul nejustificata, a unora de a evita termenul de pocainta în

cântari, în rugaciune și în propovăduire, cuprins de altfel în toate cartile de cult înlocuindu-l cu cuvintele cainta, îndreptare sau întoarcere. Stiut este și faptul că termenul de pocăinta, de origine slavona, nu acopera întregul înțeles al echivalentului grecesc *metanoia*, care implică procesul de convertire, de înnoire și depășire a firii omenesti, stricate prin pacat. Acest înțeles nu este îndeajuns de subliniat de cuvântul nostru pocăinta, fapt pentru care trebuie să înțelegem sensul ei adevărat pentru că o mai bună înțelegere va conduce la savârșirea unei adevărate pocăinti, și prin aceasta, la mântuirea sufletelor noastre.

3. Sf. Ioan Scararul (numit așa după cartea lui intitulată Scara) definește pocăinta ca fiind „înnoirea botezului”, sau ca „un legământ cu Dumnezeu prin lucrarea faptelor bune – potrivnice cu pacatele facute înainte” (Scara, Cuv. 3, 1), deci o marturisire prin fapte bune a credinței și a numelui de creștin.

Două lucruri ne spun aceste definiții: a) mai întâi, ca pocăinta se afla în strânsa legătura cu Botezul; ca pocăinta este posibilă tocmai fiindcă, prin Botez, am primit în noi „arvuna Duhului Sfânt”, care ne da putința ca, atunci când mugurii harului primit în Botez, crescând „cu vârsta și cu înțelepciunea”, să aducă „roade vrednice de pocăinta”, așa cum cerea și Sf. Ioan Botezătorul celor care veneau la el (Matei 3, 8). O viață întreagă poate nu ne dam seama de samânta harului primit în Botez; dar atunci când Dumnezeu binevoieste a lovi inimile împietrite, așa cum a lovit Moise stâncă în pustie, din care a curs apă, și din astfel de inimi curg lacrimile de pocăinta care spală întinaciunea pacatului. De n-ar fi harul Botezului în noi n-ar curge nici lacrimile cele mântuitoare ale pocăintei. Harul Sfântului Botez, învaluit în negura pacatelor, se trezește în noi ca dintr-un somn greu, ca dintr-un mormânt, prin lucrarea pocăintei.

b) În al doilea rând aceste definiții ne spun că pocăinta nu este lucrarea unei clipe, a unui ceas din viața noastră. Nu putem s-o încheiem într-un moment și după aceea să spunem: am făcut destula pocăinta. Ea este și trebuie să fie lucrarea unei vieți întregi. E adevărat că pocăinta ca Sfânta Taina, numită și Spovedanie sau Marturisire, înseamnă marturisirea cu cainta momentana în fața duhovnicului. Aceasta însă nu exclude ci chiar presupune pocăinta ca lucrare a vieții întregi. Prin pocăinta permanentă ne pregătim pentru Pocăinta ca Taina (Spovedania, n. n.), în care ni se împartășește harul iertării și dezlegării din partea duhovnicului în numele Tatălui ceresc. Asadar, pocăinta ca Taina nu se poate desparti de pocăinta unei vieți întregi, ci una presupune pe cealaltă și o cheamă; una se întregeste cu cealaltă.

4. Cine urmărește cu atenție cunoscuta pildă despre fiul risipitor, își poate da seama că această pildă spusă de Mântuitorul, ne arată nu numai chipul adevăratei pocăinte, ci și treptele, momentele, pe care le traieste cel ce se pocăiește cu adevărat. Fiul risipitor, după ce și-a cheltuit avuția parintească,

ajuns sa pasca porcii în tara straina, într-o zi își vine în fire. E momentul în care pacatosul se trezeste la realitatea trista a starii de împatimire în care se gaseste. Starea de împatimire, moartea sufleteasca, cum o numesc Sf. Parinti, cu toata aparenta ei fericire, nu satisface pe om, mai ales dupa ce acesta „si-a venit în fire”. Ea este ca apa sarata a marii pe care nefericitii marinari o beau în lipsa de apa dulce; dar cu cât o beau mai mult cu atât gâttelejul lor arde fara a le astâmpara setea. Cu cât alearga mai mult dupa fericirea pe care li se pare ca o primeau pe urma satisfacerii poftelor si ambitiilor desarte, cu atât sunt mai setosi si neîndestulati, „Traista unei astfel de fericiri – a spus un înțelept (N. Velimirovici) – e sparta la fund. Oricât ai baga în ea, tot goala ramâne”.

Fiul risipitor simte nevoia sa marturiseasca; la început în gândul si în mintea sa, apoi tatalui la care se întoarce: „Tata! gresit-am... primeste-ma...! În aceste cuvinte se afla tot ce se cuprinde în notiunea de pocainta; si marturisirea cu lacrimi a greselilor, si cainta sau parerea de rau pentru calcarea poruncii si parasirea casei parintesti, precum si hotarârea de a se îndrepta, de a se întoarce la casa în care, dupa propria sa marturisire, era îndestulat de toate. Ca si Zahau vamesul, el își croieste singur canonul cerând sa fie primit nu ca fiu ci „ca pe unul din argati”. Sunt momentele sau treptele adevaratei pocainte.

5. Ne-am putea întreba: avea nevoie tatal din pilda de marturisirea fiului risipitor? Are nevoie Dumnezeu de marturisirea noastra înaintea duhovnicului? Fara îndoiala ca nu. Bine stia tatal din pilda ce-a facut fiul sau, precum bine cunoaste Dumnezeu pacatele noastre. Ci noi, noi avem nevoie de aceasta marturisire. „Faradelegea mea eu o cunosc si pacatul meu înaintea mea este pururea”, a zis Psalmistul. Numai o marturisire cu cainta „sterge faradelegea”, dar pentru aceasta este nevoie de „bratele parintesti” întinse de Dumnezeu prin mâinile duhovnicului spre fiul care se marturisește. Lui i s-a dat de catre Iisus „puterea legarii si dezlegarii pacatelor” (Ioan 20, 22 – 23), putere care nu s-a dat nici îngerilor, dar acesta tine si locul tatalui din pilda, care nu este altcineva decât Bunul Dumnezeu, învatând, sfatuind, certând si mângâind – dupa caz, totdeauna cu iubire parinteasca, pe cel ce se marturisește. Acest lucru pare straniu unor credinciosi. Ce nevoie am sa-mi marturisesc pacatele înaintea duhovnicului? Nu pot eu face pocainta si de unul singur? – spun acestia. Fireste ca se poate face pocainta si de unul singur, dar acest fel de pocainta nu este nici completa si nici mântuitoare. Ce s-ar fi ales de fiul risipitor daca ar fi ramas numai la tânguirea ce-o facea de unul singur în tara pacatului? El simte trebuinta de a se marturisi, trebuinta care, o stim cu totii, este în firea omului.

Noi credem ca adevarata pocainta este un act bilateral. O parte a ei o reprezinta stradania de îndreptare, dorinta de înnoire, (si aceasta, desigur, un

dar al lui Dumnezeu) pe care o face credinciosul. A doua parte însa o reprezintă harul iertării, pe care Dumnezeu îl împartășește prin mijlocirea slujitorului Sau investit cu aceasta putere, ca urmare a puterii date Sfintilor Apostoli și prin ei urmașilor legitimi până la sfârșitul veacurilor.

6. Sunt apoi unii creștini care se îndoiesc de posibilitatea iertării, mai ales în cazul unor pacate grele. În aceasta privință, Sf. Ioan al Scării zice: „Înainte de a cădea în pacat, dracii ni-L înfatășează pe Dumnezeu ca iubitor de oameni, spre a ne îndupleca mai ușor la păcatuire; iar după ce am căzut în pacat, tot ei ni-L înfatășează ca aspru spre a ne îndoii de iertare și a cădea în deznădejde” (Scara, Cuv.5,11) de aceea – continua același sfânt – „nu te speria, chiar dacă vei cădea în fiecare zi și nu te depărta de la Dumnezeu, ci stai cu barbatie și fără îndoială ca îngerul tău pazitor va cinsti răbdarea ta... Nimic nu se poate asemana cu mila lui Dumnezeu, nimic nu este mai mare ca ea” (Idem, cuv.5, 38).

În Pateric citim ca un frate a întrebat pe Avva Sisoe: „Ce voi face Avva ca am căzut? I-a răspuns lui bătrânul: „Școala-te; zis-a fratele: M-am sculat și iarăși am căzut. Deci a întrebat fratele: până când? Zis-a bătrânul: Până când vei fi apucat (de moarte) sau în bine sau în rău; căci cu ce se află omul cu aceea se și duce”. E mare cuvântul acesta și se cuvine să ni-l însemnăm și să nu ispitim pe Domnul Dumnezeul nostru amânând vremea pocăinței.

Multi creștini sunt hotărâți să facă pocăința, dar puținii știu cum trebuie făcută adevărată pocăința. Nici într-un caz ea nu înseamnă parasirea Bisericii. Numai aici penitentul va învăța să facă adevărată pocăința. Numai aici este harul iertării încredințat ierarhiei sacramentale, primit și transmis prin succesiune apostolică.

Între cele șase rugăciuni din ectenia cererilor, este una în care cerem de la Dumnezeu ca „cealaltă vreme a vieții noastre în pace și pocăința s-o petrecem”. Cerem deci vreme de pocăință, și acum, în postul Sf. Paști, este vremea cea mai potrivită; cerem un climat de pace – cu Dumnezeu, cu oamenii și cu noi înșine, în care să putem împlini toate cele ce sunt de trebuință adevăratei pocăințe, ca să nu ne surprindă „înfricosătorul ceas al morții”, ci împacati cu Dumnezeu și cu oamenii, îndreptați prin credință și fapte bune. Amin.”

Scurta analiză:

- predica este tematica-morală (despre pocăința), cu implicații misionare;
- remarcăm stilul ordonat al autorului: împartirea materialului pe puncte, într-o succesiune logică, firească;
- reținem în chip deosebit următoarea comparație, foarte sugestivă:

*Starea de împatimire, moartea sufleteasca, cum o numesc Sf. Parinti, cu toata aparenta ei fericire, nu satisface pe om, mai ales dupa ce acesta „si-a venit în fire”. **Ea este ca apa sarata a marii pe care nefericitii marinari o beau în lipsa de apa dulce; dar cu cât o beau mai mult cu atât gâttelejul lor arde fara a le astâmpara setea.** Cu cât alearga mai mult dupa fericirea pe care li se pare ca o primeau pe urma satisfacerii poftelor si ambitiilor desarte, cu atât sunt mai setosisi neîndestulati... (subl. n.)*

† **Bartolomeu ANANIA**

(n. 1921), arhiepiscop al Clujului, s-a afirmat, o data cu slujirea pe diferite trepte eclesiastice, ca poet si scriitor, fiind membru al Uniunii Scriitorilor din România. În vremea din urma, pe lângă obligatiile arhieresti, s-a ocupat de tiparirea unei noi versiuni a Sfintei Scripturi, într-o diortosire personala, cu note explicative la subsol pentru anumite versete mai greu de înteles. Este recunoscut unanim ca unul dintre cei mai mari predicatori contemporani. Din câte stim, va tipari curând si un volum de predici pe care-l asteptam cu interes maxim. Pentru cursul nostru am ales un cuvânt legat de sarbatoarea Bunei-Vestiri: **FIE!**

„Exista în viata Maicii Domnului un moment de mare rascruce, atât pentru propria ei rânduiala, cât si pentru istoria mântuirii noastre. Acest moment se întrupeaza într-un singur cuvânt: fie! Fara el, ceea ce Dumnezeu intentiona în Bunavestire ar fi fost un esec divin; prin el, conlucrarea dintre Dumnezeu si om se dovedeste biruitoare, iar consecintele ei razbat pâna la sfârșitul veacurilor.

Asadar, tânara Fecioara se afla în rugaciune, iar îngerul Domnului i se arata la un moment dat, o saluta: bucura-te! si-i vesteste ca va naste fiu. Maria îi raspunde prin uimire; ea este numai logodita, nu stie de barbat, nu pricepe cum, în conditia ei de absoluta puritate, i s-ar putea întâmpla aceasta. Îngerul face un pas mai departe: zamislirea va fi de la Duhul Sfânt, Pruncul se va naste si se va chema Fiul lui Dumnezeu. Uluirea Mariei e totala, puterea oricarei înțelegeri e copleșita de mister. Mai mult, asemenea momente sunt pândite, în mod obisnuit, de îndoiala si de necredinta. În fata vestilor napraznice, colosale, spiritul reactioneaza mai întâi negativ. El s-a obisnuit cu întâmplarile comune si accepta cu foarte mare greutate faptul extraordinar. Vestea, de pilda, ca ti-a murit cineva drag e întâmpinata, mai întotdeauna, cu exclamatia: nu se poate, asa ceva nu pot sa cred! Asa va exclama o mama care afla ca i-a murit fiul pe front, desi de mult s-a obisnuit cu razboiul si cu posibilitatea unei asemenea pierderi. Dar tot asa va exclama si peste câtiva ani aflând, ca de fapt, prima veste exprimase o eroare, ca fiul ei a fost doar prizonier si ca s-a întors acum

acasa. Imposibil!... E îndoiala, vecina cu necredinta, cu care ucenicii Domnului au întâmpinat vestea învierii Lui; de aceea nu le venea sa creada, ne spune Evanghelia, de bucurie mare. E prea frumos ca sa fie si adevarat!

Îndoiala însa e imponderabilul din care te poti înclina fie într-o parte, fie în alta, e punctul neutru al cumpenei, e acea muchie de cutit care te poate salva sau te poate prabusi. Pe o asemenea lama subtire se afla, iata, acum, sufletul Fecioarei. Cât va fi stiut ea din Sfintele Scripturi? Cât va fi cunoscut ea din proorocia Isaiei? În ce masura astepta si ea, ca întregul Israel, venirea lui Mesia? Iar daca Mesia, ca Fiu al lui Dumnezeu, urma sa se nasca dintr-o fecioara, de ce tocmai ea trebuie sa fie aceea? E prea frumos ca sa fie adevarat! Dar, dincolo si mai presus de aceasta, cum poate fi o zamislire de la Duhul Sfânt, în ce chip poate Dumnezeu sa „umbreasca” o femeie pamânteană spre a-i naste Lui un Fiu? Înțelegerea în sine sovaie si se poticneste. Maria sta în cumpana, dar îngerul nu-i da ragaz si-i ofera un exemplu de putere a lui Dumnezeu: batrâna Elisabeta, de o viata cunoscuta ca stearpa, se afla în cea de a sasea luna a unei sarcini binecuvântate. Asemenea întâmplari, asadar, nu trebuie judecate la masura omului, ci la aceea a lui Dumnezeu, nemasurata, adica.

Exemplul Elisabetei e poate convingator, dar, pe de alta parte, e de o concretete brutala. O femeie însarcinata în luna a sasea poarta toate semnele apropiatei maternitati, cu toate implicatiile ei intime, familiale si sociale. Or, ceea ce îngerul îi vesteste tinerei Fecioare este tocmai o viitoare maternitate. Imaginea Elisabetei se proiecteaza, napraznica si nemiloasa, asupra nevinovatei adolescente. Elisabeta însa e o femeie casatorita, cu legamânt legiuit înaintea lui Dumnezeu si a oamenilor, iar faptul ca va naste la batrânete e de natura sa stârneasca, cel mult, uimire. Dar ea, Maria?... Daca va trebui sa poarte semnele sarcinii, cine o va scuti de banuiala logodnicului, de osândă rudelor, de batjocura satului, de tot ceea ce se poate chema oprobriu public? Cine o va apara de condamnarea legii, care o poate târî la poarta cetatii si ucide cu pietre? Daca e vorba de un mister, cine va fi în stare sa-l propuna înțelegerii si, mai ales, cine va fi în stare sa-l accepte, când el vine din gura unei tinere care nu vadeste într-însa nimic extraordinar? Iar daca ea va avea destula putere sa îndure toate umilintele si va ajunge mama, cine-l va scuti pe Fiul ei de stigmatul unui copil de pripas, al unui bastard caruia societatea îi refuza un statut normal?...

Cuvântul îngerului nu este o porunca. Poruncile se dau în vis, asa cum le va primi, ceva mai târziu, logodnicul Iosif. Cuvântul îngerului nu este nici vestirea unui fapt împlinit, asa cum o avusese preotul Zaharia lângă altarul tamâierii. Bunavestire anunta, deocamdata, doar faptul ca Dumnezeu o alesese pe ea, Maria, sa devina mama Fiului Sau. Îngerul poarta un mesaj, dar si o

invitație. E un apel la libertatea Fecioarei de a decide, de a se pronunța între două alternative, între un da sau un nu. Pentru ca libertatea ei să nu fie întru nimic viciată, i se pun în fața cele două perspective: pe de-o parte, harul de a deveni Nascătoare de Dumnezeu, pe de alta, jertfa de a purta o sarcină aparent reprobabilă. Spre a-i înlesni hotărârea, îngerul ar fi putut s-o asigure ca Iosif, prin revelație, va lua totul asupra lui și că, în fața societății și a legii, el va trece drept tatăl Celui ce se va naște dintr-însa. Dar Mariei nu i se face o astfel de fagăduință, e lăsată să cumpanească singură, în deplină libertate a cugetului. Un **nu** ar însemna o amânare a planului dumnezeiesc, un **da**, împlinirea lui imediată. Îngerul asteapta din gura Mariei un singur cuvânt. Îl asteapta Dumnezeu, dar în același timp îl asteapta toată suflarea, căci, întrebându-o pe ea, Dumnezeu ne întreabă pe noi, iar prin răspunsul ei urmează să se rostască întreaga omenire. Iată, Eu stau la ușă și bat! E clipa când Fecioara însumează într-însa setea universală de mântuire.

– **Fie!** Sa-mi fie mie după cuvântul tau!

În acea clipă s-a petrecut Întruparea.

Din acest moment îngerul nu mai are nimic de spus și se face nevăzut.

Bunavestire nu e o idilă divină, nici capitolul romantat al unei biografii, ci actul dramatic prin care Dumnezeu consultă libertatea omului și o invită la participare. Dacă, prin Adam și Eva, omul se pronunțase împotriva lui însuși, prin Fecioara Maria el se reasează la unison cu Creatorul și-și restaurează propria-i libertate, redându-i în același timp, direcția pentru care îi fusese, întru început, daruită. Printr-un singur cuvânt, Maria e purtătoarea de cuvânt a tuturor risipitelor ce aspiră la un destin comun, obstea mântuirii Domnului.

Prin același cuvânt, înșă, Maria își asumă, în mod conștient și deliberat, o rânduială personală cu totul aparte, care va face din ea un unicat al neamului omenesc. Totul decurge din faptul că, între toate fecioarele lumii, ea este singura hranitoare de prunc. Dar faptul acesta nu se petrece undeva, într-un spațiu indefinit și atemporal, ci aici, pe pământ, într-un anumit context social și într-un anumit timp istoric, ceea ce îi conferă un caracter de profunde autenticitate umană și, totodată, o notă de dureroasă dramă personală. În această privință, realismul aproape brutal al relatării din Evanghelia după Matei este de-a dreptul zguduitor. Maria nu e scutită de banuiri, iar primul care se îndoiește de ea este însuși Iosif, ocrotitorul și garantul ei în fața societății. E de crezut că el va fi fost cel dintâi caruia ea i-a marturisit despre dumnezeiasca vestire și suprafirească întrupare, despre uluitoarea zamislire din pântecele ei sau, mai simplu și mai omenesc, despre faptul că era însărcinată. Dar Iosif nu are nici pe departe capacitatea unei asemenea înțelegeri, așa după cum nici însuși Maria nu o avusese după cele dintâi cuvinte ale îngerului. Cine va întâmpina un asemenea adevăr fără să încerce mai întâi

sa se scuture de el? Dreptul barbat se crede victima unei mistificari, iar întâia sa reactie este aceea de a repudia impostura si, mai mult, poate chiar de a o denunta. Spusele Mariei încearca, desigur, sa învaluiasca o greseala, dar în cazul acesta vina ei este îndoita: mai întâi, greseala în sine, în al doilea rând, refuzul de a o marturisi, tendinta de a o ascunde tocmai fata de el, care îi acordase logodnicei o încredere totala. Este aici un „vifor de gânduri necredincioase”, care face din sufletul lui Iosif un adevarat iad si e de presupus, tot omeneste, ca acest vifor se va fi dezlantuït nu numai în cuget, ci si în lungi si dureroase aruncari de cuvinte. Totusi, este posibil ca, pâna la urma, el sa fi acceptat adevarul Mariei, chiar daca nu era în stare sa înțeleaga nimic si sa fi facut din el si adevarul lui. Dar acest adevar al lui putea oare sa devina si al societatii? Cine va fi dispus sa creada macar o farâma din povestea cu îngerul? Doua alternative îi stau în fata: sa creada ca el este faptsul si sa fie osândit ca unul care a încalcat puritatea logodnei, sau sa se creada ca faptsul este altcineva, un necunoscut, iar el sa fie aratat cu degetul ca un credul naiv, luat în râs de semeni si pus în rândul netrebniciuor. Si într-un caz si în altul, integritatea lui morala e compromisa, nu exista nici o solutie de a o salva în fata opiniei publice, atâta vreme cât el va continua sa ramâna logodnicul Mariei. În cele din urma, Iosif alege solutia disperarii; sa o paraseasca pe Maria în ascuns, fara nici o explicatie, sa-si piarda urma, sa ramâna fiecare cu destinul sau. E un act de lasitate, într-adevar, dar singurul care îl poate salva. Îl poate salva, desigur pe el. Dar cu Maria ce se va întâmpla? Ea va ramâne complet descoperita în fata societatii, caci nimeni nu va crede ca logodnicul a parasit-o fara pricini foarte evidente. Fecioara e pândita de o singuratate fara margini...

*E adevarat ca, în final, Iosif primeste în vis revelatia adevarului, se hotaraste sa devina sotul legal al Mariei si sa ia asupra sa, în fata oamenilor si a legii, Pruncul ce se va naste, ceea ce va face ca Acesta sa fie numit îndeobste Fiul lui Iosif si al Mariei. La nivelul comun, faptul extraordinar nu poate gesta decât îmbracând vsmântul vietii comune. Fiul lui Dumnezeu își asuma conditia umana înca înainte de a se naste din Fecioara. Dar, pâna la acest final, câta drama! O drama ce se nascuse dintr-un singur cuvânt: **Fie!***

*Nu avea sa fie singura. Rânduiala Fecioarei Maria este aceea a unei maici îndurerate. Nasterea umila din Betleem, spaima de Irod, pribegia în Egipt, singuratatea de dupa iesirea lui Iisus la propovaduire, drumul Crucii, rastignirea Fiului sub propria ei privire, jalea îngroparii, toate acestea sunt tot atâtea ascutisuri de sabie care trec prin inima ei. Toate, dintr-un singur cuvânt: **Fie!***

Maica Domnului pare tot atât de singulara si în ipostaza ei cereasca. Nu e greu de înteles de ce ea este „Mai cinstita decât heruvimii si mai marita fara

*de asemanare decât serafimii”: acestia, neavând trupuri, nu sunt supusi ispitei si caderilor trupesti, dar Sfânta Fecioara, purtatoare de trup, i-a pazit curatia neîntinată si l-a pastrat ca pe un potir de aur lamurit în focul dumnezeiesc. Dar ea salasluieste, totusi, undeva mai presus de îngeri, în spatiul unei eternitati care este numai al ei. În cerul nostru crestin, totul e obstesc, sfintii sunt în cete îngerii sunt în soboare, pâna si Dumnezeu e în Treime, numai Fecioara Maria este singura, ca un luceafar de dimineata, plutind între soare si stele, asa cum lumineaza si particica ei de pâine de pe discul proscomidierii. Totul dintr-un singur cuvânt: **Fie!***

*Este Fecioara Maria o constiinta tragica? În ordinea omenescului, da. Dar ea este si purtatoarea unei ordini suprafiresti, iar aceasta se face cu luciditate, cu o anume constiinta de sine. Cât timp traieste pe pamânt, misterul Mariei nu poate fi înteles si acceptat de nimeni, dar ea „îl poarta în inima ei” ca pe o dulce povara. Nu este exclus ca episodul dramatic dintre ea si Iosif, povestit de evanghelistul Matei, ca si teama de o nelamurita curiozitate publica, sa fi determinat vizita ei, de trei luni, la Elisabeta. Dar extraordinarul episod istorisit de evanghelistul Luca ne da masura constiintei de sine a Sfintei Fecioare, poate ca de abia acum dobândita deplin. Emotionanta întâlnire dintre cele doua femei are dimensiunile unui poem ceresc. Elisabeta este cea care se simte deodata navalita de Duhul Sfânt si are revelatia Celui pe care Maria îl poarta în pântece. Salutarea ei este, în acelasi timp, si marturisirea acestei revelatii, ceea ce face ca raspunsul Mariei sa capete o rezonanta de harpa cosmica. El este nu numai un rezumat al mesajului evanghelic, ci si prefigurarea unei apoteoze tragice, a faptului ca ea, Fecioara, va fi fericita de toate neamurile ca rezultat al jertfei sale de a se smeri. Salutarea îngerului: „Bucura-te!”, de neînteles în suita suferintelor Mariei, își dobândește acum întelesul plinar. Lacrimile Mamei, varsate din belsug de-a lungul a treizeci si trei de ani, sunt rascumparate de bucuria launtrica a Fecioarei, careia Puternicul i-a harazit marire în veci. Urmare a unui singur cuvânt: **Fie!***

Oare este Maica Domnului chiar atât de singura?... Iata, ea tamâiaza mormântul împreuna cu femeile mironosite, se bucura împreuna cu ucenicii de învierea lui Iisus, tot împreuna cu ei îi urmareste înaltarea la cer si, mai târziu, va trai extazul Cincizecimii. Adormirea i-o cânta apostolii, trupul îi este ridicat la cer de catre însusi Fiul ei. Toate acestea însa sunt evenimente. Deasupra tuturor este un fapt, si anume ca Fecioara Maria, desi mai presus de îngeri, ramâne solidara cu noi, oamenii, si cu a noastra mântuire. Potrivit uneia din cântarile Craciunului, Nasterea Domnului a fost întâmpinata de fiecare cu câte ceva, ca o marturie a participarii la vrerea lui Dumnezeu; îngerii au trâmbitat cântari, cerul a pogorât steaua, magii au adus daruri, pastorii au venit cu închinarea, pamântul a oferit pestera, iar noi, oamenii, am dat-o pe Fecioara

*Maria. Omenirea devine astfel nascatoarea Nascatoarei de Dumnezeu, genealogiile capata sens si adâncime, ele marturisind, pe de o parte, implicarea dramatica a lui Iosif în smerenia Mariei, iar pe de alta, implicarea apoteotica a neamului omenesc în actul Întruparii. Maica Domnului pluteste singurara undeva, în spatiul cerului crestin, dar în acelasi timp ea este si ramâne împreuna cu noi, caci prin ea ne-am rostit optiunea pentru mântuirea prin Iisus si tot prin ea nadajduim întru neputintele noastre. Poate ca de aceea Maica Domnului ne si este atât de draga. In vreme ce pentru Domnul Hristos avem un dublu sentiment, de iubire pentru Mântuitor, dar si de teama pentru Judecator, pentru ea nu avem decât unul, cel de iubire, pentru aceea care niciodata nu ne va judeca, ci pururea se roaga pentru noi. In numele nostru, Fecioara Maria s-a rostit cândva în fata lui Dumnezeu: Fie! In numele ei, la rândul-ne, vom astepta, prin rugaciune, o suprema rostire a lui Dumnezeu: **Fie!**”*

Scurta analiza:

- cuvântul de fata este un *panegiric*, unul dintre cele mai frumoase din întreaga literatura omiletica româneasca;
- frumusetea literara însoteste permanent prezentarea evenimentului sfânt, iar argumentarea este coplesitoare;
- ne retine atentia, în chip deosebit, descrierea literar-omiletica (biblica) a dialogului dintre înger si Fecioara Maria, deodata cu finetea observatiilor asupra starilor ei sufletesti;
- cuvântarea reprezinta un exemplu fericit pentru oricare dintre predicatorii contemporani, sub toate aspectele: continut, stil, limbaj etc.

† **Dr. Antonie PLAMADEALA**

(n. 1926), Mitropolit al Ardealului, cu activitate prodigioasa în sânul Bisericii, dar si remarcabil carturar, membru al Uniunii Scriitorilor si al Academiei Române, predicator cu foarte mare audienta, autor de carti de predici cu larga raspândire si utilizare. Predicile Î. P. Sale se caracterizeaza, în general, printr-o accentuata actualitate, atât sub aspectul continutului cât si al formei de prezentare. Ele sunt presarate cu multe momente ilustrative, bine alese, din surse foarte diverse, cu preponderenta din *Pateric* si *Vietile Sfintilor*. Cartile de predici ale Î. P. Sale sunt preferate si de catre elevii si studentii teologi, care le utilizeaza frecvent pentru a raspunde obligatiilor ce le revin la cursurile, seminariile si examenele de Omiletica. Predica pe care o prezentam aici este, credem, reprezentativa: *Cei care „au râvna pentru Dumnezeu, dar fara pricepere”:*

„Dupa cum stim toti, lumea de astazi e bântuita de probleme, e împartita,

si nu mai continesc conflictele si neînțelegerile, înmultindu-se de la o zi la alta. Se fac eforturi mari pentru a se ajunge la unitatea lumii, la înțelegere, la pace. În aceeași direcție fac eforturi mari și Bisericele creștine, pentru ca nici ele nu au rămas toate credincioase mandatului pe care l-au avut de la Mântuitorul Iisus Hristos și anume, acela de a fi una, de a fi toți o Biserică, o credință, un Botez, de a avea toți aceeași credință în Dumnezeu, de a fi toți frați între noi, de a lucra și a ne ruga împreună, de a cauta împreună fericirea pe pământ și mântuirea în cer. După cum spune Sf. Pavel în Epistolele sale, unii, din iubire de dispută – și de slava desartă, din încredere prea mare în capacitatea lor de a tâlcui Scripturile, au ratat de la adevăr și așa, în decursul istoriei, Biserica cea una dintru început, întemeiată de Mântuitorul Hristos și propovăduită de Apostoli, s-a împărțit în mai multe fracțiuni.

Primelor încercări de împărțire, Biserica le-a rezistat cu succes, în primul mileniu, organizând cele șapte sinoade ecumenice care au stabilit adevărurile de credință odată pentru totdeauna. Totuși, după aceea, la începutul mileniului al doilea, de la Biserica cea una s-a rupt o bună parte și anume partea apuseană, alcatuind Biserica Romano-Catolică, cu centrul la Roma. Mai târziu, la începutul sec. al XVI-lea, din Biserica Romano-Catolică s-a rupt alta fracțiune, ceea ce numim marile Biserici Protestante, în special cea Luterană – zisă și Evanghelică, – cea Calvină – zisă și Reformată, – și apoi și altele care continuă fracționarea și sfâșierea trupului lui Hristos până în zilele noastre.

În același timp, însă, în veacul nostru, în acest veac în care diviziunile din lume își caută soluția de regrupare într-o unitate de gândire socială și politică, gândire care să fie în stare să desființeze barierele, discriminările, decalajele de tot felul care produc săraci și bogati, liberi și sclavi spre a se ajunge la idealurile pe care le-a visat omenirea dintotdeauna, la libertate, egalitate și fraternitate, pentru oameni și popoare, – în acest veac, Bisericele s-au gândit și ele să dea un bun exemplu, încercând să-și refacă și ele unitatea cea dintâi.

Asa se face că acum, mai mult decât altădată, când direcția era spre împărțiri cât mai multe, spre alcatuiri de grupuri și dizidente tot mai numeroase, în veacul nostru a început o mișcare inversă, o mișcare de refacerea unității creștinilor de pretutindeni, din toată lumea. În acest scop s-a creat Consiliul ecumenic sau Consiliul mondial al Bisericilor, care adună astăzi peste 300 de Biserici creștine, vizând și lucrând pentru refacerea unității celei dintâi. În același scop s-au inițiat convorbiri, dialoguri bilaterale și multilaterale, simpozioane, conferințe. Noi, Biserica Ortodoxă Română, am început încă din 1935 un dialog cu Biserica Anglicană, încercând să netezim diferențele dintre noi. Dialogul mai continuă și azi. După al doilea război

mondial, asemenea dialoguri au început cu Bisericile Vechi Catolice din Occident, cu Bisericile Ortodoxe Vechi Orientale și anume cu Biserica Coptă din Egipt, cu Biserica din Etiopia, cu Biserica din Asia Mica și din India.

S-a inițiat în același timp dialogul cu Bisericile Protestante. Acum, mai în urmă, s-a început și dialogul dintre Ortodoxie și cea mai importantă dintre marile Biserici creștine, ruptă din trupul mare al Bisericii primului mileniu la anul 1054, și anume cu Biserica Romano-Catolică.

Un lucru este important și pozitiv: ca hotărârea spre unitate e mai prezenta în lumea creștină de astăzi, decât a fost oricând înainte, când, precum spuneam, tendințele erau de împărțire. Și noi, ortodocșii români, trăim laolaltă cu celelalte culte creștine, experiența căutării, și încercăm și pe plan local, să ajungem la unitate. Ne bucurăm ori de câte ori găsim puncte de convergență cu ceilalți frați creștini, tot așa cum ne întristăm ori de câte ori anumite grupuri creștine, din cele mai marunte, în loc să urmărească unitatea, urmăresc dimpotrivă, în continuare, dezmembrarea. Caută pe toate căile să-i atragă pe creștinii noștri ortodocși de la dreapta noastră credință spre alte credințe, socotindu-se acești creștini ratați, acum, după aproape două mii de ani, mai buni interpreți ai Sfintei Scripturi și ai învățaturii Mântuitorului, decât au fost Sfintii Părinți și decât a fost Biserica întreaga de-a lungul a două mii de ani, de la Hristos până azi!

În Epistola care s-a citit astăzi, Sf. Pavel spune că există credincioși care „au râvna către Dumnezeu, dar fără pricepere” (Romani 10, 2) și îi avertizează pe unii că aceștia să-și canalizeze cu pricepere râvna lor către Dumnezeu pentru că, tot Sf. Pavel spusese corintenilor, că nu se încununează cel ce aleargă la întâmplare (I Cor. 9, 26). A avea râvna cu pricepere înseamnă a-ți ordona gândirea și credința după criterii sigure, a nu lăsa nimic pe seama întâmplării. Tot ce se face la întâmplare, duce la rezultate întâmplătoare.

Ce înseamnă a avea râvna către Dumnezeu cu pricepere?

– Înseamnă, în primul rând, a urma rânduielile cele statornicite de Biserica dintru început, și verificate de-a lungul a două mii de ani, până astăzi, ca fiind rânduieli bune;

– Înseamnă a urma ceea ce au crezut moșii și strămoșii noștri, credința în care au trăit și au murit ei până în zilele noastre;

– Înseamnă a urma acea Tradiție care a dus la unitatea noastră de credință și la unitatea noastră ca neam, de-a lungul istoriei, și care s-a verificat a fi credința cea dreaptă.

Noi, ortodocșii, am ramas dintru început până azi pastorii dreptei credințe. Toti ceilalți, toate celelalte grupuri care au apărut în istorie, de-a lungul secolelor, s-au rupt de la noi, de la dreapta credință, precum spunea Sf. Apostol Pavel, din dorința de dispută și de slava desartă, și din încrederea prea

mare în felul personal de a interpreta Sf. Scriptura.

A avea râvna către Dumnezeu cu pricepere, înseamna, asadar, a urma învățătura cea dreaptă, lasată și transmisă prin Biserica de-a lungul veacurilor tuturor creștinilor.

Învățătura noastră, pe lângă faptul că ne-a fost descoperită de Mântuitorul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, răspunde și exigentelor gândirii corecte. Propovăduim o credință luminată, cu temelii puternice și sigure, în descoperirea dumnezeiască. Știm că viața vine de la Dumnezeu. În credința noastră Dumnezeu e autorul întregii creații și a ordinii din Univers, care ne minunează permanent și ne încredințează de Atotputernicia Sa. Pământul și toate planetele stau suspendate în Univers, călătoresc pe cai bine alese care le feresc de ciocniri între ele. Anotimpurile se succed într-o ordine uimitoare. Soarele nu uita să răsăre niciodată și astfel zilele și noaptele alternează cu implacabilitate și, după ele, tot ritmul nostru biologic organizat într-o succesiune logică, trece de la epuizare la recuperare, de la muncă la odihnă și astfel suntem capabili să o luăm mereu de la început, reeditând minunea restaurării noastre în fiecare dimineață, așa cum se restaurează pădurile primăvara, după o iarnă de somn.

Nu poate exista ordine fără Cineva care s-o facă. Aceasta convingere ne întărește credința în Dumnezeu. Din nimic nu apare nimic. Principiul e vechi de când lumea și nimeni n-a spus până acum că n-ar fi logic. Credința noastră este luminată. Ea se vrea și se ține între limitele gândirii sanatoase, aceea pe care ne-a predat-o Sf. Scriptura și Sf. Tradiție prin Biserică.

Un învățat francez din sec. XVII, matematician și fizician, Blaise Pascal, spunea că logica cea mai simplă ne îndrumă spre credință, ca fiind mai folositoare pentru destinul nostru vesnic decât necredința. Pascal propunea un fel de pariu spunând: Eu mă simt mai sigur să pariez pe existența lui Dumnezeu, decât pe inexistența Lui, și iată de ce:

Întâi: dacă nu există Dumnezeu, și cred, nu mi se va întâmpla nimic. Mor și, o dată cu moartea s-a sfârșit totul;

Doi: dacă nu există Dumnezeu și nu cred, de asemenea nu mi se va întâmpla nimic. O dată cu moartea s-a sfârșit totul;

Dar, trei: dacă există Dumnezeu și nu cred, atunci am pierdut totul;

Și, patru: dacă există Dumnezeu și cred, atunci am câștigat totul.

Nu este deci mai logic să pariez pe existența lui Dumnezeu, decât pe inexistența Lui?

Evident, nu pentru aceasta credem noi în Dumnezeu. Nu pe baza unui astfel de pariu ne-am făcut creștini. Dar, fără îndoială, și acest pariu își are forța lui.

Unii ar putea zice: aceasta este o credință interesată, nu una adevărată.

O credinta din frica, nu din libera alegere. S-au si adus aceste obiectii pariului lui Pascal. Dar de ce sa nu fim interesati? Si de ce sa nu ne fie frica? „Frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii”, spune psalmistul (Ps.110, 10). Locurile în care Scriptura recomanda aceasta frica sunt nenumarate. Dar sa observam: ea este doar începutul, si al înțelepciunii, si al cunoasterii (Proverbe I, 7). Ea se transforma apoi în „Duh de putere” sufleteasca (Tit I, 7), si dragoste „în care nu mai este frica, caci dragostea izgoneste frica” (I Ioan 4, 1). De aceea un sfânt nevoitor în cele duhovnicesti a socotit ca a ajuns la masura cea adevarata, numai atunci când a putut spune: „De acum nu ma mai tem de Dumnezeu, ci Îl iubesc” (Antonie cel Mare, n. n.). Asa ca oricât de utilitarist ar putea parea pariul lui Pascal, nu avem nici un temei ca sa nu-l luam în serios, de vreme ce l-a prins în logica lui chiar pe un Pascal!

Noi credem ca Dumnezeu a sadit în inimile noastre credinta. Credinta vine de la Dumnezeu. Dar ea, precum spuneam, trebuie sa fie luminata, trebuie sa fie o „credinta cu pricepere”. Credinta noastra ortodoxa este o credinta luminata. De ce? Pentru ca ea ne ajuta sa ne înțelegem destinul pamântesc si ceresc, nu ne opreste sa traim în societate, ba, dimpotriva, ne îndeamna sa ne integram în societate împreuna cu toti fratii nostri, sa contribuim împreuna la o viata mai buna, mai fericita aici pe pamânt, pentru ca sa ne-o pregatim si pe cealalta din ceruri. Credinta nu ne îndeamna la izolarea de societate si de toti fratii nostri, oameni de pretutindeni, ci dimpotriva, ne îndeamna la munca, sa ne preocupam de stiinta, de cultura, si de civilizatie, de arta, de tot ceea ce poate face bucuria si fericirea oamenilor, de tot ceea ce poate promova dezvoltarea spiritului omenesc de ceea ce poate antrena mintea omeneasca spre creatiile cele mai înalte, impunând doar o singura restrictie: tot ce creaza sa fie în folosul oamenilor si nu împotriva lor.

Si ce înseamna oare a avea râvna pentru Dumnezeu dar cu nepricepere?

Toate tendintele centrifuge de rupere de la Biserica cea una sunt nepricepere, nepriceperea celor care nu mai înțeleg rostul Bisericii si o înlocuiesc prin cel puțin o mie de altfel de Biserici, fiecare pretinzându-se unica adevarata. Nu mai înțeleg rostul preotiei cea întemeiata de Iisus Hristos prin Apostoli si au ajuns sa-l înlocuiasca prin altfel de preoti, autoinvestiti, de cel puțin o mie de feluri, fiecare pretinzându-se a fi cel adevarat, în cel mai autentic spirit antibiblic, pentru ca în Biblie se blameaza toti cei care se vor ai lui Apollo, ai lui Chefa etc. adica ai altor învățatori decât Hristos, rupându-se din unitatea Bisericii lui Hristos, cea una (v. I. Cor. 3, 5 - 23). Preotilor investiti de Hristos si de Apostoli li s-a dat puterea de a lega si dezlega: „Tot ce veti lega si veti dezlega pe pamânt va fi legat si dezlegat în ceruri”. Numai lor si tot lor li s-a poruncit: „Mergând, propovaduiți, botezând pe toti în numele Tatalui si al Fiului si al Sfântului Duh...”

Toate acestea sunt Taine instituite de Mântuitorul Hristos. Cei care nu

mai vor sa le priceapa, care nu mai vor sa creada în ele, crezând ca au descoperit o alta modalitate de înțelegere a Scripturii, acum, dupa doua mii de ani, în ciuda faptului ca de doua mii de ani, Biserica a crezut într-un anumit fel si ne-a transmis asa cum trebuie învatatura Mântuitorului, toti acestia au râvna catre Dumnezeu, dar cu nepricepere, si nu se vor bucura de primirea în curtile Domnului.

Ei pretind ca au credinta, si poate au, dar au credinta fara minte, fara rânduiala, fara pricepere, de aceea lor li se aplica adesea cuvântul acela cu nume de ocară: obscurantism! Fiindca multi dintre ei învata ca trebuie sa ne retragem din lume, ca „lumea” e numai pacat; ca tot ce e „lumesc” e diavolesc, ca si cum ei n-ar fi în lume si ar putea trai în afara ei. Unii ne îndeamna sa nu mai muncim, sa nu mai luam parte la nimic din ceea ce se întâmpla în lume, ca si cum nu am avea familie, ca si cum nu am trai în niste conditii materiale date, în mijlocul carora Dumnezeu ne-a dat porunca sa traim.

Nu noi am creat lumea aceasta si nici diavolul, ca sa fie rea, Dumnezeu a creat-o si ne-a asezat în ea asa cum a creat-o El si „a vazut ca e buna”, cu rânduielele ei de tot felul (Geneza 1, 31). Dumnezeu a facut ca sa traim în orase, în sate, cu strazi, cu fabrici, cu brutarii. Oare de ce unii ca acestia care ne îndeamna sa nu ne implicam în viata lumii, nu refuza nici pâinea coapta de altii, nici lumina fabricata de altii, nici hainele fabricate de altii! Vor doar sa ia, dar sa nu dea nimic. E un fel de a justifica religioasa lena si boala sufletului si a mintii lor! Dumnezeu a creat lumea cu toate bunurile ei ca sa ne bucuram de ele, sa muncim, sa le desavârsim si sa le înmultim, sa contribuim astfel la o viata comuna cât mai fericita, mai completa, desavârsita.

Dumnezeu ne-a dat toate aceste bunuri, ca si viata. De aceea, trebuie sa primim tot ce ne-a dat El. Ni le-a dat ca sa le desavârsim si sa ne desavârsim: „Fiti desavârsiti!” (Matei 5,48). Talantul trebuie înmultit (Matei 25, 24 - 30).

Cei care nu fac asa, acestia sunt cei care au râvna pentru Dumnezeu, dar fara pricepere. Tot fara pricepere e si goana lor dupa prada: sa rupa din turma crestina cea adevarata cât mai multi, sa-i scoata din unitate, sa-i dezbine. În timp ce Bisericile mari si-au dat seama de greselile lor din trecut si cauta acum unitatea, acestia umbla mereu sa împarta si sa înmulteasca „bisericele”, grupuletele lui cutare si ale lui cutare! Sa nu fim dintre acestia.

Mai sunt si printre dreptii nostri credinciosi unii care se lasa atrasi spre unele obiceiuri marginale Bisericii. Dvs. ati auzit desigur ca atunci când va duceti la spovedanie, preotul citeste mai întâi o rugaciune, si-n rugaciunea aceea este si-un text care cere iertare lui Dumnezeu pentru credinciosii care au fost la vrajitoare sau la descântatoare s.a.m.d.

În popor, care adesea face dovada unei înțelepciuni superioare, se zice despre unii ca acestia ca „lucreaza cu necuratul”. Aceasta nu e credinta în

Dumnezeu, cu pricepere, dimpotriva, e fara pricepere.

Sa ne rugam lui Dumnezeu potrivit rânduieilor noastre traditionale, si el va asculta rugaciunile noastre, fara sa fim nevoiti sa ne ducem la astfel de intermediari care totdeauna sunt dubiosi si care, cu adevarat fac parte din categoria ce tine de obscurantism, adica de o credinta întunecata, caci acesta e tâlcul cuvântului: credinta neluminata, fara pricepere.

Sa ramânem fideli Bisericii noastre Ortodoxe, aceea care pastreaza de milenii credinta cea adevarata, si care, aici pe pamântul nostru românesc a pastrat si unitatea neamului nostru, caci toti cei care se rup de la credinta noastra sfârșesc într-un fel sau altul prin a se rupe si de unitatea neamului românesc. S-au legat de stapânii care nu s-au nascut si n-au crescut în traditiile noastre, care au alti stramosi decât ai nostri, s-au legat de alti conducatori decât conducatorii nostri religiosi, desi Sf. Apostol Pavel ne aduce aminte mereu în Epistola întâi catre Corinteni: „Nu se poate pune alta temelie decât cea pusa, si care este Hristos”. Pe Imeneu si pe Alexandru, Sf. Apostol i-a dat satanei (I Tim. 1, 19-20). E o sentinta foarte aspra: adica sa fie despartiti de Dumnezeu, de viata vesnica, sa mearga la iad!

Tot Sf. Pavel, în Epistola catre Tit. spune despre unii ca acestia: „De omul eretic, dupa o sfatuire sau doua, te fereste, stiind ca s-a razvratit unul ca acesta si pacatuieste, fiind singur de sine osândit” (Tit. 3, 10-11). Si mai înfricosator este un alt cuvânt al Sf. Pavel în Epistola catre Evrei: „E cumplit lucru sa cazii în mâinile Dumnezeului celui viu” (Evrei 10, 31). Cine vor fi acestia care vor cadea astfel? Cei care propovaduiesc un Dumnezeu care nu este cel adevarat, Tatal nostru, cei care propovaduiesc un Dumnezeu dupa mintea lor, cei care Îl falsifica, ereticii, schismaticii, cei care învăta „altmintrelea si nu urmeaza cuvintele cele sanatoase ale Domnului nostru Iisus Hristos si învătatura cea cuvioasa” (I Tim. 6, 3) a Bisericii.

Cine urmeaza Biserica, „stâlpul si temelia adevarului”, acela are poate milostivirea lui Dumnezeu si de viata fericita aici si dincolo, pe care sa ne-o dea Dumnezeu tuturor, acum si pururea si în vecii vecilor. Amin.”

Scurta analiza:

- predica de fata se înscrie în sirul predicilor tematice misionare, asa cum sunt majoritatea din volumul citat;
- dupa chiar sfatul autorului, dat în prefata volumului, aceasta predica (ca de altfel toate), nu trebuie considerata un model, ci o sursa de inspiratie; ea depaseste, însa, cu mult nivelul unui simplu material informativ: pasaje întregi se constituie în argumentari si ilustrari efective, posibil de reprodus întocmai, îndeosebi de catre predicatorii începatori, care nu au încă experienta în formulari proprii asupra

acestui subiect;

- tema este cât se poate de actuală și opinăm, în consecință, a fi reluată aproximativ o dată în fiecare an, la fiecare parohie; reținem stilul direct, precis, totodată efortul de a da definiții limpezi, acolo unde cazul o cere (de ex.: *A avea râvnă către Dumnezeu cu pricepere, înseamnă, asadar, a urma învățătura cea dreaptă, lasată și transmisă prin Biserica de-a lungul veacurilor tuturor creștinilor...*).

Arhim. TEOFIL PARAIAN

(n. 1929) este duhovnic al Mănăstirii Sâmbata de Sus, jud. Brașov. Orb din naștere, părintele Teofil impresionează prin vastă cultură teologică acumulată, totodată prin ascuțimea minții și profunzimea răspunsurilor la întrebările ce îi se pun. S-a remarcat în ultimii ani la diferite conferințe organizate în special de ASCOR, prin claritatea expunerilor și vioiciunea replicilor date în dialogurile de la finele întâlnirilor. Este un vorbitor fascinant, atât la Amvon, cât și la conferințe, televiziune, radio, sau alte prilejuri. A publicat un număr însemnat de predici, dintre care am selectat ***Doi într-unul*** (Cuvânt la Cununie):

Din învățăturile sfinte ce s-au rostit astăzi, anume pentru voi, să luăm aminte, în chip deosebit, la cuvintele Sfântului Pavel din Apostolul cununiei: „Va lăsa omul pe tatăl sau și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup”. Ce trebuie să înțelegem de aici?

Înainte de căsătorie tinerii fac parte din familia în care au venit pe lume. Din clipa în care se căsătoresc, ei pun începutul unei alte familii, întemeiază propria lor familie. Începutul pe care îl fac cei doi, care se cunună, înseamnă în primul rând o desprindere din vechea lor familie. Căci zice Apostolul: „Va lăsa pe tatăl sau și pe mama sa”. Dar acest început înseamnă, în același timp, și întemeierea unei alte familii, deoarece cu binecuvântarea lui Dumnezeu omul care lăsa pe tatăl sau și pe mama sa și se lipeste de femeia sa, cu care formează „un trup”: „Se va lipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup”.

Unirea dintre barbat și femeie într-un singur trup, înfatisează în lumea văzută unirea dintre Hristos și Biserica Sa. Biserica în gândirea Sfântului Apostol Pavel este trupul lui Hristos, iar Hristos este capul Bisericii; precum între cap și trup este o unitate de nedespartit, la fel și între sot și soție trebuie

„De aceea va lăsa omul pe tatăl sau și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup” (Efeseni 5, 31)

sa fie aceeasi strânsa legatura, fiecare fiind dator unul fata de altul cu iubire jertfitoare. Când acestea se împlinesc întocmai, atunci familia este o aratare a legaturii dintre Hristos si Biserica si, deci, ea este ocrotita si sfintita de catre însusi Mântuitorul nostru. Dovada unirii si a iubirii parintilor sunt copiii cu care îi binecuvânteaza Dumnezeu.

Dar unirea dintre sotii nu se realizeaza de la sine, ci ea trebuie sustinuta de vointa celor ce se însotesc si trebuie ajutata de darul lui Dumnezeu. Adevarata unire este „în Hristos” si „prin Hristos”, este în „numele Tatalui si al Fiului si al Sfântului Duh”. Ea este prin harul Sfintei Taine a Cununiei, care se adauga la vointa celor ce cauta „unirea credintei si împartasirea Sfântului Duh” si sunt gata sa-si daruiasca toata viata lor lui Hristos-Dumnezeu.

N-a fost luat întâmplator „trupul” drept „chip al unirii” dintre sotii, ci aceasta s-a facut cu bun rost, de vreme ce în trup sunt mai multe lucrari care se îmfaptuiesc de câte doua organe. Astfel, de pilda, în trup avem doi ochi si o singura vedere; avem doua urechi si un singur auz; avem doua nari si un singur miros; doua mâini avem, pentru un singur pipait si pentru o singura lucrare; avem doua picioare si numai un mers. Asa trebuie sa fie uniti si sotii, într-o singura gândire si lucrare, dupa cum cei doi ochi sunt uniti într-un singur vaz, cele doua urechi într-un singur auz, cele doua mâini într-o singura lucrare si cele doua picioare într-un singur mers.

Cinstiti miri, e potrivit sa aveti în minte gânduri de acestea, binestiind ca toate ale noastre pornesc de la gând si se împlinesc mai întâi în gând. Purtati în mintea voastra gânduri ca cele ce vi le-am înfatisat mai înainte, ca sa puteti avea în viata voastra lucrari la fel cu gândurile pe care le duceti în minte. Aceasta cu atât mai mult cu cât stim cu totii ca înaintea oricarui bine merg gândurile cele bune, prin care se înlatura din minte gândurile rele.

Fiti uniti între voi, gândind si lucrând la fel. Surpati din mintea voastra orice gând care ar încerca sa va strice unirea, pentru ca „ceea ce a unit Dumnezeu, omul sa nu desparta!”. Fiti încredintati ca sunteti uniti prin darul si puterea lui Dumnezeu, cu voia lui Dumnezeu si spre lauda lui Dumnezeu. Sa tineti la aceasta unire si dati pentru ea marire Preasfintei Treimi, facând bucurie parintilor vostri, care se roaga pentru voi si cinstindu-va nasii, care asteapta de la voi sa traiti înțelepteste.

Dumnezeu sa va ajute sa fiti una. Maica Domnului sa va ocroteasca. Toti sfintii sa fie ajutatori ai unirii voastre cea întru Domnul.

Scurta analiza:

- avem, asadar, o pareneza la un moment de bucurie, cu o tema de mare actualitate: *unitatea (comuniunea) dintre sot si sotie;*
- apreciem dimensiunile *realiste* ale cuvântarii: poate fi rostita întocmai,

chiar si celor mai „grabiti” miri (sa ajunga la fotograf, la masa etc., cum adesea auzim astfel de „motivari”);

- ne surprinde placut preocuparea unui calugar pentru o astfel de cuvântare, acest lucru confirmând, de fapt, importanta Tainei Cununii;

Arhim. Veniamin MICLE

(n. 1939), duhovnic al Mănăstirii Bistrita (Vâlcea), fost profesor la Seminariile din Craiova si Bucuresti, remarcabil predicator, a îmbogătit literatura Catehetica-Omiletica româneasca cu studii de valoare exceptionala, tiparite în doua carti: *Initieri catehetice* si *Trepte spre Amvon*. Prin aceste studii, parintele Micle se dovedeste a fi unul dintre cei mai buni specialisti în domeniu catehetic si omiletic, comparabil cu oricare dintre profesorii universitari.

Pentru analiza noastra propunem o *Meditatie: **Rugaciunea de cerere, oglinda a sufletului credincios*** :

„Una din podoabele spirituale care înfrumuseteaza sufletul credinciosului este rugaciunea. Ea se înalta ca tamâia binemiroitoare catre Dumnezeu, pentru ca sufletul simte nevoia adâncă de a se îndrepta catre Facatorul cerului si al pamântului caruia sa-i descopere durerile, bucuriile si aspiratiile sale morale si spirituale.

Rugaciunea s-a nascut o data cu omul, potrivit marturiei transmise de Sfânta Scriptura. Pe primele ei pagini citim despre Cain si Abel, care au zidit altar, au adus jertfa si rugaciune lui Dumnezeu, simtindu-se dependenti de Creatorul lor. Avraam, stramosul poporului ales, prin rugaciunile sale a vindecat pe Abimelec, regele din Gherara si pe sotia lui (Facerea 20, 17). Ana, femeia lui Elcana din Efraim, „s-a rugat Domnului cu sufletul întristat si a plâns amarnic” (I Regi 1, 10), ca sa o binecuvânteze cu nasterea unui copil. Iar proorocul Ieremia îndemna poporul zicând: „Cautati binele tarii... si rugati-va Domnului pentru ea, ca de propasirea ei atârna si fericirea voastra” (Ieremia 29, 7)

In Noul Testament avem model de rugaciune pe Iisus Hristos. Din tinerețe, Îl vedem alaturi de parintii Sai mergând la templul din Ierusalim ca sa se roage, iar în timpul dumnezeiestii Sale activitati, Sfintele Evanghelii ni-L prezinta rugându-se de nenumarate ori, fie retras pe munte (Matei 14, 23), fie la mormântul lui Lazar (Ioan 11, 41-42), fie în Gradina Ghetsimani, unde „a cazut cu fata la pamânt, rugându-se” (Matei 26, 39), fie pe cruce, când plin de rani si batjocorit se ruga pentru cei ce-L chinuiau: „Parinte, iarta-le lor, ca nu stiu ce fac” (Luca 23,34)

S-a rugat Sfânta Fecioara Maria, s-au rugat Sfintii Apostoli, ierarhii, mucenicii si cuviosii; s-au rugat mosii si stramosii nostri, ne rugam si noi în sfințele biserici sau în casele noastre. Credinciosul nu poate trai fara rugaciune. Ea îmbarbateaza pe cel deznadajduit, ridica pe cel cazut, mângâie pe cel întristat, întoarce pe pacatos la pocainta, îmblânzeste pe cel aspru si potoleste pe cel patimas. Prin ea intram în convorbire tainica cu Dumnezeu, de aceea, a si fost numita: „Convorbirea omului cu Dumnezeu” (Evagrie Ponticul), „petrecerea si unirea fapturii cu Dumnezeu” (Sfântul Ioan Scararul), precum si „scara catre cer”, „cheia cerului”, si „zavorul pacatului”.

Cu toate ca rugaciunea este atât de raspândita, totusi, multi constatam cu durere, si de multe ori cu deznadejde, ca Dumnezeu nu ne îndeplineste întotdeauna rugaciunile noastre. Explicatia ne este data de Sfântul Apostol Pavel, prin cuvintele adresate romanilor: „Nu stim sa ne rugam cum trebuie” (Romani 8, 26).

Dupa învatatura noastra ortodoxa, rugaciunea este de trei feluri: de cerere, de lauda si de multumire. Rugaciunea de cerere este întemeiata pe nadejde, rugaciunea de lauda este întemeiata pe credinta, iar rugaciunea de multumire este întemeiata pe iubire, astfel, la temelia rugaciunii stau cele trei virtuti teologice.

Cea mai raspândita este rugaciunea de cerere dupa cum vedem si din pericopa Evangheliei din duminica a XXIII-a dupa Rusalii. În cuprinsul ei gasim cinci rugaciuni catre Mântuitorul nostru si toate sunt de cerere. Se roaga omul demonizat, se roaga duhurile necurate, se roaga multimea din tinutul gherghesenilor si, din nou, se roaga omul demonizat care acum era eliberat de sub stapânirea satanei.

Ne vom opri putin asupra cererilor cuprinse în rugaciunile lor, ca sa învatam si noi, din exemplul lor ce se cuvine sa cerem în rugaciunile noastre, si sa ne cunoastem mai bine starea sufleteasca, buna sau rea, dupa continutul cererilor adresate lui Dumnezeu.

Sf. Evanghelist Luca ne istoriseste ca Iisus Hristos a fost întâmpinat de un om care avea demon si locuia printre morminte. El era victima celei mai crunte suferinte împotriva careia nu exista nici un leac, afara de puterea divina a Mântuitorului Hristos. Nu era vorba numai de o suferinta fizica, ci de una morala mult mai mare. Demonul îi pervertise adevarata simtire, gândire si vointa. El nu mai vedea pe semenii sai în lumina adevaratei frumuseti umane pentru ca avea privirea diavolului, a pacatului, a faradelegii, a întunericii. El nu putea suferi nici pe Iisus Hristos pentru ca exista si o reactie fireasca a pacatului împotriva sfinteniei, precum exista si o reactie fireasca a sfinteniei împotriva pacatului. Pacatul nu poate suferi virtutea. El vrea ca totul sa fie minciuna, imoralitate si întuneric. El se ridica cu toata furia împotriva luminii. Aceasta reactie a izbucnit si în sufletul demonizatului vazând pe Iisus, „lumina

lumii”, apropiindu-Se de întunericul ce-l cuprinsese. Rugaciunea este identica cu sufletul sau: „Rogu-Te, nu ma chinui”. Nu ma smulge din mizeria în care ma aflu, întunericul e pentru mine a doua natura. Rugaciunea aceasta este tragica, dureroasa, care ne trezeste compatimire fata de aceasta fiinta nenorocita, în sufletul careia Iisus Hristos, blândetea desavârsita, se reflecta ca un chinuitor.

Sfintele Evanghelii ne arata ca si demonii se roaga. Constrânsi de împrejurari, demonii iesiti din omul vindecata adreseaza lui Iisus doua rugaciuni de cerere. În prima „Îl rugau pe El sa nu le porunceasca sa mearga în adânc”. Este rugaciunea izvorâta din stiinta ca, în adâncul iadului îi asteapta pedeapsa cauzata de razvratirea împotriva Domnului. Ei se roaga numai pentru interesul lor. Este un model de rugaciune egoista, izvorâta din adâncul unei fiinte care nu vrea sa stie de nimeni, care ignora creatura vazuta si nevazuta, care neaga cerul si pamântul.

Vazând milostivirea lui Iisus, care avea putere sa-i trimita în iad dar nu-i trimite, demonii îi adreseaza a doua rugaciune: „sa le îngaduie sa intre în turma de porci”. Din aceasta cerere ne convingem si mai bine care sunt preocuparile si intentiile diavolului. Din gândirea biblica, în general, turma de porci reprezinta treapta cea mai de jos a degradarii morale. Fiul risipitor, în ultima stare a decadentei sale, ajunge pazitor de porci (Luca 15, 11-32). Mântuitorul Hristos sfatuieste pe ucenicii Sai sa nu arunce margaritarele înaintea porcilor ca nu cumva sa le calce în picioare si, întorcându-se sa-i sfâsie (Matei 7, 6). Din cererea pe care diavolii o fac lui Iisus se vede ca le place sa locuiasca acolo unde este decadenta si mizerie morala. Dar ei mai doreau sa intre în turma, stiind ca aceste animale nu-i vor suferi si se vor arunca în mare provocând paguba materiala gherghesenilor. Acesta este un model de rugaciune de cerere cu scopul savârsirii raului, dar sa nu uitam ca este izvorâta din inima de diavol.

Alta rugaciune de cerere, cuprinsa în pericopa Evangheliei de care v-am amintit, este adresata lui Iisus de catre ghergheseni care „L-au rugat... sa plece de la ei”. Ce i-a determinat pe acesti oameni care vazând pe semenul lor „îmbracat si întreg la minte, sezând jos la picioarele lui Iisus” (Luca 8, 35), sa renunte la multumire si la recunostinta si sa-L roage sa plece de la ei? În sufletul lor nu are nici un ecou pozitiv vindecarea unui om si încredintarea lui societatii si familiei sale. Omul nu are nici o valoare în fata lor. Rugaciunea li se aseamana cu a demonizatului. El rugase pe Iisus sa nu-l chinuiasca. Acestia, fiind mai multi, au curajul sa-L alunge de la ei. Este tot un model de rugaciune care nu a cunoscut înca lumina dumnezeiasca, care nu a gustat dulceata harului divin care izvoraste dintr-o constiinta înca întunecata de pacat.

“Iar barbatul din care iesisera demonii Îl ruga sa ramâna cu El”. Este a doua rugaciune savârsita de aceasi persoana care putin mai înainte se rugase:

„Rogu-Te, nu ma chinui”. Cum se poate schimba un om atât de profund, cum putem înțelege pe acest om care vazuse în Iisus un chinuitor, iar acum nu voieste sa-L paraseasca, ci se roaga insistent sa-l accepte în preajma Lui? Îndata ce Iisus i-a curatit sufletul de întunericul demonic, privirea lui s-a schimbat, simțirea lui a devenit alta, gândirea lui s-a înnoit. Întreaga lui fiinta dorea sa ramâna în preajma lui Iisus, pentru ca el devenise o faptura noua. Puterea dumnezeiasca curatise de pe sufletul lui cea mai mica pata de întuneric. Prin el patrundeau acum razele luminii divine.

Cu ochii sufletului sau curat, omul eliberat de puterea diavolului vedea pe Iisus Hristos în adevarata Lui lumina, vedea în El pe Fiul lui Dumnezeu cel Unul-Nascut, care din nemarginita Sa dragoste fata de omenire, a venit pe pamânt sa aline suferintele, sa vindece lepra si epilepsia, sa dea orbilor lumina si surzilor auzire, sa alunge demonii si sa învie mortii. Numai în aceasta lumina a reusit sa rosteasca o adevarata rugaciune de cerere. El cere un singur lucru: sa ramâna cu Iisus. Între el si Iisus s-a format o comuniune deplina, nimic nu-l mai putea dezlipi de El.

Iisus Hristos i-a primit rugaciunea rasplatindu-l cu cel mai mare dar, prin trimiterea la propovaduire „Întoarce-te în casa ta si spune cât bine ti-a facut tie Dumnezeu.” Prin aceasta îi ridica la înalta misiune de apostol al cuvântului lui Dumnezeu, de vestitor al faptelor pe care le-a vazut savârsite de Hristos.

Din aceste rugaciuni de cerere vedem ca ele oglindesc starea sufleteasca, nivelul de sfintenie, de desavârsire al celui ce se roaga, dar învatam si ce trebuie cerut în rugaciunile noastre. În ele nu trebuie sa avem în atentie numai persoana noastra, interesul nostru, care adesea sunt rupte de vointa lui Hristos. Noi sa cerem mai întâi sa fim cu Hristos si atunci vom dobândi totul. „Cautati mai întâi împaratia lui Dumnezeu si dreptatea Lui si toate acestea se vor adauga voua.” (Matei 6, 33). În rugaciunile noastre sa cerem ca cele de folos, Dumnezeu sa le daruiasca tuturor. Sa cerem ceea ce Iisus ne-a învatat în Tatal Nostru: pâinea noastra cea de toate zilele, iertarea greselilor noastre, sa nu ne duca în ispita, sa ne mântuiasca de cel rau. Sa cerem ceea ce ne învata Sfânta Liturghie.: pace la toata lumea, bunastare sfintelor lui Dumnezeu, biserici si unirea tuturor.

Chiar daca nu-L înțelegem pe Iisus Hristos în toata maretia Sa dumnezeiasca, chiar daca nu reusim sa-L vedem în toata stralucirea Sa din cauza pacatului care ne acopera ochii sufletului, nu trebuie sa-L consideram un chinuitor, ca îndracitul din Evanghelie. Sa nu credem ca El vine sa ne tulbure existenta noastra, sa ne împiedice în realizarea personalitatii noastre, sa nu cerem, ca demonii sa ne împlineasca numai interesele noastre si sa ne ajute sa facem rau semenilor nostri; sa nu cerem, ca locuitorii din tinutul

gherghesenilor, sa plece de la noi, pentru ca nu ne-a împlinit dorintele noastre, ci cu inima smerita, curata si buna, sa-i cerem sa ramânem lângă El, ca El este lumina, viata si mântuirea noastra. Amin.”

Scurta analiza:

- textul de mai sus nu poate fi catalogat ca text propriu-zis de predica, de aceea termenul de „meditație” este mai potrivit; reprezintă, însă, un material „de-a gata” pentru o predica tematica-morala despre rugăciune, pentru tâlcuirea evangheliei cu vindecarea îndrăcitului din tinutul Gherghesenilor;
- se observa în acest material logica profesorului și dexteritatea cercetătorului, ambele atribute aparținându-i, cu prisosință, părintelui autor;

Pr. Prof. Dr. Sebastian SEBU

(n. 1941), titular al catedrei de Omiletică și Catehetică al Facultății de Teologie din Sibiu (din anul 1983), cu o teză de doctorat asupra predicii protestante (*singurul studiu omiletic comparativ ortodoxo-protestant, din literatura românească de specialitate*), cu numeroase alte studii omiletice publicate în revistele bisericești. În predici, părintele Sebu utilizează un limbaj precis, direct, simplu, fără divagații obositoare. Acest stil de abordare face ca predicile să atragă și să convingă.

Exemplificăm printr-un necrolog: ***Râvna pentru cele sfinte*** (*Cuvânt la înmormântarea unui episcop*).

“Împăratul și profetul David avuseser în viața lui o dorință arzătoare: aceea de a clădi lui Dumnezeu un locas de închinare, un templu mareț, pe măsura mareției lui Dumnezeu, pentru că în credința și conștiința lui era încredințat de fericirea pe care cineva o

“Râvna casei Tale m-a mâncat” Psalmul 68, 11)

poate gusta în casa lui Dumnezeu, rugându-se și slujind Creatorului a toate. „Una am cerut de la Domnul – marturiseste el – să locuiesc în casa Domnului toate zilele vieții mele, ca să văd frumusețea Domnului!” (Psalmul 26, 7-8). Dar Dumnezeu nu l-a găsit vrednic de împlinirea acestei dorințe, pentru că cel care vrea să slujească lui Dumnezeu trebuie să fie neprihanit, să aibă inima și conștiința curată. De aceea ultima parte a vieții împăratului David a fost

stapânita de suspiunul inimii sale care exclama: „Râvna casei tale m-a mâncat” (Psalmul 68, 11).

Cu zidirea și împodobirea primului templu al Vechiului Testament a fost încredințat fiul lui David, împăratul înțelept Solomon, iar la îngrijirea și întreținerea lui a chemat și ales Dumnezeu numai pe membrii uneia din cele 12 semintii ale poporului evreu, anume semintia lui Levi. Toate celelalte aveau numai datoria de-a aduce la templu jertfe pentru iertarea pacatelor lor. Deci, iată că în Vechiul Testament era un privilegiu ca cineva să zidească, să întrețină și să poartă grija pentru casa Domnului, privilegiu dat direct de Dumnezeu prin chemarea și alegerea unei singure semintii.

În Noul Testament, Fiul lui Dumnezeu întrupat, Iisus Hristos, a extins acest privilegiu asupra tuturor credincioșilor dornici de mântuire, care îi sunt atașați și ascultă poruncile Lui, pentru că El a venit în lume ca pe noi toți să ne ridice din păcat, să ne ducă la Tatăl nostru cel ceresc pentru ca toți să gustăm din fericirea de a fi împreună cu Dumnezeu. Iisus Hristos ne-a învățat că în fața lui Dumnezeu toți suntem egali și toți trebuie să ne comportăm ca frați întreolalta, iar ca supremă lege de urmat ne-a fixat porunca care să guverneze în relațiile noastre cu Dumnezeu, cu Biserica Sa, cu semenii noștri.

Porunca iubirii a fost corect înțeleasă și transpusă în viața de Apostolii Mântuitorului, de creștinii adevărați din toate timpurile, dar mai ales de cei din primele veacuri ale istoriei creștine. În cartea Faptele Apostolilor în care ni se relatează evenimente din primul secol al Bisericii creștine, ni se face cunoscut că primii creștini jertfeau totul pentru Biserica. Era o înfrățire adevărată între cei care credeau în Hristos-Domnul întrucât renuntau chiar la proprietatea personală, la averea ce o posedau, dăruind-o Bisericii pentru ca toți să se poată bucura în egală măsură de bunurile pământești date de Dumnezeu pentru toți oamenii. Iată cum ne istorisește cartea amintită această faptă creștinească: „Inima și sufletul multimei celor care au crezut era una și niciunul nu zicea că este al său din averea sa, ci toate le erau de obște... Si nimeni nu era dintre ei lipsit, fiindcă toți câți aveau tarini care le vindeau aduceau pretul celor vândute și-l puneau la picioarele Apostolilor. Si se împarteau fiecăruia după cum avea trebuința. Iar Iosif, cel numit de Apostoli Barbana, un levit născut în Cipru, având tarina și vânzând-o, a adus banii și i-a depus la picioarele Apostolilor” (Faptele Apostolilor 4, 32-37).

În manifestarea iubirii creștine față de Dumnezeu și Biserica Sa se cere din partea creștinilor sinceritate și corectitudine. Fără aceste caracteristici ea nu are valoare și nu mai este creștină.

Exemple ce s-ar putea aduce în acest sens sunt nenumărate. Ne vom margini însă să amintim în treacat pilda de adevărat creștin slujitor și sprijinitor al Bisericii – pilda Sf. Vasile cel Mare. Acesta a donat în folosul

Bisericii întreaga lui avere pentru a putea ajuta pe cei lipsiti. Pe lângă locasuri de închinare, el a zidit scoli, spitale, camine pentru batrâni si orfani antrenând în aceasta activitate si pe alti crestini cu posibilitati materiale. La fel a procedat si Sf. Ioan Gura de Aur în Constantinopol, încât contemporanii lui l-au numit „tatal celor sarmani”.

Exemple nenumarate de slujire cu devotament a Bisericii crestine pot fi gasite si în istoria fiecarei parohii ortodoxe române de pe cuprinsul patriei noastre, în oricare dintre ele, au existat, pe lângă preoti si o multime de crestini plini de iubire si râvna pentru Dumnezeu care si-au jertfit averea sau o parte din ea, mobilizând si pe alti confrati în aceasta directie, pentru cladirea si înfrumusetarea locasului lor de cult. Prin jertfa, abnegatia si credinta vie a acestora a coborât asupra întregii obsti binecuvântarea lui Dumnezeu, încât stramosii nostri si-au putut pastra credinta crestina adevarata si fiinta nationala nealterata, creîndu-si astfel premisele unei culturi proprii sanatoase.

Suntem convinsi ca Dumnezeu, credincios cuvântului Sau dat noua în Sfânta Scriptura, a înscris în cartea vietii toate stradanile si ostelile înaintasilor nostri depuse în slujba Bisericii Lui si le va rasplati însutit si înmiit, pentru ca El este izvorul vietii, al bunatatilor si al fericirii tuturor celor care cred în El.

Si raposatul în Domnul, fratele nostru, în fata caruia ne simtim cu totii ochii înecati în lacrimi de durerea despartirii, caruia am venit sa-i aducem un ultim omagiu de pioasa amintire, însotindu-i ramasitele pamântesti pe ultimul drum, a înteles ca iubirea crestina se arata cel mai deplin în jertfa pe care o poate aduce Bisericii lui Dumnezeu. Si cu cât mai mult s-a ostenit în aceasta directie, cu atât mai mult a simtit în sufletul sau, în casa si în munca lui de zi cu zi, binecuvântarea divina care i-a întarit si mai deplin atasamentul fata de Dumnezeu si fata de confratii sai.

La slujba de epitrop al bisericii si al parohiei voi l-ati ales, iubiti credinciosi, la chemarea lui Dumnezeu-Tatal, la chemarea lui Iisus Hristos, Mântuitorul nostru si la chemarea Duhului Sfânt. În aceasta calitate, în acest post de încredere, acest confrate al nostru si-a consacrat întreaga energie, întreaga capacitate de munca, pentru ca aceasta biserică în care ne rugam în fiecare duminica si sarbatoare sa fie locul potrivit unde sa stam de vorba cu Dumnezeu în rugaciuni si cântari de lauda si sa-i simtim prezenta Lui tainica. În acest scop el s-a îngrijit sa o înfrumuseteze cu icoane si pictura, cu obiectele de cult si cartile necesare slujbelor divine, s-a preocupat, de asemenea, de întretinerea ei exterioara, de îngradirea cimitirului si de alte lucrari importante din cadrul parohiei.

Dar nu fara de ajutorul nostru a putut face toate acestea. Noi toti, împreuna cu el, am jertfit din avutul nostru, dar cel care a batut la usa fiecareia

si v-a cerut jertfa din dragoste si s-a îngrijit de procurarea si realizarea celor necesare, el a fost în primul rând. De multe ori poate își va fi neglijat treburile sale gospodaresti, a uitat de foame si de sete, hranindu-se din râvna deplina pentru ca parohia noastra sa nu sufere de ceva, ba dimpotriva el a dorit ca oricine ne-ar vizita biserica noastra sa duca în sufletul lui numai impresii frumoase despre harnicia si evlavia credinciosilor acestei parohii.

Munca si stradania acestui confrate, care a fost slujitor sincer si devotat al parohiei noastre multi ani de zile, nu o vom putea aprecia noi la adevarata ei valoare, pentru ca noi nu putem sa vedem decât pe cele din afara. Dar framântarile lui sufletesti de zi si de noapte izvorâte din iubirea si râvna pe care le-a avut fata de casa Domnului, le cunoaste numai Dumnezeu. Numai El poate patrunde si stie cele din adâncul sufletului omenesc. Ceea ce ne revine noua fata de confratele nostru este sa-i cinstim memoria pentru râvna depusa în folosul Bisericii, sa-i urmam faptele lui de devotament, de corectitudine exemplara în administrarea averii bisericesci si de jertfa în toate împrejurarile, care au cerut sacrificiu si abnegatie pentru buna desfasurare a vietii noastre parohiale, si sa-l pastram în inimi ca pe un exemplu de traire a vietii crestine.

De încheiere va îndemnam, iubiti credinciosi, sa-i iertati greselile cu care iubitul nostru confrate, în viata lui pamânteasca, v-a putut supara, si sa rugam cu totii pe Bunul Dumnezeu sa-i rasplateasca stradaniile si râvna aleasa, puse în slujba Bisericii lui Hristos, cu dobândirea fericirii celei vesnice, iar peste noi sa reverse harul Sau cel bogat ca, în unitate de inimi si cugete, sa fim mereu cu dragoste si evlavie sfânta, împlinatori ai învataturii Evangheliei în lumea aceasta, ca astfel sa ne bucuram si noi din plin de bunatatile gatite noua de Dumnezeu, Tatal nostru, când ne va chema la El. Amin.”

Scurta analiza:

- cuvântarea de mai sus este o pareneza (*necrolog*), gen de predica dezvoltat cu precadere în Ardeal. Iata ca si în cazul parintelui profesor Sebastian Sebu (ardelean) se confirma preocuparile în aceasta directie;
- necrologul de fata reprezinta un model actual, din mai multe puncte de vedere: nu are o extensiune care sa depaseasca timpul psihologic, este structurat pe învataturile scripturistice si patristice, utilizeaza un limbaj simplu, care tine seama de nivelul comun al participantilor la înmormântare etc.;
- cu toate ca în Ardeal mai sunt înca în uz „iertaciunile” (si parintele profesor stie foarte bine ca nu pot fi eradicate dintr-o data), p. c. sa vine cu o solutie practica: pâna la eradicarea completa, trebuie procedat cu tact, pomenind scurt despre acest moment al iertarii, fara a desfasura,

Preot lector dr. Vasile GORDON

însa, acel „pomelnic de iertatori”, ci recurgând la câteva sfaturi morale cu sens pedagogic (a se revedea „încheierea”: *De încheiere...* ”).

II. ELEMENTE DE OMILETICA SPECIALA

1. FACTORI AI REUSITEI PREDICII: notiuni de limbaj, stil, gestică, material ilustrativ etc.

a. Predica de succes . Trebuie să percepem realitatea că începutul secolului al XXI-lea se caracterizează printr-un spirit critic din ce în ce mai acut din partea ascultătorilor predicii. Mijloacele de informare în masă au contribuit simțitor la ridicarea nivelului lor informațional, chiar dacă, evident, nu toate informațiile receptate sunt ziditoare de suflet. Se poate lesne observa, mai ales la orase, că anumite biserici sunt preferate, pentru că slujesc în ele preoți care *predică frumos*, cum se spune îndeobște. *Cum* reușesc unii preoți să vorbească frumos, atractiv, convingător? *Ce* spun ei atât de interesant, încât vin să-i asculte credincioși de la distanțe kilometrice apreciabile? La aceste întrebări ar trebui să încerce să răspundă fiecare slujitor care și-a asumat responsabilitatea misiunii sacerdotale. Noi vom semnală aici doar câteva dintre implicațiile multiple care duc la eficiența actului omiletic, dar vom spune ceva și despre piedicile care se opun eficienței.

Factorii reușitei predicii trebuie bine determinați și respectați ca atare. Pe lângă unii de bază, comuni, indiferent de loc, timp și felul slujbei, sunt și factori speciali care tin de împrejurări concrete. Întreprindem acest demers în scopul de a oferi câteva elemente de sprijin, care, adăugate efortului general de pregătire a predicii, pot fi determinante în împlinirea scopului slujirii învățătoarești. Aceste elemente pot fi urmărite clar doar atunci când sunt tratate distinct. De aceea ne-am propus mai multe paragrafe separate: *limbaj, stil, gestică* etc. Înainte, însă, de a intra în aceste detalii, atenționăm că pentru reușita predicii este necesară constientizarea unor principii de bază:

– predicatorul vorbește *în numele lui Hristos* și cu puterea Lui, lucrătoare prin harul hirotoniei (*Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, va trimite și Eu pe voi*, Ioan 20,21);

– *obiectul* propovăduirii este *Hristos și Evanghelia Sa*, adevărul vesnic, nu o învățatură trecătoare, lumească: *Nu ne propovăduim pe noi însine, ci pe Hristos Iisus Domnul* (II Cor. 4, 5). „Predica-L pe Hristos, spune prof. David Breed, nu-i ușor să-o faci!”. Utilizarea prioritara a

Scripturii în predica nu trebuie sa exclude celalalt izvor al Revelatiei, Sfânta Traditie, din care, de altfel face parte si Scriptura însasi. Bogatia scrierilor patristice, bunaoara, este o sursa de mâna întâi pentru slujitorii Amvonului. Cultul divin de asemenea . Asadar, *cunoasterea Scripturii, a doctrinei Bisericii si actelor cultice* sunt conditii *sine qua non*.

– *Modelul* predicatorului crestin este Hristos Însusi, Învatatorul suprem (***Voi Ma numiti pe Mine: Învatatorul si Domnul, si bine ziceti, caci sunt***, Ioan 13, 13);

– *subiectii* predicii sunt credinciosii, *persoane concrete*, nu ascultatori imaginari, abstracti. La alcatuirea predicii, slujitorul se va raporta întâi la Dumnezeu (***Daca vorbeste cineva, cuvintele lui sa fie ca ale lui Dumnezeu***, I Petru, 4, 11). Dar orientarea lui pe verticala, nu exclude dimensiunea orizontala a propovaduirii, observarea atenta a vietii semenilor si a problemelor pe care le au. „Nu exista teologie pentru teologie, spune, de exemplu, parintele prof. Grigorie Cristescu. Ar fi o aberatie si o impietate. Teologia are misiune soteriologica... Pe credincios îl intereseaza, în primul rând, daca i-ai înteles sufletul lui...”. Asadar, cunoasterea manifestarilor sufletesti ale enoriasilor este obligatorie pentru predicator. Predica este, de fapt, un *act sinergic*. Pe de o parte un *act divino-uman*, un act de creatie comuna, al lui Dumnezeu si al slujitorului consacrat, pe de alta parte un *act inter-uman*, ca rezultat al *dialogului* tainic, dar real, dintre predicator si ascultatori. Predicatorul *asculta* necontenit glasul lui Dumnezeu, revelat în izvoarele cunoscute, dar *asculta* si întrebările credinciosilor, la care trebuie sa raspunda. Astfel, *predica este un dialog permanent*, cu Dumnezeu si cu ascultatorii. Orice dialog, ca sa fie placut trebuie sa se încadreze într-un „timp optim”. De aceea consideram ca una din cheile reusitei predicii este *nedepasirea timpului psihologic* indicat pentru predicile de orice gen. I. M. Fountoulis afirma în tratatul sau de Omiletica *sa nu se depaseasca 5 minute*. Desigur, la botez si cununie o parereza de 5 minute va fi foarte bine primita, dar pentru un necrolog se poate depasi acest *barem*, cu atâtea minute câte vor fi necesare pentru realizarea scopului necrologului, fara a se exagera. În cadrul Sfintelor Liturghii mai mult. Practic, *timpul psihologic* va fi „masurat” direct proportional cu interesul ascultatorilor, spre a nu le pune rabdarea la încercare, dar nici a-i lasa nelamuriti, daca-i simti ca te asculta cu placere. Uneori se pot plictisi numai dupa cinci minute, alteori, daca stii sa-i captivezi, le poti vorbi si o jumătate de ora sau chiar mai mult.

Predica de succes este, asadar, cuvântarea al carei continut se întemeiază pe Revelatie, dar și pe realitățile umane, mai ales prezente. F. B. Craddock, creionează astfel exigențele unei predici actuale: *unitate* (inspiratie din Revelatia cea una); *memorie* (încadrarea predicii într-o anumita traditie); *compatibilitate* și *identificare* (între rostirea omiletică și învățătura Bisericii, totodată și nevoile credincioșilor); *anticipare* (predicatorul să prevadă efectele rostirii); *intimitate* (apropiere sufletească de credincioși).

*

Până aici am vorbit doar de caile de reușită. Socotim oportun să schițăm și câteva din cele mai frecvente cauze ale eșecului. După opinia lui R. P. Rambaud, care ni se pare concludentă și pentru vremurile noastre, sunt trei categorii de cauze ale nereușitei predicii: 1. *Cauze raportate la persoana predicatorului*; 2. *Cauze psihologice*; 3. *Cauze ce tin de predica înșasi*.

1: *aspect exterior respingător; vulgaritate în vorbe; pretiozitate în exprimare; ticuri fizice și verbale; zel intempestiv; naivitate; puerilitate; lipsa prezentei de spirit*.

2: *aluzii supărătoare; reproșuri, amenințări, blesteme; vivacitate deplasată; limbaj lingusitor; expresii zeflemitoare, ironice*.

3: *gândire superficială; subiecte prea elevate și limbaj complicat; exagerări și erori; subiecte neactuale, demodate; plagieri; angajări politice deplasate; durată exagerată*.

b. Notiuni de limbaj omiletic.

Limbajul omiletic, parte a limbajului liturgic. În 3 oct. 1876, la Iași, Mihail Eminescu participă la parastasul Voevodului Grigore Ghica, savârșit cu prilejul dezvelirii bustului acestuia. Impresionat de frumusețea limbii liturgice, din rugăciunile și cântările slujbei, Eminescu avea să noteze plin de admirație: „Aceasta este dulcea limba a trecutului!” . Eruditul arhimandrit Iuliu Scriban a publicat în 1938 un studiu-testament pentru toți slujitorii români ai Altarelor, *Datoria preotului către limba bisericască* , în care spune la un moment dat: „Preotul este om cu carte. Pe el îl putem face să înțeleagă mai bine darul frumos pe care Biserica îl are în limba cu care ea a lucrat până acum în sânul neamului. De aceea este o întrebare foarte sănătoasă și la locul ei a sta de vorbă azi despre

limba Bisericii. Preotul, având a apăra neamul de multe furisări străine în sânul lui, trebuie să-și dea seama de unele ca acestea și să privească drept sarcina a lui și pe cea privitoare la „limba vechilor cazanii”... Facând așa, preotul va fi un luptător fără sabie și pușcă, dar aparator deplin și adevărat al acestei duioase moșteniri a trecutului, care este limba noastră de la Traian până azi”.

Am evocat aceste două repere bibliografice pentru a preciza din capul locului ca *limbajul omiletic* este, de fapt, *limbajul liturgic*, cultivat și păstrat în slujbele și în atmosfera Bisericii. Orice îndepărtare de la acesta este daunătoare slujirii învățătoarești. Credincioșii, familiarizați cu muzicalitatea, armonia și mireasma liturgică a rugăciunilor și cântărilor cultului divin, doresc să audă predici rostite în același grai. Prof. Marcu M. Deleanu, doctor în filologie (asadar, un exponent al „enoriașilor”), exprimă o părere justă, general valabilă credem: „Venind la slujba și pentru a lepăda toată grija cea lumească, enoriașii simt nevoia să li se vorbească aici altfel decât la servicii, pe stradă sau la piață...”. Am adăuga noi, altfel decât la radio, televizor, sau în ziare.

Întrucât *limbajul este cea mai bună oglindă a spiritului omenesc*, în general, socotim ca este, în același timp, și *o carte de vizită a predicatorului*. De fapt, a Bisericii, pe care slujitorul, în predică (și nu numai), o reprezintă. În același context, să nu pierdem din vedere că predicatorii au marea responsabilitate de a-L reprezenta pe Hristos, în numele *Caruia propovăduiesc*. Mântuitorul a înnobilit graiul omenesc cu verbul *Sau dumnezeiesc*. Luând trup omenesc a luat și graiul omenesc. A venit să sfințească trupul, dar și graiul. **Niciodată n-a vorbit vreun om ca Omul acesta**, aveau să exclame ascultătorii fascinați ai graiului Mântuitorului (Ioan 7, 46). Puterea *Să dumnezeiască* prin care vindeca, mângâia, încuraja etc., s-a manifestat, de fapt, prin cuvânt. De aceea propovăduitorii trebuie să ia seama că vorbele înțelepte rostite pot tamădui, iar o vorbire incorectă, nepotrivită, stricată, poate răni, sau mari suferința. „Cuvântul zideste, dar poate și darâma!”, avertizează Parintele Staniloae. **Cuvintele frumoase sunt ca un fagure de miere, dulceața pentru suflet și tamăduire pentru oase**, spune Înteleptul Solomon în Pildele sale (16, 24). În acest sens cuvântul este o *energie care curată, care sfințește, care odihnește* (subl. n.). Cuvintele urâte, se înțelege, au efect contrar ! *Cuvintele sunt delicate ca porțelanul*, spune un predicator

englez. *Cine le rosteste la întâmplare, nu va reusi sa faca decât un zgomot neplacut* . Sa nu uitam ca Dumnezeu a creat lumea prin Cuvânt. Adica prin Fiul Sau, Care este Cuvântul Cel dintru început (Ioan I, 1-2). Asadar *Cuvântul* este numele Lui Dumnezeu si, în acelasi timp, Dumnezeu – Însusi. El „se numeste Fiu, dar este si Cuvânt al lui Dumnezeu si de aceea cuvântul are radacini metafizice, adica nu-i doar o *galagie arbitrara*, prin care eu pot sa spun ceva si voi puteti sa înțelegeti gândirea mea. Cuvântul provine din energiile dumnezeiesti... *Cuvântul este o energie creatoare, o energie care devine, însa, periculoasa, mortala, când este rau întrebuintata... Dar, la modul pozitiv, cuvântul este o energie de comuniune, de împartasire.*

Puterea de influentare prin cuvânt. În acelasi context cu cele afirmate anterior, evidentiem faptul ca vorbirea nu trebuie sa fie însiruire întâmplatoare de sunete. Vorbirea responsabila este un act de cultura. Astfel, cuvintele devin *vesmântul notiunilor care însufletesc continuturile spirituale ale vietii omului. Cuvântul este un univers, nu de sunete, ci de valori. La rândul ei, limba este si ea un univers, un întreg armonic, o lume în care se întrupeaza gândirea, iar nu o simpla suma de cuvinte.* De aceea, predicatorul care-si armonizeaza gândirea si actiunile cu etica crestina, nu va profesa un limbaj în dezacord cu ea. De fapt, însusi limbajul are si o functie etica, alaturi celelalte valente (comunicativa, sociala, culturala etc.). Rostirea unui cuvânt, bun sau rau, declanseaza consecinte pe masura încarcaturii conferite. *Ecoul unui cuvânt în universul moral este nelimitat. Prin viu grai sau prin scris, el trece din suflet în suflet, de la tata la fiu, din generatie în generatie, de la popor la popor, din veac în veac, zidind sau darâmând, întarind sau slabind, înfratind sau învrajbind, ca marturie buna sau rea, dupa cum a fost, bun sau rau, omul care l-a rostit* . Asadar, puterea de influentare a cuvântului nu trebuie subestimata. De aceea, socotim ca poetul Al. Vlahuta a fost inspirat când a scris: „*Ca-n basme-ia cuvântului putere / El lumi a avea-ti face din pareri / Si chip etern din umbra care pierie / Si iarasi azi din ziua cea de ieri*” . Aceasta pentru ca orice cuvânt implica relatii concrete, personale. Cuvântul pleaca de la cineva spre altcineva. Omul nu vorbeste în vânt. Nu vorbeste pentru sine, ca sa se asculte, ci sa fie ascultat. Cuvântul nu este proprietatea particulara a cuiva, ci un *bun obstesc*. De aceea, ca orice bun obstesc, de cuvânt te poti folosi doar în anumite limite, cu respectarea anumitor reguli, având permanent constiinta functiei

lui normale, aceea de vehicul al binelui si adevarului.

Responsabilitatea fata de limbajul omiletic. Nu ne propunem în mod expres o prezentare sistematica a regulilor limbajului omiletic, reguli ce sunt expuse detaliat în tratatele de specialitate, ci attentionarea asupra responsabilitatii utilizarii lui. Graiul este unul din marile daruri facute de Dumnezeu omului. Daca acest fapt implica o responsabilitate speciala în fata lui Dumnezeu, cu atât mai mult rostirea omiletica, întrucât ea implica transmiterea mesajului divin. De aceea, graiul omiletic se cere îmbunatatit continuu, apelându-se neîncetat la izvorul nesecat al cuvântului mântuitor: Sfânta Scriptura. Pentru reusita unei predici la sfârșit de secol XX, limbajul Amvonului trebuie sa fie, desigur, elevat. În acest sens Rudolf Bohren vorbește, pe buna dreptate, de *limbajul elevat al predicii*, nivelul elevat fiind sustinut tocmai prin legatura strânsa a mesajului omiletic cu Scriptura.

Limbajul elevat nu înseamna folosirea unui vocabular peste nivelul de înțelegere al ascultatorilor. Chiar daca slujirea omiletica este situata în rândul artelor, prin frumusetea continutului si a rostirii, nu trebuie vazuta ca *o arta pentru arta*, ci o arta pusa în slujba mântuirii credinciosilor. *Propovaduirea nu este o arta literara, asa cum este vorbirea laica*, spune autorul unui modern tratat de Omiletica. La Amvon, grija pentru o rostire frumoasa, corecta, atragatoare etc., nu trebuie împinsa dincolo de limitele normelor omiletice. Ascultatorii nu sunt critici literari, ci, de cele mai multe ori, oameni simpli. Intelectualii prezenti nu se vor supara niciodata daca predicatorul va vorbi simplu, fara farafasticuri pretioase. *Daca nu vom vorbi în felul simplu al lui Hristos si al Sfinților Apostoli*, spune harnicul ostenitor în câmpul omileticii românești, parintele Marin Ionescu, *nu vom avea ascultatori la predicile noastre. Limba predicatoriala sa fie limba pescarilor!*. Samuil Micu Clain, în predoslovie la cartea de *propovedanii*, se adreseaza în acelasi sens celor ce o vor utiliza: „Mai pe urma, te rog sa ierti de te va sminti cumva curgerea graiului, fiindca acestea (*propovedaniile*, n.n.) mai multi prosti decât învatati auzitori vor avea, nu se cadea sa fie cu maestrie ritoriceasca, nici cu grai de vorba înalta si adâncă, ci mai de jos si mai prost, ca si cei prosti sa înțeleaga si sa se foloseasca, ca acesta e scopul si cugetul meu, carele sunt pentru tine si pentru cei morti catre Dumnezeu rugator cu credinta adevarata”. Graiul simplu este, însa, cu totul altceva decât vorbirea *simplista*, pe care propovaduitorii trebuie s-o evite cu grija maxima. Ca

orice limba creatoare de cultura, limba româna are *personalitatea* ei. În slujirea omiletică respectul față de adevăr va fi dublat continuu de *respectul față de cuvânt*. Propriu-zis, *respectul față de limba româna*. Oamenii bisericii au fost dintru început *ctitori de limba și cultura românească*. Dacă la origine, Biserica, prin slujitorii ei, preoți și calugari, a pus bazele formării limbii române literare, este de la sine înțeles că slujitorii de astăzi au marea responsabilitate, alături de ceilalți reprezentanți ai culturii naționale, de a o cultiva și înnobi, atât prin textele liturgice cât și prin rostirea omiletică. Facând comparație între contribuția literaturii laice și cea religioasă la dezvoltarea limbii române, episcopul Nicolae Colan spunea, la primirea sa în Academia Română, în anul 1945: „Ar fi nedrept, desigur, să nesocotim însemnătatea literaturii lumesti pentru dezvoltarea limbii noastre. Totuși nu credem că această literatură ar putea fi pusă pe aceeași treaptă cu literatura religioasă, în ceea ce privește contribuția ei la unitatea limbii românești. Cronicile, cronografele sau cartile populare aveau un număr mare de cititori. Este adevărat. Cartile sfinte însă aveau și un imens număr de ascultători: întreaga obște a poporului dreptcredincios”. Același lucru este valabil și astăzi. Obștea tot mai numeroasă a creștinilor care frecventează Biserica pot fi martorii cultivării limbii, în dimensiunile ei liturgice, sau, Doamne fereste, martori ai „stricării” ei prin prestații sub nivel. Căci există numeroase pericole ale degradării limbajului. Predicarea regulată, cu aproape același auditoriu în față, poate fi confruntată cu o anumită rutină care conduce la pierderea respectului față de cuvinte și semnificația lor. Dacă preotul nu va lua măsuri împotriva acestei *eroziuni graduale*, predicarea va aluneca, puțin câte puțin, în rutină și insignifiantă. În același timp, limbajul este supus unui pericol de *sedimentare*. Cuvinte care altădată erau pline, bogate, sugestive, evocatoare etc., se uzează treptat, pierd din suplete și pot fi apoi întâlnite în repertoriile artiștilor comici, care le utilizează pentru a-i caricaturiza pe predicatori. Sunt unele cuvinte care pur și simplu se demonetizează, altele își schimbă sensul, altele devin vetuste; pe alocuri unele par a fi chiar vulgare. „Greselile de limbă în predică, spune părintele D. Belu, înseamnă lipsa de respect față de învățatura propovăduită, față de ascultători și față de sine însuși. Greselile de limbă scad autoritatea predicatorului și eficiența predicii. Nu poate fi acceptat ca învățător cine nu cunoaște nici măcar regulile elementare ale vorbirii corecte”. Profesorul Fred B. Craddock propune câteva sugestii

interesante pentru preîntâmpinarea pericolelor degradării limbajului, din care spicuim:

- *constientizarea importanței și puterii cuvintelor;*
- *stradania de a găsi expresii imaginative și stimulative;*
- *a consacra macar un sfert de ora în fiecare zi pentru a citi texte din mari autori de eseuri, poeme, romane, chiar piese de teatru și povestiri (acestea nu în locul Scripturii și al Parinților Bisericii, ci în adaos, n.n.);*
- *compunerea scrisorilor pentru prieteni, părinți, rude ș.a. Dintre toate mijloacele de scriere, scrisorile personale sunt cele care se apropie cel mai mult de stilul vorbit;*
- *a se revedea predicile anterioare, pentru a se evita repetarea excesivă a unor expresii;*
- *ascultarea cu atenție a diferiților vorbitori, în împrejurări diferite, nu numai în ocazii culturale elevate, ci și în altele;*
- *„curățirea” predicii, după redactare, de idei vagi și complicate... Este absolut necesar acest fapt, altfel există riscul ca ascultătorii să nu înțeleagă, sau să-și lase reci acele expresii confuze. După cum computezele, înainte de tipărirea unui text, fac acea operație de curățire ce se numește „cleaning”, tot astfel se impune și înlăturarea din textul predicii a tot ce este de prisos .* Încheiem acest paragraf cu precizarea că responsabilitatea față de limbajul omiletic, dincolo de importanta evidență a implicațiilor orizontale, vizavi de semenii, trebuie raportată pe verticală, la Dumnezeu, în fața Caruia vom da socoteala pentru fiecare cuvânt rostit. Mântuitorul a spus-o ferm: **„Pentru orice cuvânt desert pe care-l vor rosti oamenii, vor da socoteala în ziua judecării”** (Matei 12, 36).

c. Stil, gestica, material ilustrativ.

Stilul omiletic. Preliminarii. Stilul este modalitatea prin care conținutul unei cuvântări devine atrăgător și plăcut, văzului și auzului. Ca aplicație generală, el reprezintă totalitatea mijloacelor lingvistice folosite oral sau în scris pentru exprimarea gândirii. Întrucât stilul vorbirii se adaptează conținutului (literar, juridic, medical etc), noi facem referire doar la *stilul bisericesc*, caruia se subsumează *stilul omiletic*. Se impune dintru început observația că stilul trebuie considerat un auxiliar al mesajului. În acest sens *stilul omiletic reprezintă suma procedurilor*

lingvistice cu ajutorul carora predicatorul transmite mesajul omiletic. Fiecare slujitor al amvonului trebuie, indiscutabil, sa posede notiunile de baza ale stilului scris si vorbit. Acest fapt tine, evident, de cunoasterea limbii, în general. Dar predicatorului i se cere în plus cunoasterea *stilului omiletic*, care sa exprime în mod fericit adevarul evanghelic. Exista, desigur, diferente evidente între stilul scriitoricesc laic si cel bisericesc. Acesta din urma s-a plamadit în viata liturgica a Bisericii, rezultând ceea ce Al. Mateevici a exprimat prin nemuritorul poem *Limba noastra: limba vechilor cazanii*. În redactarea predicii, slujitorul amvonului va aborda un stil ce nu se va îndeparta de la duhul *limbii vechilor cazanii*, chiar daca, obligatoriu, limbajul va fi actualizat. Asa cum am procedat mai sus, când am prezentat elemente cu privire la limbajul omiletic, nici aici nu ne propunem detalierea figurilor si procedeelor stilistice. Vrem doar sa facem câteva remarci de principiu în scopul evidentierii importantei stilului adecvat în predica.

Stil scris si stil vorbit. În general predicatorii, înainte de a-si redacta propriile predici, se inspira din predicile scrise ale altora. Trebuie sa observam, însa, ca foarte putine utilizeaza un stil direct, apropiat de cel oral. Cele mai multe sunt compuse în „laborator”, cu grija ca fraza scrisa sa fie cât mai „completa”. Asa se face ca întâlnim fraze lungi, greoaie, aproape imposibil de memorat si reprodus oral. Se întâmpla asa pentru ca *exista o diferenta notabila între stilul propriu scrisului si cel al oralitatii*. Primul admite propozitii si fraze lungi. Admite abstractiile, argumentari mai complicate, subtile, bine confectionate. Stilul vorbit cere, însa, propozitii si fraze mai scurte, directe, pline de vioiciunea convorbirii de la suflet la suflet. De aceea se impune o grija aparte în aceasta privinta. Când redactam predicile vom fi atenti ca propozitiile si frazele pe care le scriem sa fie cât mai concise, apropiate stilului vorbit, spre a le facilita ascultatorilor o cât mai usoara întelegere si asimilare. Mijloacele moderne permit acum înregistrarea predicilor. Este util sa facem comparatie între predica pe care am scris-o în ajun si aceea pe care am rostit-o liber în sarbatoarea respectiva, înregistrata. Vom constata diferente mai mari sau mai mici, de la caz la caz. Diferentierea continutului rostirii orale fata de cel al textului scris a fost ceruta de *comunicarea directa cu ascultatorii*. Va fi de mare utilitate pentru predicatori, mai ales pentru începatori, transcrierea textului rostit liber în fata credinciosilor. *Acest text reprezinta un exemplu concret al stilului vorbit*. Studiarea lui comparativa cu textul redactat în ajun va sugera corecturi si îmbunatatiri, care-i vor

facilita urcarea câtorva trepte semnificative în autoperfectionarea eficienței omiletice.

Stil si doctrina. Stilul, oricât de îngrijit ar fi, nu trebuie sa subjuge continutul. Din instrument auxiliar nu trebuie sa devina scop în sine. Sfântul Ioan Gura de Aur, unanim recunoscut ca un geniu al frazei omiletice, neîntrecut de asemenea în finetea stilului, afirma: „Nu cer de la preot nici podoaba cântata a cuvântarilor oratorilor pagâni si nici **nu ma intereseaza cum îi este fraza si stilul!** Sa fie preotul sarac în cuvinte! Sa-si aranjeze simplu si fara mestesugire cuvintele în fraza. Numai sa nu fie neiscusit în stiinta, sa nu fie neiscusit în precizia dogmelor!” (subl. n.). Afirmatii, inspirate, de fapt, din cuvintele Sf. Ap. Pavel: „**Si chiar daca sunt neiscusit în cuvânt, nu însa în cunostinta**” (II Cor. 11, 6). Evident, Sf. Ioan Gura de Aur nu vrea sa îndemne la neglijarea stilului, ci subliniaza doar statutul acestuia de auxiliar si nu scop în sine. Ca preotul trebuie sa-si lucreze predicile în amanunt reiese din cele spuse de acelasi Sf. Gura de Aur, în aceeași lucrare: „Preotul nu-i scutit de munca sârguincioasa nici când are un deosebit talent oratoric... Prin urmare, predicatorii mari trebuie sa munceasca mai mult decât predicatorii slabi. **Caci ascultatorii judeca predica, nu dupa cuvintele predicii, ci dupa fama predicatorului.** Prin urmare, când un predicator mare întrece pe toti ceilalti predicatori în cuvânt, atunci mai cu seama trebuie sa munceasca pentru pregatirea predicilor mai mult decât toti...” .

Despre „metalimbaj”. Termenul ca atare este de curând popularizat, dar tehnica pe care o propune este la fel de veche ca practica omiletica. Etimologic, a intrat în dictionarele noastre prin filiera franceza. Metalimbajul propune o exprimare bazata pe *metafore* si *eufemisme*, prin care vorbitorul, voind sa exprime lucruri mai putin placute ascultatorilor, foloseste expresii mai delicate, prin care acestia sunt menajati. Allan Pease si Alan Garner, doi experti americani în domeniul tehnicilor de conversatie, au publicat relativ recent o interesanta lucrare, în care sunt prezentate implicatiile tehnicii metalimbajului în comunicarea inter-umana. Dupa opinia autorilor, „metalimbajul este un limbaj care codifica altfel ideile decât limbajul natural. Cu alte cuvinte, este un limbaj ascuns în interiorul limbajului”. Practica menajarii prin metalimbaj este foarte necesara astazi, cu deosebire în pareneze, unde preotul se adreseaza cu precadere unei anumite familii (si chiar persoane, individual), ca de exemplu la înmormântari, cununii, botezuri etc. Sf. Ap. Pavel ne-a lasat un exemplu relevant: la Atena, adresându-se locuitorilor dispersati în fel

de fel de credințe idolatre, nu-i muștra imprudent prin cuvinte ca „sunt foarte tulburat ca sunteți rataciți, departe de Dumnezeu Cel adevărat, Caruia abia de I-ați desemnat un locșor de voga prezenta, printre atâtea altare idolatre...”, ci, cu tactul sau inspirat, li se adresează eufemistic, *folosind tehnica metalimbajului*: „Barbați atenieni, în toate va vad că sunteți foarte evlavioși. Căci strabatând cetatea voastră de închinare, am aflat și un altar pe care era scris „Dumnezeului necunoscut”... (Fapte, 17, 22-23). La fel poate proceda preotul zilelor noastre. La o cununie, de exemplu, în fața a doi tineri despre care știe că n-au dus o viață exemplară până atunci, preotul nu va face aluzii taioase, de genul „tinerii din ziua de azi nu mai vietuiesc potrivit virtuților de care au dat dovada strabunii noștri...”, ci „nadajduim că tinerii care și-au unit astăzi, prin binecuvântarea Domnului, inimile, vor vietui în virtuțile prin care s-au făcut vestiți strabunii noștri” etc.

Eufonie - cacofonie. Un țaran a fost întrebat odată, la ieșirea din Biserică, cum a vorbit în acea zi preotul la predică. Fără să-și caute prea mult cuvintele, țaranul a răspuns: „Știi cât de frumos cântă mierla primăvara? Așa mi s-a parut părintele astăzi...” A vrut să spună, adică, minunat, fascinant!

Eufonia presupune, asadar, o vorbire plăcută auzului. *Cacofonia*, reversul. Vorbim de eufonie sub dublul aspect, al proclamării adevărului revelat și al expunerii lui într-o formă cât mai plăcută. Adevărarile sfinte au o superioritate ce nu trebuie micșorată prin cuvinte de valoare mai mică, îndoielnice sau chiar goale de sens. Doamne fereste, *stricate* sau vulgare. Sextil Puscariu face următoarea comparație: după cum valoarea aurului și a diamantelor se măsoară în carate, la fel și cuvintele: „Un fel de carate au și cuvintele eufonice. Ele nu pot fi înlocuite cu altele fără ca armonia să dispară. Românul are însă o vorbă foarte adevărată: nu-i frumos ce-i frumos, ci-i frumos ce-mi place mie. Ceea ce e eufonic pentru român nu trebuie să placă urechii unui ceh, care preferă îngrămădiri de consoanțe, sau unui ungur, care asează accentul totdeauna pe prima silabă, ca și cehul... Valoarea **caratelor eufonice** e variabilă de la limba la limba, și tocmai de aceea ele completează tabloul a ceea ce este caracteristic unei limbi...”.

Predicatorul se aseamăna într-un anumit fel cu interpretul muzical. Observăm de multe ori că aceeași piesă, interpretată de instrumentiști diferiți, *suna* altfel, de la interpret la interpret, la unii bine, la alții mai puțin. La reușita unor sunete plăcute, armonioase, venite parca din alta

lume, concura, în general, aceeasi factori ca în cazul prediciei: stapânirea textului, daruire totala, sensibilitate sufleteasca, respect fata de ascultatori etc.

Vorbind de stil, trebuie sa mentionam si importanta vocii în reusita transmiterii mesajului. *Naturaletea* este calitatea cea mai pretioasa care se cere. Demnitatea amvonului respinge orice abatere de la exigentele pronuntarii corecte. Vocea impresioneaza auzul precum gestul impresioneaza vazul. O predica nu trebuie *recitata* sau *cântata*, ci *rostita*, cu un timbru placut, specific dialogului, comunicarii cu ascultatorii.

Concluzii. Dintre calitatile stilului, generale si particulare, cele mai strâns legate de actul omiletic sunt: *corectitudinea* (gramaticala si de continut), *puritatea*, *claritatea*, *precizia*, *concizia*, *naturaletea*, *armonia*, *finetea*. Stilul omiletic practica un limbaj adecvat, *bisericesc*, *liturgic*, ferit de afectare, bombasticisme, pretiozitati. În special *naturaletea* contribuie în gradul cel mai înalt la claritatea si puterea de impresionare a stilului. *Felul de a vorbi reprezinta oglinda sufletului*, a spus filosoful Seneca.

Gestica omiletica. Gesticulatia este un auxiliar pretios al actiunii omiletice. La fel de importante sunt expresia fetei si a ochilor. Mâinile sunt mai predispuse, totusi, la gesturi excentrice. De aceea se cere un control permanent asupra lor. Gesturile mâinilor trebuie sa fie în armonie cu felul prediciei, continutul ei, cu toti ceilalti factori. Miscarea mâinilor constituie în sine un mijloc eficient de comunicare. Sf. Grigorie de Nyssa spune: „Mâinile i-au fost date omului ca sa poata vorbi”. Parintele D. Belu explica astfel aceste cuvinte: „Daca omul ar fi lipsit de mâini, atunci buzele si limba lui ar fi trebuit sa fie ca la animale, adica asa sa poata prinde cu ele iarba si s-o rupa. Trecând însa grija procurarii hranei pe seama mâinilor, gura a ramas sa slujeasca si sa se ocupe cu exprimarea cuvintelor...” . Dincolo de acest *serviciu* pe care mâinile îl ofera gurii, gesticulatia reprezinta în sine un anumit limbaj, chiar cu caracter universal. De aceea Quintilian îi acorda o atentie aparte: „Celelalte parti ale corpului ajuta pe vorbitor, spune el, dar mâinile vorbesc ele însele. Cu ele cerem, promitem, chemam, concediem, amenintam, imploram, ne exprimam groaza, teama; prin ele întrebam, negam; prin ele ne manifestam bucuria, întristarea, îndoiala, marturisirea, regretul, masura, cantitatea, numarul, timpul. Oare nu ele ne înflacareaza, nu ele ne domolesc? Nu cu mâinile

manifestam aprobare, admirare, sfiala? Pentru a desemna locul si personajele, nu tin ele locul adverbilor si al pronumelor? De aceea, în diversitatea atât de mare a vorbirii tuturor neamurilor si popoarelor, gesturile mâinilor sunt vorbirea comuna a tuturor oamenilor”. Calitatea cea mai însemnata a gestului este *discretia*. Orice excentrism este obositor si deranjant. Gestul nu ajuta cuvântul decât daca îl subliniaza. Daca el îl contrazice îl slabeste considerabil.

Materialul ilustrativ - este un alt auxiliar pretios prediciei de orice gen, din cel puțin doua puncte de vedere, realizate simultan: 1. *explicativ* (oricât de convingatoare ar fi explicatiile teoretice asupra unui subiect, de multe ori o ilustrare potrivita are efect mai rapid si mai puternic); 2. *odihnitor*, adica permite ascultatorilor o binevenita „respiratie”, mai ales în cazul unor subiecte mai grele. Parintele profesor Marin C. Ionescu este de parere ca utilizarea ilustratiilor este „cel mai fericit mijloc de a da viata predicilor noastre. Ilustratiile poarta cu sine o putere uimitoare de a clarifica cele mai grele si cele mai abstracte idei religioase”. Nu întotdeauna este bine (si nevoie) sa se apeleze la ilustratii. Atunci când continutul este limpede si limbajul ales, elementele ilustrative pot lipsi. Ceea ce este limpede nu are nevoie sa fie încarcat cu exemple, caci limpezimea este luminoasa prin ea însasi. De unde preluam ilustratiile? Este o întrebare oarecum retorica. *Izvoarele prediciei* sunt si izvoare pentru ilustratii: Biblia, scrierile Sfinților Parinti, literatura universala si nationala etc. Episcopul de Arad Grigorie Comsa a tiparit la începutul secolului nostru (în colaborare), un mare volum de pilde, din care si astazi ne putem inspira. Mai aproape de zilele noastre parintele Stefan Slevoaca, a tiparit, ca adaos al unui volum de predici, aproape 100 de pagini cu ilustratii pe diferite teme. Printre cele mai reusite ilustrari le socotim, însa, pe cele redade în predicile publicate de Î.P.S. Antonie al Ardealului si Ierom. Nicolae Steihardt de la Rohia. Numeroase elemente istorice ilustrative ne ofera, de asemenea, cartea de predici publicata recent de parintele prof. Petre David. Aceste carti de predici sunt reusite în sensul îmbinarii fericite între continutul propriu-zis, deosebit de elevat, dar pe întelesul tuturor, si ilustrarile ca atare. O sursa aparte o constituie *Vietile sfintilor* si, mai ales, *Patericul*. „Apoftegmele” din Pateric, de o întelepciune si frumusetate rara, sunt deosebit de bine primite de credinciosi, evident cu conditia sa fie bine alese si plasate. Un alt izvor pretios îl constituie *proverbele*, pe care le putem prelua din cartile si

dictionarele destul de abundente în aceasta privinta. Mai ales proverbele românești, atât de pline de înțelepciune, sunt la îndemâna oricărui predicator. În sfârșit, *folclorul*, reprezintă un izvor de mână întâi pentru ilustrații. „Creatia populara, spune parintele prof. Petru Rezus, a sustinut credinta și viata Bisericii și a credinciosilor. Pe de o parte Biserica cu doctrina sa revelata a fost propovaduita, pe de alta parte credinciosii au pus aceasta învățatura și sfaturile creștine evanghelice în practica vietii lor, pe masura înțelegerii lor și a coordonatelor personalitatii lor”. La o eventuala întrebare dacă se pot *inventa* istorioare pentru predici, raspunde prof. F. Cradock: „Da, caci parabolele lui Iisus sunt „istorii inventate”. Nimeni nu L-a întrebat pe Iisus vreodata la sfârșitul unei parabole: „Acest fapt s-a petrecut cu adevarat?”. Tot el propune urmatoarele principii orientative pentru utilizarea eficienta a ilustrațiilor: *expunerea ilustratiei sa nu se faca ex-abrupto, ci sa se creeze, mai întâi, cadrul familiar corespunzator; ilustratia sa fie cât se poate de inteligibila; sa nu fie nici simplista, nici stupida; sa constituie un moment real de respiro pentru auditoriu; predicatorul sa fie constient de potentialul emotional pe care-l poarta ilustratia respectiva. Este mai prudent uneori sa se renunte la ea decât s-o rosteasca și sa nu reuseasca a o stapâni*.

*

Din cele prezentate pâna acum reiese în mod evident, credem, ca pentru reusita predicii nu-i suficienta doar grija pentru continut, ci trebuie neaparat luata în calcul și preocuparea pentru forma de prezentare, cu respectarea unor norme bine determinate, *sine qua non*. Lucrurile se aseamana, oarecum, cu circulatia pe drumurile publice: cel care nu le respecta face accident, uneori chiar mortal. Tot asa și în predica. Cel care nu tine seama de regulile de limba, stil, gestică etc., risca sa-i „accidenteze” mortal pe ascultatori, determinându-i sa plece de la biserica, sa ajunga, Doamne fereste, la secte, unde se expun mortii sufletesti. Autorul moral, în astfel de cazuri, este chiar predicatorul ortodox care a ignorat normele omiletice de redactare și prezentare a predicii. De aceea, rostim și noi acea expresie paulina, care îndeamna la prudenta: *Sa nu fie!* (I Cor. VI, 15).

2. PERSONALITATEA PREDICATORULUI SI ASCULTATORII PREDICII

I. Notiunea de personalitate.

Reluând spusele Sfântului Ioan Gura de Aur, ca „ascultatorii judeca predica nu dupa cuvintele rostite ci dupa **faima** predicatorului”, vom aborda în cele ce urmeaza câteva elemente ce vizeaza *personalitatea* celui chemat sa predice. Demnitatea actului omiletic presupune, implicit, demnitate din partea savârsitorului acestui act. Toate tratatele de omiletica reclama obligativitatea unor calitati *sine qua non*, pentru cel care-si asuma înalta responsabilitate a propovaduirii. Aceste calitati sunt împartite, de regula, în trei categorii: intelectuale, morale si fizice. Nu ne propunem a starui asupra lor, ci doar a evidentia care dintre ele sustin statutul personalitatii, care dau *acea faima* de care am amintit mai sus. De ce întreprindem acest demers? Pentru ca putere autentica de convingere au numai acei predicatori care sunt recunoscuti de ascultatori ca slujitori distinsi, cu personalitate. Parintele Grigorie Cristescu afirma categoric, în acest sens: „Aceasta este esenta persuasiunii, ca predicatorul sa-si toarne toata personalitatea lui în ceea ce spune. Sufletul lui trebuie sa „iasa” din trup si sa se „raspândeasca” în sufletele ascultatorilor...” . Profesorul american William Evans, afirma ca *personalitatea este garantia reusitei prediciei*. Dupa cum limba fiecarui popor, în general, are personalitatea ei, cuvântul omiletic este, la rândul lui, expresia unei duble personalitati: a limbii si a celui care o întrebuinteaza.

Încercarea de definire a personalitatii, în general, si a *personalitatii propovaduitorului*, în special, se loveste de relativismul cuvintelor, de incapacitatea lor de a surprinde în profunzime trasaturile psiho-fizice ale fiintei umane. Dictionarele se rezuma la enunturi lapidare, iar manualele, preluând în general definitiile din dictionare, ofera în completare mai mult un material descriptiv al celor trei categorii de calitati amintite, decât o analiza a componentelor personalitatii. Unele dintre acestea vizeaza exclusiv persoana predicatorului, analizând particularitatile preocuparilor intelectuale si insistând pe recomandari vizavi de viata privata. Asa este cazul, de exemplu, tratatului „Fundamentals of preaching” al lui John Killinger, care, în cap. „The Person Behind the Sermon” analizeaza în

aprox. 15 paragrafe diferite aspecte ale îndeletnicirilor predicatorului, inclusiv pe linia îngrijirii sanatații. Parcurgând definiții și descrieri, îți dai seama că, de fapt, trasaturile definitorii ale personalității sunt mai presus de acestea. De aceea, pentru o apropiere cât mai strânsă de miezul lucrurilor, trebuie văzută mai întâi diferența dintre *persoana* și *personalitate*. În timp ce primul atribut îl au toți indivizii, cel de-al doilea doar cei cu anumite însusiri nu doar native, ca în cazul persoanelor comune, ci cultivate cu daruire și perseverență. Cicero are mare dreptate în această privință când afirmă: „Poeta nascitur orator fit”. Personalitatea, spre deosebire de însul obisnuit, înseamnă ființa umană care întrunește la modul superlativ însusirile superioare care-l diferențiază substanțial de individul biologic pur și simplu.

Însusiri specifice personalității propovăduitorului. Abordarea acestei problematice are șanse de reușită pornind de la îndemnul Sf. Ap. Pavel: „**Luati aminte la mai-marii voștri, care v-au graiț voua cuvântul lui Dumnezeu**” (*Evrei*, 13, 7). Asadar, *studiind* trasaturile personalității marilor propovăduitori, se poate ajunge, prin imitarea virtuților, la formarea propriei personalități. Este metoda abordată, de altfel și în Pedagogie. Așa procedează, de exemplu, G.G. Antonescu, unul dintre cei mai distinși pedagogi români din perioada interbelică, abordând problemele pedagogiei moderne prin evidențierea gândirii și personalității unor pedagogi consacrați ca J.J. Rousseau, Kant, Schiller, Goethe etc.

Pentru propovăduitorul creștin modelul personalității desăvârșite este Mântuitorul Iisus Hristos. El este *Învățătorul* prin excelență: „Unul este Învățătorul vostru” (*Matei* 23, 8). Este unic, dar „nu în sensul de singular și exclusiv, ci de revelator suprem al adevărului”. Cei ce l-au urmat cu fidelitate și-au cultivat personalitatea, nu numai prin imitarea Lui, ci întăriți permanent de harul primit de la El: Sfinții Apostoli și urmașii lor, Sfinții Părinți și ceilalți slujitori din trecut și de azi ai Bisericii celei una. În conturarea personalității oratorice, Sfinții Părinți ai veacului de aur au fost receptivi și la sugestiile unor oratori păgâni remarcabili, ale căror recomandări le-au armonizat cu doctrina și morala creștină. Și astăzi sunt valabile multe din opiniile lor. Buneoară, Quintilian afirmă că nu poate să fie cineva orator, decât dacă este barbat virtuos (*non posse oratorem esse, nisi bonum virum*). Cicero face chiar portretul oratorului ideal: „Oratorul demn de acest frumos nume este acela care poate să

vorbeasca cu o buna cunoastere a subiectului, cu ordine metodică în idei, cu eleganță a formei, ajutat de o buna memorie și cu demnitate în acțiune... Unui orator trebuie să-i pretindem ascuțimea de minte a logicianului, cugetarea filosofului, exprimarea poetului, memoria jurist-consultului, vocea tragedianului și, așa zice, gesturile unui actor celebru...”. Cu excepția ultimelor două recomandări, care tin de vremea de atunci, celelalte însușiri sunt întru-totul necesare și astăzi.

Dar, dacă pentru Cicero și alți oratori păgâni filosofia era izvorul fundamental al inspirației, așa cum remarcă René Pichon, pentru predicatorul creștin sursa de bază este Sfânta Scriptură, cercetată și explicată în sânul Tradiției, în duhul Sfinților Părinți. De aceea, considerăm că una din notele esențiale ale personalității propovăduitorului creștin, din punct de vedere intelectual, este *cunoașterea Sfintei Scripturi și a scrierilor Sfinților Părinți*. Se știe că faima sfântului Ioan Gura de Aur constă tocmai în cunoașterea amănunțită a Sfintei Scripturi și utilizarea ei cu dexteritate în predici. El însuși atrage atenția că „necunoașterea Sfintei Scripturi este pricina tuturor relelor”, iar cu alt prilej afirmă: „Cunoașterea Scripturilor întărește duhul, curăță conștiința, smulge patimile înrobitoare, seamănă virtutea, ne ridică deasupra sagetilor diavolului, ne face să locuim aproape de cer, eliberează sufletul de legăturile trupului, dându-i aripi usoare și face să intre în sufletul cititorilor tot ceea ce s-a putut spune vreodată mai bine”. Sfântul Ambrozie, la rândul său, era foarte supărat că preoții din vremea sa neglijau citirea Scripturii: „De ce nu vă dedicați timpul liber citirii Scripturii? Voi nu mai vorbiți cu Hristos? Nu-L mai vizitați, nu-L mai ascultați?...”. În același gând, Enzo Bianchi, prior al Comunității Monastice din Bose (Italia), face o recomandare cu totul specială celui care propovăduiește cuvântul Scripturii: „El (predicatorul, n.n.), va trebui mai întâi să-l citească și să-l mediteze pe îndelete, **va trebui să se roage acestuia**, astfel încât să-l stapânească și să-l facă robul lui. Dacă este adevărat cum spune Petru (II, 2,19), că ceea ce te biruiește aceea te stapânește, atunci propovăduitorul trebuie să fie înainte de toate un rob al cuvântului: doar astfel va fi un ecou liber, sincer, neînfricosat al acestuia. El va proclama cuvântul, îl va re-spune încercând să nu-l deformeze și va încerca o mediere spre a-i ajuta pe cei care-l ascultă să înțeleagă însemnătatea textului, legându-l de contextul biblic global și comentând

astfel Biblia cu Biblia”. Cunoasterea Scripturii, a scrierilor Sfinților Parinti și a teologiei în general, nu exclude, însă, cultura laică, o altă notă importantă a personalității. O cultură laică bogată îi oferă preotului mai multe puncte de contact cu viața spirituală a omenirii. În special cultura filosofică este necesară preotului nu numai pentru a-și forma propria sa convingere, ci și pentru convingerea altora. Pe omul cult îl vom apropia, dacă noi înșine suntem înarmați cu o cultură superioară, patrunsa, însă, de spiritul creștin. Cele mai dese aprecieri pozitive la adresa preoților, mai ales la orase, se raportează la cultura. „Cutare este un preot admirabil, este un preot cult!”. *Cultura* pe care creștinii, culti la rândul lor, o cer și o apreciază este în primul rând *teologică*. Nu-i interesează dacă preotul are cunoștințe de astro-fizică, biologie, sau critică literară (deși le poate avea, nu fără folos). Vor să constate, în schimb, că stăpânește bine doctrina Bisericii, biblic și patristic. La acestea adăugându-se, firește, o bună cunoaștere și utilizare a limbii, deodată cu dovedirea posesiei unei culturi largi generale, înșusită prin lecturi sistematice, făcute cu un riguros spirit eclectic.

Dintre **însusirile morale** care luminează personalitatea propovăduitorului, accentuăm: *sfîntenia vietii, smerenia, discretia, discerna-mântul și bunul simț*. Sunt, de altfel, atât de legate între ele încât nu poți vorbi de una fără raportare la celelalte. *Sfîntenia vietii* presupune compatibilitate între cuvântul predicat și viața personală. „Viața ta să-ți fie oratoria ta!”, exclamă Fericitul Augustin. Pentru că cel care-L predica pe Dumnezeu, trebuie să fie un *om al lui Dumnezeu*. Sf. Grigorie cel Mare spune în acest sens: „Fiecare preot trebuie să vorbească mai mult prin viața sa curată, decât să arate prin cuvinte drumul pe care trebuie să-l urmeze. Căci cocosul luat de Domnul ca simbol al unui bun propovăduitor, atunci când vrea să cânte își scutura aripile și batându-se pe sine, devine mai sprinten. Acest lucru vrea să arate necesitatea ca propovăduitorii să fie treji în hotărârea de a face binele. Să nu-i trezească pe alții prin predică, în timp ce ei însși dormitează... Să se lovească pe ei însși cu aripile gândurilor bune, îndreptând, cu un aspru examen de conștiință, moleșala cea daunătoare și zadarnică. Înainte de a rasuna cuvintele lor de dojană, faptele vietii lor să fie marturii dovedite a ceea ce vor să spună cu gura”.

Smerenia este virtutea unanim laudată, în toate locurile și timpurile.

Rudolf Bohren spune cu dreptate ca smerenia este virtutea-criteriu care-l deosebeste pe predicatorul elevat de vorbitorul obisnuit. Mântuitorul însusi o evidentiaza în propria-I persoana: „Învatati-va de la Mine ca sunt blând si smerit cu inima” (Matei 11, 29). Daca din punct de vedere intelectual preotul nu este prea înzestrat, dar în sufletul lui vibreaza puternic lira sacra a rugaciunii si *cuvântul sau smerit*, încarcate de mireasma duhului, el va hrani sufletele ascultatorilor cu pâinea cea vie, mai substantial decât cuvintele studiate si expuse cu mestesug, sau decât serviciile pompoase, dar din care lipseste duhul rugaciunii adevarate. Sfântul Grigorie cel Mare atrage atentia ca de multe ori reusita unei predici poate determina o prea mare încredere în sine, o data cu auto-supra-aprecieri deplasate. În aceste cazuri, „predicatorul trebuie sa trezeasca în el frângerea de sine si sa traiasca cu smerenie sfânta. Ca nu cumva el, care face sa înfloreasca sanatatea altora, vindecând ranile, sa se îmbolnaveasca el însusi, neîngrijindu-se de sanatatea lui...”. A fi smerit nu înseamna, însa, a fi timid si inert. Predicatorul trebuie sa *zboare* si sa *planeze* ca un vultur. De aceea în fata lui pe Amvon este închipuit un vultur. Smerenia nu este doar o manifestare a inimii. Este, totodata, o dovada de inteligenta a mintii. T. S. Eliot afirma ca „singura înțelepciune (autentica, n.n.) pe care o putem câstiga este smerenia; ea nu are sfârșit” .

Discretia este o manifestare superioara a smereniei. *Discret* nu înseamna doar a stii sa pastrezi secretele ce ti se încredinteaza, ci si a te manifesta cât mai simplu, natural, cuviincios, masurat, sobru, cumpatat s.a.. Predicatorul discret este cel care se ferește de orice excentrism, în idei, voce, gesturi. *Face totul ca si cum n-ar face el nimic*. Are constiinta limpede ca este doar un *reprezentant* al lui Hristos, nu un *înlocuitor* al Lui. Stie ca slujeste *in nomine*, nu *in loco* Christi. Daca are lângă el un co-slujitor încearca întotdeauna sa stea cu un pas în urma lui. Da dovada de un *fair-play* total, contribuind prin aceasta la instaurarea unei armonii atât de necesare între frati.

Discernamântul, sau *dreapta judecata*, numita si *dreapta socotinta* este virtutea cea mai laudata de Sfintii Parinti. Pentru predicator, *discernamântul* înseamna orientarea dreapta vizavi de locul si timpul liturgic în care-si va rosti cuvântarea. În functie de acestea va hotărâ genul, tema, continutul, durata si nivelul predicii. Discernamântul este acel „juste milieu” de care vorbeste R.P.Rambaud: „Devant guider les

autres, il n'a pas le droit de les lancer dans des chemins incertains: il a obligation de leur montrer une vie sûre". Aceasta calitate tine, desigur, nu numai de inteligenta slujitorului, ci mai ales de *simtirea* lui, de ceea ce numim îndeobste *bunul simt în predica*. De aceea consideram ca ***bunul simt*** este o calitate fara de care nu se poate vorbi despre personalitatea cuiva. Raportat la slujirea omiletica, bunul simt îl ajuta pe predicator în manifestarea unor atitudini esentiale pentru reusita predicii: respect fata de cuvânt si fata de ascultatori, pregatirea constiincioasa a cuvântarii, abordarea unei tematici adecvate etc. Bunul simt îti spune când trebuie sa vorbești si când trebuie sa taci. *Mai ales când trebuie sa te opresti*. El îti indica *masura*. Unde lipseste bunul simt își face loc *nesimtirea*, unul din pacatele care fac din rostirea omiletica un esec. Nesimtirea, vecina cu infatuarea si suficienta prezumtioasa, îi determina pe ascultatori sa-si „astupe” urechile, chiar daca cel care vorbeste spune, uneori, lucruri interesante. Pe când, atunci când constata prezenta bunului simt, credinciosii îl asculta cu maxima receptivitate, cu încredere si, mai ales, *cu iubire*. Caci slujitorul de bun simt este iubit, pentru ca el însusi, prin buna-cuviinta ce-l caracterizeaza dovedeste *iubire fata de ascultatori*.

În concluzie, predicatorul cu personalitate este, deodata, slujitorul ce dovedeste zel apostolic si purtatorul unei mari si discrete iubiri: fata de Dumnezeu, Care i-a acordat misiunea sacra a propovaduirii si fata de credinciosii încredintati spre pastorire. Având calitatile mai sus amintite, propovaduitorul va fi un om cu *autoritate*, aceasta decurgând atât din cunostintele intelectuale cât si din vietuirea morala. În acest sens este interesant de remarcat ca J. M. Bochenschi face distinctie între *autoritatea stiintifica*, numita si „epistemica” (de la gr. ***episthmv*** = *stiinta*, *cunostinta*) si *autoritatea „deontica”* (de la ***devwmai*** = *trebuie*).

II. Ascultatorii predicii. Implicatii misionare.

Enuntul acestui paragraf este încadrat de obicei în tratatele de Omiletica la capitolele ce vorbesc despre *adaptare* si *comunicarea cu ascultatorii*. Nu intra în obiectivele noastre sa prezentam amanuntit regulile de adaptare si comunicare, cunoscute în general, dar vom creiona, totusi, câteva aspecte, pentru o înțelegere mai buna a problemicii

auditoriului. Mai întâi, trebuie sa retinem ca **adaptarea** presupune trei coordonate majore: 1. *Adaptare la ortodoxie*. 2. *Adaptare la ascultatori*. 3. *Adaptarea predicatorului la sine însusi*. Astfel, **adaptarea la ortodoxie** implica redactarea si desfasurarea predicii în armonie totala cu dreapta-credinta, sub toate aspectele: doctrinar, cultic, canonic etc. Orice abatere a predicii de la norma credintei, compromite scopul sacru al Amvonului, acela de a-i calauzi pe ascultatori pe drumul autentic al mântuirii. **Adaptarea la ascultatori** presupune dimensionarea continutului predicii (inclusiv a limbajului) la nivelul de înțelegere al credinciosilor. Cel mai adesea recurgem la un nivel mediu de prezentare si de exprimare a învățăturilor, simplu (*dar nu simplist*), pentru a putea fi urmăriți fara greutate de catre toti cei pe care-i avem în fata. Este adevarat ca de multe ori între cei care asculta predica se numara si intelectuali, pentru care suntem uneori tentati sa vorbim mai elevat. Dar nu trebuie sa ne îngaduim vreodata aceasta „placere”, sacrificându-i pe cei simpli, care sunt, de altfel, *majoritari* la aproape toate serviciile divine. Iar intelectualii nu se vor supara niciodata daca în predica nu vom utiliza neologisme, sau nu vom între în detalii dogmatice complicate, despre *perihoreza*, *apropriere*, *epectaza* etc. Dimpotriva, daca vom cadea în ispita „teologhisirii înalte”, aceiasi intelectuali ne vor suspecta de snobism, pretiozitate si chiar lipsa de discernământ.

Adaptarea la sine însusi se refera la constientizarea predicatorului asupra propriilor posibilitati si limite. Nimeni nu ne cere sa spunem ceea ce nu stim (înca), nici sa folosim expresii a caror semnificatie n-o stapânim. Prezentarea unei informatii receptata fragmentar, sau gresit înțeleasa, ne poate face adesea ridicoli în fata ascultatorilor. De aceea, nu ne vom angaja niciodata la tratarea unor subiecte care ne depasesc, sau în care, mai simplu spus, *nu ne tin puterile*. Aventurarea pe terenuri „minate” reprezinta un risc major, pagubos pentru ascultatori, dar mai ale pentru predicator.

La rândul ei, **comunicarea în predica** este tridimensională: **1. Comunicare cu Dumnezeu. 2. Comunicare cu ascultatorii. 3. Comunicare cu sine însusi.**

Enunțarea acestor trei dimensiuni ne atentioneaza asupra faptului ca predica nu este un act singular, ci sinergic. Nu este monolog, ci dialog, *întreit dialog*. El se desfasoara prin conlucrare si comunicare simultana: pe verticala cu Dumnezeu, si pe orizontala cu ascultatorii si cu sine însusi.

Comunicarea cu Dumnezeu. Atât în cursul redactării cât și al rostirii predicii, predicatorul trebuie să constientizeze conlucrarea neîncetată cu Dumnezeu. Întâi de toate, mesajul omiletic nu este de la el, nici de la oameni, ci de la Dumnezeu. El este nu doar creatorul lumii, în general, ci și al cuvântului, al învățaturii... Predicatorul preia acest mesaj și-l transmite, apoi, ascultătorilor. Desigur, „preluarea” și „transmiterea” nu sunt simple acte mecanice. Mesajul divin este receptat, înșusit, experimentat, apoi formulat pe înțelesul obstesc al credincioșilor. Astfel, etapele pregătirii predicii (numite îndeobște *apropiata* și *îndepărtată*) se desfășoară sub semnul sinergiei divino-umane, în care Dumnezeu are, desigur, rolul esențial, dar, prin marea Sa bunavoință, ne face și pe noi partași în actul omiletic. Este un extraordinar privilegiu să fim co-lucrători cu Dumnezeu în slujirea învățătoarească! De aceea, predica (și tot ce înseamnă ea: conținut, formă de exprimare, acțiune etc.) poartă neîncetat pecetea divină. Nu doar predicatorul vorbește, ci – prin el – Însuși Dumnezeu. În același timp, predica nu este ascultată doar de către credincioși, ci Însuși Dumnezeu o ascultă. Numai cu această conștiință în suflet predicatorul se va strădui să acorde receptivitate maximă mesajului revelat, totodată să cultive o comunicare optimă cu izvorul revelației, Dumnezeu.

Comunicarea cu ascultătorii se întemeiază pe constientizarea predicatorului că cei care ascultă predica nu sunt simpli spectatori, o masă inertă de urechi, ci *parteneri de dialog*. Mai mult, prin aceeași bunavoință proniatoare a lui Dumnezeu, ascultătorii însuși întregesc caracterul sinergic al actului omiletic, constituindu-se în factori *sine qua non* ai predicii. Ei nu doar ascultă predica, ci *o fac!* Mesajul revelat, unic și neschimbabil în sine, va fi transmis în așa fel încât să răspundă aspirațiilor credincioșilor, nu doar sufletesti, ci și d. p. v. material, ambele aspirații în acord, desigur, cu norma credinței. De aceea, predicatorul trebuie să cunoască aceste aspirații, iar cunoașterea presupune dialog, implicare misionar-pastorală etc., *cu timp și fără timp*, înainte de predica, desigur, dar nu numai. De multe ori, chiar în timpul rostirii predicii, predicatorul trebuie să-și exercite cu maiestrie și finețe spiritul de observație, intuind problemele și întrebările ascultătorilor, străduindu-se, apoi, să răspundă la ele.

Comunicarea cu sine însuși. Importanța și caracterul acestei dimensiuni transpare din celelalte două, explicate anterior. Învățătura

revelata si aspiratiile credinciosilor se întâlnesc, de fapt, în fiinta predicatorului, în mintea si inima lui. Astfel, atunci când vorbește predicatorul nu spune ceva dinafara, nici rosteste doar din vârful buzelor ceea ce a vazut si auzit oarecum în trecut, ci va predica o învatatura care a patruns adânc în sufletul lui, este convins de importanta ei si a experimentat-o personal, nu doar cerebral si declarativ, ci mai ales prin fapte concrete. *Comunicarea cu sine însusi* presupune completarea „**ascultarii**”: predicatorul **asculta** mesajul divin, **asculta** problemele credinciosilor, dar **asculta** si glasul tainic al propriei constiinte, pentru ca, o data cu factorii enumerati mai sus, propria constiinta (si personalitate) reprezinta un factor esential în elaborarea si rostirea predicii.

Referindu-ne acum la credinciosi, ca ascultatori directi ai predicii, în cele ce urmeaza ne propunem sa evidentiem din cine este compus auditoriul, în general, care sunt asteptarile acestuia si câteva dintre caile practice optime de apropiere sufleteasca dintre slujitor si acest auditoriu. Trebuie facuta, mai întâi, distinctie între participantii la slujbele obisnuite, din duminici si sarbatori, si cei de la slujbele ocazionale. La cele obisnuite, ascultatorii predicii sunt, în general, enoriasi cunoscuti, statornici, în mare masura câstigati pentru Hristos. În fata lor se rostesc de obicei omilii, predici tematice si panegirice. Sigur, impactul pozitiv sau negativ este direct proportional cu nivelul reusitei acestor predici, inclusiv cu *nivelul personalitatii propovaditorului*. O grija speciala trebuie avuta, însa, la slujbele ocazionale (*botezuri, cununii, diverse sfintiri, înmormântari, parastase* etc.), unde auditoriul este special. Conform normelor omiletice, la slujbele ocazionale se utilizeaza *pareneza*, sau cuvântul de circumstanta. Întrucât impactul cu ascultatorii *parenezei* este mai delicat decât în cazul predicii obisnuite, ne vom referi în continuare la aceasta categorie. Desigur, multe dintre remarcile care vor viza ascultatorii *parenezei* sunt valabile si pentru cei de la slujbele din duminici si sarbatori. Asadar, chiar daca vom deschide un paragraf special pentru cei dintâi, observatiile au aplicabilitate si pentru cei din urma, fapt care justifica titlul general dat de noi initial, *ascultatorii predicii*. Din dorinta de a fi, însa, cât mai expliciti, ne vom ocupa în mod special de auditoriul *parenezelor*, întrucât aici intra în calcul cu preponderenta si implicatiile de ordin misionar.

Ascultatorii parenezei. De cele mai multe ori ascultatorii *parenezei* sunt diferiti de cei prezenti în Biserica în mod curent în duminici si sarbatori. Întrucât *parenezele* însotesc în mod obisnuit slujbe cu caracter

oportun, participantii au la rândul lor același statut de circumstanță. La unele dintre aceste slujbe (cununii, înmormântări etc.) întâlnim participanți care nu calcă niciodată prin Biserică. Dintre aceștia unii sunt ateii, alții membrii altor confesiuni. De aceea, predările trebuie să îmbrace aproape de fiecare dată haina misionară. Auditoriul predării este un amestec rezultat din adunarea la un loc a creștinilor obișnuiți, care frecventează regulat Biserica, cunoscuți bine de preot și a unor oameni veniți ocazional, unii dintre ei din alte localități, în general necunoscuți. Primii pot fi încadrați în ceea ce numim *membrii comunității parohiale*, cei din urmă situându-se în *categoria publicului larg*. Tema, conținutul și modul de adresare vor trebui să țină seama și de unii și de alții, cu o ușoară atenție în plus față de cei din urmă, datorită implicațiilor misionare. Asadar, o primă subliniere pe care o facem este că *elementele de circumstanță sunt hotărâtoare* în actul omiletic parohial. Predicatorul se găsește în situația aceasta: *are un public pentru o temă, nu o temă pentru un public*. Acest fapt îl obligă pe predicator să se adapteze publicului sau până la totală contopire sufletească cu el. Aici intră în calcul atât regulile de adaptare cât și de comunicare. Sfântul Grigorie cel Mare accentuează în acest sens importanța adaptării limbajului: „Aceleși ierburile pentru unele animale slujesc de hrană, pentru altele, în schimb, sunt aducătoare de moarte. O fluieratură domoală împlânzește pe cai, iar pe căteii îi asmuteste. Aceeași medicină, în timp ce vindeca o boală, înrautătește pe alta. Pâinea întărește viața celor mari, iar viața celor mici o ucide. De aceea, cuvântul și limbajul trebuie să țină seama de capacitatea ascultătorilor...” . Problema cea mai grea care se pune aici constă în faptul că auditoriul predărilor fiind în mare parte necunoscut, nu se poate aprecia *capacitatea* acestuia de receptivitate, decât cu o mare aproximație, în funcție de posibilitatea prelucrării elementelor de circumstanță. Însă, chiar dacă posibilitățile de cunoaștere ale acestora sunt reduse considerabil, comparativ cu cele din sânul comunității parohiale, nu sunt reduse total, totuși. Pentru orice gen de predicare, preotul poate să aibă o imagine oarecare vizavi de auditoriul respectiv. Fred B. Craddock, un remarcabil teoretician al Omileticii, propune, alături de metodele obișnuite de cunoaștere psihologică a credincioșilor (metoda *formală*, care ține de informarea generală a slujitorului prin lecturi, vizionări TV, la cinema, teatre, citirea presei etc, toate pentru a simți „pulsul” cotidian; metoda *informală*, care presupune culegerea de date concrete asupra unei familii, grup de credincioși etc,

prin toate mijloacele pastorale: vizite acasa, vizite la spitale, dialogul cu alti slujitori s.a), propune o cale mai putin descrisa în tratate: *metoda imaginatiei emphatice*. Prin „imaginatie emphatica”, Cradock înțelege „capacitatea de a atinge un grad ridicat de înțelegere a celui alt, fara sa fi trait dificultatile de viata ale lui”. În aceasta situatie se gaseste de multe ori slujitorul în cazul evenimentelor triste din viata credinciosilor. Fara sa fi trecut neaparat prin necazurile respective, preotul se va identifica total cu durerile pastoritilor. Cugetând asupra lor, va include in parereza elementele pe care le asteapta ascultatorii. Dar nu numai la evenimentele triste. Preotul se identifica, deopotriva, si cu momentele de bucurie ale pastoritilor, insistând în consecinta pe elementele concrete de bucurie traite de ascultatorii respectivi. *Imaginatia emphatica* poate suplini cu succes lipsa posibilitatilor de cunoastere directa a multora dintre participantii la un eveniment sau altul. Mai simplu spus, preotul trebuie sa se puna în locul ascultatorilor. Sufleteste, sa încerce a se vedea în locul celor pentru care vorbeste. Adica *sa se numere printre ascultatori*, sau - cum afirma C. Möller, predicatorul *sa fie primul ascultator al predicii sale*.

Un alt aspect delicat al problemei, dependent de coeficientul de participare al „necunoscutilor” la slujbele ocazionale, mai ales din rândurile ateilor si sectantilor, consta în *suspiciunea* si chiar *ostilitatea* prin care se manifesta unii dintre acestia vizavi de preotul predicator. Chiar daca nu cu voce tare, cel putin prin priviri piezise si uneori prin gesturi dezaprobatore. Întâlnim astfel de cazuri mai ales la cununii si înmormântari. Astfel de insi sunt foarte sensibili la abordarea unor teme doctrinare controversate. Predicatorul este suspectat de intentia de „manipulare”, „prozelitism”, sau cel putin de a-i pune într-o lumina defavorabila comparativ cu crestinii ortodocsi. Desigur, pentru preîntâmpinarea unor astfel de suspiciuni, preotul va utiliza la maximum tactul, discretia si experienta pastorală. Dar nu se va lasa niciodata timorat sau copleșit de raceala unui auditoriu infidel. Datoria învățatoreasca trebuie împlinita chiar si atunci când auditoriul este complet „surd” la mesajul omiletic. Sfântul Ioan Gura de Aur este atât de convingator în acest sens: „Dupa cum izvoarele curg când nimeni nu vine sa bea dintre ele, fântânile se umplu chiar când nimeni nu vine sa scoata din ele si râurile își urmeaza cursul chiar daca nimeni nu vine sa soarba din ele, tot asa si predicatorul trebuie sa-si plineasca calea ce tine de misiunea sa chiar daca nimeni nu vine sa-l asculte. Aceasta este legea pe care

Dumnezeu cel iubitor de oameni ne-a prescris-o noua celor ce am primit slujba cuvântului: de a nu înceta niciodată să predicăm, fie că ne ascultă cineva, fie că nu” .

Ce categorii de oameni alcatuiesc *auditoriul parenezelor*? La această întrebare nimeni nu va putea răspunde complet. Vorbind de „adaptarea la ascultatori”, R. P. Rambaud prezintă simultan o clasificare amanunțită, valabilă din păcate doar din punct de vedere teoretic: *crestini cultivati, muncitori, oraseni, tarani, soldati, prizonieri, bogati, saraci, tineri, batrâni, femei, barbati, calugari* etc. La marea majoritate a slujbelor care implică pareneza, nu vom întâlni doar una dintre categoriile pomenite mai sus, ci cel puțin trei-patru. Menționăm încă o dată că la slujbele ocazionale întâlnim cea mai mare diversitate de participanți. Putem cel mult să-i clasificăm uneori în *oraseni* și *sateni*, cu aproximarea că vor fi majoritari într-o situație sau alta, potrivit locului unde se desfășoară evenimentul.

Indiferent, însă, de loc și preocupările ascultătorilor, preotul trebuie să cunoască „pulsul” general cu privire la manifestările sufletești ale omului contemporan. Receptiv la aceste manifestări, predicatorul va acționa în consecință. O interesantă analiză face recent în acest sens un călugăr francez, în vârstă de 82 de ani, părintele Amédée, membru al Ordinului Cisterciencilor. După opinia sa, omul modern este marcat de cele trei „E-uri”: *encombrement, éparpillement* și *énervement* (*supra-aglomerarea, împrăștierea și enervarea*). Într-adevăr, acestea sunt plagi față de care există azi o mare vulnerabilitate, dar nu sunt singurele. Auditoriul contemporan este alcătuit în mare parte din oameni stresați, demoralizați, victime ale pauperității și incertitudinilor, lipsiți de încredere în semenii și în instituțiile fundamentale ale statului, unii dintre ei în Biserică, chiar. Raportându-ne la situația din țara noastră, de la sfârșitul secolului XX, când „tranzitia” obligă la privațiuni de tot felul, moralul multor creștini este extrem de scăzut. Predicatorul trebuie să fie conștient, astfel, că acest auditoriu nu este deloc dispus să asculte cuvântări caldicele, rostite într-un vocabular ieftin și prezentând un conținut vag, îndoielnic. Argumentațiile trebuie să fie precise, limbajul distins, mesajul de substanță. Efortul actului omiletic trebuie să întâlnească, într-un punct comun, priceperea vorbitorului cu năzuințele ascultătorilor. Părintele prof. Petre Rezuș vede astfel această concluzie: „Preoții trebuie să respecte nivelul religios al adresanților, fondul lor aperiectiv sufletește; să le cultive însușirile lor sufletești și să depună un

efort intens de cautare si de aflare a expresiei religioase cea mai potrivita cu scopul urmarit. Si tot asa si din partea credinciosilor. Ei trebuie sa urce pâna la înaltimea învataturilor; trebuie sa depuna un efort de înțelegere. Efortul pastorilor de suflete de predare se conjuga, astfel, cu efortul credinciosilor de primire, avându-se în vedere acelasi rezultat: mântuirea”

*

Concluzii. Asadar, ascultatorii predicii, sunt contemporanii vietuitori *hic et nunc*, unii apropiati de Biserica, altii mai putin, altii rupti total. Propovaduatorul sa nu uite, însa, ca pentru toti a murit si înviat Hristos, si ca fata de toti are obligatia constiinciozitatii pastorale maxime. Atâta timp, însa, cât va vorbi în numele lui Hristos, *tot în numele lui îl asculta si credinciosii. Hristos-Domnul este prezent în preotul vorbind si este prezent în credincios ascultând si primind. Taina cuvântului se descopera ca adevar de credinta în conlucrarea ierarhiei si a mirenilor.*

“Cheia” problematiceii auditoriului ne-o da, asadar, Hristos Înusi, Care se adresa multimilor deloc omogene, si Care, în ciuda diversitatii preocuparilor, nivelului de înțelegere, simpatiilor si antipatiilor, au exclamat unanim: „Niciodata n-a vorbit vreun om ca Omul Acesta” (Ioan 7, 46). Raspunsul nostru vizavi de întrebarea „cum sa ne raportam la ascultatorii contemporani ai predicii?”, se gaseste, fara îndoiala, în intuirea modalitatii de raportare a Mântuitorului daca ar coborî azi printre ei.

3. PRIVIRE DE ANSAMBLU ASUPRA GENURILOR PROPOVADUIRII

Bene docet qui bene distinguit! Înвата bine cel ce distinge bine!
Plecând de la acest dicton programatic, amintim ca una dintre marile si frecventele greseli omiletice este a purcede la rostirea unei predici fara a sti în prealabil ce gen vei aborda. Asa se face ca nu de putine ori auzim aprecierea urmatoare: „Cutare... a rostit astazi o predica de toata trebuinta...”, adica o îngramadire de cuvinte însirate la întâmplare, dupa „inspiratia” de moment, care în loc sa zideasca produce confuzii, lasa un

gust amar, ba chiar revolta pentru ascultatori, care, pe buna dreptate, regreta ca si-au irosit timpul asistând la o peroratie atât de chinuita. Iata de ce, cunoasterea specificitatii, competentelor si limitelor fiecarui gen omiletic în parte este una din regulile elementare ale slujirii învatatoresii. Speram ca utilitatea demersului nostru va fi sporita si prin semnalarea anumitor repere bibliografice, care va permite aprofundarea acelor probleme care tin mai ales de „strategia” utilizarii variate a genurilor propovaduirii. De aceea includem intentionat la notele de subsol un numar însemnat de trimeri, unele chiar în limbi straine, pentru încurajarea unei firesti deschideri pe care trebuie s-o avem fata de experientele si reusitele omiletice ale celorlalte confesiuni, fapt care nu numai ca nu conduce la umbrirea specificului ortodox, dar poate îmbogati posibilitatile de orientare teoretica si aplicare practica. Din experienta didactica aplicativa constatam ca elevii si studentii programati pentru alcatuirea unei predici, care stiu înainte de a purcede la lucru ce gen omiletic vor utiliza, reusesc de cele mai multe ori sa se achite onorabil de aceasta datorie. Dimpotriva, cei care nu tin seama de aceasta obligativitate a încadrării, risca sa compuna o predicuta *buna la toata trebuinta*, de fapt *buna de nimic*. Trebuie sa recunoastem, însa, ca o predica nu se încadreaza strict si restrictiv 100%, în limitele unui anumit gen. Caci „granitele” se întreprund de multe ori. Bunaoara, o predica tematica va avea câteodata pasaje în care se face exegeza unui text scripturistic, trecându-se astfel granita în genul omiliei exegetice. Dar, dupa parcurgerea acelu pasaj, vorbitorul va reveni în matca predicii tematice. Propriu-zis, fiecare predica trebuie sa se încadreze în *ansamblu* într-un gen precis, din care chiar daca „trece granita”, nu va iesi decât pentru scurte momente, pentru scopuri bine determinate.

Autorii manualelor si cursurilor de omiletica nu fac o prezentare identica a genurilor, între ei existând diferente de pareri asupra unora dintre ele. De aceea facem si noi dintru început precizarea ca aceasta *privire de ansamblu* nu are un caracter exhaustiv si nici exclusivist. Totusi, comparând anumite surse bibliografice cu realitatea liturgica din Biserica noastra, recunoastem urmatoarele genuri distincte aflate în uz: *omilia*, *predica propriu-zisa* (numita si *sintetica*), *panegiricul*, *pareneza* si *conferinta religioasa*.

Omilia (**oJmiliva** = *cuvântare*; **oJmilevw** = *a cuvânta*; **o}milo**" = *multime, adunare*), are la rândul ei doua moduri de aplicare, *omilia exegetica*, numita si „omilie mica” si *omilia tematica*, numita si „omilie

mare”, sau „sintetica” (**suntivqhmi** = a pune la un loc, a alcatui, a concentra).

Omilia mica, sau *exegetica*, are drept obiectiv explicarea pericopelor biblice verset cu verset, făcând propriu-zis exegeza textelor, al fiecărui verset, iar la nevoie chiar al fiecărui cuvânt în parte. Din acest motiv, acest gen de omilie se mai numeste și *omilie analitica* (**ajnaluvw** = a dezlega, a desface, a analiza). În tradiția ortodoxă, această formă de predică a fost cea mai uzitată, începând cu omiliile binecunoscute din perioada patristică și continuând cu explicațiile evangheliilor din Cazaniile de mai târziu. Avantajul omiliei exegetice rezida în faptul că explica textele biblice pe înțelesul poporului, ferindu-l în același timp și pe predicator de a se pierde în considerații personale riscante. Acest gen de predică este, asadar, nu numai deosebit de eficient, ci extrem de actual. O observație se impune, însă. Parintele profesor Grigore Cristescu atrage atenția, într-un studiu documentat, caracteristic rigurozității științifice a P. C. Sale, că termenul de *omilie mica* este impropriu, el trebuind a fi înlocuit cu termenul *omilie exegetica*, întrucât primul ar sugera o presupusă importanță minoră a actului omiletic, pe când al doilea exprima lucrarea reală care se face: exegeza textului.

Omilia mare (*tematica* sau *sintetica*), tratează o singură temă, aleasă din pericopa zilei, de obicei a Sfintei Evanghelii, dar uneori și din Apostolul rânduit în aceeași zi. Fiind vorba deci de *omilie*, nu se va face o predică tematică propriu-zisă, ci tot o analiză, *exegeza*, a unui fragment anumit, coroborat însă cu ideile considerate secundare față de versetul sau cuvântul principal. Și în legătura cu acest termen, se recomandă folosirea expresiei *omilie tematică*, în loc de *omilie mare*.

În afara de omilia exegetică și cea tematică, amintim un alt gen de omilie, numită *catehetica*, care, după cum sugerează denumirea, își propune tratarea unui adevăr dogmatic, precis formulat în Simbolul de credință și cuprins în pericopa apostolică sau evanghelică explicată. Întrucât există riscul iminent de a se face confuzie între acest ultim gen de omilie și cateheza, recomandăm - pentru simplificare și eficiență - să se apeleze în mod clar și distinct, fie la omilia clasică, exegetică sau tematică, fie la cateheza propriu-zisă, pentru a nu se crea dileme în rândurile ascultătorilor. Evident, la Amvon, se vor desfășura și celelalte genuri omiletice, după caz, *predică propriu-zisă* (sintetică), *panegiricul* etc., despre care vom vorbi în cele ce urmează, iar când situația o impune chiar *pareneza* (aici *cea simplă*), care poate înlocui uneori cu succes

celelalte genuri omiletice, precum vom vedea.

Predica propriu-zisa (*sintetica*), este genul de predica ce are specific *unitatea materiei*, tratând doar o singura învățatura și *sistematizarea* în prezentarea acestor învățaturi singulare. Clasificarea predicilor *sintetice* se face după conținut: *biblice, dogmatice, morale, liturgice, apologetice (misionare)*, și *istorice*.

Predicile biblice, precum le arată denumirea, au în obiectiv învățaturi din Sfânta Scriptură, care pot fi prezentate ciclic, într-un interval de timp bine determinat (spre exemplu, în Postul Mare), pentru a facilita ascultătorilor familiarizarea cu textele scripturistice și a le dezvolta gustul pentru lectura biblică particulară.

Predicile dogmatice, își propun ca temă tratarea unui adevăr dogmatic, care va fi înfățișat conform învățaturii Bisericii drept-maritoare, potrivit Scripturii și Sfinților Părinți. Scopul principal al acestor predici este de a-i ajuta pe credincioși să cunoască doctrina ortodoxă.

Predicile morale, au în vedere influențarea voinței ascultătorilor pentru practicarea virtuților creștine. Prin îndemnul practic pe care le conțin, aceste predici se aseamănă cel mai mult cu părăzele. După cum se va vedea la momentul respectiv, părăzele, în marea lor majoritate conțin sfaturi morale, ceea ce a dus uneori la confuzii între aceste două genuri omiletice. De pilda *Meyers Lexikon*, la termenul *Paränese* da următoarea explicație: scriere cu conținut moral (*Schriften mit moralischen Inhalt*). Trebuie să precizăm că este o explicație extrem de sumară, „de dicționar”, care nu acoperă decât parțial noțiunea, așa cum vom demonstra chiar în capitolul următor al lucrării noastre. Confuzia apare pentru cei neavizați, datorită elementului moralizator comun ambelor genuri. *Dictionarul de neologisme* tipărit sub egida Editurii Academiei, spune de exemplu că „*paräneza* (s. f., rar), este un *discurs care preamărește virtutea*”, limitându-se la unul din obiectivele ei și ignorându-le pe celelalte.

Predicile liturgice, vizează explicarea serviciului divin public al Bisericii Ortodoxe, în special cu privire la *locurile, timpurile și lucrările* liturgice. Acest gen de predica are implicații în toate celelalte genuri, pentru că în Biserica Ortodoxă fiecare predica, indiferent de felul ei, se rosteste în cadrul unei slujbe, asadar într-o *ambianță liturgică*. **Predica însasi**, prin structura și implicațiile cultice, **este un act liturgic**: „Predica

ortodoxa este o piesa liturgica fara de care cultul nu-si poate atinge deplin scopul. Din acest motiv, predicii ortodoxe i se poate atribui, în general, denumirea de predica liturgica. A predica „liturgic” înseamna, deci, a propovadui cuvântul lui Dumnezeu în ambianta liturgica a cultului ortodox”. Ca si în cazul anterior, exista, însa, pericolul unor confuzii. Cu toate ca orice predica are, la modul general, un caracter liturgic, nu toate sunt *liturgice*, în sensul omiletic strict, special, al termenului. Sunt *liturgice propriu-zise*, cele care se ocupa în mod expres de o tema liturgica, care-si propun explicarea actelor liturgice, explicatii de care s-a simtit nevoia înca din timpul dezvoltarii si definitivarii procesului de formare a cultului divin.

Predicile apologetice (misionare), au în vedere doua scopuri: 1. Sa combata atacurile la adresa credintei, de orice fel; 2. Sa desfasoare o actiune preventiva, pentru ca aceste atacuri sa fie contracarate din fasa. Le spune *apologetice* (***ajpologiva*** = *aparare, justificare; ajpologevomai* = *a se apara, a pleda pentru sine*), pentru caracterul lor defensiv, si *misionare*, pentru ca tin de relatiile cu religiile si fenomenele eterodoxe. *Predica apologetica* va avea un caracter afirmativ, defensiv, dar si misionar, în sens kerigmatic (“propagandistic”, cum spune parintele N. Balca). Fara a intra în detalii ne dam seama cât sunt de necesare astfel de predici, în aceste vremuri când Biserica noastra se confrunta cu fel de fel de „misionari” veniti de pe unde nu te astepti, considerând patria noastra *o terra missionis*, un teren „neevanghelizat”, plin de „rataciti”, care chipurile trebuie „adusi la Domnul”. „Frati predicatori” tot mai numerosi (si mai dubiosi), împart carti si carticele, gratuit, tin discursuri în parcurile publice, suna pe la usile crestinilor nostri, semanând nu cuvântul Domnului, cum pretind, ci îndoiala, vrajba, otrava în sufletele lor, mai ales celor înca nedepinsi cu traditiile noastre sfinte. De aceea, în programul omiletic al preotilor nostri trebuie incluse predicile apologetice, cu masura, bine alcatuite si, mai ales, cu informatia necesara la zi.

Predicile istorice, se refera, concret, la momentele importante din viata Bisericii, cuprinse atât în istoria universala, cât si în cea nationala. Pot fi tinute cu mult succes, fie sub forma unui ciclu plasat într-o oarecare perioada a anului bisericesc, pentru a se putea realiza o continuitate între evenimentele prezentate, fie la anumite sarbatori cu implicatii istorice (*Duminica Ortodoxiei, Duminica VII dupa Pasti - pomenirea Sf. Parinti de la Sinodul I ecumenic* etc.). Se impune urmatoarea observatie: aceste

predici nu vor avea doar un continut pur istoric, spre a nu fi transformate în lectii formale de istorie, ci vor avea doua parti: prima, *teoretica*, va contine cu precadere datele istorice respective, iar a doua, *morală*, va avea un caracter parenetic, aplicativ pentru viața credinciosilor.

Panegiricul (*pavn, hJguvri", ew"* = *adunarea poporului, reuniune pentru o sarbatoare; panhgurivzw* = *a celebra o sarbatoare; a pronunta un elogi public la o sarbatoare*) face parte din categoria predicilor tematice istorice, cu caracter aghiografic. La rândul lor, predicile aghiografice sunt predici *pure* și de *lauda* (*encomiastice*, de la **ejgkwvmion,ou** = *elogiu, discurs de lauda*). În aceasta ultima grupare se înscrie *panegiricul*. Parintele buzoian Constantin Dutu a consacrat acestui gen de predica o teza de doctorat de un nivel științific excepțional, făcând o muncă de pionierat în acest capitol al Omileticii. Cu toate că P. C. Sa încadrează panegiricul în categoria *predicilor propriu-zise „istorice”*, noi socotim mai potrivit a fi nominalizat în mod distinct, data fiind importanta lui covârșitoare, după cum de altfel p. c. sa a și dovedit în lucrare. De la sensul restrâns de *cuvânt de lauda pentru eroi*, pentru martiri și ca necrolog al unor creștini merituosi, panegiricul - așa cum este azi întrebuintat - *este o cuvântare bisericească în care se face preaslăvirea unui adevăr fundamental de credință, cum este Sfânta Treime, al unui fapt deosebit din istoria mântuirii, ca de exemplu Năsterea Domnului, Învierea etc., a Maicii Domnului și a Sfinților*. În practică, cele mai frecvente panegirice întrebuintate sunt cele consacrate Maicii Domnului și Sfinților. Ele au drept scop principal trezirea în sufletele ascultătorilor a sentimentelor de cinstit și, totodată, de imitare a vieții lor pilduitoare. Cu toate că au un pronunțat caracter de lauda, *encomiastic*, panegiricul nu trebuie să fie sufocat de prea multe epitețe, care pot avea efectul contrar. El va fi structurat, desigur, pe reliefașul virtuților celui evocat, dar va păstra tonul sobru, necesar de altfel oricărui gen de predica .

Pareneza. În accepțiunea noastră de astăzi, *pareneza este o cuvântare bisericească simplă care se rosteste la momente liturgice speciale, fie de bucurie (botez, cununie, sfintirea Bisericii, instalarea preotului în parohie s. a.), fie de întristare (înmormântare, parastase, calamități naturale s.a)*. Etimologic, pareneza vine din grecescul **parainšw-w** = *a sfatui, a avertiza, a încuraja*, respectiv substantivul **s**

para...nesij, ewj = încurajare, exortatie, aviz, sfat, recomandare . Atât verbul cât și substantivul sunt compuse din prepoziția **pari** = de la, lângă, din partea, de...) și verbul **a,,ntw-w** = a lauda, a aproba, a se resemna, a recomanda, respectiv substantivul **aḡneshj, ewj** = lauda . Greaca modernă utilizează verbul **para?nw** = a sfatui, a povătuși, a îndemna, a îmboldi. I. M. Funduli, spre exemplu, întrebuințează termenul *pareneza*, în tratatul său de omiletică, la cap. „**Peristatiko klrugma**“ (*predici ocazionale*). Dictionarele limbii latine includ și ele termenul *paraenesis, eos* = avertisment, prescripție. Limbile moderne de largă circulație, engleza, franceza și germana, au *pareneza* în lexic, dictionarele precizând originea clasică a cuvântului. Astfel, *The Oxford English Dictionary*, prezintă substantivul *paraenesis* = exortatie, avertisment, consolatie; *compoziție hortativă* și adverbul *parenetic* = *legat de natura parenezei; hortativ* .

În limba franceză doar dictionarele mari includ termenul clasic *pareneza*, celelalte mai mici menționând doar sinonimele de care am amintit mai sus, *alocuțiune* și *exortatie*.

Pentru omiletică germană, *Paränese* înseamnă „*Ermahnung*” = sfat, îndemn; de asemenea, este inclusă în dicționar expresia *Paränetische Schriften* = *Schriften mit moralischen Inhalt* (scrieri cu conținut moral). Limba rusă folosește adjectivul *parenetic*, *a* = *nrabucitel* (*nrabuci* = *morală*), ceea ce ne aminteste de înțelesul strict moral pe care îl dau unii *parenezei*. Dar ca substantiv, apare doar echivalentul sinonimului *alocuțiune* = *cratcoe slovo* = *cuvântare scurtă* (*crat* = *scurt*).

Înainte de a da explicațiile convenite pentru termenii sinonimi moderni, trebuie să precizăm că limbile clasice mai au două cuvinte din aceeași familie cu *pareneza*: *paregoreza* și *predica protreptică*. „*Paregoreza*” este preferat ca termen, de exemplu, de părintele prof. Nicolae Balca, în cursul de omiletică al P. C. Sale: „*Predica paregoretică* are drept scop să determine pe ascultători să ia o anumită hotărâre morală, vorbitorul utilizând o expunere clară a anumitor idei și motive, pentru trezirea unor sentimente spontane”. Termenul *paregoreza* derivă din substantivul **parhgor...a** (verbul **parhgoršw-w**) = *adresare, exortatie, persuasiune, consolare*. Cuvântul este compus din **pari** (vezi mai sus) și **?goreÚsi** = *discurs, alocuțiune, cuvântare, luare de cuvânt, expunere, pledoarie*. Se observă rădăcina comună cu substantivul **?gori** = *adunare, piața publică* și cu verbul **?gorLzw** = *a te afla într-o piața publică, a lua*

parte la discutii într-o piața publică s.a. Latina a preluat termenul *paregoria* în mod identic din punct de vedere lexical, dar cu un înțeles ușor diferit: *paregoria*, *ae* = *usurare*, *alinare*, sau, după cum explică dicționarul „Quicherat”, *soulagement d'un malade*, în același sens, deci, de a produce o alinare cuiva vorbindu-i.

Expresia „*predica protreptica*” își are originea în *protršpw* = *a împinge*, *a provoacă*, *a exorta* (*protreptikOj - h - on* = *cel care poate stimula*, *exorta*). Asadar, *predica protreptica* este cuvântarea prin care vorbitorul îndeamna, convinge, sfatuieste. Același înțeles cu *pareneza* și *paregoreza*.

Termenii *alocutiune* și *exortatie*, cum spuneam mai sus, sunt de origine latină, cu înțeles, dacă nu în totalitate identic, foarte apropiat cu *pareneza*. Etimologic, *alocutiunea* are la bază vb. *alloquor* = *a vorbi*, *a consola*, *a exorta* (substantivul *alocutio-onis* având mai multe înțelesuri, între care și *cuvântare de consolare*; iar *alloquium* = *cuvânt de consolare*, *exortatie*) *Exhortatie*, cuvânt pe care l-am întâlnit de câteva ori până acum, ca sinonim pentru toți ceilalți termeni prezentați mai sus, provine din *exhortor*, *aris*, *atus sum* = *a încuraja*; (substantivul *exhortatio-onis* = *încurajare*). Foarte apropiată de *exortatie* este *persuasiunea*, cuvânt ce se întâlnește destul de des, mai ales sub forma adjectivului „*persuasiv*” = „*convingător*”.

Facând acum o recapitulare a termenilor prezentați, menționăm faptul că ei sunt considerați în lexicul limbii române ca *neologisme*, cu toate că *pareneza* figurează în limbajul omiletic de mai bine de 100 de ani, desemnat ca gen distinct de *predica* în manualul de Omiletică al Parintelui V. Mitrofanovici. S-a recurs, însă, la încadrarea lor în corpul neologismelor, credem, datorită filierei franceze prin care au intrat în vocabularul nostru. Într-adevăr, dacă *pareneza* apare ca termen uzitat în limbajul omiletic din sec. al XIX-lea (sau chiar mai devreme), termenii *alocutiune* și *exortatie* sunt mai recente. *Dicționarul de neologisme al limbii române* da următoarele explicații: *pareneza*, subst. f. (rar) = *discurs care preamărește virtutea*; *parenetic*, adj. (rar) = *care îndeamna la virtute, moralizator*; *Alocutiunea*: 1. *discurs ținut ostasilor de un comandant militar, rege sau împărat*; 2. *cuvântare ocazională scurtă*.

Exortatie: (liv.) - *cuvântare, discurs prin care se urmărește stărnirea unor sentimente, dezlântuirea unor acțiuni etc.; încurajare, îndemn, imbold, înflăcărare*.

În limbajul omiletic românesc, foarte rar vom întâlni termenul *exortatie*. În schimb, întâlnim ceva mai des *alocutiunea*, când se fac anumite reportaje sau cronici în presa, consemnându-se despre o anumita personalitate ca „a rostit o alocutiune”. Ne-am ocupat, însa, de etimologia acestor doi termeni, atât din ratiuni de clarificare, cât si pentru faptul ca ei reprezinta corespondentul *parenzei* în limbile franceza si engleza. Bunaoara, *Larousse du XX-e siécle*, exemplifica pentru *exhortation* cu un citat din Flechier, dintr-o predica la înmormântare: „...Sa mort est pour nous une exhortation r bien vivre”. Iar *Oxford English Dictionary*, numeste *allocution* interventiile publice ale Papei, interventii care, potrivit clasificarii noastre, se înscriu în rândul parenezelor.

*

Precum se vede, am acordat explicatiilor legate de pareneza un spatiu mai mare decât pentru celelalte genuri, nu pentru ca ar fi mai importanta ci pentru ca presupune o atentie sporita. Omilia, predica tematica si panegiricul sunt genuri asa-zis „clasice”, în sensul ca ascultatorii în fata carora se rostesc sunt în general oameni care frecventeaza regulat biserica, fiind în mare masura câstigati pentru mântuire. La slujbele ocazionale, însa, la care se rostesc parenezele, participantii au statut de circumstanta: multi dintre ei frecventeaza foarte rar biserica, altii deloc. Pentru acestia rostirea omiletica trebuie foarte atent redactata si prezentata.

Conferintele religioase, sunt cuvântari bisericesti mai dezvoltate decât toate celelalte, citite sau rostite în împrejurari speciale, în fata unui public cu o cultura mai mare decât aceea a multimii credinciosilor obisnuiti. Ele mai poarta numele de *apologii moderne*, fiind numite asa pentru promovarea credintei ortodoxe, sub diferite teme, prin discursuri academice. Ele nu pot tine niciodata, însa, locul predicii, de aceea nu se pot rosti în biserica, ci în sali corespunzatoare scopului propus, si anume acela de a dezbate o anumita tema, fie de ordin bisericesc intern, fie de ordin extern, ecumenic. La noi acest gen omiletic a fost supus, în vremea dictaturii, unui regim de obedienta totala, în sensul ca orice cuvântare trebuia mai înainte de a fi sustinuta sa suporte cenzura Departamentului cultelor, în fapt o anexa a Securitatii statului, de trista amintire. Era necesara punerea în lucru a întreg-talentului omiletic, pentru ca temele, impuse în general tot „de sus”, sa nu plictiseasca auditoriul, plictisire care

rar putea fi evitata. Dupa evenimentele din 1989, s-a creat sansa unor întruniri libere, cu teme liber-alese si cu vorbitori descatusati de teama vreunei opresiuni. S-a ivit, însa, un alt pericol, anume al *diluării* si *bagatelizării*, în sensul ca s-au înfatisat sa „conferentizeze” si persoane neavenite, creându-se inevitabil chiar o inflatie de *conferinte* si *conferentieri*. Aceasta si din cauza ca forurile responsabile cu organizarea lor si cu fixarea temelor (Cancelariile Eparhiale, Facultatile de Teologie, Seminariile etc.), din dorinta de a evita orice gest diriguit, au lasat o prea mare libertate în desfasurarea acestora, libertate receptata de unii drept libertinajul de a spune orice si oricum. Între timp publicul a devenit tot mai avizat, prin sporirea posibilitatilor de informare, încât exista sansa îmbunatatirii situatiei în sensul unei decantari firesti, făcându-se distinctie între valoare si non-valoare. Conferintele religioase sunt extrem de binevenite, datorita oportunitatii de comunicare a unor probleme într-un cadru larg si la un nivel academic, dar numai cu respectarea unor criterii *academice* de selectare a temelor, în functie de problematica actuala, si, totodata, de selectare riguroasa a vorbitorilor de catre forurile îndreptatite s-o faca, pomenite deja.

* *
*

Scurta privire asupra genurilor omiletice în catholicism si protestantism. Cu cele tratate mai sus nu socotim ca am epuizat descrierea genurilor omiletice. Asa cum spuneam la începutul capitoului, manualele prezinta diferit numarul si chiar denumirile formelor de cuvântare bisericeasca. De aceea ne-am limitat doar la enumerarea si descrierea celor pe care le socotim întrebuintate cel mai des. Se cuvin, însa, câteva consideratii cu privire la genurile de predica din celelalte doua mari confesiuni religioase, catolica si protestanta. Pentru confesiunea catolica ne ghidam în demersul nostru dupa *Tratatul de predica* a lui R. P. Rambaud, unul din cele mai complete din romano-catholicism. Facem mai întâi enumerarea, asa cum o prezinta autorul sus mentionat, dupa care vom da explicatiile necesare celor care difera de practica ortodoxa.

Cu prioritate, în **Biserica Romano-Catolica** se utilizeaza urmatoarele genuri omiletice: *predica (propriu-zisa)*; *predica de circumstanta si alocutiunile*; *cuvântul pentru cununie*; *panegiricul*; *cuvântul la intrarea în monahism*; *predica la înmormântare*; *conferinta*

religioasa; omilia; predica duminicala; exhortatia de pietate; dialogul catehetic; glosa. Alaturi de acestea, autorul consemneaza acele cuvântari care se încadreaza în asa-numita *serie (cicluri) de predici: cursuri sistematice; predici pentru posturile Craciunului si Pastilor; predici misionare; predici în cinstea Maicii Domnului; predici în serii: „novene”, „octave”, „tridium-uri”* Dupa cum am vazut, avem de-a face cu o împartire practica a cuvântarilor, pe categorii bine definite, unele dintre ele asemanându-se cu cele ortodoxe, în formulare si scop. Câteva precizari se impun, însa, în legatura cu *predica propriu-zisa (“sermon”), predica duminicala (“prône”) si „glosa”*. Termenul *sermon* se aplica acelor cuvântari care își propun „expunerea metodică a unui adevăr creștin, un subiect din dogmatica sau morala, orice discurs asupra unei solemnități catolice, În afara de cazurile când se aduce lauda unui sfânt (panegiric)“ . Termenul „*prône*” include „instrucțiunile familiare date de preot într-o parohie, în cursul liturghiei, în duminici si sabbatori. Acest gen de predica se distinge de „sermon” fiind mai liber în ceea ce privește regulile retorice, si de „omilie” pentru ca nu se leaga neaparat de un text biblic”.

„*Glosa*” este un foarte scurt expozeu (5 min.), despre un adevăr religios, sau o datorie morala. Acest gen de cuvântare se întrebuinteaza în special în timpul misiunilor.

Dupa cum se vede, aceasta categorisire este destul de complicata, dar trebuie apreciata preocuparea de a se folosi toate prilejurile pentru propovaduire. Din punctul de vedere al clasificării ortodoxe, facute la începutul capitolului, cele mai multe dintre genurile enumerate se încadreaza în *genul parenetic*. Simplificând, asadar, în Biserica catolica ies în evidenta aceleasi genuri omiletice, ca si în Biserica ortodoxa: predica propriu-zisa, omilia, panegiricul, pareneza si conferinta religioasa, evident cu diferentierile rezultate din rânduielile cultice confesionale.

În Bisericile protestante, detin un loc prioritar predicile biblice. *Sola Scriptura*, ca unic izvor revelational în protestantism, se rasfrânge implicit în spatiul omiletic. Acest fapt a creat o unilateralitate nefasta, în prezent accentuându-se o tot mai acuta criza a predicii. Teologi germani ca Rudolf Otto, Friederich Heiler, spre exemplu, vad aceasta criza si ca o consecinta a unui cult religios sarac, lipsit de forme concrete si adecvate de închinare. Cât privește *formele* concrete de prezentare a predicii, nu s-ar putea spune ca ele difera esential de practica bisericilor ortodoxa si

catolica. Diferenta fundamentala consta în continutul lor exclusiv-biblic si în conceptia despre locul predicii în iconomia mântuirii. Pentru protestanti, predica, în acceptiunea ei de cuvânt al lui Dumnezeu, este aceea care comunica harul credintei, care – coroborat cu *sola fide*-înseamna totul pentru mântuire, în sensul ca singura credinta în Iisus Hristos si Evanghelia Sa asigura mântuirea credinciosilor. În consecinta, Tainele nu ar fi decât „cuvântul lui Dumnezeu în forma materiala, care nu ofera mai mult har decât predica”. Cu alte cuvinte, predica singura este suficienta pentru mântuirea credinciosilor. Nu intram acum în detaliile implicatiilor acestei conceptii gresite, dar avem cel putin un punct orientativ, în demersul nostru de a depista genurile de predica cele mai frecvente în protestantism.

Textele scripturistice fiind izvor unic recunoscut, determina o preponderenta a *omiliei*. Acest fapt nu exclude total, totusi, *predica tematica*. H. Thielicke, spre exemplu, prefera predica tematica, pe care o gaseste mai adecvata pentru predicatorul zilelor noastre, întrucât ascultatorii de azi doresc sa asculte teme prezentate logic, care sa aiba legatura cu problemele vietii contemporane . Consultând câteva tratate omiletice protestante de aparitie relativ recenta am identificat, alaturi de omilie si predica tematica, o gama variata de cuvântari pe care, potrivit clasificatiei noastre, le-am putea încadra în genul parenetic: *cuvântari la Botez (Confirmare), la cununie, la înmormântari*, acestea fiind numite cu titlul general de „predici cazuale”. De asemenea, se disting *predicile catehetice, predicile morale, predici speciale pentru anumite sarbatori* s.a. Dietrich Bonhoeffer, în cursul de Omiletica tinut la Seminarul din Finkenwalde, tradus si prezentat de Henry Mottu sub titlul *Cuvântul predicarii*, la cap. *Formele propovaduirii*, propune trei ramuri de baza ale actului omiletic: *doctrinara, edifianta si de conversiune* (evanghelizare). La aceasta clasificare, Bonhoeffer pleaca de la cele trei deziderate ale cuvântarii pe care le evoca Fericitul Augustin în a sa *De doctrina christiana*, preluate din retorica lui Cicero: *a învata (docere), a placea (delectare) si a misca (flectere)*. Acestor trei dimensiuni, Bonhoeffer asociaza genurile doctrinar, edifiant si de conversiune. *Doctrinar*, în sensul ca „fiecare text (*scripturistic*, n. n.) are continutul sau doctrinar, de învatatura”; *edifiant*, avându-se în vedere ca „*genus delectandi* este justificat prin dreptul auditoriului de a descoperi mereu bucuria în slujirea Evangheliei. Acest gen face parte din domeniul sanatatii spirituale în cult si manifestarea evlaviei. Desigur, *predica edifianta* pura pune placerea în

locul adevarului, înaltarea sufleteasca în locul deciziei...”; *De conversiune=convertire (evanghelizare)*, adica de a îndupleca vointa ascultatorului spre a lua decizia întoarcerii, *convertirii*, sale spre Evanghelie si aplicarea preceptelor ei în viata proprie. *Flectere victoriae* presupune, asadar, un act volitional ferm, în vederea biruintei (*victoriae*), adica a mântuirii .

În consecinta, acestor trei dimensiuni corespund acele genuri de predici care contin elemente specifice preponderente: în cadrul predicilor *doctrinare* vor intra predicile dogmatice, de exemplu, în cadrul celor *edifiante* anumite predici festive (ca de exemplu la Craciun, Pasti, Cincizecime), iar în sirul celor *de convertire*, predicile misionare .

Asa cum recunoaste si autorul pe care l-am evocat, cele trei elemente: doctrina, edificarea si apelul la convertire, trebuie sa fie prezente în fiecare act omiletic, nu doar ca trei parti distincte într-un program anumit. Atunci, însa, când predicatorul aplica regulile specifice ale unui anumit gen, unul din cele trei elemente va fi dominant.

*

În loc de concluzii exprimam înca odata convingerea ca numai atunci o predica va reusi sa-si împlineasca scopul (*luminarea mintii, încalzirea inimii si înduplecarea vointei spre fapte bune*) când vorbitorul o va încadra într-un gen precis, prestabilit, corespunzator slujbei care se savârseste. Evident, reusita depinde în egala masura si de alti multi factori asupra carora nu ne-am propus a zabovi acum, dar care se cunosc: dezvoltarea unei singure teme, adaptarea la ascultatori, utilizarea unui limbaj potrivit etc. etc. Dupa cum în circulatia rutiera cei care intra în trafic trebuie sa respecte niste reguli precise pentru a nu produce accidente si pentru a sosi la locul propus, la fel si în demersul omiletic: vorbitorii trebuie sa respecte regulile oratoriei, altfel îi „accidenteaza” pe ascultatori, lovindu-i uneori mortal... Evident, nu mai ajung nici la tinta propusa, mântuirea sufletelor. Asa se întâmpla, din nefericire, când unii crestini ai nostri „loviti” de nerespectarea regulilor omiletice, refuza sa mai vina la biserica, ba uneori o parasesc definitiv, plecând la secte. De aceea, socotim ca nici un efort nu este prea mare pentru ca cei ce si-au asumat misiunea propovaduirii sa se documenteze riguros, stiind sa utilizeze cu dexteritate si discernamânt *omilia, predica sintetica, panegiric* si

Preot lector dr. Vasile GORDON

pareneza, potrivit cu cerintele pastoral-liturgice din fiecare loc si timp.

4. ELABORAREA SI PREZENTAREA PREDICII, ÎNTRE TEORIE SI PRACTICA

Preliminarii. Studiul de fata, alcatuit cu intentia de fi integrat în cursul de Omiletica pentru studentii anului IV de la Teologie Pastorală, se adresează, deopotrivă, și preoților începători, pentru care vor fi binevenite, credem, câteva îndrumări practice legate de alcătuirea și susținerea prediciei. Este adevărat că și în slujirea omiletică poate fi aplicată sintagma „meseria se fură, nu se învătă...” Cu alte cuvinte, fiecare dintre slujitorii cărora li s-a încredințat misiunea învățătoarească a deprins îndeletnicirea predicării ascultând și citind predicile altora, mai mult decât „tocind” lecțiile teoretice din tratatele omiletice. Căci nu se poate ignora faptul că și în cazul prediciei există anumite diferențe între teorie și practică, uneori destul de mari, diferențe care se datorează, de fapt, caracterului inevitabil abstract al manualelor și cursurilor, față de cel concret al situațiilor individuale în care se rostesc predicile. De aceea, în cele ce urmează vom încerca să reducem la maximum noțiunile teoretice, în favoarea considerațiilor de ordin practic. Experiența didactică ne confirmă, de altfel, preferința generală a studenților față de aplicațiile practice și repulsia lor nedisimulată vizavi de teoriile abstracte, oricât ar fi ele de elevat elaborate. În acest sens este edificator să evocăm sugestia unui proaspăt absolvent de teologie, care, întrebat fiind ce anume crede că trebuie îmbunătățit în cursul de Omiletică, ne-a marturisit că ar fi de dorit să se includă cât mai multe „secrete” predicatoriale, acele particularități care favorizează succesul, chestiuni de „bucătărie omiletică...” I-am replicat atunci că aceste „secrete” nu se învătă, ci se fură, potrivit sintagmei de mai sus... Ne-am dat seama ulterior, însă, că nu trebuie, totuși, să lăsam totul pe seama „furtului” și că detaliile tehnicii prediciei reușite trebuie prinse în cadrul noțiunilor teoretice generale.

Pe de altă parte, dacă în zilele noastre se constată pe alocuri o slabă prestație predicatorială (încât se poate face chiar amară constatarea că amvonurile sunt uneori mute, iar când nu sunt mute bat câmpii!), trebuie să realizăm că între cauzele nereușitei se numără și lipsa unor cunoștințe teoretice de bază. Aceasta lipsă este determinată, în general, de anumite deficiențe în predarea Omileticii în unele Seminarii și Facultăți de Teologie, de puținătatea manualelor acestei discipline, dar cel mai adesea

de slaba preocupare individuala pentru pregatirea predicii. Este adevarat ca la nivel universitar literatura omiletica româneasca nu beneficiaza decât de tratatul lui Vasile Mitrofanovici, foarte bine alcatuit, dar vechi de mai bine de un secol. În veacul al XX-lea s-au tiparit în schimb câteva manuale de nivel mediu (pentru Seminar), care nu se mai gasesc însa prin librării. Pe de alta parte, desi disciplina omileticii a beneficiat de unele cursuri universitare minutios elaborate, ele au totusi un circuit închis, nefiind cunoscute nici macar de catre toti profesorii de Omiletica, ca sa nu mai vorbim de majoritatea preotilor de rând. Pentru depasirea acestei carente a literaturii omiletice românești actuale semnalăm doua încercari laudabile, datate relativ recent, chiar daca ele nu pot satisface întru totul cerintele practice din zilele noastre. Este vorba de volumele *Metode noi în practica omiletica* și *Omiletica ortodoxa*, care – cu putin efort – credem ca mai pot fi gasite în unele librării bisericești. Ambele volume se prezinta foarte bine în latura Omileticii Generale (*teoretice*), dar pentru partea Omileticii Speciale (*aplicative*), autorii se rezuma la reproducerea unor predici mai mult sau mai putin reusite ale altora, fara sa prezinte nici un model propriu, în concordanta cu asteptarile ascultatorilor contemporani, asa cum ar fi fost de dorit, desi suntem convinsi ca ar fi putut s-o faca la nivel optim.

Fata de toate semnarile de mai sus, cu referire la posibilitatea redusa de informare omiletica practica a preotilor începatori, s-ar putea obiecta ca în ultima vreme s-au tiparit numeroase predici, atât în volume separate cât și în unele reviste bisericești, care pot constitui surse valoroase de inspiratie la îndemâna oricui. Partial, faptul este adevarat, dar dincolo de aprecierea fireasca pe care o avem fata de efortul tuturor autorilor de predici, trebuie sa recunoastem ca putine dintre ele îl ajuta efectiv pe preotul începator. Majoritatea se prezinta mai mult ca o aglomerare de material informativ, uneori cu prea multe citate scripturistice, patristice etc., fara o legatura efectiva cu actualitatea.

În aceasta situatie, predicatorul începator trebuie sa constientizeze necesitatea muncii intense de autodidact, cercetând cu tot discernământul sursele informative, cu atentie sporita asupra celor care, dincolo de continut, inspira și o tehnica limpede a elaborarii predicii reusite. În materialul de fata vom încerca sa jalonam principalele etape ale redactarii și rostirii predicii, cu semnalarea câtorva dintre cele mai eficiente surse bibliografice în domeniu, prezentând, totodata, schite de planuri și predici propriu-zise pentru principalele genuri omiletice actuale.

I. ETAPELE PREGATIRII PREDICII.

Majoritatea tratatelor omiletice vorbesc despre necesitatea unei duble pregatiri: *îndepartata* (sau *generală*) și *apropiată* (sau *specială*), prima care începe, propriu-zis, cu pregătirea generală pentru misiunea preotească, a doua care se desfășoară în zilele care preced rostirea predicii respective. Ambele etape se sprijină și se condiționează reciproc, fiind imposibilă o delimitare strictă în timp a lor. În ziua rostirii predicii suntem avantajati de tot ce am acumulat prin pregătirea noastră de până atunci, dar și de efortul depus în ajun. Este sugestivă în acest sens marturisirea unui profesor de teologie american, Henry Ward Beecher, făcută unui proaspăt absolvent al său. Fostul student i-a ascultat într-o dimineață predica și, impresionat de reușita ei, i-a spus: „Intentionez și eu să intru curând în pastorație. Una din întrebările care mă neliniștește este cât timp ar trebui să afectez pregătirea predicii. Mi-a plăcut în această dimineață atât de mult predica d-voastră, încât m-am gândit să vă întreb cât timp v-a trebuit să-o pregătiți, ca să am pentru mine un indiciu în ceea ce intentionez”. Profesorul i-a răspuns: „Tinere, predica pe care am rostit-o azi-dimineață am pregătit-o chiar din ziua în care m-am născut...” Cu alte cuvinte, pentru predicatorul conștiințios *pregătirea* înseamnă *întreaga viață și experiență*. Nu este nimic în viața unui om care să nu-i influențeze dezvoltarea, căci fiecare carte citită, fiecare convorbire cu cineva, fiecare vizită făcută cuiva etc., contribuie într-un anumit fel la experiența personală, care se va reflecta apoi în felul de a vorbi.

1. **PREGĂTIREA ÎNDEPARTATA**, presupune câteva aspecte, dintre care enumerăm:

- **Dezvoltarea gândirii**, a discernământului, cu atenție aparte pentru puterea de a gândi logic. Între mijloacele cele mai eficiente socotim ascultarea cu maximă receptivitate a vorbitorilor buni și lectura atentă a cartilor de valoare, selectate cu un riguros spirit eclectic. Ambele surse de inspirație implică, însă, un anumit risc, atunci când se abuzează de ele: acela de a depinde 100% de un vorbitor care ne fascinează, născându-se în noi tendința de a-l imita întru totul, sau a refuza să mai gândim original, împrăștiindu-ne ideile care ne acapărează involuntar dintr-o carte sau alta. Bine a remarcat în acest

sens Schopenhauer: „Abuzul de lectura priveaza spiritul de elasticitate, asa cum o greutate anuleaza elasticitatea unui resort, când apasa mereu asupra lui. A-ti baga capul în carte de îndata ce ai un moment liber, este cel mai bun mijloc de a nu ajunge sa ai idei personale...". Cu toate ca afirmatia trebuie privita cu o anumita rezerva (*în realitate, lectura este unul din cele mai eficiente mijloace de instruire!*), cele afirmate de Schopenhauer constituie o buna atentionare pentru cei care citesc fara discernamânt;

- **Cultivarea memoriei**, prin învățarea pe de rost a cât mai multe rugăciuni, versete din Sfânta Scriptura, poezii, fragmente liturgice, citate semnificative din gânditori români și străini etc. Repetarea periodică a lor înseamnă, de fapt, întretinerea memoriei. Trebuie avută în vedere, apoi, grija de a nu reține date de prisos, care pot îmbăcsi mintea cu lucruri banale. Un exemplu negativ în acest sens este cazul unui cetățean care, voind chipurile să-și întretină memoria, și-a propus să învețe Mersul Trenurilor pe de-a-supra... Mecanismul cu performanțe impresionante al calculatoarelor din zilele noastre ne sugerează, chiar dacă într-o formă relativ compatibilă, una dintre soluțiile „aerisirii” memoriei. Anume, știindu-se că ceea ce este în plus încarcă disc-ul și încetinește comenzile, fabricanții au prevăzut butonul „delete”, care elimină la nevoie datele de prisos. Așa și noi, trebuie să avem un control permanent asupra noutăților care ne invadează audio-vizual și să ne propunem a reține doar ceea ce este moral, plăcut și folositor;
- **Cercetarea izvoarelor prediciei**, „cu timp și fără timp”, din care să rezulte fișe, notițe, rezumate etc. Puse în rânduială, ele ne vor servi la nevoie, scutindu-ne de eventuale căutări disperate din ajunul rostirii prediciei;
- **Cultivarea cu grija a limbajului și stilului omiletic**, prin însușirea corectă a limbii și îmbogățirea treptată cu expresii frumoase și convingătoare. Greselile de exprimare scad drastic valoarea unei predicii, mai ales atunci când se fac dezacorduri, cacofonii, pleonasme, sau alte astfel de imprudente. Bine s-a spus că *limbajul este cea mai bună oglindă a spiritului omenesc*, dar socotim că este în același timp și cea mai elocventă carte de vizită a predicatorului. Profesorul Fred B. Craddock propune câteva sugestii interesante pentru preîntâmpinarea pericolelor degradării limbajului, dintre care spicuim:
 - *constientizarea importanței și puterii cuvintelor*;

- *stradania de a gasi expresii imaginative si stimulative;*
- *a consacra macar un sfert de ora în fiecare zi pentru a citi texte din mari autori de eseuri, poeme, romane, chiar piese de teatru si povestiri (acestea nu în locul Scripturii si al Parintilor Bisericii, ci în adaos, n. n.);*
- *compunerea scrisorilor pentru prieteni, parinti, rude s. a. Dintre toate mijloacele de scriere, scrisorile personale sunt cele care se apropie cel mai mult de stilul vorbit;*
- *a se revedea predicile anterioare, pentru a se evita repetarea excesiva a unor expresii;*
- *ascultarea cu atentie a diferitilor vorbitori, în împrejurari diferite, nu numai în ocazii culturale elevate, ci si în altele;*
- *“curatirea” predicii, dupa redactare, de idei vagi si complicate...*

Este absolut necesar acest fapt, altfel exista riscul ca ascultatorii sa nu înțeleaga, sau sa-i lase reci acele expresii confuze. Dupa cum computerele, înainte de tiparirea unui text, fac acea operatie de curatire ce se numeste „cleaning”, tot astfel se impune si înlaturarea din textul predicii a tot ce este de prisos .

- ***Exercitii de redactare a predicilor***, nu numai în ajunul predicarii propriu-zise, dar si ca o preocupare curenta. Revistele bisericesci ne stau la dispozitie în acest sens, ca sa nu mai vorbim si de posibilitatea editarii în timp a cel puțin un volum personal de predici. Parintele Belu da un sfat foarte înțelept în acest sens: „Este necesar ca viitorul preot sa se deprinda a sluji bine de condei, daca vrea sa ajunga a se sluji bine de cuvânt!”
- ***Deprinderea de a vorbi în public***. În acest scop, trebuie utilizata orice ocazie care se ofera, procedeu fiind necesar mai ales celor emotivi, care au nevoie sa-si domine timiditatea si sa-si biruie tracul. Astfel, se vor folosi oportunitati ca: serbari, întruniri literare, conferinte, discutii în cercuri mai mari etc. Cea mai indicata solutie este, însa, a se deprinde sa tina mici cuvântari la sfintele slujbe, procedeu care se poate exercita si înainte de hirotonie, cu încuviintarea preotului bisericii respective. Pentru instruirea teoretica în vederea deprinderii artei de a vorbi în public se pot utiliza cu succes nu numai tratatele omiletice bisericesci ci si anumite carti laice corespunzatoare acestui scop. Deprinderea de a vorbi în public trebuie precedata, însa, de exercitii retorice facute în linistea camerei de lucru sau în mijlocul naturii, într-un loc retras, atunci când suntem singuri. Astfel, se pot

aborda anumite subiecte, formulându-se și rostindu-se fraze, se pot face chiar corecturi, repetându-se apoi aceleși fraze dar cu un stil îmbunătățit. Toate acestea vor spori dexteritatea exprimării, fiind totodată exersări benefice ale vocii, controlându-se intensitatea timbrului. În același timp, un bun exercițiu pentru gestică și mimică omiletică, elemente foarte importante în ceea ce se cheamă „acțiunea” în predică.

2. **PREGATIREA APROPIATA** însumează eforturile care se fac de către predicator înaintea rostirii predicii, într-un spațiu de timp care variază de la caz la caz. Parintele Dumitru Belu a făcut în acest sens o precizare testamentară: „**O predică, se știe, are valoarea osteneții ce depui la întocmirea ei!**” Pentru începători este indicat ca pentru o predică duminicală sau pentru o anumită sărbătoare să înceapă pregătirea cât mai devreme posibil, chiar cu o săptămână înainte. Când este vorba de o slujbă ocazională, o cununie sau o înmormântare, de exemplu, vom face această pregătire apropiată cel mai târziu cu câteva ore înaintea slujbei, evitând a vorbi pe nepregătite și improvizat. Pentru a fi eficientă, pregătirea apropiată trebuie dintru început să țină seama de următoarele:

- felul slujbei la care se va rosti (Sf. Liturghie, una dintre laudele bisericesti, slujba unei Taine, a unei ierurgii etc.);
- perioada liturgică în care se rosteste;
- împrejurările de loc: în biserică, într-o casă, în tarină etc.;
- împrejurările de persoane, respectiv a se întui ce fel de auditoriu vom avea la predică respectivă;
- capacitatea proprie de a redacta și rosti liber cuvântarea, propriu-zis conștiința că este necesară o adaptare a predicii și la persoana noastră proprie.

Itinerarul alcatuirii predicii creștine are, în genere, o anumită compatibilitate cu cel profesat de Retorica antică, în special cel propus de Quintilian în lucrarea sa celebră *Institutio oratoria*, tradusă și în românește. Iată care sunt etapele propuse de el:

- **inventio** = găsirea și adunarea materialului;
- **distributio** = aranjarea materialului, potrivit unui plan prestabilit;
- **elocutio** = grija pentru limbaj și stil;
- **memoria** = memorarea cuvântării în vederea rostirii libere;
- **actio** = grija pentru gestică, mimică, timbrul vocii etc.

În cele ce urmează, le vom relua pe rând și vom schița ceea ce ni se

pare mai util în legatura cu fiecare:

a. *Inventio*. Înainte de a începe cautarea propriu-zisa a materialelor, sunt hotarâtoare trei elemente: *o rugaciune* pentru începutul lucrului, fie chiar si mai scurta, *meditarea* asupra temei si modalitatii de lucru si *încercarea de a schita un plan scris fara a consulta nici o sursa de inspiratie*. Astfel, rugaciunea va face ca redactarea predicii sa se desfasoare într-o atmosfera harica, iar meditarea sau cugetarea profunda asupra temei ne va antrena întreaga fiinta în perspectiva redactarii. Predica nu este doar lucrarea noastra, ci este, întâi de toate, lucrarea lui Dumnezeu. Ca orice act liturgic si predica este sinergica, divino-umana: împreuna-lucrarea omului cu Dumnezeu. De aceea ne vom ruga Lui sa ne ajute cu harul Sau pentru a întocmi si rosti o predica folositoare pentru zidirea într-o mântuire a credinciosilor. Schita personala (cu formularea temei, a ideilor, argumentelor, digresiunilor etc.) va fi determinanta în asigurarea originalitatii. *Cum si cât timp* afectam fiecareia dintre aceste trei etape preliminare în parte vom stabili de la caz la caz. Dintre ele, etapei „meditatiei” îi consacram de obicei un spatiu mai mare de timp: propriu-zis, dupa rugaciunea de început, timpul care se va scurge pâna la schitarea în scris a planului si a continutului. Sa luam un exemplu: pentru o predica duminicala începem sa ne facem planuri în minte cu cinci-sase zile înainte rostirii efective, framântând teme, idei, gândindu-ne la eventuale actualizari etc. Pe parcursul zilelor respective vom renunta poate la unele idei cu care am pornit, vom adauga altele, vom reveni asupra unora etc. etc. Acest „proces” mental este într-un total benefic si se poate desfasura cu întreruperi, între alte treburi si obligatii, „printre picaturi” - cum se spune. De multe ori si seara, înainte de a adormi, este bine sa ne lasam antrenati în aceste „meditatii omiletice”, caci peste noapte subconstientul continua sa caute idei, solutii, formulari, în asa fel încât dimineata beneficiem de ele fara sa fi facut vreun efort special. Astfel, dupa câteva zile de cautari vom avea deja o multime de idei si formulari, din care vom selecta apoi si vom asterne în scris ceea ce consideram ca este necesar.

Daca nu vom proceda asa si vom începe prin a ne inspira si copia de la altii, vom fi inevitabil influentati si riscam sa nu mai avem mai nimic original în cuvântarea respectiva. Dupa ce ne-am fixat, însa, propriile idei si intentii, vom recurge desigur si la sursele pe care le consideram de folos, având în vedere cu prioritate Sfânta Scriptura si Sfintii Parinti. Schita personala (am zice si *originala*), prezinta înca doua avantaje:

predicatorul are, *ab initio*, sentimentul stăpânirii temei și constientizează limitele în care va face munca de documentare, ceea ce va favoriza ulterior câștigarea unui timp prețios. Materialul poate fi adunat apoi sub forma fiselor, a notitelor, sau chiar prin asezarea de semne în cartile sau revistele pe care le vom utiliza;

b. *Distributio* (sau „sistematizarea”). Aranjarea și repartizarea materialului se face potrivit planului prestabilit. Aceste operații presupun o triere curajoasă a ideilor, versetelor, citatelor etc., întrucât de obicei adunăm mai mult material decât este nevoie. Am spus „curajoasă” pentru că, trebuie să recunoaștem, renunțăm uneori foarte greu la anumite idei și citate, pe care le-am căutat cu răbdare și perseverență, deci cu o anumită osteneală. Pentru a ne încadra în timpul optim și pentru a redacta o predică aerisită este absolut necesar acest efort de renunțare, bine știind că ceea ce *este de prisos nu aruncăm, ci punem deoparte, pentru altă dată*. Parafrazând o apoftegma a lui Boileau (†1711) „cine nu știe să se limiteze, nu știe să scrie”, vom zice și noi „cine nu știe să se limiteze, nu știe să predice”. Există o anumită tendință în fiecare dintre noi de a încerca să spunem cât mai multe la o predică, cu intenția de a fi chiar exhaustivi, crezând greșit că astfel vom fi mai convingători... Dimpotrivă, încercarea de a spune totul, odată, va avea efect contrar: ascultătorii vor fi suprasolicitați, obosiți, chiar suparați că s-a abuzat de răbdarea lor. Totodată, spunându-le prea multe deodată favorizăm riscul ca ei să nu mai rețină nimic, din pricina prea multor idei. Sau cum spunea Voltaire, cu ironia-i caracteristică, vom crea impresia că am emis „o mare de idei, într-un pustiul de cuvinte...” De aceea, opinăm că restrângerea materialului la strictul necesar este nu numai un act de prudență, ci și unul de smerenie. Nici Dumnezeu n-a creat lumea într-o singură zi! Să mai lasăm material și pentru altă dată...

Vom reda acum momentele unui **PLAN ORIENTATIV**, constienti fiind de faptul că orice lucrare temeinică se înfăptuiește după un plan bine stabilit. Căci reușita unei predici depinde în mare măsură de limpezimea lui, de structura sa realistă și logică. Mai întâi enumerăm în sinteză câteva dintre avantajele utilizării planului:

- elimină riscul împrastierii, obligându-l pe predicator să-și valorifice mijloacele în direcția propusă;
- ne va ajuta să facem o triere corespunzătoare cu scopul predicii respective a materialului adunat prin munca de documentare;
- facilitează desfășurarea materialului într-o ordine logică, potrivit nu

numai cu scopul predicii, ci și cu puterea de receptare a credinciosilor;

- ofera cel mai pretios sprijin în scopul de a rosti predica liber. Rostirea liberă presupune memorizarea. Or, pentru o memorizare eficientă, planul ne ajută să avem o privire de ansamblu pe tot parcursul predicii și să dezvoltăm fiecare idee în ordinea indicată de însăși legătura lor internă, logică.

Desigur, nu putem utiliza cu strictete același plan pentru toate genurile omiletice. Dar, cele mai multe dintre acestea beneficiază de următoarele momente: **textul (sau „motto-ul”)**, **formula de adresare**, **introducerea**, **tratarea și încheierea**. Dintre însușirile de bază ale planului, reținem: *unitatea* (adică are în vedere o singură temă), *claritatea* (prezentând o imagine bine conturată a temei) și *simplitatea* (care presupune o expunere accesibilă). Evident, în timpul predicii nu vom anunța *expressis verbis* momentele planului, ci ele vor fi doar sugerate, prin pauze de câteva secunde, însoțite cel mai adesea de repetarea formulei de adresare.

Textul este reprezentat de un verset din Sfânta Scriptură, de un fragment liturgic din slujba respectivă, de o frază a unui sfânt părinte etc. Trebuie să precizăm, însă, că textul nu este neapărat obligatoriu, dar atunci când este ales în mod inteligent, el este binevenit în fruntea oricărei predici. El trebuie să stea în strânsă legătură cu tema pe care dorim să o tratăm, având rolul de a sugera și a oglindi.

Formula de adresare este absolut necesară pentru toate genurile predicii. Ea diferă, desigur, de la gen la gen. Cele mai uzitate formule pentru predicile obișnuite (omilii, predici tematice, panegirice) sunt: *iubiti credinciosi, frati crestini, drept-maritori crestini*; pentru pareneze, de la caz la caz: la cununii: *iubiti miri, cinstiti nuni, cinstiti nuntasi*; pentru înmormântări: *întristata familie, întristati credinciosi* etc.

Formula de adresare se mai repetă și de-a lungul cuvântării, fără a se abuza însă de ea. Această repetare are efectul de a redobândi atenția ascultătorilor și de a marca anumite etape. Ultima oară când se va rosti formula de adresare va fi înaintea concluziei.

Introducerea. Se mai numește și „exordiu” și reprezintă prima parte a oricărei cuvântări, strâns legată cu tratarea temei, prin care predicatorul face pregătirea credinciosilor, pentru a asculta tratarea cu interes, cu bunăvoință, cu atenție sporită și cu convingerea că cele ce vor urma sunt adevăruri necesare mântuirii sufletului.

Introducerea are, asadar, un rol pregatitor, dar ea nu trebuie sa fie nici prea lunga (caci i-ar obosi pe ascultatori), nici prea scurta (caci n-ar apuca sa jaloneze traseul ce urmeaza a fi parcurs). Totodata, trebuie avut grija a ne feri de introducerile banale, care se potrivesc la orice tema, sau de introducerile care nu au nici o legatura cu subiectul tratat.

Tratarea, sau corpul propriu-zis al cuvântarii, reprezinta aproximativ 2/3 din predica respectiva. De regula, tratarea cuprinde urmatoarele momente logico-psihologice: **explicatia** (operatia de lamurire a unei idei dogmatice sau morale); **istorisirea** sau **naratiunea** (operatia de expunere a faptelor biblice, istorice etc.); **argumentarea** (operatie prin care se sustine si se întareste tema tratata). Dupa ce preotul a explicat, istorisit, argumentat etc., va trebui sa raporteze cele prezentate la viata ascultatorilor. În acest scop sunt binevenite si **digresiunile** sau **ilustratiile** care au darul sa învioreze predica si, totodata, sa exemplifice elemente din cele expuse anterior.

Concluziile bine alcatuite au darul de a determina nu numai o buna impresie asupra ascultatorilor, ci si a le influenta vointele spre aplicarea celor auzite. Se înțelege ca orice concluzie trebuie sa fie în strânsa legatura cu subiectul tratat. Este contraindicat sa se introduca în concluzii idei noi, care nu au aparut în corpul cuvântarii. *Finis coronat opus* ("sfârșitul încununeaza lucrarea")- era deviza oratorilor latini clasici. Aceasta maxima poate constitui si pentru predicatorul crestin nu numai o atentionare ci si un deziderat.

c. Elocutio. Dupa ce am repartizat materialele la locul potrivit în cadrul planului, redactarea efectiva a predicii o vom face într-un limbaj corect gramatical si într-un stil cât mai frumos, placut si convingator. Predica trebuie scrisa în totalitate, mai ales de catre preotii începatori. În cazul în care, din diferite motive, n-o vom scrie în întregime, este de neaparata nevoie sa se alcatuiasca macar un plan dezvoltat. La folosirea materialului trebuie sa ne ferim pe cât posibil de copiere (plagiat!), chiar daca în materialul adunat avem multe idei ale altora. Acest material cules trebuie în asa fel prelucrat încât sa avem sentimentul ca predica întocmita este a noastra. Cu timpul vom folosi tot mai putin materiale de împrumut, exceptând textele scripturistice si patristice, care nu deterioreaza niciodata originalitatea, ci, dimpotriva, o autentifica. Vom folosi mai putin (sau deloc) ideile, frazele si cuvintele altora, pentru a predica noi însine, nu altii prin noi, caci **predica este un act de creatie personala**, nu de compilatie.

Etapa „elocutio” implica, de fapt, întregul efort stilistic al predicatorului. În traducere, *elocutio* înseamnă *exprimare*, fel de exprimare sau *stil*. Stilul reprezintă, asadar, *totalitatea mijloacelor lingvistice pe care le folosește un scriitor pentru a-si exprima gândirea și simțirea sa*. Sau, potrivit Dictionarului Explicativ al Limbii Române, *talentul, arta de a exprima ideile și sentimentele într-o formă aleasă, personală*.

Stilul prediciei are, esențial, un fond comun, dar aplicat el se prezintă cu anumite particularități, de la vorbitor la vorbitor, potrivit temperamentului, capacității, stărilor sufletești și mai ales talentului oratoric. De aceea, pe bună dreptate scriitorul francez Buffon (1707–1788) a spus că „Le style est l'homme même...”

Din punct de vedere omiletic stilul poate fi analizat sub trei aspecte: *gramatical*, *literar* și *bisericesc*. În cele ce urmează vom puncta, pentru o minimă orientare, doar elementele de bază ale stilului, fără să intrăm în detaliile care trebuie studiate de fapt în cadrul gramaticii limbii române.

- **gramatical** (sau literal, *ad litteram*), înseamnă respectarea regulilor de bază ale limbii din punct de vedere fonetic, morfologic, sintactic, lingvistic și semantic. Principalele calități ale stilului gramatical sunt: *corectitudinea, puritatea, precizia, claritatea, finetea și armonia stilistică*;
- **literar**, adică vorbirea figurată, care implică următoare clasificare: *figuri stilistice de cuvinte și figuri stilistice retorice*. Între figurile stilistice de cuvinte (numite și „tropi” de la grecescul *trōpō* = a întoarce, a schimba) se înscriu: *epitetul, comparația, metafora, alegoria, personificarea, hiperbola* etc., iar figurile stilistice retorice mai utilizate sunt: *inversiunea, repetiția, interogația retorică, invocatia retorică, antiteza, gradatia, eufemismul, reticenta, concesiia, antilogia* (sau paradoxul), exclamatiia etc.;
- **bisericesc**, adică stilul limbii „vechilor cazanii”, armonizat desigur lexicului actual. Este, de fapt, stilul liturgic al sfințelor slujbe, atât de apreciat de către credincioșii noștri. Cum predica însăși este considerată tot un act liturgic, stilul trebuie să fie același. La 3 octombrie 1876, la Iași, Mihail Eminescu participă la parastasul Voievodului Grigore Ghica, săvârșit cu prilejul dezvelirii bustului acestuia. Impresionat de frumusețea limbii liturgice din rugăciunile și cântările slujbei, Eminescu avea să noteze plin de admirație: „Aceasta este dulcea limbă a trecutului!”. Remarca poetului ne sugerează a nu

pierde dulceața și frumusețea limbii noastre de dragul modernismului și al neologismelor, care ne pot duce, de altfel, în ispita pretiozitatilor și al unei suficiente retorice, detestabile în urechile ascultătorilor. Dacă în antichitate oratoria (sau *retorica*) era considerată o artă, cu toate că ea se axa cel mai adesea pe discursurile avocaților în tribunale, cu atât mai mult predica creștină: ea este, trebuie să fie mereu operă de artă, o mostră a vorbirii îngrijite, inteligente, patrunzătoare. Dar să reținem, totodată, că în predica nu facem artă pentru artă, ci ***arta pentru a-i convinge pe ascultători la savârșirea faptelor bune în vederea mântuirii***. Pe scurt, ***arta pentru mântuire***. De aceea, nu vom utiliza figurile stilistice de dragul stilului, ci pentru a transmite la modul optim adevărurile de credință. La Amvon trebuie să se vorbească altfel decât prin ziare, la televizor, la radio, pe stradă, la piață etc. Sau, cum foarte bine s-a spus, *predicatorii creștini trebuie să rămână oratori ai Amvonului, nu ai forului*. Pe de altă parte, sfântenia adevărilor evanghelice nu poate fi exprimată decât prin cuvinte curate, *bisericești*, ferite de banalități, vulgaritate, dezacorduri și cacofonii. Cuvintele prediciei să poarte pecetea liturgică a cuvintelor armonioase de rugăciune. Desigur, predica nu se confundă cu rugăciunea, dar ambianța în care se rosteste trebuie să fie aceeași ca în timpul rugăciunii, sau oricărei alte slujbe. Noi spunem acum „predică”, dar rostirea omiletică se poate numi foarte bine și „oratorie bisericească”. Or, cuvântul „oratorie” vine din latinescul „*oratoria*” care înseamnă „vorbitură”, dar și „rugăciune”, plecându-se de la rădăcina termenului „*os-oris*” (gura), căci cu aceeași gură vorbim, dar ne și rugăm în același timp. Asadar, predica nu este o vorbitură oarecare, ci un *act liturgic* care se desfășoară în cadrul liturgic al unei sfinte slujbe. Este, altfel spus, *ca o slujbă*. De aceea, stilul omiletic autentic este cel bisericesc, care valorifică dulceața limbii a trecutului, fără a respinge tot ce este plăcut, frumos și convingător din stilurile exprimării obișnuite, gramatical, literar etc.

d. Memoria. Fără excepție, toți predicatorii de seamă recomandă rostirea liberă a prediciei, nu citirea ei. Mântuitorul a vorbit liber, Sfinții Apostoli de asemenea. Ar fi inutil să insistăm asupra dezavantajelor pe care le implică citirea prediciei. Practica de toate zilele ne arată că o predică rostită liber este mult mai bine primită decât una citită, chiar și atunci când nu excelează în conținut. Predică rostită liber permite o

comunicare directă cu ascultătorii, pe când citirea ei intervine un anumit obstacol în calea comunicării, un „intermediar” care-i deranjează pe ascultători și nu-l onorează pe vorbitor. Bernard Reymond notează următoarele, într-un studiu dedicat oralității (*Le défis de l'oralité*): „La communication orale est un acte **dimension communautaire**” (subl. aut.). În același sens al predicării libere se exprimă și autorul unui alt tratat omiletic reprezentativ, F. Craddock: „Va fi o greșeală să credem că scopul ostentiv de alcătuire a predicii constă în a obține o predică scrisă (*care apoi să fie citită, n. n.*). Scopul este a predică, scrierea fiind un auxiliar, nimic mai mult”.

Dar pentru a o rosti liber și fără poticneli, predicatorii începători, după ce au scris-o, **o vor memora în întregime**. De aceea, una din grijile de competență ale predicatorilor este să-și cultive memoria, prin reținerea de versete biblice, poezii, citate din sfinții părinți, maxime și locuțiuni celebre etc. Chiar prin repetarea propriilor fraze, formulări, expresii. Primele predici ale predicatorilor începători trebuie memorate cu maximă grijă, pentru a preîntâmpina eventuale poticneli și sincope în timpul predicării. Cu timpul, după ce vorbitorul va câștiga experiența și dexteritate în improvizații și formulări ad-hoc, nu mai este atât de stringentă necesitatea memorării integrale a predicii, fiind suficientă reținerea reperelor de bază ale planului. O dată cu acestea, este recomandabil a memora și anumite fraze la care s-a muncit mai mult, la care tinem în chip deosebit și care exprimă foarte bine adevărurile pe care vrem să le propovăduim. În acest scop, în ajunul predicării vom repeta liber în liniștea camerei de lucru fie predică integrală, fie măcar acele părți care solicită un efort special pentru fixare.

d. Actio, cuprinde mijloacele vorbitorului prin care își transmite predică: *vocea (pronunțarea), gestica, mimica, ținuta vestimentară* etc.

Astfel, **vocea**, deodată cu **pronunțarea**, trebuie să fie naturală, caldă, dulce, curată, cu timbru plăcut, nu forțată, dură sau stridentă. La predică nu utilizăm invariabil aceeași intensitate a vocii, pentru că trebuie să-o adaptăm în permanentă textului, auditoriului, spațiului în care vorbim. În unele momente vorbim mai tare, în altele mai încet, uneori pronunțând și câte un cuvânt șoptit, fiind atenți în tot timpul să fim auziți de toată lumea. Să luăm aminte că vorbitul mai tare nu înseamnă să țipăm! Ne amintim, în acest sens, de patania unui profesor de teologie (*nomina odiosa*), care a fost rânduit să predice la Catedrala Patriarhală pe vremea patriarhului Justin și care, din exces de zel, a vorbit cam tare. La sfârșit, în

altar, patriarhul l-a apostrofat: „De ce ai tipat, ma, la credinciosi? Ce-ai avut cu ei, ma? Ce ti-au facut, ma?...” Întâmplarea este hazlie, desigur, dar patriarhul a avut dreptate: nimic mai dezagreabil ca tipetele, vorbitul prea tare, în loc de predicare calma, cu o intensitate a vocii bine armonizata contextului liturgic. Este adevarat ca în unele momente continutul predicii solicita o intensitate mai mare a vocii, dar *numai în anumite momente* si în nici un caz nu vom tipa!

Asadar, **pronuntarea** sau **rostirea propriu-zisa a cuvântarii**, ca efect direct al vocii, trebuie sa aiba câteva însusiri de baza:

- *naturala*, potrivit cu firea si temperamentul fiecaruia, nu fortata, nici cautând sa imite pe cineva, nici afectata;
- *corecta*, conforma cu regulile ortoepice ale gramaticii;
- *variata*, adaptându-se permanent la continut si la simtamintele pe care vrem sa le exprimam;
- *armonioasa*, adica o rostire echilibrata, nici prea rara (care duce la plictisirea si pierderea receptivitatii ascultatorilor), nici prea grabita (care-i lasa în urma pe ascultatori).

Gesturile omiletice sunt miscarile mâinilor si ale corpului, în general, care însotesc rostirea predicii. Frumusetea unei cuvântari rezulta nu numai din continut ci si din gesturi si miscarea corpului. De aceea trebuie sa avem un control atent mai ales asupra mâinilor si a capului. Se înțelege, desigur, ca la predica nu vom avea o pozitie rigida, fixa, de „statuie”, sau de copil timid care-si rosteste sufocat de emotie poezia pe scena. Dar nici nu vom face gesturi excentrice, fluturând mâinile în toate partile, sau miscând tovaraseste mâna dreapta, precum dictatorii comunisti. De asemenea, nu ne vom balansa corpul cu miscari de balet, nici nu vom ridica mereu calcâiele ca gimnastele. Ci vom face numai acele miscari discrete, absolut necesare pentru a sublinia anumite momente ale predicii. Vom fi atenti, totodata, la miscarea capului, care trebuie sa fie tinut drept si natural, miscându-l la fel de discret ca si celelalte parti ale corpului. Trebuie sa luam seama la câteva capcane: capul tinut prea mult plecat dezvaluie o timiditate excesiva, dat pe spate aroganta, înclinat în laturi lânzezeala, teapan si nemiscat o oarecare duritate de caracter.

Mimica si expresia fetei trebuie sa însoteasca, de asemenea, în mod natural si discret textul cuvântarii. Credinciosii privesc tot timpul fata celui care vorbeste, fruntea, obrazii, miscarea sprâncenelor, urmarind mai ales expresivitatea ochilor. Simtamintele noastre se pot citi foarte usor din

felul privirii, ochii fiind numiti pe buna dreptate „ferestre ale sufletului”, prin care noi vedem lumea si lumea priveste în noi. De aceea, în timpul predicii vom privi cu seninatate pe cei din fata noastra, fara sa fixam privirea doar spre o singura directie, sau un anume colt al bisericii, si nici sa tinem ochii închisi, complet sau pe jumătate, ori sa afisam o privire ratacita si cautatoare peste ascultatori. Vom privi în asa fel încât fiecare ascultator sa se simta vazut, fara a ne localiza cu insistenta asupra cuiva. Întrucât privirile unor credinciosi care urmaresc cu simpatie desfasurarea predicii sunt încurajatoare pentru predicator, socotim, totusi, ca este indicat a-i privi mai des, dar nu minute în sir si nu doar pe ei. Altfel, credinciosii respectivi se vor simti stingheriti, fapt care nu va trece neobservat de catre cei din jur.

Tinuta vestimentara, este un punct asupra caruia socotim de prisos a insista prea mult, rezumându-ne la observatia ca preotul trebuie sa fie îmbracat în odajdii îngrijite, deopotriva, la sfintele slujbe si în timpul predicii. Nu murdare, zdrentuite, sifonate, prea mari sau prea mici. Parul, barba, dintii, unghiile, încaltamintea, sunt de asemenea elemente care trebuie îngrijite cu atentie, caci un predicator neglijent tuns, nepieptanat, cu dintii stricati, cu unghiile netaiate (sau cu unghie mare la degetul mic...), cu pantofii murdari etc., trezeste dezgust în fata ascultatorilor. Cât ar fi predica de buna, rostita de catre un preot neglijent nu-si va împlini scopul! Trebuie eliminat categoric, de asemenea, obiceiul unor confrati de a purta ghiul pe unul din degete. Gestul este si de prost gust si sfidator: în timp ce multi dintre credinciosi abia își pot asigura pâinea traiului zilnic, „pastorul” lor se afiseaza cu podoabe de aur... Asta nu însemna, însa, ca nu poate purta inelul obisnuit, daca este casatorit.

*

Toate aspectele care tin de „actio”, mentionate mai sus (si altele asemenea) se încadreaza în acel *simt al masurii* pe care trebuie sa-l aiba orice slujitor autentic, pe care l-am numi de fapt **bunul-simt**. Cine se îngrijeste sa cultive aceasta virtute, își va controla întotdeauna vocea, pronuntarea, gesturile, tinuta corporala si vestimentara etc. Bunul simt al predicatorului, pe care credinciosii îl vor constata, va fi, deodata, factor decisiv al reusitei predicii si criteriu esential de evaluare a ei. O buna stapânire si utilizare a vocii, gesticii, mimicii etc., ca factori auxiliari ai reusitei, deodata cu un continut corespunzator al predicii, va favoriza o

comunicare optima cu credinciosii. Acesti factori fac parte din ceea ce omiletica moderna numeste „metalimbaj”, sau „metacomunicare”, adica limbajul si comunicarea de dincolo de cuvintele propriu-zise. Caci avem, deodata, o comunicare obisnuita, *verbala*, dar si o comunicare speciala, *non-verbala* sau „meta-verbala”, cea a gesturilor, a timbrului vocii, a tinutei corporale etc. Predicatorul ideal va fi cel care va transmite mesajul evanghelic armonizând cele doua cai, verbala si meta-verbala, realizând astfel o comunicare optima cu ascultatorii, din toate punctele de vedere.

*

II. EXEMPLIFICARI DE PLANURI SI PREDICI DEZVOLTATE PENTRU PRINCIPALELE GENURI OMILETICE AFLATE ÎN UZ

OMILIE EXEGETICA: *La Duminica dupa Înaltarea Sf. Cruci* (Marcu, VIII, 34-38 si XI, 1).

[*PLAN. Introducere:* - începutul anului bisericesc ofera doua ajutoare puternice drept-maritorilor crestini: *Prea Sfânta Cruce si glasul Domnului din Sfânta Evanghelie;*

Tratare: - analiza individuala a versetelor pericopei evanghelice, în acord cu învățatura de credința ortodoxa;

Încheierea: - îndemn la ascultarea glasului Domnului, pastrat în poruncile Sale.]

Omilia propriu-zisa.

Cu ajutorul lui Dumnezeu, iata ca am ajuns la începutul anului bisericesc, unde aflam doua ajutoare tari si puternice pentru ostenele noastre în calea ce ni se deschide înainte. Unul dintre acestea este Prea Sfânta Cruce, lemnul cel de viata datator, bucuria lumii, puterea credinciosilor, întarirea dreptilor, nadejdea pacatosilor. Pentru acesta, Sfânta Biserica o pune pe dânsa înaintea noastra, ca, în evlavie închinându-ne ei, sa luam har si putere în greutatea drumului nostru dintr-un an întreg. Celalalt ajutor este glasul Domnului din Evanghelia de astazi, care ne cheama sa ne ridicam crucea noastra si sa mergem dupa Hristos, si ne îndeamna sa ne mântuim sufletele noastre. Sa ascultam deci, cu evlavie, tâlcuirea cuprinsului Evangheliei de astazi, care ne spune ca:

Domnul a zis: oricine doreste sa vina dupa Mine, sa se lepede de sine, sa-si ia crucea si sa-Mi urmeze Mie.

Câta înțelepciune dumnezeiasca, frati crestini, si câta iubire de oameni! Domnul Hristos nici nu sileste pe cineva, desi are putere, si nici nu porunceste, desi este stapân, ci fiecaruia, lasându-i sloboda stapânirea de sine însusi, ca un iubitor de oameni, cheama la Sine pe toti oamenii, pentru ca voieste mântuirea tuturor, zicând: Cel care, dupa a sa socoteala si dintr-a sa vointa, vrea sa vina dupa Mine, adica sa fie ucenic al Meu, urmând poruncile Mele, acela trebuie sa faca trei lucruri: sa se lepede de sine, sa-si ia crucea sa si sa-Mi urmeze Mie. Învatatura pe scurt a acestor cuvinte evanghelice pe care am aratat-o mai pe larg la tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Duminica a treia a sfântului si marelui Post este: Cel care voieste sa se faca ucenic al lui Iisus Hristos, trebuie sa se lepede si sa urasca orice pacat, sa omoare toate patimile si toate poftele lui cele rele si sa urmeze învataturilor lui Iisus Hristos. Aratând Domnul pentru ce cere aceste trei lucruri de la ucenicii Sai, mai departe a zis:

Ca cine va voi sa-si mântuiasca sufletul îl va pierde; iar cine va pierde sufletul sau pentru Mine, si pentru Evanghelie, acela îl va mântui.

Sufletul omului este nemuritor si omul nu poate sa-l piarda din cauza dragostei sale fata de Iisus Hristos si fata de Evanghelia Sa. Prin aceste cuvinte, Iisus Hristos nu vorbeste despre fiinta sufletului, ci despre poftele si pacatele lui cele rele. Deci, cel care va pierde pacatele cele rele ale sufletului sau: mândria, zavistia, ura, nemilostivirea si celelalte patimi si rautati ale lui, nu pentru fatarnicie, sau pentru iubirea de slava, ci pentru dragostea fata de Iisus Hristos si pentru pazirea poruncilor Evangheliei, acela își va mântui sufletul sau si va mosteni viata cea vesnica. Iar cel ce va cauta sa-si îndeplineasca poftele cele rele ale sufletului acela își va pierde sufletul sau, adica îl va da chinurilor celor fara de sfârșit. „Cel care își iubeste sufletul sau, zice sfântul evanghelist Ioan, îl va pierde, iar cel care își uraste sufletul sau în lumea aceasta, îl va pastra spre viata vesnica” (Ev. Ioan XII, 23). „Cine va cauta sa mântuiasca viata sa o va pierde, spune evanghelistul Luca; iar cine o va pierde, va pastra-o vie” (Ev. Luca XVII, 33).

Sfântul evanghelist Matei spune si mai lamurit acest lucru, zicând: „Cine tine la viata lui va pierde-o, iar cine-si va pierde viata lui pentru Mine, va gasi-o” (Ev. Matei X, 39). Deci, zicând Domnul sa se lepede de sine cel care vrea sa se duca dupa El, prin „sine” s-a referit la suflet, nu la

trup pentru ca zice mai departe: Cel ce va voi sa-si mântuiasca sufletul sau, adica cel care va voi sa se mântuiasca pe sine însusi, acela se va pierde. Iar cel care se va pierde pe sine însusi, nu pentru marirea sa nici pentru lauda oamenilor, ci pentru dragostea fata de Iisus Hristos si fata de învățăturile Sfintei Evanghelii, acela se va mântui pe sine însusi, în viața cea vesnică. Ca sa arate cât de mare este valoarea sufletului omenesc si cât de costisitoare este pierderea lui, Domnul a adaugat:

Ce-i foloseste omului sa câstige lumea întreaga, daca-si pierde sufletul? sau ce-ar putea sa dea omul în schimb pentru sufletul lui?

Adica: ai dobândit toata lumea aceasta cu aurul, bogatiile si desfatările ei. Care este folosul tau, daca în schimb ti-ai pierdut sufletul tau, lepadându-te de Hristos sau defaimând Evanghelia Lui? Orice lucru lumesc are alt lucru pe potrivă sa, în care se poate schimba. Dai aur si iei în loc aceeași valoare de argint; dai pietre scumpe, margaritare, tarini, vii, orice alte lucruri pamântesti, dar iei altele pe potrivă acestora; te lipsești de lucrul acesta, dar dobândești altul de valoarea lui. Sufletul însa nu se poate schimba cu nimic, caci nu se gaseste în lume vreun lucru vrednic, cu care sa poata fi schimbat sufletul.

Iar cine se va rusina de Mine si de cuvintele Mele, în neamul acesta desfrânat si pacatos, si Fiul omului se va rusina de el, când va veni întru marirea Tatalui Sau, cu sfintii îngeri.

Prin aceste cuvinte Domnul spune lamurit ca cei care se rusineaza de patimile, de crucea si de îngroparea Sa, sau se leapada de Dumnezeuirea Sa si defaimeaza poruncile Evangheliei Sale, înaintea oamenilor din lumea aceasta, când va veni întru slava Tatalui Sau sa judece lumea, atunci îi va rusina pe ei, zicându-le: „Va spun voua ca nu va știu pe voi de unde sunteti: departati-va de la Mine, voi toti, lucratorii nedreptatii” (Ev. Luca XIII, 27). Atunci ce va folosi omului toata lumea cu bogatiile ei? Sau ce va da atunci, cel pacatos, ca sa-si izbaveasca sufletul sau de focul gheenei? Domnul a numit neamul omenesc desfrânat si pacatos, caci precum femeia care-si lasa barbatul si se duce cu altul, este o desfrânata si pacatoasa, tot asa este desfrânat si pacatos sufletul celui care paraseste pe Dumnezeu si se închina diavolului.

Apoi a grait catre ei: Adevar graiesc voua, ca sunt unii din cei care stau aici, care nu vor gusta moartea, pâna ce nu vor vedea împaratia lui Dumnezeu, venind întru putere.

Citind în continuare cele istorisite de sfântul evanghelist Marcu,

aflam ca dupa sase zile de când Domnul Iisus spusese aceste cuvinte: „ a luat cu Sine pe Petru, Iacov si pe Ioan, si i-a dus într-un munte înalt, pe ei singuri, si S-a schimbat la fata înaintea lor” (Ev. Mc. IX, 7). Deci, lamurit este ca Domnul a numit împaratia lui Dumnezeu venind întru putere, slava dumnezeiestii Lui Schimbari la fata în Muntele Tabor, când au stralucit razele slavei Lui dumnezeiesti, adica ale slavei Tatalui sau, cu care va veni sa judece viii si mortii; ale slavei aceleia pe care o vor dobândi dreptii întru Împaratia Cerului. De aceea, fata Lui a stralucit ca soarele, iar hainele Lui s-au facut albe ca lumina. Slava aceasta, despre care El a zis ca „sunt unii din cei ce stau aici, care nu vor muri pâna ce n-o vor vedea, Petru, Iacov si Ioan acesti trei apostoli ai Domnului au vazut-o în Muntele Tabor, stralucind acolo cu puterea Dumnezeirii lui Iisus Hristos. si, pe când stateau în norul care-i învaluia au auzit glasul care venea din nor, zicându-le: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, pe Acesta sa-L ascultati” (Ev. Mc. IX, 7). Glasul Domnului L-am auzit si noi, frati crestini, în Sfânta Evanghelie de astazi. Sa ascultam deci si noi, de Fiul cel iubit al lui Dumnezeu Tatal si de poruncile Evangheliei Sale ca sa nu ne pierdem sufletele noastre, ci sa ni le mântuim. Amin!

PREDICA DOGMATICA: *Despre cunoasterea lui Dumnezeu*
(Duminica a VII-a dupa Pasti, a Sfantilor Parinti de la sinodul I ecumenic)

[**PLAN. Text introductiv:** o scurta pilda din Pateric în legatura cu tema;

Formula de adresare: „Iubiti credinciosi, Hristos S-a Înaltat!”

Introducere: - legatura întrepilda si duminica a VII-adupa Pasti;
- marturisirea intentiei de a vorbi despre calea adevarata a cunoasterii lui Dumnezeu;
- motivatia alegerii temei;

Tratare: - cunoastere prin cercetarea Scripturilor;
- adevarata cunoastere o poate avea numai omul duhovnicesc;
- digresiunea: dialogul lui Arie cu unii crestini;
- legatura cu Sinodul I ecumenic;
- argumentarea scripturistica si patristica a temei;

Încheiere: - exprimarea recunostintefata de cei 318 Sfinti Parinti de la Sinodul I;
- invitatie pentru credinciosi de a cerceta scripturile sfinte.]

Predica dezvoltata. În numele Tatalui si al Fiului si al Sfântului Duh. Citim în Patericul cel vechi, la capitolul *Pentru Avva Aghaton*: „S-au dus oarecarii la dânsul, auzind ca are aleasa dreapta-socotinta. Si vrând sa-l

cerce de se mânie, i-au zis lui: „Tu esti Aghaton? Am auzit ca esti desfrânat si mândru”. „Iar el a zis: „Asa este!” Si i-au mai zis lui: „Tu esti Aghaton bârfitorul, clevetitorul?” Iar el a zis: eu sunt!” L-au întrebat iarasi: „Tu esti Aghaton **ereticul**?” Atunci el, sarind ca ars, a strigat: „Nu sunt eretic!” Si l-au rugat pe el zicând: „Spune-ne noua, pentru ce atâtea câte învinuiri ti-am adus, le-ai primit, iar cuvântul acesta „eretic” nu l-ai suferit?” Zis-a lor: „Cele dintâi asupra mea le iau, caci este spre folos sufletului meu sa le recunosc. Dar cuvântul acesta „eretic” este despartire de Dumnezeu si eu nu voiesc aceasta!” Iar ei auzind, s-au minunat de dreapta lui socotinta si s-au dus ziditi, adica folositi...”

Iubiti credinciosi, HRISTOS S-A ÎNALTAT!

Pilda pe care v-am înfatisat-o este în strânsa legatura cu duminica de azi, atât cu Sfânta Evanghelie ce s-a citit la Sfânta Liturghie (de la *Ioan XVII*, 1-13), cât si cu pomenirea Sfintilor Parinti de la sinodul I ecumenic, trecuti în calendar. Caci ne gasim în a VII-a duminica dupa Sf. Pasti, când li se face pomenire speciala, ca-n fiecare an, duminica aflata între praznicul Înaltarii Domnului si cel al Pogorârii Sf. Duh. De aceea ne-am adresat cu salutul „Hristos s-a Înaltat!”

Ne propunem, cu ajutorul Domnului, ca în cele ce urmeaza sa vorbim despre calea dreapta, corecta, care duce la cunoasterea lui Dumnezeu.

Gândul alegerii acestui subiect a izvorât din versetul al 3-lea al pericopei evanghelice de azi: „Aceasta este viata vesnica: sa Te cunoasca pe Tine, singurul Dumnezeu adevarat si pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis”. Aceasta invitatie de a-L cunoaste ca singur Dumnezeu adevarat, are darul sa alunge spusele atelilor ignoranti si rautaciosi, din trecut si de azi, care sustin – fara temei – ca în Biblie ar scrie „crede si nu cerceta...” Trebuie sa spunem raspicat ca nicaieri în Sf. Scriptura nu întâlnim aceasta expresie! Dimpotriva: „Cercetati scripturile, spune Mântuitorul (Ioan XX, 29), ca socotiti ca în ele aveti viata vesnica. Si acelea marturisesc despre Mine...” Se face referire, desigur, la scripturile Vechiului Testament, mai ales la profetiile mesianice. La vremea când Mântuitorul a rostit aceste cuvinte înca nu erau scrise cartile Noului Testament. Dar acum, expresia „cercetati Scripturile” este, desigur, valabila si pentru aceste scrieri.

Asadar, *cercetati!* Nimeni nu trebuie sa creada orbeste. Tot Mântuitorul a spus, într-un alt context: „Cereti si vi se va da, **cautati si veti afla** (Matei VII, 7). Iar Sfântul Apostol Pavel îndeamna: „Toate sa le

cercetati (încercati), tineti ce este bun!” (I Tes. V, 21). E adevarat ca în Scriptura întâlnim si aceste cuvinte: „Fericiti cei ce n-au vazut si au crezut...” (Ioan XX, 29), dar ele se refera la cei care nu au trait în vremea în care Mântuitorul a vietuit pe pamânt si au crezut (si vor crede) pe temeiul marturiilor din Sfânta Scriptura, al Sfintilor Apostoli si al urmasilor lor. Ne amintim, asadar, ca aceste cuvinte i-au fost adresate lui Toma, cel care o vreme s-a îndoit de învierea Lui, iar apoi, vazându-L, acelasi apostol care se îndoise a exclamat, de data aceasta convins dar si gâtuit de emotie: „Domnul meu si Dumnezeu meu!”

Iubiti credinciosi,

Cercetarea Scripturii, pentru a-L cunoaste pe Dumnezeu cel adevarat, nu se poate face la întâmplare. Tainele Scripturii pot fi patrunse doar de omul cel duhovnicesc. Mintea celui care doreste sa înțeleaga drept aceste taine, trebuie sa fie antrenata în acest sens, altfel se poate cadea usor în interpretari gresite si chiar în erezie. Biserica drept-maritoare a avut mult de luptat (si înca mai are!) cu ereziile si nefericitii care le sustin. Nu întâmplator se face pomenire în calendar de sinodul I ecumenic si Sfintii Parinti participanti. Trebuie sa ne amintim mereu de râvna acestor barbati ai Bisericii, nu numai de la acest sinod, ci si de la celelalte sase. Caci, în total, Biserica ortodoxa recunoaste 7 sinoade ecumenice. N-a fost usor, bunaoara, celor 318 Sfintii Parinti de la sinodul I, pomenit astazi, sa înfrunte argumentele, în aparenta valabile, ale ereticilor, în frunte cu Arie, preot în Alexandria. Da, iubiti credinciosi, preot! Si înca unul care se dovedise un bun predicator, din nefericire pentru el cazut în patima mândriei, îndraznind sa coboare tainele dumnezeirii la masura omeneasca...

Caci, în esenta, a cutezat - contrar cuvintelor Mântuitorului „Eu si Tatal una suntem” (Ioan X, 30) - sa predice ca Iisus Hristos, din moment ce-si zice fiu, nu este din veci, fiind, adica, o creatura a Tatalui... Si n-au fost putini adeptii lui. Încetând a cugeta duhovnicesc, dialoga cam în acest mod cu credinciosii pe care-i întâlnea: „...Crestine, ai un fiu, da? Da, parinte. Sa stii, omule, ca fiul tau este de aceeasi vârsta cu tine... Asta-i o gluma, parinte! Nu, nu-i gluma. Eu îti vorbesc dupa logica episcopului Alexandru, care învăta, auzi nebunie, ca Iisus Hristos-Fiul lui Dumnezeu e din veci, deci de o vârsta cu Tatal Creatorul...Poti crede asa ceva? Nu Parinte!... „ Si asa, de la om la om, ratacirea s-a întins... Acest fapt l-a determinat pe împaratul Constantin cel Mare, care dorea pace în Biserica, sa convoace întâiul sinod ecumenic, la Niceea, în anul 325.

Iubiti credinciosi,

Nu-i timpul si locul acum sa intram în amanuntele discutiilor ce s-au desfasurat. Ele pot fi cunoscute fara greutate, de catre cei interesati, din cartile de istorie bisericeasca, tiparite acum în tiraje din ce în ce mai mari. Printre acestea, una dintre cele mai importante este a lui Eusebiu de Cezareea (volumul 14 din colectia *Parinti si scriitori bisericesci*). Sa retinem, totusi, ca la acest sinod s-au formulat primele 7 articole din Crez, pe care le rostim la fiecare Sfânta Liturghie, ca marturisire dreapta despre dumnezeirea Tatalui si a Fiului.

Greseala fundamentala a lui Arie si adeptilor sai era ca prin negarea dumnezeirii Fiului, nega puterea Lui de mântuire a omului. Caci daca Fiul era creat, nu putea mântui creatura. Numai ca Dumnezeu, Fiul este si Mântuitor!

De aceea tainele dumnezeiesti nu pot fi judecate cu rationamente simpliste omenesti. Cum spuneam mai sus, numai o ratiune luminata, înduhovnicita, se poate apropia sa cunoasca, fara a gresi, cele despre Dumnezeu. In aceasta privinta Sfântul Apostol Pavel graieste: „Omul trupesc nu primeste cele ale Duhului lui Dumnezeu, caci pentru el sunt nebunie si nu poate sa le înțeleaga, fiindca ele se judeca duhovniceste... Dar omul duhovnicesc toate le judeca” (I Cor. II, 14). „Le judeca”, în sensul ca e capabil sa gândeasca drept, cu discernamânt, s-au dreapta-socotinta, dupa limbajul Patericului...

Iubiti ascultatori,

Ramânem de-a pururi recunoscatori celor 318 Sfinti Parinti de la Sinodul I, pomeniti azi, care prin rugaciune si râvna deosebita au cugetat si formulat dreapta credinta cu privire la dumnezeirea Fiului, Mântuitorul nostru. Cuvântul pe care l-am rostit se doreste a fi o invitatie pentru o cercetare duhovniceasca a scripturilor sfinte: deodata Biblia si operele Sfintilor Parinti, cu încredintarea ca în acest mod vom putea gasi, dupa cuvintele Mântuitorului (Ioan XVII, 3), viata vesnica spre care ne îndreptam. Amin.

PREDICA MORALA: Despre iertare (Duminica a XI-a dupa Rusalii. Evanghelia dupa Matei, 18, 23-35)

[PLAN. Text: „Si ne iarta noua greselile noastre, precum si noi iertam gresitilor nostri”;

Formula de adresare: „Iubiti credinciosi”;

Introducere: - motivarea textului (motto-ului);

- Tratare:**
- observarea neadvertentei între afirmatia ca iertam si realitate;
 - cine este „datornicul nemilostiv”? (R: fiecare dintre noi...)
 - de câte ori trebuie sa iertam?
 - despre iertarea incompleta: acel „iert, dar...”
 - pericolele si capcanele ne-iertarii;
 - cum procedam fata de cei care gresesc tarii?
- Încheiere:**
- Evanghelia de astazi este înca o mână întinsa de Dumnezeu pentru noi.
 - sa luam pilda de la El, Care ne iarta mereu, spre a ierta si noi pe semenii nostri.]

Predica dezvoltata. În numele Tatalui si al Fiului si al Sfântului Duh. „Si ne iarta noua greselile noastre, precum si noi iertam gresitilor nostri”

Iubiti credinciosi,

Ati recunoscut, desigur, cuvintele din rugaciunea „Tatal nostru”... De ce credeti ca am început predica de azi cu acest fragment? Pentru ca are legatura strânsa cu Sfânta Evanghelie care s-a citit, cu tema ei principala: *iertarea*. Numai ca, trebuie sa recunoastem de la bun început, de multe ori când rostim Tatal nostru si ajungem la acest fragment, mintim. Sa nu vi se para socanta aceasta afirmatie. Pur si simplu, mintim! O scurta si simpla analiza va fi, speram, convingatoare. Când zicem „si ne iarta noua greselile, precum si noi iertam gresitilor nostri” facem implicit o promisiune: precum Tu, Doamne, ne ierti si noi vom ierta... Dumnezeu ne iarta, desigur, pentru ca este atotmilostiv si atotiertator. Dar noi ne tinem promisiunea?... Fiecare sa-si raspunda în fata propriei constiinte! Adeseori se întâmpla, asadar, sa rostim mecanic Tatal nostru, fara sa ne dam seama ca, de fapt, atâta timp cât noi nu iertam pe cei ce ne-au gresit, nu numai ca nu-i drept sa fim iertati, dar suntem si mincinosi. Asa s-a întâmplat cu datornicul din pilda de astazi: împaratul (nimeni altul decât Dumnezeu) l-a iertat de acea mare datorie (10.000 de talanti; si sa socotim: un talant = 49 kg aur...), iar el la rândul lui nu l-a iertat pe cel ce-i datora 100 de dinari (1 dinar = 4,5 gr. argint...). Rugamintea lui staruitoare în fata Stapânului ar fi putut sa sune asa: „Iarta-mi, Doamne, marea mea greseala ca nu ti-am platit la timp, mai îngaduieste-ma putin, ca si eu la rândul meu voi ierta pe cei ce-mi gresesc ,, iar dupa ce a fost iertat s-a dovedit mincinos si crud... Revoltator, nu-i asa? Numai ca trebuie sa limpezim putin apele: cine este, de fapt, datornicul nemilostiv, mincinos si crud? Cine? (cu siguranta din popor ni se va raspunde: noi..., sau eu...).

Iubiti credinciosi, dupa ce l-am „depistat”, asadar, pe nemilostivul faptas, sa vedem ce-i de facut... Ceea ce este logic si drept: sa iertam si noi celor ce ne gresesc. De câte ori? De atâtea de câte a zis Mântuitorul: „De saptezeci de ori câte sapte” (Matei XVIII, 22), adica de nenumarate ori, asa cum de nenumarate ori ne iarta Dumnezeu (Si aici, o mica paranteza: Dumnezeu, dupa dreptate, nici n-ar trebui sa ne ierte, de multe ori. Dar El, iubire fiind, „uita” de dreptate si se manifesta ca milostiv, dupa cum a spus cineva: din 24 de ore Dumnezeu sta numai una pe tronul dreptatii, iar celelalte 23 pe tronul milostivirii). Asadar, de ce nu luam exemplul de la El? Altfel va trebui sa modificam, Doamne iarta-ne, rugaciunea Tatal nostru si sa zicem: *Si nu ne ierta noua greselile noastre, caci nici noi nu iertam gresitilor nostri...* Sau sa trecem peste acel pasaj! Ar fi ridicol, nu? Ei bine, nu-i tot atât de ridicol când rostim rugaciunea normal, dar noi ne comportam, de fapt, anormal?

Veti riposta, poate, unii zicând: „Eu n-am nimic cu cutare, DAR...” Ei bine, daca exista un „dar” înseamna ca-i bai, cum zice ardeleanul. Si, of Doamne, cât e de subtil uneori acest „dar”... Iata câteva exemple:

– nu-l urasc, parinte, *dar* nici nu-l pot iubi... (pai, daca nu iubesti pe cineva sigur îl urasti. Cale de mijloc nu exista!);

– l-am iertat, parinte, *dar* nu pot sa uit... (alta auto-înselare. Caci zice Sf. Ioan Gura de Aur: *A nu tine minte raul, aceasta este adevarata cale a iertarii!*);

– l-am iertat, parinte, *dar* nu vorbesc cu el... Este, credem, cea mai frecventa situatie. Iar când încercam sa aratam pericolul, persoana cu pricina pare uneori foarte contrariata: „Cum, parinte, dupa ce mi-a facut cutare si cutare lucru, sa mai vorbesc cu el?!”

Iubiti credinciosi, este clar ca nu ramâne în picioare explicatia cu „nu pot...” De fapt, este „nu vreau” în toata regula. Cu alte cuvinte nu vreau sa iert, nu vreau sa iubesc...Ma simt mai bine asa. Numai asa consider ca demnitatea mea este neatinsa! Mare auto-amagire, iubirii nostri! Unde nu-i iubire sigur salasluieste ura. *Si ura roade sufletul precum rugina fierul!* Totodata, cel ce nu iarta este ca un ucigas pentru aproapele sau. O spune Sf. Apostol si Evanghelist Ioan: „... Cine nu iubeste pe fratele sau ramâne în moarte. Oricine uraste pe fratele sau este ucigas de oameni si stiti ca orice ucigas de oameni nu are viata vesnica...” (I Ioan, III, 15). Ura fata de aproapele izvoraste, de fapt, din negrija fata de propriile pacate. Caci zice Avva Moise din Patericul Egiptean: "De nu va avea omul în inima sa cum ca este pacatos, Dumnezeu nu-l asculta pe el.

Si l-a întrebat un frate: "Ce este aceasta, a avea în inima ca este pacatos?". Si i-a zis lui bătrânul: "Cel ce-si poarta pacatele sale, nu le vede pe ale aproapelui sau."

Se mai întâmpla ceva, în cazurile de neîmpacare: exista prejudecata ca cel ce iarta este un om slab. Ca daca cedeaza îi este atinsa demnitatea etc. Nimic mai fals. Aducem numai doua argumente, speram suficiente: 1. Zice Sf. Ioan Gura de Aur: *David a obtinut biruinta mai mare când l-a crutat pe Saul, decât atunci când l-a doborât pe Goliat*; 2. Latinii au un proverb: *Cine iarta învinge întotdeauna (Perpetuo vincit qui utitur clementia, Balbus, Sententiae)*. Iata, asadar, dezlegarea: cel ce iarta este un învingator, caci de fapt se învinge (= înfrânge) mai întâi pe el însusi. În acest sens trebuie si noi sa ne cercetam: nu cumva nu iertam pentru ca nu ne putem înfrânge orgoliul personal?...

O alta situatie, descrisa admirabil de parintele Nicolae de la Rohia (Steinhardt), este atunci când nu putem ierta pe cei carora le-am gresit noi însine... Paradox, nu? Cum, adica, va zice cineva, sa iert pe cineva caruia i-am gresit? Nu el trebuie sa ma ierte? Logic asa pare. Numai ca, trebuie sa recunoastem: nu-i ocolim oare pe cei pe care i-am jignit, ocarât, în fata carora ne-am ridicat poalele în cap, cum se spune, dezvelindu-ne în fata lor toata slabiciunea si neputinta de a ne stapâni nervii?... Nu-i asa ca ne este ciuda ca am fost slabi în fata lor, fapt pentru care îi urâm si, în consecinta, nu-i putem ierta?... Iata, deci, o alta subtilitate a satanei care nu trebuie sa ne scape.

Iubiti credinciosi,

Sa presupunem ca toate cele de mai sus au fost înțelese bine de noi si ca nu ne vom mai lasa prada urii, urmând sa rostim cu sinceritate (dovedita prin fapte) fragmentul acela din „Tatal nostru”. Dar, în acelasi timp, sa mai presupunem ca pune cineva urmatoarea chestiune: bine, daca îmi greseste cineva mie, personal, îl iert. Dar daca greseste cineva tarii, obstii, cum voi proceda? Raspunsul, pe linie crestina, este ca vom încerca sa-l îndreptam, sa-l câstigam pentru adevar, ca sa-si recunoasca greseala etc., iar de nu se va îndrepta atunci, în spiritul atitudinii civic-morale cu care suntem datori, ne vom desolidariza de fapta lui, caci obstea trebuie ocrotita. Altfel devenim complici cu el! Sa ne amintim de atitudinile ferme ale Mântuitorului în fata celor ce refuzau îndreptarea. Tot asa ale Sf. Ioan Botezatorul, ale proorocului Ilie etc.

Este adevarat, iubiti credinciosi, ca toate cele descrise de noi mai sus trebuie analizate în contextul problemelor concrete. Fiecare dintre noi

avem, poate, relatii încordate cu cineva, sau daca nu încordate, cel puțin reci, stapânite de indiferenta etc. Fiecare situatie este unica. De aceea nici nu se pot da retete universal-valabile. Ce vom face? Vom analiza împreuna cu duhovnicii nostri aspectele personale si, cât de încurcata ar fi situatia, nu se poate ca, în duhul Evangheliei, sa nu se gaseasca o cale crestineasca de rezolvare.

Iubiti ascultatori,

Sa consideram, asadar, pilda din evanghelia de azi înca o mâna întinsa de Dumnezeu pentru îndreptarea noastra. Asa cum El este de-a pururi iertator, sa fim si noi gata, în orice clipa, sa acordam iertare din toata inima celor care ne gresesc personal. Caci numai asa vom putea rosti cu inima împacata si curata catre Tatal ceresc: *Si ne iarta noua greselile noastre, precum si noi iertam gresitilor nostri.* Amin.

PREDICA LITURGICA: În fata sfintei icoane

[**PLAN. Introducere:** - în casele noastre, de obicei pe peretele de la rasarit, avem felurite icoane, între care cel mai adesea a Maicii Domnului cu Pruncul, în fata carora ne-am facut rugaciunile de când am început a vorbi...;

– bisericile noastre sunt pline de icoane, care ne îndeamna sa ne asemanam celor reprezentati si sa le urmam pilda vietii;

Tratare: – icoanele ne arata cea facut Dumnezeu pentru mântuirea noastra; ele sunt ca o Biblie în culori;

– deosebiriile dintre icoane, tablouri si statui;

– analiza icoanei Învierii Domnului;

– legaturadintre Euharistie si icoana;

– implicatii misionare (deosebiri între icoane si idoli etc.);

Încheiere: – îndemnuri la cinstirea sfintelor icoane;

– evocarea unui fragment din Rugaciunea Amvonului, cu referire la „podoaba Casei Sale (a Domnului, n. n.)...”]

Predica dezvoltata. În casa bunicilor nostri credinciosi întâlnim, cel puțin pe peretele dinspre rasarit al camerei, o sfânta icoana. Înainte de a o aseza în acest loc de cinste, ea a fost dusa la biserica si sfintita prin rugaciuni speciale. Astfel, în casele noastre crestine este un semn vazut al mântuirii, un altar mic în fata caruia ne rugam, îl preamarim pe Dumnezeu si îi cerem ajutor pentru toate cele ce sunt de trebuinta sufletelor si trupurilor noastre. Asa ne-am pomenit de mici, lângă mamele

noastre în genunchi în fata icoanei Maicii Domnului cu pruncul Iisus în brate, învâțând și rostind cele dintâi rugăciuni: Îngerul și Tatal nostru. Știăm când ieșeam din casa și mergeam la lucru, să ne închinăm și să zicem:

“Totdeauna lucrul tău /Să-l începi cu Dumnezeu. / Unde-i El cu darul Său, / Nici un lucru nu e greu.” Casa ne era un fel de “mica biserică”. Ceea ce vedeam și ceea ce învățam la biserică duceam cu noi acasă și în viață.

Ceea ce caracterizează în chip deosebit bisericile noastre ortodoxe este faptul că ele sunt pline de icoane. Ori de câte ori intrăm în biserică avem înfățișată, prin icoane, întreaga istoria mântuirii, savârșită de Domnul nostru Iisus Hristos. Vedem chipurile sfinților și astfel avem un mijloc simțit de înălțare a sufletului spre Dumnezeu. În fiecare biserică ortodoxă este un mic iconostas pe care se așază icoana praznicului celui mai apropiat, icoana în fata căreia ne închinăm și prin care avem pilda de vițuire a sfântului pe care îl înfățișează icoana. Icoanele ne ajută să ne înălțăm cu mintea și inima spre cele cerești. Aflându-ne în fata unei icoane, “tace tot trupul” și lasă să rasune în cuget și în minte ecoul vesniciei. Ele ne ajută să devenim ceea ce trebuie să fim, ne ajută să ne asemănăm cu sfântul reprezentat și să-i urmăm pilda.

De vreme ce avem ochi, este cu neputință să nu privim cu evlavie și să nu cinstim icoana care ne înfățișează chipul Fiului lui Dumnezeu întrupat, Care s-a desertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare fiind ca un om (Fil. 2, 6-7). Icoanele Bisericii noastre ne învăță și ne arată ce-a făcut Dumnezeu pentru mântuirea noastră. Ele sunt ca o Biblie în culori, prin care se descoperă adevărurile dumnezeiești.

Ele ne arată chipul omului nou, născut prin har. De aceea icoana se deosebește de tablou și cu atât mai mult de statuie. În timp ce statuia ne înfățișează frumusețea și vigoarea trupului, icoana ne arată frumusețea sufletului. Este cu totul altceva să te afli în fata icoanei Maicii Domnului cu Pruncul în brate, decât în fata unei statui în care Maica Domnului este înfățișată ca o mireasă pamântească, având cununită pe cap și mărgele la gât.

Noi o cinstim pe Maica Domnului ca pe aceea ce este “plina de dar” (asa cum a numit-o îngerul Gavriil la Bunăvestire), și nu pentru oarecare frumusețe pamântească. Icoanele nu ne înfățișează ca ideal trupul destinat morții ci, pe cât se poate, trupul transfigurat, trupul veacului viitor,

destinat nemuririi (1 Cor. 15, 34-35). Icoana ne cheama sa cinstim ceea ce este vesnic, nemuritor. Arta religioasa apartine Bisericii. Valoarea ei nu e data numai de elementul estetic. În primul rând valoarea ei sta în puterea de a transmite adevarurile credintei, în puterea de a înfatisa o putere mai presus de fire. De aceea, un Sfânt Parinte îl socoteste pe pictorul de icoane ca pe un fel de preot. În icoana care ne înfatiseaza chipul Domnului nostru Iisus Hristos nu cinstim nici rama de aur sau de argint, nici culoarea, nici chiar mâinile, fata, ochii sau inima Mântuitorului însângerata, ci cinstim persoana Sa divino-umana. Îl cinstim pe Fiul lui Dumnezeu întrupat, prin care am dobândit mântuirea.

Cultul trupului lui Hristos, despartit de dumnezeirea Sa, este strain învataturii ortodoxe.

Dupa cum ne putem da seama, în statui sau în tablouri ni se înfatiseaza frumusetea trupului fizic, în timp ce icoana ne înfatiseaza frumusetea trupului transfigurat, biruitor asupra pacatului, care participa într-o oarecare masura la însusirile trupului spiritual, pe care îl vor primi dreptii dupa înviere.

Sa luam de pilda icoana învierii Domnului. Ea e înfatisata de obicei în trei momente.

Cele mai autentice si mai vechi icoane ortodoxe cu învierea Domnului sunt acelea care ne arata minunea învierii, cu piatra mormântului pecetluita. Caci învierea Domnului nu este o întoarcere la viata dinainte de moarte si Iisus n-a avut lipsa sa fie rasturnata piatra de pe mormânt în clipa Învierii.

Alte icoane înfatiseaza momentul în care au venit femeile mironosite la mormânt si au aflat piatra rasturnata, iar pe Iisus înviat, ca sa le convinga despre adevarul Învierii.

Al treilea fel de icoana a învierii Domnului îl înfatiseaza pe Iisus înviat, coborând la iad, ca sa-i învieze, o data cu El, pe dreptii din Legea Veche.

Deci icoanele ne arata firea omeneasca îndumnezeita prin har. Aureola care este în jurul capului celui pe care icoana îl înfatiseaza ne arata legatura strânsa a harului cu firea omeneasca, prin care se poate ajunge la desavârsire.

Stând în fata icoanei în biserica, contemplan mai ales credinta, dragostea, bunatatea, înțelepciunea si pacea launtrica a celui pe care ea îl înfatiseaza.

Asadar, icoana nu este o simpla imagine, nici numai decoratie. Ea are

un rost însemnat în viața credincioșilor. În ea se descoperă un adevăr dumnezeiesc și dobândește, prin rugăciunile Bisericii un caracter sfânt. În bisericile noastre icoanele sunt în strânsă legătură cu sfințele slujbe, cu vestirea Evangheliei. “Ceea ce cuvântul comunica auzului, pictura arată liniștit prin reprezentare”, spune Sf. Vasile cel Mare.

În învățătura ortodoxă există o legătură firească între Euharistie și icoana. În Euharistie avem prezenta reală a lui Iisus, în icoana avem o prezenta simbolică. Icoana ni-L aminteste și ni-L înfățișează pe Iisus, Euharistia ni-L împărtășește.

Asezarea sfințelor icoane pe zidul bisericii, pe catapeteasma sau în casele noastre, pe perețele dinspre răsărit, vine să ne arate că ele ne înfățișează imaginea unor ființe care se află la hotarul dintre cele două lumi, la limita de întâlnire a umanului cu divinul. De aceea ele se pare că ne privesc din orice parte și ne cheamă spre idealul sfințeniei pe care îl reprezintă. Iată ce scrie Sfântul Ioan Damaschin despre însemnatatea și rostul icoanelor: “Apostolii L-au văzut cu ochii lor trupesti pe Dumnezeu, devenit om, Hristos. Ei au văzut patima Sa, minunile Sale, au ascultat cuvintele Sale. Or, noi care urmăm învățăturile Apostolilor, noi dorim arzător de a-L vedea și a-L auzi. Apostolii L-au văzut pe Hristos față în față, pentru că El era prezent trupest. Însă noi nu L-am văzut direct, nici n-am ascultat cuvintele Sale; noi auzim totuși cuvintele Sale prin intermediul cartilor și ne sfintim simțurile și sufletul (...). Prin intermediul chipului Sau, noi contemplăm înfățișarea lui Hristos, minunile și patima Sa. Această contemplare sfînteste vederea și, prin ea, sufletul nostru. Noi ne simțim fericiți și considerăm aceste icoane sfînte, ridicându-ne în măsura putinței de la înfățișarea fizică la contemplarea măririi divine” (Sf. Ioan Damaschin, în *Despre Sfintele Icoane*, Tratat. 3, cap. 12).

Același Sfânt Părinte zice: “Întru în biserică, spitalul obstesc al sufletului, înabusit de gânduri, ca de niște spini. Podoaba picturii mă atrage și mă uit. Îmi desfășează vederea ca o livadă. Pe nesimțite slava lui Dumnezeu patrunde în suflet”.

Temeiul cinstirii sfințelor icoane ni-l dă însăși întruparea Fiului lui Dumnezeu, Cel ce este chipul slavei celei necuprinse și S-a făcut om, asemenea cu noi, ca pe noi să ne ajute să fim “asemenea” cu Dumnezeu. Este neîntemeiată părerea unora că cinstirea icoanelor ar fi împotriva poruncii a treia din Decalog, prin care se oprește închinarea la idoli: “Să nu-ți faci chip cioplit și nici un fel de asemanare a nici unui lucru din câte

sunt în cer sus și pe pământ jos, sau în apele de sub pământ. Sa nu te închini lor, nici să le slujești” (Exod 20, 4-5; Deut. 5, 8-9). În vremea în care s-a dat această porunca, mulți oameni se închinau la stele, la pietre, la animale, ca și când acestea ar fi adevăratul Dumnezeu. Ei, necunoscând pe adevăratul Dumnezeu, se închinau la acestea, care îi departau de la adevărata cinstire a lui Dumnezeu. Idolul este deci un lucru făcut de om sau din natura, care e socotit ca Dumnezeu și care-l desparte pe om de Dumnezeu. Sfintele icoane nu sunt idoli, pentru că nu ne despart de Dumnezeu și pentru că noi nu ne închinăm culorii sau materialului din care sunt făcute. Dovada despre aceasta sunt cuvintele Scripturii din Legea Veche, prin care Dumnezeu a poruncit lui Moise ca pe pânza “Cortului marturie”, care ținea atunci rol de biserică, să facă “heruvimi lucrați cu maiestrie”. De asemenea, în timpul lui Solomon au fost așezați, din porunca lui Dumnezeu, “chipuri de heruvimi” și templul cu heruvimi era sfințit. (Exod 26, 1; 30, 29; II Cronici 3, 7, 9, 13).

Iată dar că, tocmai în vremea în care s-a dat porunca împotriva idolilor, Moise a așezat în biserică heruvimi, arătând prin aceasta că cinstirea și sfințirea lor nu are nimic în comun cu închinarea la idoli. Încă din primele veacuri creștinii au cinstit icoanele, s-au închinat lor și au împodobit bisericile cu icoane sfințite. De aceea, intrând în biserică, zicem: “În biserică maririi Tale stând, în cer ni se pare a sta, Nascătoare de Dumnezeu”.

Întelegând, după cuviință, însemnătatea și rostul sfințelor icoane pentru viața noastră creștină, se cuvine să le cinstim, să le așezăm ca marturie ale credinței noastre și să ne împodobim sfânta biserică cu ele.

Pentru aceea, la sfârșitul fiecărei Liturghii auzim cuvintele: “Binecuvântează, Doamne, pe cei ce iubesc podoaba Casei Tale. Tu pe aceștia îi preamărești cu dumnezeiasca puterea Ta și nu ne lași pe noi, cei ce nadajduim întru Tine... ca toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus este, de la Tine, Parintele luminilor și tie marire înaltăm: Tatălui și Fiului și Sfântului Duh. Amin!”

MODEL DE PANEGIRIC: La sfinții împărați Constantin și mama sa Elena

[PLAN. – *Text:* „Condacul I” al Acatistului Sfinților Împărați...

Introducere: – anunțarea intenției de evocare a câtorva fapte ale acestor sfinți, mergând pe firul Acatistului;

- Tratare:**
- invitatie pentru lecturarea cartii „Viata lui Constantin Cel Mare” scrisa de episcopul Eusebiu de Cezareea (vol. 14 din colectia P.S.B.);
 - dezvoltarea câtorva versete ale Acatistului, cu referire la viața și faptele Sfântului Constantin cel Mare;
 - dezvoltarea câtorva versete ale Acatistului, cu referire la viața și faptele Sfintei Elena;
 - explicarea etimologica a numelor Constantin și Elena;
- Încheiere:**
- îndemn la citirea întregului Acatist;
 - invocarea rugăciunii de la finele Acatistului].

Panegiricul dezvoltat. „Cel ce chipul Crucii stralucind pe cer mai mult decât soarele l-ai vazut și biruinta semnului Domnului bine ti-a descoperit, cu care înțrarmându-te pe toți vrajmasii i-ai biruit, acum și noua celor ce plecam genunchii înaintea icoanei tale, Sfinte Împarate Constantin, da-ne, împreună cu buna ta maica, Elena împarateasa, ajutor celor ce cântam voua: *Bucurati-va, parinti ai creștinilor!* “

Iubiti credincioși,

Cuvintele pe care le-ati auzit alcatuiesc primul condac din *Acatistul* sfinților împarați pe care noi îi cinstim astazi, alături de întreaga creștinătate drept-maritoare. Întrucât va este cunoscută, în general, viața și exemplara lor osteneală, ne-am gândit să evocăm doar câteva din cele mai semnificative fapte, *mergând pe firul Acatistului*, pe care, dacă nu l-ati citit până acum, va îndemnăm să-l cititi, atât ca zabava de rugăciune, cât și ca semn de cinstire și pretuire pentru sfinții pomeniți. Căci *Acatistul*, minunată împletire de cântări și rostiri liturgice, rânduite în condace și icoase, exprimă într-o formă poetica, plină de evlavioasă simțire, faptele pentru care Biserica le-a rânduit zi specială de pomenire, în fiecare an. Alegem, asadar, câteva fragmente din Acatist, pe care le vom explica pe scurt, mai ales din punct de vedere istoric, utilizând cu precădere scrierea episcopului Eusebiu de Cezareea, vițuitor și el în sec. al IV-lea, numita *Viata lui Constantin cel Mare* (P.S.B., vol. 14, trad. R. Alexandrescu, București, 1991, p. 63-188):

– „*Bucura-te, al creștinilor numit de noi tata*”... Frațiile voastre știți că până la anul 313, când împaratu Constantin a dat un edict de libertate, creștinii au fost crunt persecutați de împarați păgâni, fiind nevoiți de multe ori să se ascunda sub pământ, în catacombe, pentru a se putea ruga. Uneori erau descoperiți și acolo, iar persecutorii, în neomenia lor, astupau gurile de intrare cu nisip, creștinii murind asfixiați. Alteori erau arși de vii prin incendierea bisericuțelor în care participau la sfânta

liturghie... Va amintiti, de asemenea, ca persecutorii foloseau cele mai diabolice chinuri pentru a-i înspaimânta: erau unsi cu smoala, pusi pe stâlpi, li se dadea foc, arzând ca niste torte, spre a lumina calea pe unde aveau sa treaca ei, puternicii zilei; alteori crestinii erau îmbracati, în bataie de joc, cu piei de oaie si azvârliti în arene unde se dadea drumul fiarelor spre a-i sfâsia... Si multe alte asemenea îngrozitoare forme de persecutie. De aceea, pe buna dreptate, când au primit libertate, când li s-a dat voie sa-si construiasca Biserici, cu ajutor chiar de la împaratul Constantin, crestinii au vazut în el un TATA, asa cum frumos glasuieste Acatistul.

– „*Bucura-te ca pe Maxentiu, prin puterea cinstitei cruci l-ai biruit*”... Cine nu cunoaste lucrarea lui Dumnezeu prin care împaratul Constantin a biruit pe Maxentiu, cel care la Roma traia în desfrânari, ocupându-se cu vrajitoria si saracindu-si supusii pâna la înfometare? Nesuferind barbariile acestui nemernic, Constantin s-a rugat Domnului sa-l ajute a-l birui. Mai departe îl lasam pe Eusebiu de Cezareea sa vorbeasca: „Si cum sedea împaratul înaltând staruitoare rugaciune, i s-a aratat un semn cu totul fara seaman de la Dumnezeu; carui semn - daca l-am fi aflat din gura altcuiva - poate ca nu ne-ar fi tocmai usor sa-i dam crezare; dar de vreme ce însusi împaratul ne-a destainuit noua, cu puterea juramântului, cine, ma întreb, s-ar mai îndoi?... Deci cam pe la ceasurile amiezii, când ziua începuse sa scada, vazuse cu ochii sai chiar pe cer, strajuid deasupra soarelui, semnul marturisitor de biruinta al unei cruci întocmite din lumina si, o data cu ea, putuse deslusi cuvintele: **ejn toutw` nikav** (“întru acesta vei învinge”!)...”

– „*Bucura-te, ca singur Domnul Iisus în vis tie s-a aratat...*”, cuvinte pentru care acelasi Eusebiu are urmatoarea explicatie: „Aceasta aratare (de pe cer, n. n.) îl descumpanise, neputându-i el pricepe tâlcul. Or, tot cugetând la ea si adâncindu-se el în gânduri, dormind el, i s-a aratat Hristosul lui Dumnezeu cu semnul vazut mai'nainte pe cer...” Urmarea se cunoaste: împaratul a poruncit sa fie cusut semnul sfintei cruci pe steaguri si pe hainele ostasilor, biruindu-l pe Maxentiu si intrând triumfal în Roma unde, zice Eusebiu „a înaltat chiar în inima orasului un monument triumfal... Iar în mâna propriei statui a poruncit sa se aseze o lance lunga în chipul crucii, iar pe soclu sa se sape urmatoarea inscriptie, cu litere latine: „prin acest semn mântuitor – adevarata dovada a barbatiei – am izbavit eu orasul vostru de sub jugul tiranului, redându-va libertatea;

si, izbavindu-va, am redat atât senatului cât si poporului roman însemnatarea si stralucirea de odinioara”.

– „*Bucura-te, ca soborul cel dintâi al celor 318 sfinti parinti cu porunca ta în Niceea s-au adunat...*”, cuvinte care amintesc de Sinodul I ecumenic, din anul 325, la care a fost condamnat Arie ereticul, iar Iisus Hristos a fost marturisit ca Dumnezeu adevarat si om adevarat, alcatuindu-se prima parte a *Crezului*, asa cum îl rostim si noi, la fiecare Sf. Liturghie.

– „*Bucura-te, ca întocmai cu apostolii, de la Dumnezeu esti cinstit...*”, marturisire prin care Biserica recunoaste înaltimea faptelor sfântului împarat, socotit – pe buna dreptate – în sirul apostolilor.

*

Acatistul contine cântari si laude si pentru sfânta sa maica, evlavioasa Elena, cea care a avut o mare înrâurire asupra fiului ei, dar si asupra multor pagâni care, cautând la exemplul ei minunat, au îmbratisat crestinismul, precum glasuieste un vers din Icosul al 3-lea: „*Bucura-te ca pagânii, cautând la tine, crestini s-au facut...*” Transcriem, mai departe, alte câteva versuri din *Acatist*, însotindu-le cu mici explicatii:

– „*Bucura-te ca-n Ierusalim optsprezece Biserici ai zidit...*”, vers care aminteste de calatoria împaratesei la locurile sfinte, de faptul ca a facut sapaturi pe Golgota descoperind, în anul 327, Sfânta Cruce pe care a fost rastignit Domnul, ca pe acel loc a zidit o frumoasa Biserica, alaturi de alte 17 în Tara Sfânta...

– „*Bucura-te ca întotdeauna pe saraci i-ai miluit...*”... Evlavia împaratesei era pururi însotita de acte de milostenie, precum ne încredinteaza istoricul Eusebiu: „Cel mai mult își arata darnicia înaintea saracilor celor goi si neajutorati: fata de unii, cu daruri de bani; altora împartindu-le cu prisosinta vesminte ca sa-si acopere trupul. Pe câte unii i-a scapat din închisoare; a slobozit de prigoana pe multi asupriti; în sfârșit, câte unora le-a trimis vorba sa se întoarca din surghiun... Merita cu adevarat sa vezi cum umbla femeia aceasta extraordinara, învesmântata simplu si modest, în mijlocul poporului înghesuit în jurul ei, vadindu-si evlavia fata de Dumnezeu prin tot soiul de fapte bine-placute Lui”.

Iubiti ascultatori, aceste evocari din *Acatist*, completate cu marturiile istorice pe care le-ati auzit, sunt doar frânturi din multele fapte pe care sfintii cinstiti de noi astazi le-au savârsit, fapte înscrise cu litere

mari în cartea de aur a creștinismului. Știți prea bine că sfinții împărați Constantin și Elena sunt foarte iubiți și de neamul nostru românesc, una din dovezi fiind marea răspândire a numelui lor, nume cu prea-frumoasă semnificație. Astfel, *Constantin* are la bază adjectivul *constans* = *constant, ferm, statornic*, iar *Elena* din gr. **εJlenhv** = *torta, faclie, strălucirea soarelui* (vezi Tatiana Petrache, *Dictionar enciclopedic al numelor de Botez*, „Anastasia”, București, 1998).

Va îndemnăm încă odată să vă faceți timp, chiar astăzi, spre a citi în întregime *Acatistul* sfinților pomeniți, spre a vă îndulci de frumusețea duhovnicească a cuvintelor ce-l compun, o dată cu înmprospătarea în memorie a faptelor strălucite descrise în versurile lui. Acatistul se încheie cu o rugăciune pe care o socotim acum întru-totul potrivită să încheie și smeritul nostru panegiric: „Sfinților Împărați Constantin și Elena, cei ce sunteți mai cinstiți decât toți împărații, aleșii lui Dumnezeu, cazând înaintea voastră cu lacrimi vă rugăm: Dați-ne mângâiere și noua celor ce suntem în necazuri; voi sunteți mijlocitori înaintea Sfintei Treimi și puteți să ne ajutați noua. Auziți-ne și pe noi acum, alungați de la noi necazurile și nevoile ce vin asupra-ne în această vremelnică viață și vindecați neputințele noastre, tamaduiți bolile noastre, potoliti rautatea noastră, izgoniți pe vrajmasii noștri vazuți și nevazuți. Dați-ne noua că în pace și liniște să trăim; ajutați-ne cu sfințele voastre rugăciuni. Pentru mântuirea sufletelor noastre faceți mila cu noi acum, când cu frica și cu umilinta graim către voi așa: Bucurați-va, părinți a creștinilor „. Amin.

MODELE DE PARENEZE

PARENEZA LA BOTEZ

[**PLAN. Text:** *Binecuvântat este Dumnezeu, Care voințe ca toți oamenii să se mântuiască și la cunostința adevărului să vină!*

Formula de adresare: Cinstiți nuni și părinți, drept-maritori creștini.

Introducere: – exprimarea bucuriei că Biserica Ortodoxă are un nou membru;

TRATARE: – importanța covârșitoare a evenimentului: *s-au savârșit trei Taine, nu una.*

- momentul principal al Botezului;
- momentul principal al Mirungerii;
- momentul culminant al Slujbei: Taina Euharistiei;
- citat din Nicolae Cabasila, care exprimă legătura dintre cele trei Taine;

Încheiere: – urările tradiționale, cu deosebire pentru pruncul botezat, spre a-și *pazi haina botezului și logodirea duhului neîntinată și fără prihană...*(*Ectenia Mare* din Slujba Botezului).]

Pareneza dezvoltata. *Binecuvântat este Dumnezeu, Care vointe ca toti oamenii sa se mântuiasca si la cunostinta adevarului sa vina!*

Cinstiti nuni si parinti, drept-maritori crestini,

Cu buna-vrerea Domnului, din acest moment Biserica noastra ortodoxa are înca un vlastar, fapt care ne bucura în chip deosebit. La întoarcerea acasa veti purta pe brate un micut crestîn, curat ca un înger, care va va umple casa de lumina sfânta. Am împlinit si astazi, la cererea d-voastra, porunca Mântuitorului nostru Iisus Hristos: *Mergând, învătați toate neamurile, botezându-le în numele Tatalui si al Fiului si al Sfântului Duh...*(Matei XXVIII, 19).

Iubitii nostri,

Asa cum ati vazut, s-au savârsit de fapt trei Taine, nu una: *Botezul, Mirungerea si Împartasania.*

Botezul, la care momentul principal a fost afundarea de trei ori în apa, când am rostit „*Se boteaza robul lui Dumnezeu..., în numele Tatalui (Amin) si al Fiului (Amin) si al Sfântului Duh (Amin).*” Însusi cuvântul „botez” înseamna „scufundare” (de la verbul grecesc **baptivzw = a scufunda**).

Mirungerea, care s-a facut prin rostirea repetata a formulei *Pecetea darului Sfântului Duh*, o data cu ungerea cu Sf. Mir, special pregatit de episcopii Bisericii în Joia Mare a fiecarui an si care se mai foloseste doar la sfintirea bisericii noi zidite.

Împartasania, ce i s-a dat pruncului la urma, ca hrana cea mai pretioasa pentru întarire si crestere trupeasca si duhovniceasca.

Aceste trei Taine se mai numesc si *Taine de initiere* si sunt absolut obligatorii pentru mântuirea omului. Un parinte al Bisericii, Nicolae Cabasila, traitor in veacul al XIV-lea scrie astfel în lucrarea sa *Despre viata în Hristos*: „Botezul împaca pe om cu Dumnezeu, Sfântul Mir îi împartasese multe daruri minunate, iar puterea mesei euharistice îi aduce sufletului însusi Trupul si Sângele lui Hristos.

Iubiti ascultatori,

În aceasta atmosfera, de negrita bucurie, facem acum urarile traditionale:

– pentru pruncul nou botezat ne rugam Domnului sa-i dea sanatate, spre

a-si împlini chemarea pe pamânt, *sa-si pazeasca haina Botezului si logodirea Duhului neîntinata si fara prihana*, asa cum ne-am rugat si la începutul slujbei, sa fie bucurie parintilor, nasilor, tuturor celor din jur, si sa traiasca întru multi si fericiti ani. *Multi ani traiasca!*

- nasilor, care îi vor fi parinti spirituali si sfatuitori apropiati, sa le dea Dumnezeu sanatate, cu spor si binecuvântare în casa dânsilor, sa se bucure de acest fin pe care-l tin acum în brate si sa traiasca întru multi si fericiti ani. *Multi ani traiasca!*
- parintilor acestui prunc si tuturor celor care ati fost de fata la aceasta mare si sfânta bucurie, va dorim sanatate, cu spor si binecuvântare în casa fiecaruia. Sa traiti cu totii, întru multi si fericiti ani. *Multi ani traiasca!*

PARENEZA LA CUNUNIE:

[PLAN. Text: *„Primeste cununile lor întru împaratia Ta, pazindu-i curati, fara prihana si neasupriti, în vecii vecilor!”*

Formula de adresare: *Iubiti miri, cinstiti nuni, cinstiti nuntasi!*

Introducere: – exprimarea bucuriei prilejuite de evenimentul nuntii;

- atentionare asupra frumusetii ceremonialului si bogatiei lui în semnificatii.

TRATARE: – expresia *„primeste cununile lor întru împaratia Ta...”* din penultima rugaciune a slujbei, în strânsa legatura cu punerea pe cap a cununiiilor si cu jurământul mirilor pe Sf. Evanghelie si pe Sf. Cruce;

- mirii vor purta cununile toata viata, în mod nevazut (citad din Pr. D. Staniloae);
- cununile vorfi primite în ceruri, daca vor fi purtate cu vrednicie;

Încheiere: – urari traditionale pentru miri, nuni, nuntasi, însotite de cântarea *„multi ani traiasca! „ (de trei ori).]*

Pareneza dezvoltata. *„Primeste cununile lor întru împaratia Ta, pazindu-i curati, fara prihana si neasupriti, în vecii vecilor!”*

Iubiti miri, cinstiti nuni, cinstiti nuntasi!

Catre sfârşitul prea-frumoasei slujbe a cununiei ce s-a savârşit, ati auzit cuvintele pe care le-am evocat acum câteva clipe, cuvinte în jurul carora vom tese câteva gânduri. Întâi de toate, ne exprimam bucuria ca înca doi tineri au trecut pragul sfintei noastre biserici si s-au cununat dupa rânduiala crestina, astfel ca numarul familiilor ortodoxe a mai crescut cu

una! Ați remarcat, iubirii nostri, cât de frumoasă este această slujbă: rugăciuni înțelept alcătuite de sfinții părinți și cântări armonioase care exprimă bucuria nemărginită a nuntii... Dar, trebuie să știți că fiecare moment, fiecare gest, fiecare rugăciune are o anumită semnificație. Timpul nu ne îngăduie, desigur, să le explicăm acum pe toate, încât ne vom opri doar la un singur moment.

Iubiți miri,

Spre finalul slujbei, ați auzit cuvintele: *Primeste cununile lor întru împăratia Ta...* Cine să le primească? Dumnezeu, se înțelege. Care cununii? Cununile ce v-au fost puse pe cap de către preot împreună cu nașii. Spre a înțelege semnificația acestor cuvinte, trebuie să știți mai întâi ce simbolizează punerea cununilor. Pe scurt, știți că în vechime purtau coroane împărații și învingătorii în războaie. Asadar, cei care se remarcă printr-o anumită vrednicie. Astăzi, când vi s-au pus cununile pe cap, dragi miri, ați fost considerați și voi vrednici de a fi soț și soție. Biserica va recunoaște această vrednicie prin preoții slujitori, prin nașii și părinții d-voastră, prin toți cei de față. Aceste cununii ce vi s-au pus, iar mai apoi v-au fost ridicate, *le veți purta în chip nevazut toată viața*. Este o mare taină în această lucrare, prin voia Domnului! În acest sens se exprimă cel mai mare teolog român al secolului XX, părintele Dumitru Staniloae: „Ei (mirii, n. n.) vor purta în chip nevazut toată viața cununile lor de vor trăi în iubire adevărată, în curăția fidelității și în răspundere și respect reciproc. Cu aceste cununii ei vor merge chiar în împăratia cerurilor...” . Noi nădăjduim, asadar, că veți purta cu demnitate aceste cununii, așa cum ați jurat pe Sfânta Evanghelie și pe Sfânta Cruce, în fața Sfântului Altar, fideli unul altuia și amândoi lui Dumnezeu, bineștiind că *soții fideli sunt aceia care se îngrijesc unul de altul ca de niște bunuri vesnice ale sufletului lor*. Facând așa, cununile va vor fi primite, la sfârșitul vieții, în împăratia cerurilor...

Iubiții ascultători,

În această nădejde, facem acum urările tradiționale: - mirilor..., să le dea Dumnezeu sănătate, casnicie rodnică, ani mulți cu spor și binecuvântare! Să trăiți întru mulți și fericiți ani! (Multi ani trăiască!);

– nașilor..., care în urma acestei sfinte slujbe au devenit părinți spirituali ai mirilor, să le dea Dumnezeu sănătate, cu spor și binecuvântare în casa dânsilor, să se bucure de acești fini pe care i-au cununat împreună cu noi, și să trăiască întru mulți și fericiți ani! (Multi ani trăiască!);

– părinților acestor miri, care i-au născut, i-au crescut și educat cu

multe sacrificii, precum si tuturor nuntasilor care sunt de fata la aceasta sfânta bucurie, sa le dea Dumnezeu sanatate, bucurii de pe urma mirilor, multi si fericiti ani! (Multi ani traiasca!).

PARENEZA LA ÎNMORMÂNTARE (necrolog pentru un crestin care a fost atasat de Biserica)

[PLAN. Text:*Fericiti cei morti, cei ce de acum mor întru Domnul!... Odihneasca-se de ostenele lor, caci faptele lor vin cu ei* (Apoc. XIV, 13).

Formula de adresare: „Întristata familie, cucernica asistenta”

Introducere: – spre deosebire de Vechiul Testament, în cel Nou moartea este un moment fericit pentru credinciosul virtuos; propriu-zis, *dreptii n-au nici o moarte, ci o trecere la viata de veci* (Sf. Atanasie cel Mare);

– faptele buneale crestinului însotescla trecereapeste praguldintre pamântsi cer. Ele sunt aducatoare de odihna binemeritata pentru cei ce au ostenit cu râvna în ogorul Domnului, dupa cuvântul dumnezeiesc al Mântuitorului: **Veniti la Mine toti cei osteniti si împovarati si Eu va voi odihni pe voi** (Matei XI, 28);

TRATARE: a) partea encomiastica

– am savârsit slujba înmormântarii, dupa rânduiala noastra ortodoxa; **am savârsit**, adica ne-am rugat cu totii. Slujba n-a fost facuta numai de preot si cântareti, ci de catre toti cei prezenti.

– în centruatentiei noastre se afla credinciosul... a carui viata suntem datori sa ne-o reamintim acum, macar în datele ei importante: *obârсия, copilaria, tineretea, scolile, casatoria, îndeletnicirea, copiii, atasamentul fata de Biserica, relatiile cu semenii.*

b) partea parenetica

– dintre faptele enumerate mai sus, pilduitoare pentru noi, *dragostea lui fata de Sfânta Biserica* s-a evidentiata în chip deosebit, asa cum toti cei de fata stiu;

– ce înseamnaa fimembru viual Bisericii? Înseamnaa fio *mladita* roditoare în *vita Hristos* (In. XV, 5), binestiindu-se ca *Biserica este Trupul lui Hristos* (Efeseni I, 23);

– moartea, pentru cei drept-credinciosi, este doar o trecere a sufletului din Biserica luptatoare, pamânteasca, *de pe cale*, în Biserica cereasca. De aceea sunt *fericiti cei ce mor în Domnul.*

Încheierea: - noi cei ramasi avem câteva datorii crestinești: sa-i imitam faptele bune savârsite; sa împlinim cele ce dânsul n-a mai apucat sa îplineasca; sa ne rugam pentru sufletul sau, care se îndreapta catre judecata rânduita (asa cum glasuieste, *ca un testament* slava gl. VI); sa-i facem parastasele îndatinate, însoțite de milostenii în numele sau.]

Pareneza dezvoltata. „*Fericiti cei morti, cei ce de acum mor întru Domnul!... Odihneasca-se de ostenele lor, caci faptele lor vin cu ei* „

(Apoc. XIV, 13).

Întristata familie, cucernica asistenta,

A fost voia Domnului sa-l cheme la Sine pe crestinul ..., ca sa-l rasplateasca pentru toate ostenele din viata sa pamânteasca. Cu toate ca credem si marturisim acest lucru, întristarea s-a asternut peste sufletele noastre, ale tuturor, dar mai ales ale celor din familie, întristare datorata despartirii care, omeneste vorbind, este dureroasa. De aceea, pentru mângâiere si încurajare, am invocat cuvintele Scripturii Noului Testament, pe care le-ati auzit. Daca în Vechiul Testament, se puteau auzi marturisiri de genul „oare mortilor vei face minuni, sau cei morti se vor scula si Te vor lauda pe Tine?” (Psalm LXXXVII, 11), asadar un motiv de tristete pentru moartea cuiva, în Noul Testament avem încredintarea ca *cei morti în Domnul, adica crestineste, sunt fericiti!* Sau, cum marturisesti un sfânt parinte al Bisericii, Atanasie cel Mare, *dreptii n-au nici o moarte, ci o trecere la viata de veci.* Sfântul parinte a graiat asa pentru ca stia cuvintele Mântuitorului: *Cel ce asculta cuvântul Meu si crede în cel ce M-a trimis are viata vesnica si la judecata nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viata* (Ioan V, 24).

Aceasta mutare este spre odihna binemeritata, asa cum ne încredinteaza cuvântul auzit la început, *odihneasca-se de ostenele lor, caci faptele lor vin cu ei.* Caci am auzit cântarea: *Desertaciuni sunt cele omenesti. Câte nu ramân dupa moarte! Nu merge cu noi bogatia, nu ne însoteste marirea...* Dar ce ne însoteste, totusi, dincolo? Doar faptele bune însotesc sufletul peste pragul dintre cer si pamânt. Ele sunt aducatoare de odihna binemeritata pentru cei ce au ostenit cu râvna în ogorul Domnului, dupa cuvântul dumnezeiesc al Mântuitorului: *Veniti la Mine toti cei osteniti si împovarati si Eu va voi odihni pe voi!* (Matei XI, 28).

Iubiti credinciosi,

Am savârsit slujba înmormântarii, dupa rânduiala noastra crestina ortodoxa. *Am savârsit*, adica *toti* ne-am rugat. Slujba n-a fost facuta doar de preot si cântareti, ci de catre toti cei de fata. Prin însasi prezenta d-voastra, prin florile aduse, prin lumânarile aprinse, prin lacrimi si închinaciuni, prin ascultarea cu atentie a rugaciunilor si cântarilor. Prin rostirea din tot sufletul a crestinescului *Dumnezeu sa-l ierte.* Prin toate acestea, ati slujit si d-voastra.

Iata, avem în mijlocul nostru pe cel care cu putin mai'nainte vorbea

cu noi, iar acum se petrece spre întâlnirea cu cei dragi, adormiti întru Domnul. Suntem datori în aceste clipe să ne amintim de viața sa pamântească, macar în datele ei mai importante: *obârșia, copilăria, tinerețea și scolile prin care a trecut, căsătoria, îndeletnicirile, copiii, atașamentul față de sfânta biserică, frumoasele relații cu cei din jurul său*. Ne vom calauzi, în înfățișarea scurtei biografii de un precept înțelept, care îndeamna: *de mortui, numai de bine* (“*de mortuis nihil nisi bene*”).

Viața omului se aseamăna, într-un fel, cu anotimpurile anului... Astfel, răposatul întru Domnul a trecut prin *primăvara copilăriei*, prin *vara tinereții*, prin *toamna maturității*, iar la urmă prin *iarna bătrâneții*, a neputințelor, dar și a înțelepciunii. Dvs. cei din familie îi cunoașteți mai bine decât noi firul vieții, cu bucuriile și necazurile pe care, ca orice om, le-a avut. Cu o purtare exemplară, cu munca cinstită și credința tare în Dumnezeu, s-a dovedit biruitor. El a murit nu ca un învins, ci ca un învingător, ridicându-se, prin virtute, deasupra patimilor acestei lumi, întărit de cuvântul Mântuitorului: „În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea!” (Ioan XVI, 33). În contextul acestui cuvânt ne amintim de un minunat exemplu, dat de Avva Iosif din *Pateric*: „S-au adunat frații odată la Avva Iosif și sezând ei și întrebându-l se bucura el, și cu toată osârdia le zicea: eu împărat sunt astăzi. Căci am împăratit peste patimi!”.

Iubiți credincioși,

Biruinta răposatului întru Domnul și-a avut izvor în *dragostea lui față de sfânta biserică*, fapt constatat de noi toți. Aceasta credem că a fost una din virtuțile definitorii. Nu numai în duminici și sărbători, ci și în multe alte prilejuri, dânsul era nelipsit de la biserică. Era, cum se spune în limbaj teologic, *membru viu al Bisericii*. Era o mlădită roditoare în viața Hristos (Ioan XV, 5), bineștiindu-se că *Biserica este Trupul lui Hristos* (Efeseni I, 23). Multi neștiutori afirma, sarmanii: *eu nu mă duc la biserică, pentru că o am în suflet...* Sau: *eu mă rog acasă, de ce trebuie să mă mai deplasez?* Sau: *stiu atâtia care merg la Biserică, dar se comporta ca niște necredincioși...etc.* Aceștia le aducem aminte cuvintele Sf. Ciprian: „În afara Bisericii nu există mântuire” și „Cine nu are Biserică de mamă, nu poate avea pe Dumnezeu de tată”.

În același duh graiește și Fericitul Augustin: „În afara Bisericii poți avea totul în afara de mântuire. Poți avea cinstită, poți detine Evanghelia, poți avea credința și să predici în numele sfintei Treimi, dar niciodată nu vei putea găsi mântuire decât în Biserică. Cât despre faptul

ca si cei ce frecventeaza Biserica se comporta uneori ca cei necredinciosi, ca oameni supusi greselii, evocam cuvintele cunoscutului teolog Origen: „Cel mai rau membru al Bisericii nu poate fi comparat cu nimeni din adunarile omenesti”. Biserica îi cuprinde nu numai pe sfinti, ci si pe cei pacatosi, care, oricât de rai ar fi, au sansa de a deveni – prin stradania corespunzatoare – sfinti. Avem atâtea exemple în istoria Bisericii! Asadar, ferice de credinciosul care iubeste Biserica, *stâlp si temelie a adevarului* (Tim. III, 15). Ferice de raposatul întru Domnul..., care s-a mutat acum în Biserica cereasca, dupa ce mai întâi s-a dovedit iubitor al Bisericii pamântesti. În duhul acestei realitati înțelegem acum cuvântul scripturistic prin care am început rostirea, „ *Fericiti cei morti, cei ce de acum mor întru Domnul...*”.

Iubiti credinciosi,

Sufletul raposatului întru Domnul... se calatoreste acum spre salasurile ceresti, dupa ce mai întâi se va înfatasa, ca tot pamânteanul, înaintea Dreptului Judecator. Dupa marturiile unor sfinti parinti, judecata sufletului, numita si *particulara* sau *personală*, va avea loc peste 40 de zile. În acest timp noi avem datoria sa ne rugam fierbinte pentru sufletul sau, sa-i facem parastasele îndatinate, cu deosebire cel de 40 de zile, totodata sa facem milostenie în numele sau. Dar nu numai atât. Fata de memoria dânsului mai avem câteva datorii: sa-i imitam faptele bune, sa-i împlinim sfaturile date noua mai ales în anii din urma, când înțelepciunea s-a împletit cu bogata-i experienta a vietii, sa împlinim ceea ce el n-a apucat sa mai încheie. Toti cei de fata, prin prezenta noastra, marturisim regretul ca ne despartim de el, totodata, marturisim *ca dorim reîntâlnirea cu el*. Pentru aceasta este nevoie, desigur, sa vietuim în asa fel încât Dumnezeu sa ne gaseasca vrednici de o astfel de reîntâlnire, cu el si cu ceilalti dragi ai nostri plecati în vesnicie.

Suntem aici si pentru a-i da crestineasca iertare pentru cele ce în viata, ca om, va fi gresit fata de noi, *dar si pentru a ne cere noi însine iertare de la dânsul* pentru cele ce i-am gresit. De încheiere, socotim potrivit sa evocam un fragment dintr-o cântare a slujbei înmormântarii, fragment ce poate fi socotit *testament sufletesc al raposatului* : „Vazându-ma zacând fara glas si fara suflare, plângeti toti pentru mine, fratilor si prietenilor, rudelor si cunoscutilor... Si veniti toti care ma iubiti si ma sarutati cu sarutarea cea mai de pe urma... Ci va rog pe toti si cu staruinta cer voua, sa va rugati neîncetat lui Hristos-Dumnezeu pentru mine, ca sa nu fiu rânduist, dupa pacatele mele, la locul de pedeapsa, ci sa

ma aseze unde este lumina vietii” . *Dumnezeu sa-l ierte si sa-l odihneasca!* Amin.

PARENEZA LA INSTALAREA PREOTULUI ÎN PAROHIE:

[PLAN. Cuvântarea de instalare rostita de noul preot care se prezinta parohie cuprinde urmatoarele idei:

- a) – Multumire si slava lui Dumnezeu, pentru ca l-a învrednicit si pe el de a se numi „trimis al Domnului”(cf. Matei X, 1; Luca X, 1);
 - Multumire si cinstire parintilor trupesti si sufletesti (profesorii), care l-au ajutat cu munca lor, sa-si îplineasca gândul sfânt, de a deveni slujitor al Domnului si al oamenilor (cf. Efeseni VI, 1-3; Galateni VI, 6; Efeseni IV, 11);
 - Multumire fata de episcop si protoiereu;
- b) – Întelesul tainei preotiei si aratarea zelului si abnegatiei cu care îsi va desfasura întreita activitate preoteasca: didactica (profetica), sfintitoare si conducatoare (Matei XXVIII, 19-20) în mijlocul pastoritilor ;
 - Hotarârea de a se autoperfectiona în pastorie, de a dobândi de la credinciosii încredintati numele de „pastorul cel bun”, cu celelalte trei însusiri: cunoasterea oilor, jertfirea pentru ele si întoarcerea lor de pe calea cea rea (Ioan X) spre Cel ce este, „Calea, Adevarul si Viata” (Ioan XIV, 6);
 - Îndatorirea ca va fi întotdeauna un propovaduit al pacii (Matei V, 9);
 - Rugamintea foarte decenta, adresata tuturor credinciosilor, precum si organelor locale de a-l sprijini în toata activitatea sa de slujitor al Bisericii si al neamului.
- c) – Multumirea adresata tuturor celor prezenti, care s-au ostenit sa vina în biserica, sa vada si sa asculte cele în legatura cu acest eveniment din viata parohiei.
 - O rugaciune de cerere a harului lui Dumnezeu, spre împlinirea a toate cele bune si de folos lui si tuturor pastoritilor sai.]

Pareneza dezvoltata. „Luati Duh Sfânt; carora veti ierta pacatele, le vor fi iertate si carora le veti tine, tinute vor fi!” (Ioan XX, 22-23).

*Prea Cucernice Parinte Protoiereu,
Prea Cucernici Parinti-frati,
Iubiti credinciosi,*

Cuvintele pe care le-am evocat au fost rostite de Mântuitorul Iisus Hristos catre apostolii alesi de El, dupa ce mai'nainte le poruncise „*Precum M-a trimis pe Mine Tatal, va trimit si Eu pe voi!*” (Ioan XX, 21). Dupa cum se stie, sfintii apostoli, la rândul lor, au rânduit episcopi, preoti si diaconi în cetatile în care au propovaduit. Slujirea apostoleasca deplina a fost continuata, apoi, pâna în zilele noastre, de cinstiti episcopi, care, dupa cuvenita cercetare, hirotonesce si trimite preoti în parohii spre împlinirea întreitei misiuni de învatator, sfintitor si îndrumator pe calea

mântuirii.

Asa s-au petrecut lucrurile, cu voia Domnului, si în parohia aceasta, iubiti credinciosi, în care mi s-a daruit bucuria sa va fiu trimis pastor. Mi-au ramas înca vii în suflet rugaciunile de hirotonire rostite de Prea Sfintitul...: „Dumnezeiescul har, cel ce totdeauna pe cele neputincioase le vindeca si pe cele de lipsa le plineste, rânduieste pe prea cucernicul diacon... în preot. Sa ne rugam, dar, pentru aceasta, ca sa vina peste el harul Sfântului Duh”, întarindu-ma, apoi, si cu puterea de a savârsi Sfânta Taina a Spovedaniei: „...Însuti si acum pe robul Tau acesta....care s-a ales de catre mine, deplin fiind întru tot harul, arata-l pe dânsul vrednic de apostoleasca si duhovniceasca Ta slujire, prin a noastra smerenie, de a lega si a dezlega greselile celor nevrednici...”, pe temeiul poruncii date de Mântuitorul: „Oricâte veti lega pe pamânt, vor fi legate si în ceruri, si oricâte veti dezlega pe pamânt, vor fi dezlegate si în ceruri (Matei XVIII, 18). Ma simt coplesit de greaua raspundere ce mi s-a încredintat, dar si de bucuria adâncă pe care o traiesc din clipa hirotoniei. Dau slava si multumire lui Dumnezeu pentru darurile revarsate asupra mea si ma rog Lui sa-mi ajute a-mi împlini misiunea dupa cuviinta. Cuvântul meu de multumire se îndreapta, apoi, catre toti cei alesi de Dumnezeu sa-mi îndrume pasii spre aceasta sfânta slujire. Mai întâi catre iubirii mei parinti, aici de fata, care prin jertfelnicia lor m-au crescut si m-au îndemnat sa urmez teologia si pe care îi rog ca si de acum înainte sa-mi fie aproape cu rugaciunile lor. În acelasi timp datorez multumiri parintilor mei sufletesti, profesorii de la Seminar si de la Facultate, care – *cu timp si fara timp* – mi-au sadit în suflet sfintele învataturi si deprinderi teologice, spre a le pune în slujba d-voastra, iubiti credinciosi. În chip deosebit adresez recunostinta mea Prea Sfintitului Parinte Episcop... care m-a hirotonit si mi-a dat binecuvântarea sa fiu preotul d-voastra. Totodata, multumesc din toata inima parintelui protoiereu..., care a avut si dragostea sa vina aici, spre a da marturie asupra înaltei hotarâri de a fi numit în aceasta parohie. Îi multumesc, de asemenea, pentru cuvintele calde si încurajatoare rostite cu acest prilej. Îngaduiti-mi acum sa multumesc si celorlalti oaspeti, aici de fata, pentru gestul prietenesc de a fi alaturi de noi în aceasta binecuvântata zi.

Iubiti credinciosi ai parohiei.....,

Dumneavoastra va multumesc în chip aparte, pentru caldura sufleteasca ce mi-ati aratat-o din clipa în care am sosit aici. Cu ajutorul Domnului, vom lucra de acum împreuna în ogorul Lui. Ne vom ruga

împreună, în această prea frumoasă biserică și pe la casele fiecăruia. Dar vom fi alături și în ostenele gospodărești, mai ales în cele ce tin de bună rânduială a sfântului lăcaș, a cimitirului, a troitelor ș.a.

De aceea vă rog dintru început să fiți lângă mine, cu rugăciunile, cu sfaturile și cu celelalte ostenele, pentru că fără sprijin nu voi putea împlini jurământul pe care l-am rostit la hirotonie, în fața sf. altar. Am jurat între altele că în misiunea mea *nu am în vedere decât a lucra cu osârdie pentru mântuirea sufletească a turmei duhovnicești mie încredințată...*

Slujirea preotului are în vedere, așa cum am pomenit la început, trei laturi: învățătorească, sfântitoare și pastorală. Ca *învățător* mă voi strădui să plinesc angajamentul rostit în cadrul aceluiași jurământ, că „voi conforma neîncetat viața mea cu învățătura sfintei evanghelii, a sfinților apostoli, și cu toate canoanele și învățăturile sfinților părinți ai Bisericii ortodoxe”. În misiunea sfântitoare sunt conștient că nu se poate sluji fără o neîncetată străduință de a avea eu însumi o viață cucernică, după îndemnul dat de Sf. Ap. Pavel, îndemn inclus în textul jurământului: „Nu voi uita niciodată cuvintele Sf. Ap. Pavel, care cere ca preotul să fie fără prihană, barbat al unei singure femei, privighetor, treaz, cumpătat, ospitalier, învățător, nu betiv, nu bataus, nerăvnițor la câștig urât, ci blând, nesfădnic, nelacom, bine chivernisându-și casa sa...” (I Tim. III, 2-4).

Am rostit și în fața d-voastră aceste cuvinte de jurământ, cu rugămintea să mă sprijiniți cu rugăciunile și sfaturile, spre a le respecta întocmai.

Iubiți credincioși,

Evocând aceste fragmente din jurământul pe care l-am depus în ziua hirotoniei, îmi dau seama încă odată cât de înaltă și înfricosă este răspunderea preotească. Cunoaștem sfinți părinți care au fugit de preotie, nu spre a se eschiva de slujire, ci din această conștiință a înaltei răspunderi. În cele din urmă au consimțit, numai după îndelungi insistențe ale celor din jur, și văzând câtă nevoie au creștinii de pastori. Așa s-a întâmplat, spre exemplu cu sfântul Grigorie de Nazianz, trăitor în secolul al IV-lea, de la care ne-au rămas astfel de mărturie într-un *Tratat despre preotie*. Grija de a nu gresi, frământările și gândurile asupra înfricosății răspunderi, l-au făcut să facă mărturisiri care se potrivesc întocmai și nouă, preoților de azi: „Cu aceste gânduri, spunea Sf. Grigorie, trăiesc ziua și noaptea. Acestea-mi topesc maduva, acestea-mi macină trupul și nu mă lasă să fiu îndrăznet și să privesc în sus. Acestea-mi smeresc sufletul, îmi îngenunchează mintea, îmi pun lant limbii... Trebuie mai

întâi sa fiu eu mai întâi curat si apoi sa curat pe altii; sa fiu eu lumina, ca sa luminez pe altii; sa fiu eu sfânt, ca sa sfintesc pe altii; sa fiu eu aproape de Dumnezeu, ca sa apropii pe altii; sa fiu eu sfânt, ca sa sfintesc pe altii...” .

Iubiti ascultatori,

Cu aceasta constiinta si responsabilitate a sfintilor parinti, pe care îi avem pretioase modele, închei cuvântul meu, multumindu-va înca odata, tuturor, pentru dragostea de a fi alaturi de mine. Socotesc potrivit ca acum, la început de drum, sa rostesc împreuna cu d-voastra *Rugaciunea la începerea lucrului*: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiule, Unule-Nascut al Tatalui celui fara de început, Tu esti Cel ce prin gura proorocului Tau David ai zis: iesi-va omul la lucrul sau si la lucrarea sa pâna seara. Tu ai zis si prin gura fericitului Pavel apostolul ; cel ce nu vrea sa lucreze, nici sa nu manânce. Si iarasi Tu ai zis cu preacurata gura Ta: Fara de Mine nu puteti face nimic. Doamne, Doamne, ascult din tot sufletul si din toata inima dumnezeiestile Tale cuvinte si cu umilinta alerg la bunatatea Ta: ajuta-mi mie, pacatosului, cu darul Tau, sa savârsesc lucrul ce încep acum. AMIN.”

PARENEZA SIMPLA PENTRU SFINTELE PASTI

[PLAN. (Slujba învierii de afara se încheie cu rostirea solemna, de trei ori, a salutului pascal „*Hristos a Înviat!*”, la care poporul raspunde, „*Adevarat a Înviat!*”, dupa care se cânta *Troparul Învierii* de trei ori. În acest mod se creeaza o atmosfera de maxima emotie, un teren întru-totul favorabil pentru cuvântul parenetic).

Text: „*Aceasta este ziua pe care a facut-o Domnul, sa ne bucuram si sa ne veselim într-însa!*”

Formula de adresare: *Iubiti credinciosi, cinstitori ai Învierii Domnului!*

Introducere: Exprimarea multumirii catre Dumnezeu pentru învrednicirea de a praznui Sfintele Pasti, cu pace si cu bucurie.

Tratarea: – scurta retrospectiva liturgica a saptamânii Sf. Patimi;

– *semnificatia cuvântului „paste”;*

Încheierea: – invitatie pentru cei prezenti de a nu pleca acasa înaintea de a se bucura de Sf. Liturghie si a lua Sf. Pasti.

(Se va rosti iarasi, de trei ori, salutul pascal, dupa care, în sunet de toaca, clopote si cântându-se, în mod repetat, *Troparul învierii*, se va intra în Sf. Lacas)]

Pareneza dezvoltata. *Aceasta este ziua pe care a facut-o Domnul, sa ne bucuram si sa ne veselim într-însa!*

Iubiti credinciosi, cinstitori ai Învierii Domnului,

Ca în fiecare an, am rostit și am cântat împreună *Hristos a Înviat* și în această noapte sfântă a Pastelui ...(*se va preciza anul*). Prin această rostire marturisim, deodată, două lucruri: credința în învierea noastră, așa precum Domnul nostru Iisus Hristos a înviat, totodată nădejdea că, o dată cu acest Paste, vom pasi spre o viață mai bună, mai demnă, atât sub aspect moral, cât și material.

Să-i multumim, asadar, Domnului că ne-a ajutat să ne învrednicim de participarea la această preafrumoasă și sfântă slujbă, că la această oră liturgică suntem lângă o sfântă biserică.

Iubiti credinciosi,

Am urcat, începând din Duminică Floriilor, spre Ierusalimul cel duhovnicesc, treptele Deniilor din seriile săptămânii Patimilor. Am fost din nou martorii suferințelor Mântuitorului nostru: vinderea, batjocorirea, încununarea cu spini, rastignirea, moartea și punerea în mormânt. Am trecut și noi pe sub Sfântul Epitaf, marturisind tainic că vrem să ne îngropăm păcatele și noi cu Iisus, care S-a lăsat îngropat spre a îngropa păcatele omenirii, apoi am sărutat Sfânta Cruce, înțelegând că numai printr-o viață jertfelnică putem nădăjdui că vom învia și noi, precum El a înviat în urma jertfei și morții pe Cruce. Învierea Lui ne umple acum sufletele de bucurie, Pastele fiind cel mai luminos praznic din calendarul creștin. Dar ce înseamnă, oare, cuvântul „*paste*”, rostit atât de des?

Acum 3500 de ani, în valea Nilului din Egipt, poporul evreu se gasea într-o grea robie, de peste 400 de ani. Prin voia Domnului ei au ieșit din această robie și, la plecare, au luat, între multe altele, și un cuvânt care – nu banuiau atunci – va primi o consacrare deosebită. Cuvântul minune era *PASAH* și desemna în limba egipteană sărbătoarea solstiului de primăvară, când soarele trecea din emisfera australă în cea boreală. Propriu-zis *pasah* însemna *trecere* și semnifică biruința luminii asupra întunericului. Cu oarecare transformare, evreii i-au zis *pesah*, tot cu înțelesul de *trecere*, adică trecerea lor prin Marea Rosie, de la robia egipteană la libertatea Tarii Fagaduintei. Adică *trecerea* de sub jugul robiei la bucuria libertății. Grecii au preluat cuvântul minune, zicându-i *PASHA*; aproape la fel i-au zis și latini: *pascha-pascae*. De aici îl are și limba română, *pasti* sau *paste*, cuvânt sinonim cu *înviere*, adică *trecere* de la moarte la viață, de la robia pacatului – prin jertfa și învierea Domnului – la bucuria vieții întru virtute.

Iubiti ascultatori,

În fiecare an, în cea mai emotionanta noapte liturgica retrim sensul adânc al acestei treceri, când Hristos Cel înviat ne reaprinde sperantele de trecere de la pacat la virtute si la o viata mai buna pentru noi si familiile noastre. Aceasta slujba impresionanta ce s-a facut aici, afara, este doar începutul praznicului. Va chemam acum sa intrati cu noi în Sfântul Lacas, sa fiti partasi la Sfânta Liturghie, apoi sa primiti *pastele*, pâinea binecuvântata, si sa aveti bucuria slujbei întregi. Chiar daca trupul va cheama, poate, spre somn sau mâncare, dati ascultare sufletului, care va îndeamna sa ramâneti. Faceti bucurie sufletului! Pentru ca, iubiti credinciosi, cinstitori ai slavitei învieri, *aceasta este ziua pe care a facut-o Domnul, sa ne bucuram si sa ne veselim într-însa! Amin. HRISTOS A ÎNVIAT!*

PARENEZA SIMPLA PENTRU ANUL NOU

[PLAN . Text: *„Pune, Doamne, început bun mântuirii noastre!”*

Formula de adresare: *Iubiti credinciosi!*

Introducere: – multumire catre Dumnezeu pentru bucuria prezentei în Biserica, în prima zi a anului.

– care este atitudinea crestinilor fata de „revelion”?

Tratare : – întreita semnificatie apraznicului.

a – scurta referire la praznicul Taierii împrejur a Domnului, cu îndemnul dat crestinilor de a lectura cap. II al *Evangeliei dupa Luca* si cartea *Levitic* cap. XII.

b – câteva cuvinte despre personalitatea Sf. Vasile cel Mare.

c – anul nou, prilej debilant sufletesc si de reînnoire a hotarârii de a pasi pa calea credintei si a faptelor bune.

Încheiere: – urari crestinești pentru cei prezenti, pentru familiile lor si pentru neamul românesc].

Pareneza dezvoltata. *„Pune, Doamne, început bun mântuirii noastre!”*

Iubiti credinciosi,

Se cuvine, mai'nainte de orice cuvânt, sa aducem multumiri din adâncul sufletelor noastre lui Dumnezeu ca ne-a ajutat sa pasim cu pace în noul an si, mai ales, sa fim în Biserica la acest ceas de Liturghie. Marturisim prin aceasta prezenta, dragostea noastra de a începe cu rugaciune prima zi a anului, chiar daca acum suntem, poate, mai obositi

ca de obicei. În componenta vieții moderne a intrat, cu sau fără voia noastră, un eveniment devenit tradițional, necreștin prin implicațiile lui, dar care nu poate fi negat ca realitate: *revelionul*. Suntem și noi traitori ai vieții moderne, dar în duh creștin. La miezul nopții trecute, când orologiul a marcat trecerea din vechiul în noul an, noi, împreună cu familiile noastre am rostit mai întâi o rugăciune pentru ca Dumnezeu să ne ajute întru înnoirea râvnei pe calea mântuirii, cerând de la El *un nou început bun al mântuirii*, apoi, desigur, am închinat un pahar cu vin, ca tot românul. Dar n-am mai zăbovit mult, ci ne-am retras spre odihnă, pentru a fi treji la ora venirii la Sfânta Biserică. Noi știm că însuși cuvântul *revelion* poate fi înțeles în sens creștin: *réveiller* (de la care vine românescul *revelion*) în franceză înseamnă *a trezi, a se destepa din somn*. Iată-ne, asadar, aici, în Casa Domnului, unde toți cei care se numesc creștini ar trebui să fie la această oră.

Iubiți frați de credință,

Calendarul nostru menționează, precum știți, trei sărbători pentru ziua de azi: *Taierea împrejur a Domnului, Sf. Vasile cel Mare și Anul Nou*. Despre fiecare vom face, în cele ce urmează, câteva scurte referiri.

Taierea împrejur a pruncului Iisus s-a făcut a opta zi după naștere, precum citim în sfânta evanghelie după Luca (II, 21-24), când I-au pus și numele, după rânduiala veche consemnata de Moise în *Levitic* cap. XII. Pentru a afla mai pe larg despre acest sfânt eveniment, va îndemnam să citiți acasă din Scriptură, când veți dispune de un ceas de liniște, atât la Luca, cap. II, cât și la *Levitic*, cap. XII. Dacă ar întreba cineva de ce astăzi noi, creștinii, nu mai taiem pruncii împrejur, răspundem: taierii împrejur din Vechiul Testament i-a luat locul Botezul creștin, în Noul Testament. Acum spunem și noi, o dată cu Sf. Apostol Pavel: „Taierea împrejur este aceea a inimii, în duh, nu în literă”, (Rom. II, 29).

Sfântul Vasile cel Mare, trăitor în veacul al IV-lea, a cărui pomenire astăzi săvârșim, ne este cunoscut prin câteva fapte cu totul remarcabile: este autorul unei Sfinte Liturghii, numită în cartile noastre *Liturghia Sfântului Vasile cel Mare*, ce se săvârșeste de zece ori pe an, inclusiv astăzi; este autorul unui însemnat număr de lucrări teologice, omilii, epistole etc., după care învățăm și astăzi, minunându-ne de înaltimea cugetării sale; a rămas în istorie ca ctitor al unui asezământ social de binefacere, intitulat *Vasiliada*, după care s-au inspirat până în ziua de astăzi nenumărate centre de caritate. Nu în ultimul rând, s-a remarcat printr-o viață de sfințenie exemplară. *Om al rugăciunii*, ne-a

lasat si *Molitfele*, cunoscute sub numele sau, pe care le-am rostit si noi astazi în genunchi. S-a dovedit biruitor peste patimi, dupa cum însusi numele lui sugereaza. Caci *Vasile* vine de la grecescul *Basileos*, care înseamna *împarat*. Citim, de pilda despre un caz asemanator, în *Patericul egiptean*, cum Avva Iosif a spus odata ucenicilor: „*Eu sunt împarat astazi, ca am împaratit peste patimi!* (adica, le-am biruit!). Asa si Sf. Vasile, s-a dovedit biruitor peste cele lumesti, dobândind salas în ceruri, unde si astazi se roaga pentru noi.

Cu privire la marcarea **Anului Nou**, noi trebuie sa vedem crestineste acest prag: sa ne facem un bilant sufletesc a ceea ce am realizat sau nu în anul precedent, cât am lucrat la mântuirea noastra si a aproapelui, totodata sa cerem ajutor de sus pentru un nou si bun început în calea mântuirii. Sa nu ne mire acest cuvânt „*început bun*”. Chiar daca suntem mai înaintati în vârsta, în cele ce privesc mântuirea trebuie sa ne consideram mereu *începatori*. Caci spune un proverb sugestiv: *În fiecare zi, din nou, de la început!* Sau cum citim în acelasi *Pateric egiptean*: „Odata Avva Arsenie a fost auzit de catre ucenici, care stateau afara, strigând din chilie: Dumnezeule, nu ma parasi! Nimic bun n’am facut înaintea Ta, dar da-mi dupa bunatatea Ta sa pun început!”.

Iubiti ascultatori,

Multumind lui Dumnezeu pentru binefacerile care au fost asupra noastra în anul care a trecut, pasim cu nadejde în noul an, în dorinta de a fi mai buni, mai iertatori, mai harnici, mai aprinsi de dragoste pentru Sfânta Biserica. Va apreciem în chip deosebit pe toti care ati dovedit si astazi dragoste fata de legea noastra crestina si ati venit aici. *Tuturor va dorim sanatate si ani multi întru Domnul!* Cu deosebire, celor care purtati numele Sf. Vasile, va adresam binecuvântarile noastre parintesti de tot binele, felicitându-va pentru faptul ca ati început ziua onomastica în Biserica.

Aceleasi gânduri crestinești pentru familiile d-voastra si, în comuniune cu fratiile voastre, pentru întreg neamul nostru românesc. **LA MULTI SI BUNI ANI ÎN OGORUL DOMNULUI!** Amin.

PARENEZA SIMPLA PENTRU BOBOTEAZA:

[PLAN. Text : „*Mare esti, Doamne, si minunate sunt lucrurile Tale, si nici un cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale!*”

Formula de adresare: „Iubiti credinciosi”

Introducere: – prezenta în număr atât de mare a creștinilor la această slujbă se datorează, pe de o parte, marimii praznicului în sine, iar pe de alta, dorinței de a duce pe la casele lor Agheasma Mare.

Tratare: – **foloasele Agheasmei Mari; modul de întrebuințare și pastrare.**

– sune ferim de aprofana Agheasma, prin întrebuințarea spre alte scopuri decât cele binecuvântate (pentru anumite „rețete” recomandate de persoane dubioase, în diverse scopuri eterodoxe).

Încheiere: – Întrebuințarea Agheasmei presupune grija pentru o viață virtuoasă. În această nădejde, ne rugăm Domnului ca apa sfântă să fie de folos pentru creștinii ce o vor lua cu evlavie, pentru case, țărini ș.a.]

Pareneza dezvoltată. *Mare esti, Doamne, și minunate sunt lucrurile Tale, și nici un cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale!*

Iubiti credinciosi,

Aceste preafrumoase cuvinte le-am auzit acum câteva minute și fac parte din marea rugăciune de sfințire a apei, alcătuită de Sfântul Sofronie, patriarh al Ierusalimului, trăitor în veacul al VII-lea. Suntem adânc mișcați de maretăia acestor slujbe de sfințire a apei celei mari, care se face o singură dată pe an, aducându-ne aminte de Botezul Domnului, când Mântuitorul nostru Iisus Hristos a sfințit apele prin intrarea în Iordan cu preacuratele Sale picioare. Vedem cu ochii sufletului, o dată cu Ioan Botezătorul, Duhul Sfânt pogorându-se ca un porumbel, deasupra capului Mântuitorului; auzim și noi, cu același Sfânt Botezător, glasul din cer al lui Dumnezeu Tatal. *Minunata arătare a Prea Sfintei Treimi la râul Iordan!* Prezenta d-voastră aici, în număr atât de mare este un semn al maretăiei acestui praznic, pe de o parte, iar pe de alta a dorinței de a duce acasă, în vase curate, Sfânta și Marea Agheasma, pentru evlavioasă întrebuințare.

Drept-maritori creștini,

Socotim potrivit ca în aceste momente de înaltare sufletească, să vă aducem aminte, pe scurt, despre foloasele agheasmei mari și modul de întrebuințare și pastrare. În acest scop, reamintim un fragment lamuritor din Rugăciunea de sfințire a apei, pe care ați auzit-o cu toții. Citim, iată, din Cartea după care s-a făcut slujba : „... Si-i da ei dar de vindecare și binecuvântarea Iordanului. Fa-o izvor de nestrăciune, dar de sfințenie, dezlegare de păcate, vindecare de boli, diavolilor pieire, de puterile cele potrivnice neajunsă, plină de putere îngerească. Ca toți cei ce se vor stropi

si vor gusta dintr'însa, sa le fie spre curatirea sufletelor si a trupurilor, spre vindecarea patimilor, spre sfintire a caselor, spre tot folosul de trebuinta..."

În privinta modului de întrebuintare, amintim mai întâi ca s-a îndatinat obiceiul de a se consuma, pe nemâncate desigur, timp de noua zile, începând cu ajunul sarbatorii Bobotezei, pâna la odovania (sfârșitul) praznicului. Mai poate fi consumata în zile de post si ajunare, sau la sarbatori mari, fie înainte, fie dupa biserica. O precizare se impune, însa: când luam agheasma mare si anafura, întâi luam agheasma, apoi anafura. Sa stim, apoi, ca agheasma mare este întrebuintata de preot pentru a stropi casele d-voastra, în zilele ce preced praznicul Bobotezei; tot cu agheasma mare se sfintesc icoanele, crucile, vesmintele preotesti, vasele liturgice (potir, disc s.a.); de asemenea credinciosii însisi obisnuiesc sa stropeasca ograzile, livezile, viile, holdele, s.a., un lucru bun, având în vedere ca toata firea înconjuratoare are nevoie de sfintire.

De aceea trebuie sa avem un respect deosebit fata de acest dar dumnezeiesc: agheasma se pastreaza cu atentie, ferind-o de întinare. În acest scop, ea trebuie tinuta într-un loc deosebit în locuinta, într-una din încaperile destinate pentru activitati mai pioase, si nu la un loc cu toate celelalte obiecte de uz casnic, în bucatarii sau camari, alaturi de sticle cu alt continut. Daca de la un an la altul agheasma prisoseste, cea veche, desi nu este stricata si nu se strica niciodata, se varsa în locuri curate, ferite de întinare, de regula, în pamânt, la flori, la radacinile pomilor.

Mai amintim, iubiti credinciosi, ca trebuie sa ne ferim ca de foc de orice întrebuintare straina cu duhul ortodoxiei. Stim ca, din pacate, s-a înmultit în ultima vreme numarul „dezlegatoarelor”, „descântatoarelor”, sau altora asemenea, care – profitând de necazurile oamenilor, dar si de ignoranta lor – recomanda fel de fel de „retete”, pentru asa-zisele dezlegari de farmece etc., retete în care includ uneori si agheasma, mare sau mica. Sa nu cumva sa le dati ascultare, drept-maritori crestini, ca faceti lucru diavolesc, nu crestinesc! Nici nu vi se rezolva necazul, si savârsiti si un mare pacat. Canoanele sfintilor parinti opresc de la împartasanie pe cei ce apeleaza la astfel de vrajitori. Pentru buna cinstire a sfintei agheasme, va mai facem acum o recomandare. La sfârșitul Sfintei Liturghii, când veti primi în vase apa sfintita, sa pastrati buna rânduiala, asteptând sa vi se distribuie agheasma cu rabdare si buna-cuviinta, asa cum se cade într-o astfel de sfânta zi.

Iubiti ascultatori,

Nadajduim ca aceste câteva lucruri va vor ajuta pentru folosirea cu evlavie convenita a agheasmei mari. Sa avem grija, iarasi, ca nu este suficienta gustarea din agheasma spre sfintirea noastra, a caselor, a tarinilor noastre, ci si de o viata virtuoasa, în credinta si fapte bune. Pentru aceasta, sa ne tinem mereu strânsi în jurul Maicii noastre Biserici, ca astazi! De încheiere, rugam pe bunul Dumnezeu sa va împlineasca toate cererile cele spre mântuire prin gustarea si stropirea cu aceasta apa sfintita. Amin.

PARENEZA LA SFINTIREA BISERICII

[PLAN. Text: – versetul 1, Psalm CXXI;

Formula de adresare va fi adaptata la oficialitati si la credinciosi;

Introducere: – evocarea sfintirii templului din vremea lui Solomon (III Regi, VIII);

TRATARE: – exprimarea bucuriei pentru prezenta episcopului locului, totodata pentru frumusetea slujbei de sfintire a noului lacas;

– descrierea însusirilor Bisericii: *una, sfânta, soborniceasca si apostoleasca*;

Digresiune: – pilda cu Avva Pavel zis „cel prost” din Pateric;

Încheiere: – multumiri finale;

– rugaciune catre Dumnezeu pentru ocrotirea sfântului Sau lacas].

Pareneza dezvoltata. „, Veselitu-m-am de cei ce mi-au zis mie: în casa Domnului voi merge!” (Psalm CXXI, 1)

*Prea Sfintite Parinte Episcop, Prea Cucernice Parinte Protopop,
Prea Cucernici Parinti - frati, Iubiti credinciosi,*

Cuvintele psalmistului David exprima în chip fericit bucuria sfânta ce ne copleseste inimile, astazi, când - cu ajutorul Domnului - suntem împreuna pentru cel mai mare eveniment al parohiei din ultimii ani: sfintirea lacasului de cult. Atmosfera cu totul sarbatoreasca ne aduce aminte de un eveniment similar petrecut în Ierusalim, acum aprox. 1000 de ani: sfintirea templului lui Solomon. La fel ca atunci, primul nostru gând din aceasta prea-frumoasa zi este sa înaltam rugaciune de multumire catre Dumnezeu, Care ne-a binecuvântat cu aceasta mare bucurie, zicând o data cu Solomon împaratul: *Doamne Dumnezeul lui Israel! Nu este Dumnezeu asemenea Tie, nici în cer sus, nici pe pamânt jos; Tu pazesti*

legamântul si ai mila de robii Tai care umbla cu toata inima lor înaintea Ta! (III Regi, VIII, 23).

Bucuria noastra este sporita de prezenta d-voastra, a tuturor, fapt pentru care va multumim din toata inima. În chip deosebit ne bucura prezenta Prea Sfintitului Episcop..., întâi-statatorul eparhiei noastre, care a binevoit sa coboare în mijlocul nostru si sa officieze slujba de sfintire a bisericii. Prezenta P.S. Sale ne aminteste de cuvintele Sf. Ignatie Teoforul, traitor în jurul anului 100: „Acolo unde apare episcopul, acolo este si comunitatea, dupa cum acolo unde este Iisus Hristos, acolo este si Biserica universala... Ceea ce încuviinteaza episcopul este bine-placut lui Dumnezeu, ca tot ce se savârseste sa fie sigur si întemeiat”. Prea Sfintia Sa, înconjurat de soborul de preoti a savârsit slujba de sfintire a noului lacas, rostind minunatele rugaciuni rânduite. Între acestea un ecou deosebit în sufletele noastre are înca *Rugaciunea de sfintire a Prestolului*, masa din Altar, din care amintim un fragment: „...Stapâne, mult-milostive, umple de slava, de sfintire si de dar jertfelnicul acesta, ca sa se prefaca jertfele cele fara de sânge ce Tie se aduc pe el, în Preacuratul Trup si Cinstitul Sânge al Marelui Dumnezeu si Mântuitorului nostru Iisus Hristos...”. Ne bucura, de asemenea, prezenta parintelui protoiereu, alaturi de ceilalti confrati preoti, care au sporit prin rugaciune lucrarea harului în aceasta sfânta zi. Multumim respectuos si celorlalti distinsi oaspeti, reprezentanti ai institutiilor oficiale. Nu în ultimul rând, tuturor credinciosilor care si-au manifestat dragostea fata de sfânta biserica si sunt prezenti aici si pe a caror fete se poate citi emotia sfânta izvorâta din sfintenia slujbei, de parca ar vrea sa rosteasca frumoasele cuvinte ale cunoscutei rugaciuni: „În Biserica slavei tale stând, în cer ni se pare a sta, Nascatoare de Dumnezeu...”.

Iubiti credinciosi,

Din ziua *Pogorârii Sf. Duh*, zi de nastere a Bisericii crestine, pâna astazi, sufletele evlavioase n-au încetat sa se adune, în locuri consacrate, pentru sfintele slujbe. Dintru început, Biserica a fost socotita *Stâlp si temelie a adevarului* (I Tim. III, 15), cum inspirat glasuieste Sf. Apostol Pavel. Adunarile de cult au avut loc mai întâi în anumite case, unde crestinii se întâlneau la început pe ascuns, *de frica iudeilor* (Ioan XX, 19), apoi în biserici special construite, din ce în ce mai mari si mai frumos împodobite, mai ales dupa libertatea religioasa acordata de cel între sfinti împaratul Constantin cel Mare, la anul 313. Facând un arc peste timp, privim acum cu negrita bucurie spre acest Lacas al nostru, a carui sfintire

s-a facut astazi. Noi stim, însa, ca *biserica* nu înseamna doar cladirea zidita, ci si *comunitatea credinciosilor* dimpreuna cu slujitorii ei. Credinciosii alcatuiesc *Biserica cea vie, Trupul lui Hristos (Efeseni I, 23)*. La fiecare Sfânta Liturghie, credinciosii rostesc împreuna *simbolul de credinta*, sau *crezul*, în care marturisesc credinta lor în Biserica cea *una, sfânta, soborniceasca si apostoleasca*.

Una, pentru ca Unul este Trupul lui Hristos. Doar cei ce au parasit Biserica cea una, fratii nostri rataciti în credinte gresite, socotesc ca Hristos poate fi împartit. „*Oare S-a împartit Hristos?*”, întreaba retoric Sf. Ap. Pavel (I Cor. I, 13).

Sfânta, pentru ca sfânt este Duhul Care salasluieste si lucreaza în ea.

Soborniceasca, pentru ca îsi întemeiaza învatatura pe cele 7 soboare, sau sinoade ecumenice, la care Sfintii Parinti au luat hotarâri de valoare universala.

Apostoleasca, pentru ca episcopii, preotii si diaconii ei, au pastrat neîntrerupt rânduielile lasate de Mântuitorul Iisus Hristos prin Sfintii Apostoli.

Iata, iubiti credinciosi, ca Dumnezeu ne-a ajutat sa înaltam un nou si prea frumos Lacas, în care sa ne botezam pruncii în sfânta noastra credinta ortodoxa, sa ne spovedim, sa ne împartasim la Sfintele Liturghii, sa vedem în ea cununându-se tinerii; tot aici, cu vrerea Domnului, sa-i slujim pe cei care trec în vesnicie si apoi sa le facem soroacele îndatinate. Biserica, Maica noastra a tuturor, ne asteapta si ne primeste si la momente de bucurie si la cele de tristete. De câte ori, în necazuri, nu primim întarire în Sfântul Lacas, prin rugaciunile slujitorilor rânduiti? De câte ori nu intram în Biserici tristi, aproape deznadajduiti si iesim întariti, plini de nadejde, cu fetele senine. Iata, în acest sens, o frumoasa pilda din *Pateric*: „Fericitul Avva Pavel, ucenicul sfântului Antonie, a povestit parintilor un lucru ca acesta: odata mergând la o manastire pentru cercetarea si folosul fratilor, au intrat în sfânta biserică ca sa savârseasca sfânta slujba, iar fericitul Pavel lua seama la fiecare din cei ce intrau în biserică, ca sa vada cu ce fel de suflet intra la slujba, ca avea si acest dar dat lui de la Dumnezeu, ca sa vada pe fiecare cum este la suflet, precum vedem noi obrazele unii altora. Si intrând toti cu fata luminata si cu obraz vesel si vazând pe îngerul fiecaruia bucurându-se de dânsul, pe unul l-a vazut negru si întunecat la tot trupul si dracii tinându-l de amândoua partile, iar pe sfântul lui înger departe mergând dupa dânsul, posomorât si trist. Iar Pavel lacrimând si batându-si cu mâna pieptul, sedea înaintea bisericii,

plângând foarte pe cel ce i se aratase așa... După ce s-a isprăvit slujba, iarăși lua aminte Pavel la fetele celor ce ieșeau din sfântul lăcaș. Deci vede pe barbatul care mai înainte intrase întunecat la față, ca ieșea luminat, alb la trup, iar pe îngerul său aproape de dânsul, bucurându-se foarte. Iar Pavel l-a rugat pe omul cu pricina să-i spună cum i-a daruit Dumnezeu această schimbare. Iar omul vadit fiind de Pavel, înaintea tuturor a povestit fără sfială cele pentru sine, zicând: „Eu sunt un om păcătos și de multă vreme viețuiam în grele păcate până acum. Dar intrând în sfântul lăcaș, am auzi cuvintele lui Isaia prorocul: „Spălați-vă și va curățați, scoateți viclesugurile din inimile voastre...” (Isaia I, 16 s.u.); Iar eu, nevrednicul, de cuvintele prorocului umilindu-mă și suspinând, am zis către Domnul: Tie, Dumnezeule, Care ai venit în lume să măntuiești pe cei păcătoși, mă făgăduiesc să lepad toate faradelegile și-Ti voi sluji cu curată știință!...Cu aceste făgăduiri am ieșit mai înainte din Biserică...” . Iată, iubiti ascultători, ce dumnezeiască binefacere, de care se bucura orice creștin care se hotărăște sincer să se îndrepte.

Iar acum, multumindu-vă încă odată tuturor celor care v-ați ostenit să ne sporiți bucuria sfântă din această zi, ne rugăm Domnului să pazească sfânt lăcașul nostru, pentru slava Lui și mântuirea noastră. Amin.

PARENEZA LA ÎNCEPUT DE AN SCOLAR

[PLAN. Text: „Întelegiunea este mai bună decât pietrele prețioase și nici lucrurile cele mai scumpe nu au valoarea ei „ (Pilde VIII, 11).

Formula de adresare: Onorați profesori, iubiti elevi (studenți), iubiti părinți.

Introducere: – mulțumire adusă lui Dumnezeu la acest început de an școlar.

– atmosfera emoționantă a momentului.

TRATARE : – despre scopul educației;

– învățături din Scriptură, Părinții Bisericii și marii pedagogi despre studiu;

– importanța învățământului în plan național, familial și personal;

Încheiere : – scurte îndemnuri, sau o rugăciune scurtă, potrivită acestui moment.]

Pareneza dezvoltată. „Întelegiunea este mai bună decât pietrele prețioase și nici lucrurile cele mai scumpe nu au valoarea ei „ (Pilde VIII, 11).

Onorati profesori, iubiti elevi (studenti), iubiti parinti,

Se cuvine, întâi de toate, sa-I multumim Domnului ca ne-a prilejuit aceasta bucurie de a fi împreuna, elevi, profesori si parinti, la un nou început de an scolar. Drept multumire am savârsit o sfânta slujba, prin care ne-am rugat ca Dumnezeu sa binecuvinteze acest început de drum pe cararile stiintei si ale înțelepciunii. Suntem cu totii adânc emotionati. Emotia izvoraste din bucurie momentului reîntâlnirii, dar este sporita si harul sfânt pogorât în sufletele noastre prin slujba ce s-a savârsit. Acestei slujbe îi adaugam un foarte scurt cuvânt, în care vom încerca sa evocam câteva lucruri legate de educatie, vazute din punct de vedere crestin.

Iubitii nostri,

Sa ne amintim, mai întâi, ca notiunea *a educa* provine dintr-un verb latin, *educō*, care înseamna, originar, „a scoate din...”, „a ridica...”, în procesul învatamântului înțelegând prin aceasta *a-l scoate pe copil din starea ignorantei si a-l calauzi pe cararile stiintei si ale bunelor purtari*. Amintim, totodata, ca scopul crestin al educatiei este *formarea caracterului religios-moral*. Pentru împlinirea acestui scop este nevoie, desigur, de osteneala pe masura. *Nici o jertfa, ofranda, sau osteneala nu va ramâne, însa, fara rod*. Biblia, Cartea noastra de capatăi, ne invita sa râvnim dobândirea înțelepciunii, caci *înțelepciunea*, spune sfânta carte, *este mai buna decât pietrele pretioase* (Pilde VIII, 11). De aceea, la slujba care s-a facut mai înainte ati auzit, la un moment dat: „ Ne rugam Domnului Dumnezeului nostru, ca sa caute cu milostivire asupra scolarilor acestora, sa le trimita în inimi, minte si grai, duhul înțelepciunii, al stiintei, al evlaviei si al fricii Sale...” . Stim, apoi, ca Mântuitorul Iisus Hristos s-a aratat în lume, nu numai ca Arhiepiscop si Împarat, ci si ca Învatator. Pildele si sfaturile Lui sunt de o frumusete inefabila, pe care voi, dragi tineri, le cunoasteti, datorita faptului ca acum se face religie în scoala. Urmând acestor sfaturi, parintii bisericii drept-maritoare au evidentiat la rândul lor importanta capitala a studiului: „ Îndeletniceste-ti mintea cu învatatura, ca sa nu gândeasca la lucruri rele...”, spunea Sf. Chiril al Ierusalimului într-una din catehezele sale. Iar Sfântul Ioan, patriarh al Constantinopolului, cel numit „Gura de Aur” pentru vorbirea lui frumoasa, a spus ca „Învatatura cu cât se raspândește mai mult, cu atât face mai puternice sufletele pe care acestea o primesc”.

În duhul învataturilor scripturistice si patristice, marii dascali ai neamului românesc s-au pronuntat, de la catedra sau prin scris, pentru

ridicarea culturala a poporului, ca unica sansa de progres si civilizatie. Dintre acestia, am da un singur exemplu: profesorul academician Simion Mehedinti (1869–1962), unul din cei mai mari pedagogi români, ignorat si marginalizat – datorita puternicelor sale convingeri national-crestine – de regimul comunist, de trista amintire. Profesorul Simion Mehedinti propune, ca prim pas al culturii nationale, *însusirea si folosirea corecta a limbii române*: „Cel dintâi semn vadit al patrunderii în cultura româneasca, spune el, este cunoasterea si stapânirea deplina a limbii românesti. Limba e haina sufletului. Dupa limba se poate vedea repede, daca cineva e din stânca de mijloc a poporului, sau este o biata tarâna marginasa, framântata sub picioarele strainilor...” .

Stapânind bine limba, orice tânar are sansa asimilarii corecte a învataturilor, cu ajutorul carora va putea contribui la prosperitatea tarii, a familiei pe care o va întemeia si a lui personala.

Iubiti elevi (studenti),

Stradaniile voastre nu vor tinti doar obtinerea unor note mari, ca o legitimare a apartenentei voastre la o scoala. „Non scholae discimus, sed vitae”, a spus inspirat filosoful Seneca. Noi cu totii învatam pentru viata, cea de aici si în perspectiva celei viitoare. Sa retinem, asadar, iubirii nostri, ca scopul suprem al educatiei este *formarea caracterului moral crestin*. Sa deveniti, adica, *oameni de caracter*. Cuvântul „caracter”, vine de la grecescul „haractir”, care înseamna *încrustatura, adâncitura sculptata, forma daltuita...*, într-un cuvânt *amprenta* imprimata în firea omului prin educatie.

Sa ajute Dumnezeu ca profesorii vostri sa va daltuiasca în sufletele cele mai frumoase si sfinte învataturi, spre mântuirea voastra si a poporului român! Amin.

PARENEZA LA PARASTAS

[**PLAN** (pentru una din sâmbetele mortilor). **Text:** *Cu sfintii odihneste Hristoase, sufletele adormitilor robilor Tai, unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, ci viata fara de sfârsit.*

Formula de adresare: iubiti credinciosi (sau „drept-maritori crestini”).

Introducere: – pentru cei adormiti ne putem ruga în fiecare zi si în orice loc, dar Biserica a rânduit si zile speciale de pomenire pentru ei, *sâmbetele mortilor*, când rugaciunea facuta în comun este mai puternica, prin savârsirea Sfintei Liturghii si a parastasului de obste.

TRATARE: – parastasul face parte din capitolul liturgic al rugaciunilor pentru cei

adormiti, de importanta mântuitoare;

– *semnificatia cuvântului parastas;*

Înceiere: – îndemnul de a nu-i uita nici pe viitor pe cei plecati;

– exprimarea nadejdii ca slujba ce s-a facut va fi primita înaintea Domnului, atât din partea credinciosilor, cât si din partea slujitorilor].

Pareneza dezvoltata. „Cu sfintii odihnește, Hristoase, sufletele adormitorilor robilor Tai, unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, ci viața fara de sfârșit”.

Drept-maritori crestini,

Aceste cuvinte liturgice exprima nadejdea noastra ca cei adormiti, pentru care facem astazi pomenire, *odihnesc* cu sfintii, în împaratia cerurilor. Pentru mortii nostri noi ne putem ruga, de fapt, în orice zi: aprindem candelile acasa, îi pomenim în rugaciuni, putem merge chiar la Biserica, de asemenea si la mormânt ca sa aprindem o lumânare. Dar Sfânta Biserica a rânduit si zile speciale de pomenire, *sâmbetele mortilor*, când rugaciunea este mai puternica, întrucât se face în comun, prin savârșirea Sfintei Liturghii si a parastasului de obste. De aceea, ne bucuram pentru d-voastra, cei care astazi ati venit în Sfânta Biserica, aratându-va iubirea fata de cei plecati, dovedind, de fapt, ca nu i-ati uitat. Prin toate acestea, cei pe care îi pomenim au astazi mare mângâiere, din darul Domnului. „Cereti si vi se va da!”, a spus Mântuitorul nostru Iisus Hristos (Matei VII, 7). Noi cerem astazi, cu credinta tare, *odihna* pentru cei dragi ai nostri plecati în vesnicie. Si nadajduim ca Dumnezeu va asculta rugaciunile noastre, spre folosul lor sufletesc. Caci spune sf. Ioan Gura de Aur: „Nu în zadar s-a rânduit prin Apostoli ca sa se faca înaintea înfricosatoarelor taine pomenirea celor morti; ei au stiut ca de aici izvoraste mare folos, mare binefacere pentru ei „ .

Iubiti credinciosi,

Parastasul este una dintre formele traditionale ale rugaciunilor pentru cei adormiti. El este nu numai o manifestare a iubirii fata de cei plecati, ci un *act liturgic* deosebit de important pentru mântuirea lor si a noastra. Este un act de *comuniune* cu ei, pe care mormântul n-o poate opri. Caci „iubirea ca moartea e de tare” (Cânt. Cântarilor, VIII, 6) si, de fapt, *mai tare decât ea, caci ea naste viața si o mântuieste* . Pe noi, care credem în înviere, asadar în reîntâlnirea cu cei dragi, moartea nu ne înfricoșeaza. Un scriitor francez, Maurice Maeterlinck († 1949), laureat al premiului Nobel, vorbește despre moarte, nu ca despre un esec, ci ca

despre un triumf: „Moartea nu este decât triumful spiritului asupra materiei...” . În aceeași credință facem și noi aceste pomeniri.

Întrucât cuvântul *parastas* este foarte des întrebuințat în rostirea noastră liturgică, socotim potrivit să-l tâlcuim, fără a intra, desigur, în amănunte obositoare. Este un cuvânt grecesc, *paravstasi*”, care înseamnă, între altele, *a sta alături de...*, *înfățișare înaintea cuiva, mijlocire*. Asadar, alături de cine stăm? Desigur, unii alături de alții, în comuniune sfântă de rugăciune, dar *alături și de sufletele pentru care ne rugăm* și pentru care *mijlocim* înaintea lui Dumnezeu. În fața Lui stăm, cu credință și nădejde ca rugăciunile, izvorâte din dragostea noastră pentru cei adormiți, vor fi bine primite. Cu toate că nu-i vedem și nu-i auzim, îi simțim aproape. În Sfânta Biserică, cerul se uneste cu pământul. Ei, prin voia Domnului, ne pot vedea și ne pot auzi. Noi nu trebuie să socotim că între spațiul nostru de aici și salăsurile lor cerești sunt distanțe de neparcurs. Dacă Dumnezeu voințește, ei *pot fi prezenti aici, în Biserică*, în chip tainic, desigur. Ne pot vedea, ne pot auzi, pot fi fericiți că se roagă împreună cu noi. *Sfânta Liturghie este slujba la care noi ne rugăm împreună cu îngerii, cu sfinții și cu cei pentru care facem pomeniri*. Pe același Sfânt Disc, la proscomidie, scoatem particule și pentru vii și pentru adormiți. Acest fapt marturiseste comuniunea de iubire dintre noi. De aceea, repetăm, prin voia Domnului, ei au putut fi prezenti aici, bucurându-se de prezența noastră și mângâindu-se de rugăciunile făcute și darurile împartite pentru ei.

Drept-maritori creștini,

Va îndemnăm ca și pe viitor să arătați aceeași dragoste și recunoștința pentru cei plecați din familiile d-voastră, luând parte la slujbele consacrate lor, în sămbetele mortilor. Este vorba de câteva ore pe an... Cei plecați, mai ales părinții și bunicii noștri, câte ore nu au sacrificat pentru noi, atunci când erau în viață? În nădejdea că această Sfânta Liturghie și parastasul pe care-l vom savârși peste câteva clipe vor fi bine primite înaintea Domnului, pentru cei dragi ai noștri, să rostim cu toții „Dumnezeu să-i ierte și să-i odihnească!” Amin.

PARENEZA LA VREMURI DE ÎNCERCARE (*inundatii*)

[PLAN. *Textul*: „ Eu sunt Dumnezeul tau, Eu întăresc dreapta ta și îți zic: „ **Nu te teme, căci eu sunt ajutorul tau**” (Isaia, XLI, 13);

Formula de adresare : *Iubitii mei fii duhovnicesti.*

Introducere: – viata oamenilor este presarata atât cu bucurii cât si cu necazuri;
– peste tinutul nostru s-au abatut inundatii care au provocat o mare întristare;

TRATARE: – de ce Dumnezeu îngaduie necazurile?
– cum trebuie sa primim, d. p. v. crestin, necazurile ce vin asupra noastra?
– **întarirea nadejdii în Dumnezeu, Care va ajuta la iesirea din necaz.**

Încheiere: – îndemnuri la strângereade ajutoare pentru sinistrati.
– evocarea unei rugaciuni din slujba speciala facuta pentru încetarea ploilor].

Pareneza dezvoltata. „Eu sunt Dumnezeuul tau, Eu întaresc dreapta ta si îți zic: „Nu te teme, caci eu sunt ajutorul tau” (Isaia XLI, 13).

Iubitii mei fii duhovnicesti,

Am evocat aceste cuvinte din Sfânta Scriptura, spre a ne aduce aminte de Tatal nostru Cel ceresc, spre Care ne îndreptam nadejdea, acum, când peste tinutul nostru s-au abatut mari inundatii care au provocat, noua tuturor, multa întristare. Noi stim ca viata omului este presarata atât cu bucurii cât si cu necazuri. De aceea si Sf. Apostol Pavel îndeamna: „Bucurati-va cu cei ce se bucura si plângeti cu cei ce plâng! „ (Rom. XII, 15). Acum suntem chemati sa *plângem cu cei ce plâng*, nu numai în sensul varsarii de lacrimi, ci în scopul de a fi alaturi, spiritual si material fata de cei care au suferit mari pagube în urma acestor calamitati. De aceea am savârsit astazi o slujba speciala prin care ne-am rugat cu genunchii plecati, ca Bunul Dumnezeu sa ne întareasca spre a trece crestineste peste suferintele de acum.

Iubiti credinciosi,

Ori de câte ori se abat asupra noastra necazuri, ca cele de acum, sau de alta natura, se ridica întrebări de genul „de ce Dumnezeu îngaduie necazurile?” Este greu de dat un raspuns complet, pentru ca, de fapt, numai El stie cu adevarat de ce se întâmpla asa. O încercare de raspuns putem avea, totusi, daca apelam la Sfânta Scriptura si la Sfintii Parinti. Vom observa, din exemplele pe care le vom evoca, ca Dumnezeu, fie ne pedepseste pentru pacatele noastre, fie ne pune la încercare credinta, darnicia, rabdarea s.a. Astfel, cuvintele rostite de Domnul prin profetul Isaia sunt în mare masura actuale: „Nelegiuirile voastre au pus despartire între voi si Dumnezeuul vostru si pacatele voastre L-au facut sa-Si ascunda fata... Pentru ca mâinile voastre sunt întinate cu sânge si degetele voastre

cu nelegiuiri; buzele voastre graiesc cuvinte mincinoase si limba voastra strâmbatate...” (Isaia LIX, 2-3). Asadar, putem recunoaste, fara a gresi, ca Dumnezeu ne-a pedepsit pentru pacatele noastre. Aceasta nu înseamna ca nu ne iubeste. Caci zice dumnezeiasca Scriptura: „Domnul cearta pe cel pe care îl iubeste si ca un Parinte pedepseste pe feciorul care Îi este drag...” (Pilde III, 12). Pe de alta parte, prin necazuri, ni se încearca credinta, asa cum stim din pilda dreptului Iov, cunoscuta noua tuturor. În duhul acestui exemplu biblic, spune Sf. Vasile cel Mare: „Necazurile si durerile sunt trimise si cu scopul de a încerca sufletele, a ispiti inimile si a scoate la iveala pe cei virtuosi, fie bogati, fie saraci. În astfel de împrejurari, nu exista mai buna piatra de încercare si pentru unii si pentru ceilalti; dupa rabdare se cunoaste valoarea fiecaruia, anume: bogatii sunt oare darnici si milostivi? Saracii sunt ei, oare, înzestrati cu rabdare, sau, dimpotriva, cârtitori si nerecunoscatori? Sau, schimbându-se dupa împrejurari, ca niste trestii clatinate de vânt...” (*Despre foamete si seceta*, trad. pr. N. Donos, MMS, 1-2/1954, p. 11).

Acestor explicatii le adaugam cuvintele unui episcop român, de vrednica pomenire, Grigorie Comsa de Arad (1889–1935): „Dumnezeu trimite necazurile, pentru ca omul sa-si dea seama ca nu pamântul este tara lui adevarata. Dumnezeu vede când lucrurile pamântesti pot sa devina o primejdie pentru om si atunci îi trimite nenorociri ca sa se dezmeticeasca. Într-adevar, prin necazuri învata pe om la tarie. Arborii mari, prin bataia vânturilor se întaresc. Aurul nu se scoate din topitoare pâna nu se curata deplin...” (*Predica la cazuri de nenorociri*, în vol. „De la leagan pâna la moarte”, Arad, 1927, p. 32).

Care trebuie sa fie atitudinea noastra fata de nenorocirile ce vin peste noi? Raspunsul cel mai elocvent îl avem tot la dreptul Iov, care, dupa ce a pierdut toate bunurile materiale pe care le avea a rostit cu seninatate: „Gol am iesit din pântecele mamei mele si gol ma voi întoarce în pamânt! Domnul a dat, Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvântat! „ (I, 21). Si tot el spune, putin mai departe: „Fericit este omul pe care Dumnezeu îl muștra! Sa nu dispretuiesti certarea Celui Atotputernic. Caci El raneste si El leaga rana, El loveste si mâinile Lui tamaduiesc” (IV, 17-18). Acest exemplu minunat ne întareste pe noi acum, bine-stiind ca Dumnezeu nu ne paraseste, de fapt, niciodata: „Iata, Eu sunt cu voi în toate zilele, pâna la sfârșitul veacurilor!” – a spus Mântuitorul Iisus Hristos (Matei, XXVIII, 20). Sa zicem, asadar, cu Sf.

Ap. Pavel: „Sa tinem marturisirea nadejdii cu neclintire, pentru ca credincios este Cel ce a fagaduit! (Evrei, X, 23).

În acelasi duh, graieste Sf. Vasile cel Mare: „Nu te descuraja! Caci descurajarea peste masura este izvor al pacatului, slabeste mintea, tulbura sufletul si duce pe om la pacatul greu al nerecunostintei. Dimpotriva, puneti nadejdea în Dumnezeu. Ce, crezi ca El trece cu vederea necazul sau lipsa în care te zbati?”. Chiar si cel care a pierdut totul, în urma acestui cataclism, poate, prin credinta, nadejde si dragoste de munca, s-o ia de la capat. Ne amintim, în acest sens, de îndemnul inspirat al unui poet britanic, de origine indiana, Rudyard Kipling, laureat al premiului Nobel, în extraordinara poezie „If” (“Daca”), în care spune la un moment dat: „De poti risca deodata întreaga ta avere / Si tot ce-ai strâns în viata sa pierzi într-un minut / Si-atuncea, far-a scoate o vorba de durere / Sa-ncepi agoniseala, cu calm, de la-nceput...” .

Ceea ce avem de facut, practic, ne învata Sfântul Ioan Gura de Aur, care ne recomanda un comportament crestin pe care sa-l urmam neabatut: „ Sa va întorceti la cugetul cel drept si atunci vor înceta relele ce ne-au cuprins. Biserica nu este un teatru, ca sa ascultam pentru desfatarea noastra! De aici trebuie sa plecam cu un folos, alegându-ne cu ceea ce este mai de pret... Bizuindu-ne pe aceasta credinta, sa-L chemam pe Dumnezeu necurmat, sa ne îndeletnicim cu rugaciuni si sa ne îngrijim cu toata osârdia de celelalte virtuti, ca sa scapam de primejdia ce bate la usa, si sa ne facem vrednici si de bunurile vietii viitoare...” (*Predica II-a Despre Statui*, trad. St. Bezedechi, Rm. Vâlcea, 1937, p. 47).

Iubiti ascultatori,

Având înaintea inimilor aceste învataturi, vom pleca spre casele noastre cu nadejdea sporita ca Dumnezeu, ca un Parinte bun, ne va ocroti si în aceste zile grele pentru noi. Va trebui, totodata, sa depunem partea noastra de efort, spiritual si material. Sa fim alaturi de cei napastuiti si cu rugaciunea si cu bratele si cu ajutorul concret. În acest sens, socotim ca este necesar ca cei ce au posibilitati materiale sa contribuie financiar, sau cu obiecte, la colecta pe care o deschidem pentru cei sinistrati. Asteptam cu încredere roadele darniciei d-voastra. Sa-i multumim, asadar, Domnului, ca ne-a învrednicit sa participam la sfânta slujba de astazi, care ne-a întarit nadejdea în ajutorul Lui. Încheiem acum invocând o scurta rugaciune din Molitvelnic, pe care am auzit-o putin mai-nainte, în timpul

slujbei: „Catre Tine, Mântuitorul nostru, Dumnezeule prea vesnice, alergam noi pacatosii robii tai si cu lacrimi întru pocainta cazând strigam Tie: iarta, iarta, Îndurate, pe poporul cel fara de raspuns, si sa nu ne pierzi pe noi cu revarsarea ploilor celor nemasurate si cu reaua prefacere a vazduhurilor; ci da senin si înmulteste roadele pamântului, ca un iubitor de oameni”. Amin.

ÎN LOC DE CONCLUZII: Atitudinea predicatorului dupa sustinerea predicii. Câteva sugestii. Îndata dupa rostirea predicii, vom încerca o auto-evaluare, fie cât de sumara, a ceea ce am vorbit în fata credinciosilor, prin comparatie cu ceea ce am pregatit si cu ceea ce am intentionat sa prezentam. Vom face mai întâi, desigur, o rugaciune de multumire lui Dumnezeu, pentru tot ajutorul dat pâna la încheierea rostirii. Dupa aceasta, descatusati de marcajul si emotiile vorbirii, vom evalua predica „la rece”, chiar în ziua respectiva, daca timpul îngaduie, daca nu, neaparat în zilele urmatoare. Vom avea în vedere eventualele omisiuni mai importante si le vom sublinia, pentru a le utiliza în alte prilejuri. S-ar putea ca omiterea unor idei importante sa ne creeze sentimente de adânc regret, dar nu trebuie sa fim prea necajiti: vom mai avea, cu voia Domnului, destule alte prilejuri sa spunem ceea ce pe moment, din cauza oboselii, a emotiilor sau a mai-slabei pregatiri am uitat. Se va întâmpla uneori sa rostim lucruri pe care nu le prevazusem anterior, care ne-au venit în minte în timpul predicarii. Aceste lucruri vor fi notate, apoi, la sfârșitul manuscrisului, pentru a fi înregistrate si folosite

si în alte ocazii, bunaoara la o eventuala publicare a predicii respective. Este bine ca toate predicile rostite sa fie pastrate, pe categorii, în asa fel încât în anul urmator sa le revedem, pentru a nu repeta mereu aceleasi teme, fraze, digresiuni etc. De mare utilitate ne vor fi consultarile cu cei apropiati noua (în special membrii familiei), daca se poate chiar în ziua în care am predicat, pentru a sti opiniile, observatiile si sugestiiile lor.

S-ar putea ca în urma unei predici mai reusite sa primim laude. Le vom accepta cu respect, dar si cu smerenia cuvenita. În aceasta privinta socotim de mare folos a urma sfaturile Sfântului Grigorie cel Mare: „Predicatorul, dupa ce si-a împlinit îndatoririle slujbei lui, trebuie sa se întoarca în el însusi pentru ca viata si propovaduirea sa nu-l duca la trufie. Adeseori, o cuvântare reusita si bogata în continut înalta sufletul cuvântatorului si succesul obtinut îi poate cauza o bucurie tainica. Chiar pentru aceasta este nevoie ca predicatorul sa trezeasca în el frângerea de sine si sa traiasca cu smerenie sfânta. Ca nu cumva el, care face sa înfloreasca sanatatea altora, vindecând ranile, sa se îmbolnaveasca el însusi, negrijindu-se de sanatatea lui. Cuprins cu totul de dorinta de a ajuta si pe altii, ar putea sa nu se mai preocupe de sine, adica va ridica pe altii si el va cadea...”.

Pe de alta parte, s-ar putea ca uneori sa primim critici severe. Le vom accepta cu aceeasi smerenie, fara a deznadajdui, însa. Vom reface acele predici mai nereusite, vom reformula anumite fraze si expresii, cu rabdare, perseverenta si nadejde, binestiind ca *reusita unei predici este direct proportionala cu efortul care se depune pentru elaborarea ei.*

Preot lector dr. Vasile GORDON

BIBLIOGRAFIE OBLIGATORIE* :

1. Pentru examenul din semestrul I :

- Sf. Ioan Gura de Aur, *Omilii la Matei*, trad. de pr. D. Fecioru, Bucuresti, 1994 (vol. nr. 23 din P. S. B.);
- Pr. prof. dr. Sebastian Chilea, *Consideratii omiletice actuale*, Ortodoxia, nr. 1/1967, p. 65-78;
- Pr. Vasile Gordon, *Bibliografie omiletica* (orientare generala).

2. Pentru examenul din semestrul al II-lea :

- † Antonie al Ardealului, *Tâlcuri noi la texte vechi*, Sibiu, 1989 (Editia a II-a, 1996, editura *Axios SRL*).
- Pr. Vasile Gordon, *Despre bunul simt în predica, sau respectul fata de cuvânt*, în V. Ort./nov. 1993.

BIBLIOGRAFIE ORIENTATIVA

I. IZVOARE DE BAZA :

Sfânta Scriptura (Editiile Sf. Sinod).

Cazania, Editata de Institutul Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucuresti, 1960, 1973, 1987.

Cartile de cult ale Bisericii Ortodoxe (Octoih, Triod, Penticostar, Minee s.a.), pentru valorificarea în predica a imnelor liturgice si a sinaxarelor.

ProloageleIe, vol. I si II, editate de Mitropolia Craiovei, 1991 (diortosite de arhim. dr. Benedict Ghius)

Vietile Sfantilor, editate de Eparhia Romanului si Husilor, sub supravegherea protos. Ioanichie Balan, începând din 1991 (12 volume).

Canoanele Bisericii Ortodoxe, editate prin osteneala arhid. prof. dr. Ioan Floca, Sibiu, 1993.

Predicile parintilor si scriitorilor bisericesci :

Sf. Ioan Gura de Aur, *Saizeci si patru cuvinte sau predice*, trad. Episcopul Melchisedec Stefanescu, Bucuresti, 1883 (reeditate 1997, Ed. „Buna Vestire”, Bacau).

Idem, *Omilii la cele 14 epistole pauline*, 9 vol., trad. de ep. Atanasiu Teodosie, tiparite la Iasi si Bucuresti, între anii 1901 - 1923.

Idem, *Cuvinte la praznice împaratesti*, trad. de pr. D. Fecioru, Bucuresti, 1942.

- Idem, *Omilia la Facere (I)*, trad. pr. D. Fecioru, Bucuresti, 1987 (vol. 21 din P.S.B.).
- Idem, *Omilia la Facere (II)*, trad. pr. D. Fecioru, Bucuresti, 1989 (vol.22, P.S.B.).
- Idem, *Omilia despre predica*, Migne, P.G., L, 653-662 (vezi si J. Bareille, *Oeuvres complètes de Saint J. Crysostome...*, Tom. IV, Paris, 1866, p. 405-419), trad. pr. D. Fecioru, în M.A. nr. 1-3/1978, p. 58-66.
- Idem, *Despre preotie*, trad. pr. D. Fecioru, Bucuresti, 1987; Cartea V-a , p. 113-120, cu referiri la predica si predicator.
- Idem, *Omilia la Matei*, trad. de pr. D. Fecioru, Bucuresti, 1994 (vol. nr. 23 din P.S.B.).
- Idem, *Putul si împartirea de grâu (57 predici)*, Edit. „Buna-Vestire”, Bacau, 1995.
- Sf. Vasile cel Mare**, *Omilia la Hexaimeron, Omilia la psalmi, Omilia si cuvântari*, trad. de pr. D. Fecioru, Bucuresti, 1986 (vol. 17 - P.S.B.).
- Sf. Grigorie de Nazianz**, *Cele cinci cuvântari despre Dumnezeu*, trad. de pr. Gh.Tilea si N. Barbu, C. de Arges , 1947 (retrad. de Pr. D. Staniloae, Ed. Anastasia, 1993).
- Idem, *Apologia si elogiul Sf. Vasile*, trad. N. Donos, Husi, 1931.
- Idem, *Elogiul funebru al lui Cezarie si Despre Macabei*, trad de Petru Papadopol, Rm. Vâlci, 1939
- Idem, *Poeme dogmatice*, trad. pr. Gh. Tilea, în G.B. 5-6/1971 si G.B. 3-4/1973.
- Asterie al Amasiei**, *Omilia si predici*, „Izvoarele ortodoxiei”, vol. 8, trad. de pr. Dumitru Fecioru, Bucuresti, 1946.
- Sf. Chiril al Alexandriei**, *Comentar la Sf. Evanghelie dupa Luca*, Edit. „Pelerinul Român”, Oradea, 1998 (trad. din franceza de diac. Gh. Babut)
- Sf. Efreim Sirul**, *Cuvinte si învățături*, Ed. Buna-Vestire, Bacau, 1996.
- Origen**, *Omilia la Facere, Iesire, Numeri, Iosua, Cântarea Cântarilor, Cartea Proorocului Ieremia*, trad. pr. T. Bodogae, pr. Nicolae Neaga si Zorica Latcu, Bucuresti, 1981, vol. 6 din P.S.B.
- Sf. Macarie Egipteanul**, *Omilia duhovnicesti*, trad. pr. C. Cornitescu, vol. 34 P.S.B., Bucuresti, 1992.
- Fer. Augustin**, *De doctrina christiana*, Migne, P.L., XXXIV, 15-122 (vezi cartea a IV-a).
- Sf. Grigorie cel Mare (Dialogul)**, *Cartea regulei pastorale*, trad. pr. prof. Alexandru Moisiu, Bucuresti, 1996, în special cap. 39-40, cu referiri la predicator.
- Sf. Grigorie Palama**, *Omilia*, vol. I, Edit. „Anastasia”, trad. dr. Constantin Daniel, Bucuresti, 2000
- Revistele bisericesci*, centrale si mitropolitane, pentru studii omiletice si predici

propriu-zise .

Îndrumatoarele bisericești , ale Sfintelor Arhiepiscopii și Episcopii.

II. CARTI DE PREDICI. AUTORI ROMÂNI

- Andreucut**, arhiep. dr., Andrei, *Ospatul credinței. Cuvinte de învățatura* , Alba Iulia, 1999.
- Bogdan**, pr. Petru, *Viata în Hristos. Predici morale pentru toate duminicile și sărbătorile anului*, Arad, 1943.
- Boiu**, pr. Zaharia, *Seminte în agrul lui Hristos*, Tom I, II, III, Sibiu, 1898-99 :
– Tom I : *Cuvântări la duminicile de peste an* ;
– Tom II : *Cuvântări la praznicele și sărbătorile de peste an, precum și la casuale...*
– Tom III : *Cuvântări bisericești la înmormântări, parastase și alte festivități funebre. Adaos de texturi biblice pentru cuvântările funebre.*
- Buga**, pr. prof. Ioan, *Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Dumnezeu. Predici la toată sărbătoarea*, Editura „Sf. Gheorghe-Vechi”, București, 2000.
- Bulacu**, pr. Mihail, *Cuvinte din Evanghelie*. Predici, București, 1944.
- Bunea**, pr. Ioan, *Predici la duminici și sărbători*, Cluj-Napoca, 1983.
Idem, *Cuvinte de învățatura la botez, cununie și înmormântare*, Cluj-Napoca, 1986.
- Cârciuleanu, pr. Ion**, *Predici*, Iasi, 2000.
- Chiricuta**, pr. Toma, *Pocăit-va*, Predici duminicale, București, 1932.
Idem, *Cunosti tu calea ? Chemări către suflet*. București, 1934.
Idem, *Evanghelia talmăcită pentru timpul prezent* (predici exegetice), București, 1935.
Idem, *Anul în predici*, București, 1996 (Ed. Anastasia).
- Ciceu**, pr. Teodor, *Praznicele legii noastre ortodoxe*, Cluj, 1942.
- Cleopa**, arhim. Ilie, *Predici la duminicile de peste an*, Edit. Ep. Roman, 1990 (ed. a II-a, 1996).
Idem, *Predici la praznice împăratești și la sfintii de peste an*, Ep. Roman, 1986.
Idem, *Urcus spre înviere. Predici duhovnicești*, Editura Mitropoliei Moldovei și Sucevei, Iasi, 1998.
- Coman**, ep. Vasile, *Hristos în familie*, Brașov, 1945 (material pentru cuvântări la cununii).
Idem, *Cuvântări liturgice*, Oradea, 1974 (ed. a II-a, 1987).
Idem, *Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor*, Oradea, 1980.
- Comsa**, ep. Grigore, *Predici la toate duminicile anului bisericesc*, Arad, 1926.

Idem, *De la leagan pâna la moarte*, Arad, 1927.

Idem, *Brazde în ogorul ortodoxiei*. Cuvântari ocazionale, Arad, 1932.

Corneanu, mitrop. Nicolae (coordonator), *Iesit-a semanatorul* (Cuvântari la duminicile si praznicele de peste an), Timisoara, 1974.

Idem, *Culegere de predici* (Cuvântari la cununii si înmormântari), Timisoara, 1984.

Cristescu, pr. Grigorie, *Mai aproape de Tine, Doamne! Meditatiile unui închinător*, Sibiu, 1926

Idem, *Vino si vezi!* (Meditatii), Sibiu, 1929.

David, diac. Petre, *Cauta si vei afla*. Predici misionar-patriotice, la toate sarbatorile anului, la sfinti mari, la cuviosi, propovaduitori si marturisitori români. Curtea de Arges, 1996.

Idem, *Sinaxar Transilvan*. Predici la sarbatori, sfinti mari, cuviosi..., cu sinaxar ardelean, Alba Iulia, 1998, 640 p.

Demian, Tudor, *Jertfa Laudei*. Predici liturgice, Arad, 1945.

Donos, pr. Nicolae, *Modele de cuvântari bisericesti*, Husi, 1927.

Flea, pr. Ilarion, *Duhul Adevarului*, Arad, 1943.

Gordon, pr. Vasile, *Mergând, învatati...*, (Predici), Edit. Universitatii din Bucuresti, 2001.

Herineanu, ep. Teofil, *Tâlcuiri din Sfânta Scriptura*, Cluj - Napoca, 1987.

Ionescu, pr. Marin, *Secerisul e mult, seceratorii putini*. Predici, Bucuresti, 1927.

Idem (în colab. cu pr. Toma Chiricuta si altii), *Chemari de departe*. Predici la radio, Bucuresti, 1929.

Ispir, prof. Vasile, *Biserica activa*. Predici la radio, Bucuresti, f.a., 145 p.

Ivireanul, mitrop., sfânt, Antim, *Predici*. Editie critica îngrijita de G. Strepel, Bucuresti, 1962.

Idem, *Didahii*, Editura „Minerva”, Bucuresti, 1983.

Lascarov- Moldoveanu, Al., *Chemari la Domnul*. Scurte lamuriri ale evangheliilor de peste an, Craiova, 1941.

Litiu, pr. Gheorghe, *Cartea vietii* (Predici la duminici si sarbatori), Timisoara, 1991.

Lupas, pr. Ioan, *Cazut-a cununa capului nostru*. Cuvântari funebre, Arad, 1918.

Man, arhim., Serafim, *Livada duhovniceasca*. Predici, Cluj-Napoca, 1990.

Maier, pr. Petru, *Propovedanii la îngropaciunea oamenilor morti*, Buda, 1809.

Idem, *Didahii, adeca învataturi pentru cresterea fiilor, la îngropaciunea pruncilor morti*, Buda, 1809.

Idem, *Prediche sau învataturi la toate duminicile si sarbatorile anului*, 3 volume, Buda, 1810-1811.

- Marga**, pr. Iacob, *Predici la morti*, Cluj, 1922.
- Martinca**, pr. rom.catolic, Isidor, *Omilii*, vol. I, II, III, Bucuresti, 1991-1993.
- Micu**, pr. Samuil, *Propovedanie sau învatatura la îngropaciunea oamenilor morti*, Blaj, 1784.
- Mihoc**, pr. Vasile, *Predici exegetice la duminicile de peste an*, Edit. „Teofania”, Sibiu, 2001.
- Munteanu**, patriarh Nicodim, *Cuvântari liturgice...*, Mt. Neamt, 1933.
Idem, *Cuvântari pastorale si îndemnuri*, Mt. Neamt, 1940.
- Negulescu**, pr. N. Marin, *Predici la duminici si sarbatori*, Edit. Ep. Romanului, 1991, 396 p.
- Oancea**, pr. Zosim (colab. cu pr. Spiridon Câdea), *Bune-vestiri. Predici la toate duminicile de peste an*, Sibiu, 1944.
Idem, *Popasuri omiletice*, Sibiu, 1975.
- Paschia**, pr. Gheorghe, *Cer si pamânt*, Bucuresti, 1944.
- Pasculescu- Orlea**, pr. Em. *Veniti sa primiti lumina*. Meditatii evanghelice. Bucuresti, 1939.
- Pacurariu**, pr. Mircea, *Predici la duminici si sarbatori, la praznice împaratesti si ale Maicii Domnului, ale Sfintilor si la Sfinti români; predici ocazionale si la înmormântari*, Bucuresti, 2000.
- Pisculescu**, pr. Grigorie (Gala Galaction), *Ziua Domnului* (articole publicate în „Curentul”), Bucuresti, 1958 (material util pentru predici).
- Plamadeala**, mitrop. Antonie, (coordonator), *Lumina din lumina*. Predici, Sibiu, 1985.
Idem, *Tâlcuri noi la texte vechi*, Sibiu, 1989 (Editia a II-a, 1996, editura *Axios SRL*).
Idem, *Cuvinte la zile mari*, Sibiu, 1989.
- Poteca**, arhim. Eufrosin, *Predici si cuvântari*, Bucuresti, 1993 (Editor arhim. V. Micle).
- Raduleanu**, pr. Boris, *Semnificatia marilor sarbatori crestine*, vol. I, Sibiu, 1993.
Idem, *Semnificatia duminicilor din postul mare*, vol. II, Bucuresti, 1996.
- Robu**, arhiep. rom. cat., Ioan, *Sfintii ne învata*. Predici la diferite sarbatori, Bucuresti, 1996.
- Saguna**, mitrop. Andrei, *Chiriadodromion, adeca cuvântari bisericesci pentru fiecare duminica a anului, întocmite de Nichifor Teotoke... cu un adaos de cuvântari pentru sarbatorile domnesti*, Sibiu, 1855.
Idem, *Tâlcuirea Evangheliilor în duminicile învierii si ale sarbatorilor*, Sibiu, 1857.
- Scriban**, arhim. Iuliu, *Predici pentru popor*, Bucuresti, 1944.
- Slevoaca**, pr. Stefan, *Popasuri duhovnicesci. Predici la toate duminicile de*

- peste an*, Râmnicu-Vâlcea, 1945;
Idem, *Predici la duminici si sarbatori*, Bucuresti, 1978.
Idem, *Facilii pentru dreapta credinta*, Buzau, 1985.
Idem, *Din tezaurul ortodoxiei*, Buzau, 1990 (contine, la sfârșit, pilde ilustrative).
Idem, *Raze din lumina lui Hristos*. Predici la duminici, praznice si sfinti. Buzau, 1996.
Steinhardt, ierom. Nicolae, *Daruind vei dobândi*, Cluj-Napoca, 1994.
Tarnavski, prof. Teodor (colab cu Em. Voiutschi), *Predici pentru duminicile anului*, 3 vol, Cernauti, 1896, 1898, 1900.
Tanase, protos. Petroniu, *Usile pocaintei. Meditatii duhovnicesti la vremea Triodului*, Iasi, 1994
Teodor, pr. Petre, *Hrana si bucurie. Predici la duminicile de peste an*, Valea Plopului, 1995.
Vasilachi, arhim. Vasile, *Dumnezeu este lumina*. Predici, Neamt, 1939.
Idem, *Predici rostite la radio*, Bucuresti, 1942.
Idem, *Prietenii lui Dumnezeu : Sfintii*. Predici, Bucuresti, 1947.

III. CARTI DE PREDICI. AUTORI STRAINI

- Barth**, Karl, *Komm, Schopfer Geist! Predigten. (Vino, Duhule creator! Predici)*, Munchen, 1924.
Bossuet, Jaques Benigne, *Oeuvres*, Tom I-IV, Paris, 1852.
Idem, *Oraisons funébres*, Paris, 1876.
Idem, *Oeuvres oratoires*, Paris, 1914.
Idem, *Méditations sur l'Evangile*, Tom I-II, Paris, 1922.
Bourdaloue, Louis, *Oeuvres*, paris, 1836.
Idem, *Predicile de advent*, trad. de dr. Al. Nicolescu, Blaj, 1920.
Cantono, A., *Brevi discorsi e panegirici*, Torino, 1926.
Farrar, F.V., *Predici pentru tineretul scolar*, trad. de Nicodim Munteanu, Neamt, 1935.
Inochentie al Odesei, *Cinci margaritare*, Neamt, 1929.
Idem, *51 de cuvântari la Postul Mare*, trad. de Nicodim Munteanu, Bucuresti, 1909.
Idem, *Predici la sarbatorile împaratesti*, trad. de N. Munteanu, Neamt, 1933.
Idem, *Cuvântari la sarbatorile maicii Domnului*, trad. de N.Munteanu, Neamt, 1933.
Idem, *Predici. Despre caderea lui Adam, pacat, moarte si înviere*. Trad. de Nicodim, mitropolitul Moldovei, Neamt, 1939.
Luther, Martin, *Kirchen - Postille ... (Carte de predici a Bisericii)*, Braunschweig, f.a. (912 p.).
Massillon, Jean Baptiste, *Oeuvres*, Tom I-II, Paris, 1868.

Idem, *Cuvintele... sau „Petit Careme“*, Trad. de arhim. E. Poteca, Bucuresti, 1846.

Idem, *Le Petit Careme - Sermons*, Paris, 1895.

Idem (colab. cu Flechier si Mascaron), *Oraisons funebres*, Paris, 1875.

Miniatis, ep., Ilie, *Viata si opera lui....*, trad. de pr. D. Iliescu- Palanca, Bucuresti, 1936, vol.I.

Idem, *Predicile si panegiricile lui Ilie Miniatis...*, trad. de acelasi, Bucuresti, 1944, vol. II.

Idem, *Didahii la Postul Mare*, trad. de acelasi, Bucuresti, 1996 (reeditare a primei parti a vol. II din 1944, Edit. Institutului Biblic si de Misiune al B.O.R.).

Idem, *Didahii si predici*, Edit. „Buna-Vestire”, Bacau, 1995.

Nicolae, mitrop. de Krutitki, *Cuvântari bisericesci*, trad. de pr. Nicolae Popescu, vol. I, Bucuresti, 1949, vol. II, Bucuresti, 1950, vol. III, Bucuresti, 1952.

Philaréte (Filaret), Monseign., *Oraisons funébres, homélies et discours*, trad. de russe par Alexandre de Stourdza, Paris, 1849.

Idem, *Choix de sermons et discours*, trad. par A. Serpinet, Tom. I, II, III, Paris, 1866.

Sundar Sing, Sadhu, *Prin Hristos si pentru Hristos*, Cuvântari tinute în Elvetia (1922), trad. de prof. Mihail Ionescu si pr. N. Banateanu, Câmpulung-Muscel, f.a., 200 p.

Theodoru, D. Evangelou, *Askiseis ekklesiastikis ritorikis i omiletikis (Exercitii de retorica sau omiletica bisericeasca*, Predici, în l. greaca), Atena, 1978.

Varsanufie, Staretul, *Omilii duhovnicesci*, trad. de St. Nutescu, Mt. Frasinei, 1994.

IV. MANUALE, CARTI, STUDII SI ARTICOLE. AUTORI ROMÂNI.

Antonescu, pr. Const., *Predica clasica franceza*, Teza de licenta, Bucuresti, 1913.

Arama, George, *Elemente de omiletica speciala*, Bucuresti, 1930.

Idem, *Câteva discursuri rostite la diverse ocaziuni în orasul Husi*, Husi, 1883.

Balca, diac. Nicolae, *Curs de omiletica* (dactilografiat), în Biblioteca Facultatii de Teologie, sala 3, cota 19351- 19356, f.a.

Belu, pr. Dumitru, *Predicatorul în conceptia Sf. Ioan Gura de Aur*, B.O.R. nr. 3-4/ 1959, p. 357-384.

Idem, *Predica prin exemplul personal*, B.O.R. nr. 5 / 1954, p. 560-583.

Idem, *Sfintii parinti ca izvor omiletic*, M.A. nr. 11-12 / 1959, p. 891-901.

Idem, *Cu privire la necrolog*, M.A., nr. 4-6 / 1965, p. 348-370.

Idem, *Preocupari si studii de pastorala, omiletica si catehetica*, în S.T. nr. 5-6 / 1968, p. 454-470.

Idem, *Curs de Omiletica* (dactil.), Biblioteca Facultatii de Teologie din Sibiu, ms. 485, f.a., 405 p.

Braniste, pr. Ene, *Cultul divin ca mijloc de propovaduire a dreptei credinte, a dragostei, a pacii si a buneii intelegeri între oameni*, S.T., 9-10 / 1953, p. 626-642.

Brânzeu, pr. Nicolae, *Semanatorul. II. Omiletica*, Lugoj, 1944.

Bulacu, pr. Mihail, *Omilia exegetica biblica*, Oradea, 1929.

Idem, *Omilia despre predica a Sf. Ioan Hrisostom*, Bucuresti, 1946.

Idem, *Omilia hrisostomica în Ortodoxia româneasca*, G. B., nr. 5-6 / 1975, p. 523-540.

Idem, *Omilia ortodoxa si omiletica ortodoxa*, S.T. nr. 9-10 / 1977, p. 621-635.

Cartoian, Nicolae, *Istoria literaturii române vechi*, Bucuresti, 1980.

Chilea, pr. Sebastian, *Predica de succes*, M.O. nr. 1-3 / 1954, p. 36-38.

Idem, *Predicatorul*, M. O. nr. 3-4 / 1958, p. 176-190.

Idem, *Consideratii omiletice actuale*, Ortodoxia, nr. 1 / 1967, p. 65-78.

Cireseanu, Badea, *Omiletica*, curs litografiat, Bucuresti, 1904.

Chiriacescu, C-tin (colab. cu C. Nazarie), *Calauza predicatorului*, Bucuresti, 1902.

Comsa, ep. Grigore (din botez Gheorghe), *Istoria predicei la români*, Bucuresti, 1921.

Idem (în colab.), *O mie de pilde pentru viata crestina*, Arad, 1929.

Cristescu, pr. Grigorie, *Predica si cateheza*, Sibiu, 1929.

Idem, *Activitatea omiletica, teoretica si practica a Fer. Augustin*, S.T. 1/1931, p. 7-36.

Idem, *Predica si predicator în vremea noastra*, S.T. 3-4 / 1950., p. 137-157.

Idem, *Omilie mare si omilie mica, sau omilie exegetica si omilie tematica?*, M.M.S., 1-2, din 1958, p. 46-58.

David, diac., Petre, *Cuvântul, arma împotriva vrajmasilor*, S.T. 1-3 / 1992, p. 78-93.

Dimancea, pr. Stan, *Schite de plan pentru predici*, G. B. 6-7 / 1954, p. 312-319.

Dragulin, pr. Gheorghe, *Propovaduirea cuvântului si cultul în B.O.R.*, în S.T. 3-4 / 1975, p. 242-248.

Dura, pr. Nicolae, *Omilia biblica si actualitatea ei*, S.T. 1-2 / 1983, p. 27-43.

Idem, *Activitatea omiletica a pr. prof. dr. Dumitru Belu*, S.T. 1 / 1987, p. 97-107.

Dutu, pr. Constantin, *Întâlnirea predicii crestine cu retorica greco-romana*, S.T. 2 / 1991, p. 102-162.

Floca, arhid. Floca, *Predici publicate în periodicele bisericesci (1949-1964)*, M.A., 11-12/1966, p. 770-798.

Florescu, V., *Retorica si neoretorica*, Bucuresti, 1977.

- Galeriu**, pr. Constantin, *Preotia ca slujire a cuvântului*, Ortodoxia, nr. 2 / 1979, p. 294-312.
- Idem, *Catedra de omiletica-catehetica, cu notiuni de pedagogie*, S.T. nr. 7-10 / 1981, p. 578-587.
- Idem, *Mântuitorul Iisus Hristos, învătătorul nostru suprem*, Ortodoxia nr. 1 / 1983, p. 34-61.
- Idem, *Cuvânt pentru rânduielile cele de pe urma, de la savârsirea credinciosului din aceasta viață*, în „Îndrumătorul”, Buzău, 1984, p. 31-34.
- Gordon**, pr. Vasile, *Necesitatea actualizării predicii sub aspect misionar*, B.O.R. nr. 7-8/ 1986, p. 102-115.
- Idem, *Predica în cultul divin*, G.B. nr. 3-4 / 1992, p. 42-45.
- Idem, *Despre bunul simț în predica, sau respectul față de cuvânt*, în V. Ort. nov. 1993.
- Idem, *Factori ai reușitei predicii : notiuni de limbaj, stil, gestica, material ilustrativ etc.*, S.T. – 3-4/1998, p. 86-103.
- Grigoras**, pr. Constantin, *Predica în slujba cuvântului lui Dumnezeu*, B.O.R. 7-8 / 1980, p. 732-744.
- Gusti**, Dimitrie, *Ritorica pentru tinerimea studioasă*, Editie îngrijită de Mircea Frînculescu, București, 1984 (Editia originală aparută în 1852, retip., cu îmbunătățiri, în 1875).
- Iancu**, Nicolae, *Cuvântarea bisericască și felurile ei*, Teza de licență, București, 1902.
- Ionescu**, pr. Marin, *Inimă și suflet. Omiletica vremurilor noastre. Planuri și exerciții de predica*, București, 1927.
- Idem, *Lumina lina. Doamne, Tu ai cuvintele vieții vesnice. Material omiletic și catehetic*, București, 1938.
- Idem, *Altarul și amvonul*, București, 1942.
- Idem, *Catedra și amvonul. Schițe de lectiuni practice, de predici și conferințe religioase*, București, 1942.
- Iorga**, Nicolae, *Cuvântări de înmormântare și pomenire*, Valenii de Munte, 1909.
- Ivan**, pr. Ilie, *Omiletica ortodoxă. Repere teoretice, metodice și practice*. Editura Episcopiei Argeșului și Muscelului, Rm. Vâlcea, 1999, 404 p.
- Litiu**, pr. Gheorghe, *Cuvântul de înmormântare în Biserica Ortodoxă*, B.O.R. 9-10 / 1978, p. 1124-1134.
- Manolescu**, I. Mircea, *Arta Avocatului*, Editura Humanitas, București, 1998, p. 298.
- Micle**, arhim. Veniamin, *Trepte spre amvon (studii omiletice)*, Mt. Bistrita (Oltenia), 1993.
- Mitrofanovici**, pr. Vasiliu, *Omiletica bisericii dreptcredincioase răsăritene*,

- Cernauti, 1875.
- Moldovan**, pr. Ilie, *Cuvântul lui Dumnezeu în Scriptura și Tradiție*, M.M.S., 3/1989, p. 9-30.
- Idem, *Pregătirea morală a preotului pentru predică*, „Telegraful român”, 35-38, Sibiu, 1985.
- Munteanu**, pr. Armand, *Calauza omiletică*, G.B. 5-6 / 1968, p. 591-651.
- Idem, *Ghid bibliografic...*: B.O.R. 1-2 / 1974, p. 289-291, (predicatori români); 9-10/1971, p. 858-1067 (predicatori străini)
- Nazarie**, pr. Constantin (colab. cu C. Chiricescu), *Calauza predicatorului*, București, 1902.
- Necula**, pr. Nicolae, *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, Edit. Episcopiei Dunării de jos, Galați, vol. I, 1996; vol. II, 2001.
- Pacout**, Nathalie, *Arta de a vorbi în public*, Editura Alma Tip, București, 1998, p. 135.
- Paschia**, pr. Gh., *Predica prin viața la sfinți*, București, 1934.
- Petrescu**, pr. Nicolae, *Omiletică. Manual pentru Seminariile Teologice*, București, 1978.
- Idem, *Explicarea apostolelor duminicale*, București, 1975.
- Piurariu**, dr. Ioan Molnar, *Retorica*, Oradea, 1999.
- Popescu**, prof. Adrian, *Pericope evanghelice explicate*, G.B. 5-7/1994, p. 54-75.
- Popescu**, pr. Gabriel, *Predica și predicator în Biserica Ortodoxă Română*, B.O.R., 1-2 / 1971, p. 96-120.
- Popescu**, pr. N. Grigore, *Calendar cu toți sfinții din an, întocmit după viețile sfinților scrise de arhiep. Dimitrie al Rostovului, după Minee și alte lucrări*, B.O.R. 1-2/1956, p. 151-196.
- Popescu**, pr. Victor N., *Predica în cultul creștin*, B.O.R., 4-6 / 1944, p. 224-262.
- Procopovici**, pr. Petre, *Introducere în omiletică*, Iași, 1946.
- Probian**, pr. Constantin, *Activitatea pastorală și omiletică a Sf. Ioan Hrisostom în Antiohia*, Buzău, 1919.
- Radu**, pr. Simion, *Pentru o tematică creștină a necrologului*, M.A., 7-8 / 1972, p. 572-594.
- Retorica românească* (Antologie), Ed. Minerva, București, 1980.
- Rezus**, pr. Petre, *Învățătura creștină despre cuvânt, mijloc de expresie în cele trei confesiuni*, Ortodoxia, 1 / 1959, p. 48-62.
- Scriban**, arhim. Iuliu, *Privelisti în câmpul omileticiei*, București, 1929.
- Idem, *Elemente de omiletică specială*, București, 1930.
- Idem, *Datoria preotului către limba bisericăască*, Sibiu, 1938, p. 31.
- Stan**, pr. Alexandru, *Un manuscris de „Propovedanii” inedit, de la sfârșitul secolului al XVIII-lea*, în B.O.R. nr. 5-6/1988, p. 134-151.
- Idem, *Trei vechi manuscrise inedite de cuvântări bisericesti (sec. XVII și XVIII) și locul lor în cultura noastră*, B.O.R., nr.11-12 / 1989, p. 51-67.

Stanton, Nicki, *Comunicarea*, Editura S. C. „Stiinta & Tehnica”, Bucuresti, 1995, p. 315.

Stanciulescu, pr. Al.-Bârda, *Bibliografia revistei B.O.R., partea a VI-a, „Omiletica si catehetica”*, în rev. B.O.R., nr. 7-8 / 1988, p. 103-127.

Sebu, pr. Sebastian, *Forma si continutul predicii crestine în primele trei veacuri*, S.T. 3-4/1967, p. 206-221.

Idem, *Propovaduirea Evangheliei în Biserica româneasca din Transilvania*, în volumul „Contributii transilvanene la teologia ortodoxa”, Sibiu, 1988, pp. 184-209.

Tarangul, Oreste, *Regenerarea predicii* (Exegeza omiletica), Chisinau, 1934.

V. TEZE DE DOCTORAT

Bajau, pr. Ioan, *Predica în veacul de aur*, Edit. „Siteh”, Craiova, 1997.

Dura, pr. Nicolae, *Propovaduirea cuvântului si Sfintele Taine. Valoarea lor în lucrarea de mântuire*, Bucuresti, 1997 (BFT-23007), si ST, 1-2/1998, p. 3-286.

Dutu, pr. Constantin, *Panegiricul ca forma a predicii în trecut si astazi*, în „Ortodoxia”, nr. 1-2-3-4 / 1992 si 1-2/ 1993.

Gordon, pr. Vasile, *Pareneza în slujirea pastoral-misionara a Bisericii*, în „Ortodoxia”, 3-4 / 1999, p. 1-262 si Extras.

Grigoras, pr. Constantin, *Kerigma apostolica*, sustinuta în 1998 (la BFT, cota 23221).

Ivan, pr. Ilie, *Cuvântul în slujirea mântuirii*, Bucuresti, 1997 (BFT, 23011/10bis).

Popescu, pr. Gabriel, *Mitropolitul Ungrovlahiei Antim Ivireanul, cârmuitor bisericesc si propovaduitor al Evangheliei*, în S.T. 1-2 / 1969, p. 3-99.

Sabau, pr. Marcel, *Literatura ereligioasa populara în slujirea propovaduirii Bisericii*, Bucuresti, 1997 (BFT- 23010).

Sebu, pr. Sebastian, *Preocupari si orientari în predica protestanta contemporana, în Germania apuseana*, M.A. 4-6 / 1980, p. 299-498.

Stancovici, pr. Branislav, *Episcopul Nicolae Velimirovici, viata si opera*, sustinuta în anul 1999 (în curs de aparitie)

Vasilachi, arhim., Vasile, *Predica în Evul Mediu*, Iasi, 1938.

VI. MANUALE, CARTI SI STUDII. AUTORI STRAINI.

Allen, J. Joseph, *The ministry of the church; Image of the pastoral care. (Part II: The ministry of the word*, p. 127-169), St. Vladimir's Seminary Press, New York, 1986.

- Barth**, Karl, *La proclamation de l'Évangile*, text reconstitué par A. Roulin, Neuchâtel, 1961.
- Baumann**, J. Daniel, *An introduction to contemporary preaching*, „Baker book house”, Grand Rapids, Michigan, 1988;
- Berthier**, l'abbé, *Le pretre dans le minist ére de la prédication*, Lyon, 1900.
- Black**, James, *The mystery of preaching*, London, 1924.
- Bohren**, Rudolf, *Trost : Predigten*, Neukirchner-Verlag, 1981.
- Bonhoeffer**, Dietrich, *La parole de la prédication*, trad. par Henry Mottu, Genève, 1992.
- Buttrick**, David, *Homiletic. Moves and structures*, Vanderbilt University, 1985.
- Charland**, T., *Artes predicandi ; contibution a l'histoire de la rhetorique du Moyen Age*, Paris, 1936.
- Cicero**, Marcus Tullius, *De oratore*, în „Opere alese”, editie îngrijita de G. Gutu, vol. II, Bucuresti, 1973, p. 17-78.
- Craddock**, Fred B., *Precher*, trad. par J. F. Rebeaud, Genève, 1991.
- David**, Breed, *Preparing to preach*, New York, 1930.
- Evans**, William, *How to prepare sermons*, Chicago, 1964.
- Fend**, Leonhardt, *Homiletik*, Berlin, 1970.
- Fountouli**, Ioannou, *Omiletiki*, Tessaloniki, 1985 .
- Fournier**, E. *La Homilia*, Barcelona, 1965.
- Guérin**, Paul & **Sutcliffe** Terence, *Guide du prédicateur*, Paris, 1994, 210 p.
- Hamon**, M., *Traité de la prédication, r l'usage des séminaires*, Paris 1887.
- Langhaye**, Le R.P.G., *La prédication. Grands maîtres et grands lois*, Paris, 1927.
- Lardone**, Giovanni, *Nuptialia. Alocuzioni matrimoniali*, Torino, 1934.
- Lopuhin**, A.P., *Comentariu la Evanghelia dupa Matei*, trad. de Patriarhul Nicodim Munteanu, Tomul al VIII-lea din colectia *Biblia comentata...*, Bucuresti, 1948.
- Möller**, Christian, *Seelsorglich predigen (Die parakletische Dimension von Predigt, Seelsorge und Gemeinde)*, 2 Auflage, Gottingen, 1990.
- Mottu**, Henry (et comp.), *Le défi homiétique. L'exégese au service de la prédication*. Edit. „labor et fides”, Genève, 1993.
- Pease**, Allan (and Garner A.), *Limbajul vorbirii sau arta conversatiei* (în original : *Talk language; how to use conversation for profit and pleasure*), trad. de Ileana Busuioc, Bucuresti, 1994.
- Puerth**, *De Gregorii Nazienzeni orationibus funebris*, Strassbourg, 1907.
- Quintilian**, M. Fabius, *Arta oratorica*, Trad. Maria Hetco, B.P.T., vol I, II si III, Bucuresti, 1974, 409 + 383 + 465 p.
- Rimbaud**, R.P. *Grandes figures des precheurs*, 2 vol., Paris, 1931.

Preot lector dr. Vasile GORDON

Idem, *Traité moderne de prédication*, Lyon - Paris, 1941.

Trembela, P. N., *Homiletiki i theoria tou kirygmatos*, Atena, 1928.

Theodorou, D. Evangelou, *Mathimata ekklisiastikis ritorikis i omiletikis* (Cursuri de retorica sau omiletica bisericeasca), Atena, 1976 (în l. greaca).